

ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 9

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

Α'. Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Β'. ΚΑΝΤΩΣ Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ
ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 1966

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ

1. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 16 (1960). 'Αθῆναι, 1962.
2. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 17 (1961/62). 'Αθῆναι, 1963.
3. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 18 (1963). 'Αθῆναι, 1964 - 65.
4. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 19 (1964) (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).
5. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 20 (1965) (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).
6. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 21 (1966) (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).
7. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 1 (1915), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.
8. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 2 (1916), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.
9. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 3 (1917), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.
10. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 4 (1918), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.
11. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 5 (1919), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.
12. 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον 6 (1920/21), φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

1. Μ. 'Ανδρονίκου—Χ. Μακαρόνα—Ν. Μουτσοπούλου—Γ. Μπακαλάκη, Τὸ 'Ανάκτορο τῆς Βεργίνας. 'Αθῆναι, 1961.
2. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ 'Αρχιτεκτονικὴ. 'Ο ναὸς τῶν 'Αγίων 'Αποστόλων. 'Αθῆναι, 1962.
3. 'Ι. Δ. Τριανταφυλλίδη, Στοιχεῖα φυσικοῦ φωτισμοῦ τῶν Βυζαντινῶν 'Εκκλησιῶν. 'Αθῆναι, 1964.
4. 'Α. Ξυγγοπούλου, Οἱ τοιχογραφίαι τοῦ 'Αγίου Νικολάου τοῦ 'Ορφανοῦ Θεσσαλονίκης. 'Αθῆναι, 1964.
5. Χ. Μπούρα, Βυζαντινὰ Σταυροθόλια μὲ νευρώσεις. 'Αθῆναι, 1965.
6. D. Callipolitis - Feytmans, Les «Loutéria» Attiques. Athènes, 1965.
7. Μ. Νυσταζοπούλου, 'Η ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήσῳ πόλις Σουγδαία ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. 'Αθῆναι, 1965.
8. 'Αγνῆς Σακελλαρίου, 'Η Μυκηναϊκὴ Σφραγιδογλυφία. 'Αθῆναι, 1966.
9. 'Επιγραφὲς τῆς Πατμου: Α'. Σ. Α. Παπαδοπούλου, 'Επιγραφὲς Ι. Μονῆς 'Αγ. 'Ι. Θεολόγου, Β'. Κ. Χ. Φατούρου, Οἰκοδομικὲς ἐπιγραφὲς Ι. Μονῆς 'Αγ. 'Ιωάννου Θεολόγου, 'Αθῆναι, 1966.
10. Byzantine Art - An European Art. Lectures. Athens, 1965.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ

1. Carl Blegen — Marion Rawson, Τὸ 'Ανάκτορο τοῦ Νέστορος (μετάφραση Γ. Α. Παπαθανασοπούλου). 'Αθῆναι, 1964.
2. 'Αγνῆς Σακελλαρίου—Γ. Α. Παπαθανασοπούλου, 'Εθνικὸ 'Αρχαιολογικὸ Μουσεῖο. Α' Προϊστορικὲς Συλλογές. Σύντομος 'Οδηγός. 'Αθῆναι, 1964.
3. N. Platon, A Guide to the Archaeological Museum of Heraclion. Athens, 1964.
4. N. Platon, Führer durch das Archaeologische Museum von Heraclion. Athen, 1964.
5. Agnes Sakellariou—G. A. Papathanassopoulos, National Archaeological Museum. A. Prehistoric Collections. A Brief Guide (translated by Helen Wace, Elizabeth Wace - French and Ariadne Koumari - Sanford). Athens, 1964.
6. Σύντομος 'Οδηγὸς τοῦ Μουσείου 'Ακροπόλεως. 'Αθῆναι, 1965.
7. A Concise Guide to the Acropolis Museum (translated by Helen Wace). Athens 1965.
8. 'Αμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν, 'Οδηγὸς τῆς 'Αρχαίας 'Αγορᾶς τῶν 'Αθηνῶν (μετάφραση Σ. Πλάτωνος). 'Αθῆναι, 1965.
9. Agnès Sakellariou—G. A. Papathanassopoulos, Guide sommaire du Musée National: A. Collections Préhistoriques. Athènes, 1965.
10. Guide sommaire du Musée de l'Acropole. Athènes, 1966.
11. Agnes Sakellariou—G. A. Papathanassopoulos, Archaeologisches Nat. Museum. 1. Vorgeschichtliche Sammlungen. Kurzführer (übersetzt von Maria Herrmann). Athen, 1966.
12. Kurzer Führer durch das Akropolis - Museum (übersetzt von Char. Neumann) (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 9

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

Α΄. Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Β΄. ΚΑΝΤΩΣ Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ
ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 1966

Α'.

Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΑΤΜΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΑΤΜΟΥ

Στή μνήμη τῆς Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη

1. Στὴν ἐργασία αὐτὴ παρουσιάζεται τὸ σύνολο τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου¹. Οἱ διακόσιες ἐβδομήντα ἑξ ἑλληνικὲς καὶ ξενόγλωσσες ἐπιγραφές² προέρχονται ἀπὸ τὰ κειμήλια τῶν σκευοφυλακίων τῆς κυρίως, καὶ ἀπὸ ἔπιπλα, τέμπλα, τοιχογραφίες καὶ ἐντοιχισμένες πλάκες· ἐκτείνονται χρονικὰ ἀπὸ τὸ 1462 ὡς τὸ 1891. Τὸ περιεχόμενό τους καθορίζει καὶ τὴ σημασία τους, βασικὴ γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ σκευοφυλακίου³ καὶ τῆς Μονῆς, μεγάλη γιὰ τὴν προσωπογραφία τῆς Πάτμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας, στὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας.

2. Οἱ ἐπιγραφές διακρίνονται σὲ ἑλληνικὲς (263) καὶ ξενόγλωσσες (13), χρονολογημένες (228) καὶ ἀχρονολόγητες (48), καὶ ταξινομήθηκαν χωριστὰ μὲ χρονολογικὴ σειρὰ, ἀπόλυτη οἱ χρονολογημένες, κατὰ προσέγγιση οἱ ὑπόλοιπες, ὅταν αὐτὸ ἦταν δυνατό. Ἡ χρονολόγηση τῶν χωρὶς χρονολογία ἐπιγραφῶν ἔγινε, ὅταν ἦταν δυνατὴ, μὲ δύο τρόπους (41 περιπτώσεις) : μὲ τὴ βοήθεια ἄλλου χρονολογημένου ἀφιερώματος τοῦ ἴδιου ἀφιερωτῆ, ὅποτε τὸ κατὰ προσέγγιση ἔτος τῆς σημειώνεται μέσα σὲ ὀρθογώνιες παρενθέσεις μὲ τὸ c. (irca) ἐμπρὸς καὶ τὴν αἰτιολόγησή του στὸν ὑπομνηματισμό (βλ. ἀρ. 121 κ.ἄ.), ἢ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἀφιερωτῆ, γνωστοῦ ἀπὸ ἄλλες πηγές, ὅποτε σημειώνεται στὸν ὑπομνηματισμὸ παραπομπὴ στὴ σχετικὴ βιβλιογραφία (βλ. ἀρ. 146 κ.ἄ.). Σὲ σπάνιες περιπτώσεις, ὅταν ἦταν λίγες οἱ πληροφορίες γιὰ ὀρισμένους ἀφιερωτές, σημειώθηκαν ἀναγκαστικὰ μόνο τὰ χρονολογικὰ ὅρια ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ἦ τὸ χρονολογικὸ ὄριο πού, πρὶν ἢ μετὰ αὐτό, θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῇ ἢ χωρὶς χρονολογία ἐπιγραφὴ (βλ. ἀρ. 31 κ.ἄ.) καὶ ἔγινε στὸ ὑπόμνημα ἡ σχετικὴ μνεία⁴. Σὲ περίπτωσι πού ὑπῆρχαν δύο ἢ περισσότερες χρονολογίες σ' ἓνα κειμήλιο, ἡ χρονολογικὴ του κατάταξις ἔγινε μὲ βάση τὴν παλαιότερη (βλ. ἀρ. 142 κ.ἄ.). Σὲ

1. Δὲν περιλαμβάνονται στὴ δημοσίευσή αὐτή : ὅσες ἐπιγραφές ἔχουν καθαρὰ λειτουργικὸ περιεχόμενο· ὅσες, ἐλάχιστες καὶ ἐπαισιώδεις, ἀνήκουν στὴ μετὰ τὸ 1900 περίοδο· οἱ ἐντοιχισμένες στὰ ὕψηλὰ σημεία τῆς ἐξωτερικῆς ὀψης τοῦ περιβόλου, ἀπρόσιτες χωρὶς ἱκρίσματα (βλ. συνεκτιδόμενὴ ἐργασία συναδέλφου δ. Κ. Χ. Φατούρου)· οἱ συγκεντρωμένες στὸ ὑπόγειο τῆς Ἱ. Μονῆς, πού προέρχονται ἀπὸ διάφορα σημεία τοῦ νησιοῦ· οἱ προχριστιανικὲς, πού δημοσίευσεν ὁ Ἰταλὸς συναδέλφος G. Manganaro, *Le iscrizioni delle isole Milesie*, A.S.A.I.A., 1963-4, 293-349· ἡ ἐπιγραφὴ στὴν τράπεζα τῆς Ἱ. Μονῆς (ἀνήκει στίς τοιχογραφίες πού δημοσίευσή τους ἐτοιμάζει ὁ καθηγητὴς κ. Ἀ. Ὁρλάνδος)· οἱ ἐπιγραφές στίς καμπάνες. Συγκεντρώθηκαν ὁμοῦ καὶ δημοσιεύονται μαζὶ μὲ τίς ἐπιγραφές ἀρχικὰ ὀνομάτων ἀγνῶστων προσώπων (βλ. ἀρ. 194 κ.ἄ.), ὁμάδες γραμμάτων κατὰ κανόνα δυσζύμβλητες (βλ. ἀριθ. 246 κ.ἄ.), ἢ καὶ χρονολογίες πού παρουσιάζονται μόνες τους, χωρὶς δηλ. νὰ συνοδεύονται ἀπὸ ἄλλο κείμενο (βλ. ἀρ. 2 κ.ἄ.).

2. Ἐὰν ὑπολογισθοῦν καὶ τὰ ζεύγη τῶν ὁμοίων ἐπιγραφῶν ὡς δύο (ἢ τρεῖς, στὴν περίπτωσι 235) καὶ οἱ πέντε παρένθετες (βλ. ὑποσημ. 5).

3. Ἡ ἱστορία τοῦ σκευοφυλακίου τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου (ἀρχεδιακὸ καὶ λοιπὸ ὑλικό), ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἐπομένων δημοσιευμάτων.

4. Πρέπει νὰ θεωρῆται βέβαιη ἡ μελλοντικὴ χρονολόγηση καὶ ἄλλων ἀχρονολόγητων ἐπιγραφῶν (ἀλλὰ καὶ ἀνεπιγραφῶν κειμηλίων), μὲ τὴ βοήθεια τῶν πληροφοριῶν πού θὰ προέλθουν ἀπὸ τὴν

περίπτωση φθοράς ή παράλειψης ενός ψηφίου της χρονολογίας σε κάποιο κειμήλιο, ή ταξινόμησή του έγινε συμβατικά, με την κατά κανόνα συμπλήρωση της χρονολογίας με το ψηφίο 9 (βλ. άρ. 3 κ.ά.).

3. Ἡ πα ρ ο υ σ ί α η κάθε επιγραφής περιλαμβάνει ἀρίθμησή της κατά τη σειρά της χρονολογικής της κατάταξης⁵. τῇ χρονολογία της, όταν ὑπάρχει, τὸ κείμενο καὶ σύντομο ὑπομνηματισμό του.

Τὸ κ ε ί μ ε ν ο κάθε επιγραφῆς ἀποδίδεται, ὅσο εἶναι δυνατό, φωτογραφικά : τηρεῖται πιστὰ ἡ γραφή καὶ ἡ διάταξή του· ἀνάλογα μετὸ πρωτότυπο χρησιμοποιοῦνται πεζὰ ἢ κεφαλαῖα. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν συντομογραφιῶν, πού σημειώνονται σὲ κάθε ἐπιγραφῇ, γίνεται μέσα σὲ παρενθέσεις. Ἡ συμπλήρωση φθαρμένων ψηφίων πού προτείνεται με βεβαιότητα γίνεται μέσα σὲ ὀρθογώνιες παρενθέσεις ([]), οἱ συμπληρώσεις γραμμάτων, πού παραλείφθηκαν γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, μέσα σὲ ἀγκύλες (< >). Μὲ τελεῖες σημειώνονται οἱ θέσεις γραμμάτων πού δὲ διαβάστηκαν ἐξ αἰτίας φθορᾶς ἢ κακογραφίας· μιὰ τελεία κάτω ἀπὸ ἓνα γράμμα δηλώνει τὸ ἀμφίβολο τῆς ἀνάγνωσής του. Πολλὲς πλάγιες παράλληλες γραμμὲς σημαίνουν πλήρη φθορὰ τῆς ἐπιγραφῆς στὸ σημεῖο ἐκεῖνο.

Στὸν ὑ π ο μ ν η μ α τ ι σ μ ὸ κάθε ἐπιγραφῆς περιλαμβάνεται κατὰ κανόνα στοιχειώδης περιγραφὴ τοῦ κειμηλίου, ἢ ὁποῖα ἀποσκοπεῖ μόνο στὴ διευκόλυνση τῆς ταύτισης σὲ περίπτωσιν ἀναζήτησής του, ἢ ἀκριβῆς θέσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἢ τῶν ἐπιγραφῶν πάνω σ' αὐτό (ὅταν πρόκειται γιὰ ἀντικείμενο μεγάλου μεγέθους) καὶ ὁ τρόπος γραφῆς τῆς (ἐντυπῇ, ἔκτυπῇ, ἐγχάρακτῇ, ἔκτυπῇ κἢ ἐγχάρακτῇ, κεντημένῃ, γραπτῇ, . . .). Ἀναφέρονται, ἀκόμη, παλαιότερες δημοσιεύσεις ἢ μνεῖες τῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς βέβαιης ἢ πιθανῆς χρονολόγησής της, ὅταν εἶναι χωρὶς χρονολογία. Στὸν ὑπομνηματισμὸ περιλαμβάνονται ἐπίσης : στοιχεῖα βιβλιογραφικὰ ἢ τῆς προφορικῆς παράδοσης σχετικὰ μετὸν ἀναφερόμενο στὴν ἐπιγραφὴ ἀφιερωτῇ (γιὰ τοὺς Πατμίους κυρίως), πιθανὴ ἀπόδοση τοῦ κειμηλίου σὲ ἀφιερωτῇ ἀκριβέστερα γνωστὸ ἀπ' ἄλλο ἐνεπίγραφο κειμήλιο, ἰδιαιτέρες δυσκολίες πού καθιστοῦν ἀδύνατῃ ἢ ἀμφίβολῃ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἢ κάποιου τμήματός της· σημειώνονται, τέλος, καὶ χαρακτηρίζονται οἱ ἔμμετρες ἐπιγραφές⁶.

μελέτῃ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἱ. Μονῆς καὶ ἀπὸ τυχόν μελλοντικὴ δημοσίευσιν τοῦ κριτικοῦ καταλόγου τοῦ Σκευοφυλακίου. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῇ συστηματικῇ διερεύνησιν τῶν σημειωμάτων στοὺς κώδικες (βλ. άρ. 1) καὶ τῶν ἐπιγραφῶν πού σώζονται ἔξω ἀπὸ τὴ Μονὴ (βλ. άρ. 158) θὰ προέλθῃ ἐπίσης σημαντικὴ βοήθεια.

5. Ἡ ἀρίθμηση εἶναι συνεχῆς καὶ ἄσχετῃ μετὴ τὴ διάκρισιν τῶν ἐπιγραφῶν σὲ χρονολογημένες ἢ ἀχρονολογητέες, ἑλληνικὲς ἢ ξενόγλωσσες. Ἡ ἀρίθμηση μετὰ ἀριθμὸ καὶ δείκτη γράμμα κεφαλαῖο (π.χ. 158Α) χρησιμοποιήθηκε σὲ πέντε περιπτώσεις (37Α, 44Α, 103Α, 144Α, 158Α,) μεταγενέστερης, τῆς ἀρχικῆς κατάταξης, παρεμβολῆς τῆς ἐπιγραφῆς ἐνὸς κειμηλίου στὴ χρονολογικὴ σειρά πού εἶχε ἤδη σχηματιστῇ, γιὰ ν' ἀποφευχθῇ ἡ διατάραξις τῆς ἀρίθμησής της. Τὰ ζεύγη τῶν ἐπιγραφῶν πού δὲν παρουσιάζουν καμιάν ἢ ἐλάχιστες μόνο διαφορὰς (14, 43, 46, 80, 130, 137, 144, 177, 250), δὲν καταγράφονται συνήθως σὰ χωριστὲς ἐπιγραφές· ἀναφέρεται ἀπλῶς στὸν ὑπομνηματισμὸ ὅτι πρόκειται γιὰ ζεύγος καὶ ἀναγράφονται, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν, οἱ μεταξὺ τους ἐλάχιστες κατὰ κανόνα διαφορὰς. Στὶς παραπομπὰς καὶ τὰ εὑρετήρια σημειώνεται στὸν ἀριθμὸν τους ὁ δείκτης² (π.χ. 14^a ἢ 235^a, στὴ μοναδικὴ περίπτωσιν ὁμοίας ἐπιγραφῆς σὲ τρία κειμήλια). Στὶς ξενόγλωσσες πρέπει νὰ περιληφθοῦν καὶ οἱ παραποθετημέναι άρ. 136, 152.

6. Ἐμμετρες ἐπιγραφές : 11, 13, 22, 30, 54, 66, 69, 71, 76, 78, 79, 97, 108, 125, 133, 147, 150, 156, 170, 180.

4. Συντάχθηκαν τρία εύρετήρια :

Ι. Ἑλληνικό, πού περιλαμβάνει : α. Ὄνόματα ἢ ἐπώνυμα προσώπων (ὅπως παραδίδονται) ἢ ἐπώνυμο καὶ ὄνομα ὅταν παραδίδονται καὶ τὰ δύο (ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς πού ἀναφέρονται δύο φορές, τὴ μιά μὲ τὸ ὄνομα καὶ ἄξιωμα καὶ τὴν ἄλλη μὲ τὸ ἐπώνυμο, ὄνομα καὶ ἄξιωμα). β. Ὄνόματα τόπων καὶ τὰ σχετικὰ σπάνια ἐπίθετα. γ. Ἀξιώματα καὶ τίτλοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς, μοναστηριακῆς καὶ κοσμικῆς ἱεραρχίας : τὰ λήμματα ἀρχιθύτης, αὐθέντης, ἀρχιεπίσκοπος, ἀρχιερεὺς, ἀρχιμανδρίτης, βοεβόδας, δεσπότης, δόμνα, ἑξαρχος, ἐπίσκοπος, ἡγούμενος, ἱεράρχης, ἱερεὺς, ἱεροδιάκονος, ἱεροθύτης, ἱερομόναχος, καμαράσης, λευίτης, μητροπολίτης, μοναχός, οἰκονόμος, πατριάρχης, πρεσβύτερος, πρόεδρος, προστάτης, πρωτοσύγκελλος, σερδάρης, σπαθάρης, ὑπέρτιμος. δ. Ἑπαγγελματικὲς ιδιότητες πού σχετίζονται ἄμεσα μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία : τὰ λήμματα ζωγράφος, κεντητής, οἰκοδόμος, χαλκουργός, χρυσοχόος. ε. Ἐλάχιστες ἀξιοσημειώτες λέξεις (*notabilia varia*), δηλ. τὰ λήμματα ἁμνός, εἰκόνισμα (= προσωπογραφία), εἰκονοτοιογραφία, ἐχαλκοτυπώθησαν, θρόνοι, καὶ στ. τὰ λήμματα τῶν ξενόγλωσσων ἐπιγραφῶν, μεταγραμμένα στὰ ἑλληνικά — ὅταν ὑπάρχουν καθιερωμένοι ἀντίστοιχοι ἑλληνικοὶ ὅροι, ἢ, σὲ ἀντίθετη περίπτωσι, σὲ λατινικὸ ἀλφάβητο (σὲ 7 περιπτώσεις).

ΙΙ. Εὐρετήριο προέλευσης τῶν ἐπιγραφῶν κατὰ τὰ εἶδη τῶν κειμηλίων, ὅπου μέσα σὲ παρενθέσεις καὶ εἰσαγωγικὰ σημειώνονται, ὅταν ἀναφέρονται στὴν ἐπιγραφή, εἰδικοὶ γιὰ τὰ κειμήλια ὅροι.

ΙΙΙ. Εὐρετήριο τοῦ χώρου, ὅπου φυλάγεται κάθε ἐνεπίγραφο κειμήλιο⁷.

5. Οἱ πληροφορίες πού προέρχονται ἀπὸ τὶς σύντομες ἐπιγραφὲς τῶν κειμηλίων δὲν εἶναι πάντοτε ἐπαρκεῖς γιὰ τὴν ἐξακρίβωσι τῆς ἱστορίας τους καί, κατὰ συνέπεια, γιὰ τὴν ἐξαγωγή ἀσφαλῶν συμπερασμάτων γενικοῦ χαρακτήρα. Συχνά, δὲν παρέχονται ἐπαρκὴ στοιχεῖα γιὰ τὴ διάκρισι χορηγοῦ, ἀρχικοῦ κτήτορα, διαδόχων του καὶ τοῦ ἀφιερωτῆ ἐνὸς κειμηλίου, δὲν εἶναι δηλ. δυνατό νὰ ἐξακριβωθῇ μὲ μόνες τὶς πληροφορίες τῆς ἐπιγραφῆς μήπως ἓνα κειμήλιο ἀφιερώθηκε στὴ Μονὴ σὲ μιὰ χρονολογία μεταγενέστερη ἀπὸ τὴ σημειούμενη ἢ δωρήθηκε ἀπὸ κάποιο πρόσωπο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ἀναφερόμενο σ' αὐτὴν (ἰδιαίτερα ὅταν οἱ ἐπιγραφὲς δὲν εἶναι καθαρὰ ἀφιερωτικές)⁸. Κατὰ κανόνα, οἱ ἐπιγραφὲς μᾶς προσφέρουν μέρος ἀπὸ τὶς αἰτούμενες πληροφορίες : συχνὰ μᾶς κάνουν γνωστὸ μόνο τὸν κατασκευαστὴ, ὅχι ὅμως καὶ τὸν τόπο κατασκευῆς καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἀναθήματος (28, 29, 80²), τὸν κτήτορα (22, 26, 46²) ἢ τὸ χορηγὸ (65, 71). Δὲν παρέχουν κυρίως πληροφορίες γιὰ τὸ πῶς ὀρισμένα κειμήλια κατέληξαν στὸ σκευοφυλάκιο (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωσι τῆς ἀφιέρωσης), ἂν δηλ. προέρχονται ἀπὸ κληροδοτήματα λαϊκῶν τοῦ νησιοῦ ἢ κληρονομίαι τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς, ἂν κατατέθηκαν ἀρχικὰ ἀπὸ λαϊκοὺς γιὰ φύλαξι, γιὰ ν' ἀφιερωθοῦν τελικὰ ἀπὸ τοὺς ἰδίους

7. Ἡ θέση πολλῶν κειμηλίων δὲν εἶναι μόνιμη, ἐπεὶδὴ ὑπηρετοῦν ἐποχιακὲς λειτουργικὲς ἀνάγκες. Στὸ Εὐρετήριο ΙΙΙ ἀναφέρονται οἱ θέσεις ὅπου βρίσκονταν ὅταν ἀντιγράφηκαν καὶ ἐπαληθεύθηκαν οἱ ἐπιγραφὲς τους. Τὰ κειμήλια φυλάγονται σὲ τρεῖς χώρους : στὸ μέσα σκευοφυλάκιο, τὸ πίσω ἀπὸ τὸ ἱερό τοῦ καθολικοῦ, στὸ ἔξω σκευοφυλάκιο, πού οἰκοδομήθηκε ἀπὸ τὸν Νικηφόρο Λαοδικεῖας, καὶ στὸ χῶρο τῆς προσωρινῆς ἐκθεσῆς τοῦ β' ὀρόφου (ὅπου καὶ τὰ πολυτιμότερα, πού δὲ χρησιμοποιοῦνται πιά γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν). Ἡ θέση τῶν ἐπιγραφῶν πού δὲν προέρχονται ἀπὸ κειμήλια τῶν τριῶν αὐτῶν σκευοφυλακίων δὲν ἀναφέρεται στὸ Εὐρετήριο ΙΙΙ, ἀλλὰ σημειώνεται ἀναλυτικὰ στὸ ὑπόμνημα.

8. Ἰκανοποιητικότερες ἀπὸ πληροφοριακὴ ἄποψι ὅσες ἀναφέρουν ἀφιέρωσι στὴ Μονὴ Θεολόγου (βλ. λ.).

ἢ ἂν προέρχονται ἀπὸ παραγγελίες τῆς ἴδιας τῆς Μονῆς⁹, ἂν ἀποτελοῦν, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἐνδειξη, ἐνέχυρα πρὸς διασφάλισή του δανείου ποὺ τελικὰ ἀπέμειναν στὴ Μονὴ ἢ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀπορρόφηση ἀφιερωμάτων ἄλλων ἐκκλησιῶν ἢ σκευοφυλακίων (ὅπως π.χ. τῆς Ἀποκάλυψης, βλ. λ.).

Ἐχοντας κανεῖς πάντα ὑπ' ὄψη τοὺς παραπάνω περιορισμούς, μπορεῖ νὰ διατυπώσῃ ὁρισμένα συμπεράσματα γενικοῦ χαρακτήρα.

6. Εἶναι ἀξιοσημείωτος ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν χρονολογημένων (καὶ χρονολογούμενων) ἐπιγραφῶν ποὺ κάνει δυνατὴ τὴν παρουσίασή τους σὲ χρονολογικὴ σειρά. Ἡ σειρά αὐτὴ ἐπιτρέπει, μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἐνεπίγραφων χρονολογημένων κειμηλίων, τὴν ἐξαγωγή συμπερασμάτων γιὰ τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς συγκρότησης τοῦ σκευοφυλακίου καὶ γιὰ τὴν κλιμάκωση τῶν ἀφιερώσεων μέσα σ' αὐτά. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστα πολυτιμα τῆς βυζαντινῆς περιόδου καὶ πολὺ λίγα τῆς περιόδου 1453 - 1600, τὰ ὁποῖα εἶναι κατὰ κανόνα ἀνεπίγραφα, ὁ κύριος ὄγκος τῶν κειμηλίων προέρχεται ἀπὸ τὴν περίοδο 1600 - 1900. Ἡ κλιμάκωση τῶν ἀφιερώσεων μέσα στὴν περίοδο αὐτὴ παρουσιάζει, ἀνὰ δεκαετία, τὴν ἀκόλουθη εἰκόνα :

Ε Τ Η	ΑΡ. ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ
1600 - 09	4
1610 - 19	0
1620 - 29	5
1630 - 39	0
1640 - 49	3
1650 - 59	0
1660 - 69	1
1670 - 79	8
1680 - 89	7
1690 - 99	14
1700 - 09	6
1710 - 19	2
1720 - 29	11
1730 - 39	11
1740 - 49	8
1750 - 59	14
1760 - 69	11
1770 - 79	5
1780 - 89	21
1790 - 99	11
1800 - 09	17
1810 - 19	15
1820 - 29	2
1830 - 39	4
1840 - 49	4
1850 - 59	8
1860 - 69	8
1870 - 79	5
1880 - 89	3
1890 - 99	2

9. Ὅπως ἴσως ὁ Χριστὸς Παντοκράτορας τοῦ Ἀντρέα Ρίτσου, μὲ τὴ Θεοτόκο καὶ τὸν Ἰωάννη Θεολόγο.

Ἀξίζει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι οἱ σημαντικὲς αὐξήσεις τῶν ἀφιερωμάτων σὲ ὁρισμένους δεκαετίες ὀφείλονται, καθαρὰ, στὴ γενναιοδωρία ἑνὸς ἢ δύο προσώπων. Στὴ δεκαετία 1690 - 99, ἀπὸ τὰ 14 ἀφιερῶματα 4 εἶναι τοῦ Νεοφύτου Γριμάνη, ἀρχιεπισκόπου Καρπάθου, 4 τοῦ ἱερομονάχου Νικηφόρου Καλογερά καὶ τρία τοῦ Γρηγορίου Διδυμοτείχου· στὴ δεκαετία 1720 - 29, ἀπὸ τὰ 11 τὰ 5 προέρχονται ἀπὸ τὸν Μισαήλ μητροπολίτη Διδυμοτείχου· στὴ δεκαετία 1730 - 39, ἀπὸ τὰ 11 τὰ 3 τοῦ ἰδίου Μισαήλ καὶ 2 τοῦ Νεοφύτου Στ', πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· στὴ δεκαετία 1750 - 59, ἀπὸ τὰ 14 τὰ 7 ἀφιερώνονται ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Ἰάκωβο Ἀναστασίου καὶ τὰ 3 ἀπὸ τὸν πρωτοσύγκελλο Σμύρνης Θεοδόσιο· στὴ δεκαετία 1780 - 89, ἀπὸ τὰ 21 τὰ 13 συνδέονται ἅμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ τὸν Δανιὴλ Σεβαστείας· στὴ δεκαετία 1800 - 09, ἀπὸ τὰ 17 τὰ 6 εἶναι τοῦ Νεκταρίου Σάρδεων καὶ στὴ δεκαετία 1810 - 19, ἀπὸ τὰ 15 τὰ 5 εἶναι τοῦ Δανιὴλ Σεβαστείας (βλ. καὶ παρακάτω γιὰ τοὺς σημαντικότερους ἀφιερωτές).

7. Εἶναι ἐπίσης δυνατὴ, πάντοτε μὲ τίς ἐπιφυλάξεις ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, ἡ διατύπωση γενικότερων παρατηρήσεων καὶ γιὰ τὰ πρόσωπα ποὺ ἀναφέρονται στίς ἐπιγραφές τῶν κειμηλίων, ὡς πρὸς τὴν ιδιότητά τους καὶ τὴ σχέση τους μὲ τὴ Μονὴ καὶ τὴν Πάτμο.

Τὰ πρόσωπα ποὺ ἀναφέρονται στὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ τῶν κειμηλίων εἶναι κληρικοὶ καὶ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τίς ἀνώτατες βαθμίδες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας¹⁰. Λαϊκοὶ εἶναι σχετικὰ λίγοι¹¹. Λίγα εἶναι καὶ τὰ συλλογικὰ ἀφιερῶματα, καὶ προέρχονται ἢ ἀπὸ λαϊκοὺς, συνήθως συζύγους ἢ οἰκογένειες, ἢ ἀπὸ δύο ἢ περισσότερους κληρικοὺς¹².

Τὰ ἀναφερόμενα στίς ἐπιγραφές τῶν κειμηλίων πρόσωπα εἶναι στὴν πλειονοψία τους Πάτμιοι¹³. Σὲ παρότρυνση Πατμίων ὀφείλονται ἀσφαλῶς καὶ πολὺτίμα ἀφιερῶματα προσώπων ἄσχετων πρὸς τὸ νησί, ὅπως ὁ ἡγεμόνας Μιχαὴλ Κωνσταντῖνος Σοῦτζος (Πί ν. 1, 2), φίλος τοῦ Πατμίου μητροπολίτη Δανιὴλ Σεβαστείας (βλ. λ. στὸ Εὐρ. Ι). Γιὰ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ προσώπων ἡ ὑπαρξὴ σχέσης πρὸς τὴν Πάτμο καὶ ἡ φύση τῆς σχέσης αὐτῆς πρὸς τὴ Μονή (ἀδελφοί, ἐργαζόμενοι στὰ μετόχια τῆς, φιλοξενηθέντες βλ. ἀρ. 33), πρὸς τὴν Πατριάδα ἢ τὸ νησί γενικότερα, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐξακρι-

10. Πατριάρχες: 22, 23, 24, 63, 67, 69, 137, 186, 193. Μητροπολίτες: 1, 5, 10, 11, 13, 17, 20, 25, 30, 49, 51, 52, 55, 57, 58, 62, 64, 66, 68, 78, 103Α, 104, 109, 110, 111, 114, 119, 120, 121, 122, 128, 131, 132, 135, 139, 140, 142, 144^β, 144Α, 146, 149, 161, 162, 163, 164, 165, 174, 180, 192, 202, 203, Ἱεράρχης: 70. Ἀρχιερεῖς: 33, 35, 85, 143, 145, 149, 166. Ἀρχιεπισκοποὶ: 15, 31, 32, 36, 37, 46, 50, 86, 205. Πρωτοσύγκελλοι: 87, 94, 95, 172, 197, Ἡγούμενοι: 13, 97, 199, 201, Ἀρχιμανδρίτες: 82, 101, 152, 167, 168, 169, 171, 176, 189, 190, 195, 257. Ἱερομόναχοι: 18, 21, 26, 27, 42, 43^β, 44, 47, 48, 59, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 100, 102, 103, 105, 113, 124, 153, 154, 158, 173, 181, 182, 191, 200, 210, 212, 217, 218, 226, 227, 233, 243, Ἱερεῖς: 65, 215, 253, Μοναχοί: 14, 28, 29, 38, 73, 177, 194, 206, 236.

11. Λαϊκῶν (μεμονωμένα πρόσωπα): 7, 41, 56, 75, 112, 129, 134, 159, 160, 170, 184, 207, 211, 228, 232, 237, 238, 244, 245, 247.

12. Συζύγων: 93, 125, 126, 221, 234, Οἰκογενειακά: 61, 89, 90β, 115, 116, 117, 127, 130, 148 (πολλῶν οἰκογενειῶν), 220, 225. Βλ. καὶ 239, 241. Ὁμαδικὰ κληρικῶν: 105, 219, 227. Μεικτά (κληρικῶν καὶ λαϊκῶν): 38, 106, 108, 240.

13. Βλ. ἀρ. 5, 10, 13, 14, 32, 36, 37, 37Α, 42, 43, 44, 45, 46^β, 49, 50, 51, 52, 55, 57, 58, 62, 65, 67, 68, 69, 70, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 110, 112, 113, 119, 120, 121, 122, 128, 131, 132, 139, 140, 142, 143, 144^β, 144Α, 145, 149, 152, 153, 154, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 174, 176, 180, 185, 186, 189, 190, 191, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 210, 239, 243 (;), 245.

βωθῇ ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς. Οἱ ἀρχαϊκὲς πάντως πληροφορίες θὰ ἐπιβεβαιώσουν καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις τὴν ἄμεση ἢ ἔμμεση σχέση πολλῶν προσώπων μὲ τὴν Πάτμο.

Οἱ σημαντικότεροι ἀφιερωτὲς εἶναι Πάτμιοι κληρικοὶ τῆς Διασπορᾶς. Ἀνάμεσά τοὺς ξεχωρίζουν γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀφιερωμάτων τοὺς ὁ Ἰάκωβος Ἀναστασίου¹⁴, ἱερομόναχος († 1765) μὲ δέκα ἀσφαλῆ ἀφιερώματα (βλ. τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἀφιερωτὲς λήμματα στὸ Εὐρετήριο Ι), ὁ Δανιὴλ Πάντουβας¹⁵, μητροπολίτης Σεβαστείας (Πίν. 3) καὶ κατόπιν Βιζύης καὶ Μηδείας, μὲ δεκατέσσερα ἀφιερώματα (στὴν περίοδο 1767 - 1811) καὶ πολλὰ ἄλλα (τὰ ἀπὸ τὴ Βλαχία) ποὺ ἀφιερώθηκαν μὲ δική του πρωτοβουλία, ὁ Μισαήλ, μητροπολίτης Διδυμοτείχου, μὲ ὀκτὼ ἀφιερώματα στὴν περίοδο 1724 - 1738, ὁ Νεκτάριος Σάρδεων¹⁶ μὲ ὀκτὼ, ὁ Νεόφυτος Γριμάνης, ἀρχιεπίσκοπος Καρπάθου, μὲ ὀκτὼ στὴν περίοδο 1690 - 1723, καὶ ὁ Νεόφυτος Στ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως¹⁷ (1734 - 40, 1742), μὲ δύο ἐνεπίγραφα καὶ πολλὰ ἀνεπίγραφα.

8. Εἶναι ἀκόμη δυνατὴ καὶ ἡ διατύπωση μερικῶν παρατηρήσεων γιὰ τοὺς ἐπικρατέστερους τύπους ὑπογραφῶν στοὺς καλλιτέχνες καὶ ἐπιγραφῶν σχετικῶν μὲ τοὺς χορηγούς, τοὺς πρὶν ἀπὸ τὴ Μονὴ κτήτορες καὶ τοὺς ἀφιερωτὲς.

Στοὺς ζωγράφους κυριαρχεῖ ὁ μεσαιωνικὸς τύπος « χεῖρ + γεν. ὀνόματος » (6, 87, 153, 224, 180, 213, 214), στὸν ὁποῖο προστίθεται ἄλλοτε ἡ ιδιότητα (19, 225) καὶ ἄλλοτε ὁ τόπος καταγωγῆς (123, 196, 197). Συγγενικοὶ εἶναι οἱ λογιότεροι τύποι (248¹⁸, 141, 142, 183). Ἀξιοσημειώτες εἶναι οἱ περιπτώσεις ὅπου προβάλλει μιὰ ἰδιαίτερη προσωπικὴ σχέση μὲ τὸ ἔργο: « *πίεμα Ἐμμανουὴλ ἱερέως Σκορδίλη* » (226) καὶ « *κόπος καὶ σπουδὴ Θεοδώρου Πουλάκη* » (216). Τέλος, στὴν περίπτωση ἐνὸς ζωγράφου συναντοῦμε τὸν τύπο παρὰ + γενικὴ τοῦ ὀνόματος (104, 129) καὶ σὲ ζωγράφους τοῦ τέλους τοῦ περασμένου αἰῶνα τὸν τύπο ὑπὸ + γενικὴ (208, 209).

Οἱ ὑπογραφὲς τῶν κεντητῶν (βλ. λ. Εὐρετ. Ι) παρουσιάζουν τοὺς συνηθισμένους τύπους (πόνος ἢ χεῖρ + γεν. ὀνόματος)¹⁹.

Συναντοῦμε συχνὰ στοὺς χρυσοχόους τὸ συνηθισμένο στοὺς ζωγράφους τύπο « χεῖρ + ὄνομα στὴ γενικὴ » ἀπλὸ (80, 138) ἢ μακροσκελέστερο (29, 96, 181). Σὲ δύο περιπτώσεις ὑπάρχει μόνο τὸ ὄνομα (49, 199), σὲ μιὰ ὁ γνωστὸς τύπος « *καὶ (διὰ) πόνων* » (38): ἡ 28 ἀποτελεῖ παραλλαγή τῆς 29, ἡ 21 εἶναι μοναδική. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἰδιαίτερα ἡ ἔμμετρη ἐπιγραφὴ ἀρ. 22.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀρ. 44Α μᾶς παρέχει τὴ μόνη ὑπογραφὴ χαλκουργοῦ: ἀκολουθεῖ τὸ συνηθισμένο τύπο « χεῖρ + γεν. ὀνόματος ».

9. Οἱ ἐπιγραφὲς οἱ σχετικὲς μὲ τὴ χορηγία παρουσιάζονται πιὸ τυποποιημένες. Τὴν κάλυψη τῆς συνολικῆς δαπάνης δηλώνουν οἱ ἀκόλουθοι τύποι ποὺ συνοδεύονται συνήθως ἀπὸ γενικὴ τοῦ ὀνόματος καὶ τὸν τίτλο ἢ τὸν τόπο καταγωγῆς: « *Δι'*

14. Γιὰ τὸν ἱερομ. Ἰάκωβο Ἀναστασίου βλ. Μαλανδρ. Π.Σ., σ. 43 - 45, 133, - 136 κ.ἄ. καὶ Κλ. Καρναπᾶ, Ἰάκωβος Ἀναστασίου. Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1906.

15. Γιὰ τὸν Δανιὴλ Σεβαστείας βλ. Μαλανδρ. Π.Σ., σ. 35, 36, 40, 41, 117.

16. Γιὰ τὸν Νεκτάριο μητροπολίτη Σάρδεων καὶ εὐεργέτη τοῦ νησιοῦ καὶ τῆς Μονῆς, βλ. Μαλανδρ., Π.Σ., σ. 36, 37, 111.

17. Γιὰ τὸν Νεόφυτο τὸν Στ', πατρ. Κωνσταντινουπόλεως, βλ. Μαλανδρ., Π.Σ., σ. 10, 39, 94, 96 καὶ κυρίως 129. Βλ. καὶ Μ. Γεδεών, Πατρ. πίνακες, σ. 634 - 5 καὶ 638.

18. Βλ. Μ. Χατζηδάκη, Παρατηρήσεις στὶς ὑπογραφὰς τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, περ. « Ζυγός », ἀρ. 103 - 104, Ὀκτ. 1964, σ. 81.

19. Βλ. Εὐγ. Βέη - Χατζηδάκη, Ἐκκλησιαστικὰ κεντήματα. Ἐν Ἀθῆναις, 1953, σ. 70 - 76.

ἐξόδων... » (153, 177², 189, 191, 226), « δι' ἰδίων ἐξόδων... » (112), « διὰ συνδρομῆς... » (65), « συνδρομῇ... » (218), « διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου... » (18, 49), « δαπάνη... » (21, 71, 139), « διὰ δαπάνης... » (173, 174), « ἐκ δαπάνοις... » (227), « ὠνήσατο καὶ ἀνέθηκε... » (195). Στὴν περίπτωση πρωτοβουλίας γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ἀφιερώματος καὶ μερικῆς δαπάνης : « διὰ προτροπῆς καὶ συνδρομῆς... » (94, 95). Σὲ ὅλες σχεδὸν αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἡ ἀφιερωτικὴ ἐπιγραφή περιορίζεται καὶ ἐπιμένει στὴ δαπάνη τοῦ ἀφιερωτῆ γιὰ τὸ προσφερόμενο ἀντικείμενο.

10. Κατὰ κανόνα, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀπὸ τὶς καθαρὰ ἀφιερωτικὲς ἐπιγραφὲς περιλαμβάνει στοιχεῖα διαφορετικοῦ χαρακτήρα : Ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀφιερωτῆ συνήθως στὴ γενικὴ (39, 134, 148, 159, 160, 201, 230, 238, 240, 241) ἢ, σπανιότερα, στὴν ὀνομαστικὴ (244, 247, 252, 258)²⁰. τὸ ὄνομα μαζί με τὸ ἄξιωμα ἢ τὸν τίτλο (36, 37, 43, 44, 96, 105, 117, 118, 127, 153, 154, 199, 200, 206, 257), με τὸ ἄξιωμα ἢ τὴν καταγωγὴ τοῦ ἀφιερωτῆ (161, 162, 165), με τὸ ἄξιωμα ἢ τὸν τίτλο καὶ τὴ σύντομη ἔκφραση μιᾶς εὐχῆς (35, 37A, 89, 102, 127, 129, 132, 243), ἢ ἀπλῶς μιὰ σύντομη ἔκφραση εὐχῆς (61, 133, 211, 220, 229, 254, 259) ἀποτελοῦν τὶς συνηθέστερες περιπτώσεις.

Ὁ τύπος « δέσεις τοῦ... » ἀποτελεῖ τυπικὴ ἀρχὴ σὲ μιὰ ὁμάδα ἀφιερωτικῶν ἐπιγραφῶν με ἀνάλογες πρὸς τὴν προηγούμενη παραλλαγές : « δέσεις... ὄνομα καὶ ἄξιωμα ἢ τίτλος » (87, 88, 104, 116), ἢ « δέσεις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ... ὄνομα καὶ (γιὰ τοὺς κληρικοὺς) ἄξιωμα » (7, 56, 59, 73, 75, 100, 106, 126, 145, 184, 219, 221, 225, 227, 236, 239).

Στὶς δύο αὐτὲς ὁμάδες συναντιέται συχνὰ ἡ χρῆση τοῦ ἐπιθέτου « ταπεινός » γιὰ τοὺς ἱεράρχες (36, 37, 104, 161, 162, 163, 164, 165, 166).

Ἰδιαίτερη ὁμάδα μποροῦν ν' ἀποτελέσουν οἱ ἀφιερωτικὲς ἐπιγραφὲς ποὺ περιλαμβάνουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλο τοῦ ἀφιερωτῆ, καὶ τὸν ἀποδέκτη τοῦ ἀφιερώματος. Στὴν περίπτωση αὕτῃ συνηθίζονται οἱ ἐξῆς ἐκφράσεις γιὰ τὴν πράξη τῆς ἀφιέρωσης : « ἀφιερῶθη » (1, 15, 140, 158, 210), « ἀφιερεῖ » (42, 48), « ἀφιέρωται » (139), « ἀφιέρωσεν » (223), « ἀφιερῶθέν » (49), « ἀφιέρωμα » (201, 232, 238, 240), « ἀφιερῶθριον » (245), καὶ σπανιότατα, « ἀφοσιώθη » (100), « ἀφοσιώσατο » (103), « ἀνέθηκε » (195) καὶ « προσφορά » (130). Στὴν ὁμάδα αὕτῃ ἄλλες ἀπὸ τὶς ἐπιγραφὲς περιλαμβάνουν μόνον ὄνομα καὶ (γιὰ τοὺς κληρικοὺς) ἄξιωμα (1, 42, 48, 90, 94, 95, 100, 125, 130, 139, 140, 158A, 195, 210, 211, 223, 232, 243, 250), ἄλλες καὶ τὴν καταγωγὴ τοῦ ἀφιερωτῆ (15, 33, 49, 103, 143, 144², 166, 202, πρβλ. καὶ 41, 65, 172). Στὶς πρῶτες ἀνήκουν καὶ οἱ δύο μοναδικὲς περιπτώσεις κατάρας ποὺ διατυπώνονται σὲ βάρος ἐκείνου ποὺ θ' ἀφαιροῦσε τὸ ἀφιέρωμα ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Θεολόγο (143, 144²).

Τυπικὲς μορφές τῶν εὐχῶν τῶν ἀφιερῶτων στὶς ἐπιγραφὲς οἱ « μνήσθητι Κύριε... » (35, 37A, 48, 61, 89, 90β, 102, 182, 229, 254), « μνήσθητι Κύριε τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ... » (220) ἢ « τῆς ψυχῆς » (69), ἢ « μνήσθητι δέσποτα... » (120, 129), ἢ « ὅσιε πάτερ » (243). Σπανιότεροι εἶναι οἱ τύποι « δέχθητι δέσποτα... » (127), « περιφρόνρει δέσποτα... » (132), « φροῦρεε... » (150), « βοήθει καὶ... » (211), φύλαττε καὶ

20. Ὃταν ὑπάρχουν οἱ τυπικὲς ἀφιερωτικὲς ἢ κτητορικὲς ἐκφράσεις καὶ ἡ ἐπιγραφή περιορίζεται στὸ ὄνομα ἢ ὄνομα καὶ ἄξιωμα, δὲν εἶναι πάντοτε ἀπόλυτα βέβαιη ἡ διάκριση σὲ ἰδιοκτήτη ἢ ἀφιερωτῆ.

χάριζε λύσιν σφαλμάτων... » (133), « συγχώρησον τὴν ψυχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ » (259), « διαφύλαξον » (116), « εἰς ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν » (15).

Ἀπὸ τίς σύντομες τυπικὲς ἐπιγραφὲς διαφέρουν βασικὰ οἱ λίγες μεγάλες, συνήθως ἔμμετρες, ἐπιγραφὲς λόγιας προέλευσης, ὅπως οἱ 13, 38, 69, 97, 108, 125, 170 180. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ ὁρισμένες ἐπιγραφὲς ποὺ μνημονεύουν χρηματικὲς δωρεὲς γιὰ τὴν τέλεση μιᾶς λειτουργίας (39, 50, 98)²¹.

11. Οἱ ἐπιγραφὲς ποὺ παρουσιάζουν τοὺς προηγούμενους κατόχους τῶν κειμηλίων περιλαμβάνουν στὴν ἀπλούστερή τους μορφή ἓνα ὄνομα σὲ ὀνομαστικὴ (103A, 190, 253) ἢ σὲ γενικὴ (93, 110, 228, 231, 233) ἢ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλο ἢ ἀξίωμα σὲ ὀνομαστικὴ (14², 20, 31, 51, 82, 137, 158, 193, 194, 205, 207, 215) ἢ σὲ γενικὴ, ποὺ εἶναι καὶ ἡ συνηθέστερη περίπτωση (5, 10, 17, 23, 24, 25, 26, 27, 47, 52, 57, 63, 64, 67, 78, 82, 83, 84, 85, 91, 92, 109, 111, 114, 121, 124, 135, 146, 203, 205, 212, 217, 233). Συνηθισμένη εἶναι, ἐπίσης, ἡ περίπτωση τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ περιλαμβάνουν ὄνομα, τίτλο ἢ ἀξίωμα, καὶ καταγωγή (11, 46², 52β, 55, 58, 62, 68, 70, 86, 113, 144A, 149, 152, 158, 167, 168, 169, 171, 176, 181)· σπανιότατη, ὅταν συνυπάρχουν ὄνομα, τίτλος ἢ ἀξίωμα κι ἔκφραση εὐχῆς (30, 182). Γιὰ τὴ δῆλωση τῆς ιδιοκτησίας εἶναι τυπικὴ ἡ ἔκφραση : « κτῆμα... » (25, 46², 55, 57, 58, 62, 67, 113, 146, 181, 203)· μοναδικὲς περιπτώσεις τὸ ὁμηρικὸ « κτέαρ » (78) ἢ οἱ περιφράσεις « πέφυκε + γεν. ὀνόματος... » (24) ἢ « κτῆμα πέλω... » (63). Ἀξίζουν ἰδιαίτερη μνεῖα οἱ ἔμμετρες ἐπιγραφὲς, ὅπως ἡ 30 καὶ οἱ 22 καὶ 66 (ὅπου μιλοῦν τὰ ἴδια τὰ ἀντικείμενα).

12. Οἱ ἐπιγραφὲς τῆς Ἱ. Μονῆς Θεολόγου παρουσιάζουν καὶ φιλολογικὸ ἐνδιαφέρον, τόσο γιὰ τὴ σχέση τοῦ ὕψους μὲ τὴν ἀξία τοῦ κειμηλίου καὶ τὴν κοινωνικὴ θέση, μόρφωση καὶ τὸ χαρακτήρα τοῦ ἀφιερωτῆ ἢ τοῦ ιδιοκτήτη, ὅσο καί, εἰδικότερα, γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἔμμετρων καὶ τὴν τυπολογικὴ ποικιλία τῶν ἄλλων. Γιὰ τὴν ὀρολογία τὴ σχετικὴ μὲ τὰ κειμήλια ποὺ μᾶς παραδίδεται ἀπὸ τίς ἐπιγραφὲς, βλ. τίς μνεῖες μέσα στὶς παρενθέσεις τοῦ Εὐρετηρίου II.

13. Παρέχουν, τέλος, οἱ ἐπιγραφὲς πληροφορίες γιὰ τὸν τόπο κατασκευῆς τῶν κειμηλίων, στοιχεῖο χρησιμότατο γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ τῶν ἐργαστηρίων καί, ἔμμεσα, γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς Μονῆς. Ἀπὸ ἐργαστήρια τοῦ Βουκουρεστίου προέρχονται τὰ 117, 125, 128, τοῦ Ἀγίου Ὁρους τὸ 181, τῆς πόλεως Νίζνη - Νόβγοροδ τῆς Ρωσίας (183), τῆς Κωνσταντινουπόλεως (22), τοῦ Ἰασίου (170), τῆς Σμύρνης (108), τῆς Τεργέστης (189, 190), τῆς Τραπεζοῦντος ἢ Χαλδαίας (;) τὰ 96 καὶ 138 (;). Σὲ τοπικὰ ἐργαστήρια θὰ πρέπη ν' ἀνήκουν ὅλα τὰ κειμήλια ποὺ προέρχονται ἀπὸ προσωπικότητες τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν (βλ. λήμματα Δανιὴλ Πάντουβας μητροπολίτης, Σουτζος κλπ.).

Ὑπάρχουν λίγες ἰσχνὲς ἐνδείξεις ποὺ καθιστοῦν ἄξια διερεύνησης τὴν ὑπόθεση γιὰ τὴ σχεδὸν μόνιμη ὑπαρξὴ ἑνὸς χρυσοχόου στὸ νησί ἢ στὴ μονὴ τῆς Πάτμου : τὰ δύο ἔργα τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου στὰ 1685, ἡ ἐπανάληψη τοῦ ἴδιου ἀπλοῖκοῦ διακοσμητικοῦ μοτίβου (= —) σὲ ἀφιερῶματα Πατμίων (159 - 165), ὁ « Ἀθανάσιος ἱερομόναχος χρυσοχός ἐκ Πάτμου » τοῦ 1731 (βλ. Σ.Π.Β., 258), ὁ Κ. Γαλανάκης, μοναχὸς καὶ χρυσοχός στὴ Μονὴ στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα (199, 206)· καὶ σήμερα ἀκόμη ἓνας ἀδελφὸς τῆς Μονῆς εἶναι χρυσοχός, εἰδικότητα ἀναγκαία γιὰ τὴ συντήρηση τῶν

21. Δὲ σχολιάζονται ἐκτενέστερα μεμονωμένες περιπτώσεις, ὅπως ἡ ἀρ. 54, 99, 128, 237 κ.ἄ.

σκευών της Μονής. Πατμιακό εργαστήριο χαλκού μαρτυρεῖ ἴσως καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Πατμίου Β. Γριμάνη στὸ 44Α.

14. Οἱ ἐπιγραφές τέλος ποὺ χαρακτηρίζονται « ἄ ρ χ ι τ ε κ τ ο ν ι κ ῆ ς » στὸ Εὐρετήριο II, ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴν οἰκοδομικὴ ἱστορία τῆς Μονῆς, ἰδιαίτερα οἱ 12, 40, 156²² (βλ. συνεκδιδόμενη ἐργασία συναδέλφου δ. Κ. Χ. Φατούρου).

15. Τὰ σχέδια ἀποδίδουν ὅσες ἐπιγραφές ἦταν δυνατό νὰ φωτογραφηθοῦν (σὲ ἐπίπεδες ἐπιφάνειες)· δὲν περιλαμβάνονται οἱ ἐπιγραφές τῶν πολὺ μεγάλων ἀντικειμένων (λ.χ. ἀντιμνησίων), ποὺ ἡ ἀναπαραγωγή τους στὴν κλίμακα τῆς σελίδας θὰ τὰ καθιστοῦσε πολὺ λίγο χρήσιμα γιὰ δείγματα γραφῆς καὶ γιὰ συγκριτικὲς ἀντιπαραβολές. Τὰ σχέδια ἀντικαθιστοῦν τὶς φωτογραφίες γιὰ λόγους τεχνικούς.

16. Ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ ἦταν ἀδύνατη χωρὶς τὴν δλόψυχη συμπαράσταση τοῦ καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς ἀρχιμ. Θεοδωρήτου Μπουρνῆ καὶ ὀλης τῆς Ἀδελφότητος, χωρὶς, ἰδίως, τὴν ἰώβια ὑπομονὴ τῶν ὑπεύθυνων γιὰ τὴ φύλαξη τῶν θησαυρῶν. Ἡ δημοσίευση τῶν ξενόγλωσσων ἐπιγραφῶν πραγματοποιήθηκε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ φίλου καὶ συναδέλφου G. Subotić (Βελιγράδι), ποὺ μετέγραψε καὶ μετέφρασε τὶς ἐπιγραφές 250 - 258 καὶ τῶν κ.κ. Jdanevitch καὶ G. Nozadze (Παρίσι), ποὺ μετέγραψαν καὶ μετέφρασαν τὴν ἐπιγραφὴ 259. Ἡ ἔκφραση τῶν θερμῶν εὐχαριστιῶν μου πρὸς ὅλους ἀποτελεῖ ἐλάχιστη ἐκδήλωση τῆς βαθιᾶς μου ὑποχρέωσης.

22. Γιὰ ὀρισμένες ἀπ' αὐτές, ἰδιαίτερα γιὰ τὰ ἐπίθυρα, ὑπάρχει ἡ βάσιμη ἐπιφύλαξη δεύτερης χρήσης.

Συντομογραφίες : Στὸν ὑπομνηματισμὸ τῶν ἐπιγραφῶν χρησιμοποιήθηκαν συντομογραφίες γιὰ τὰ δημοσιεύματα ποὺ ἀναφέρονται συχνότερα :

- C. R. = Giulio Jacopi, Cimeli del Ricamo, della pittura e della toreutica nel tesoro del Monastero di Patmo, περ. « Clara Rodos » Vol. VI - VII, parte III, σ. 707-716 καὶ εἰκ. 1-123.
- M. M. = Fr. Miklosich καὶ Ios. Müller, Acta et Diplomata Monasteriorum et ecclesiarum orientis, Tomus Tertius, Vindobonae, MDCCCXC.
- Σ. Π. Β. = Ἱ. Σακελίωνος, Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθῆναι, 1890.
- Μ. Π. Σ. = Μ. Μαλανδράκη, Ἡ Πατμιάς Σχολή, Ἀθῆναι, 1911.
- Μ. Χ. Π. = Ἀ. Μαραβᾶ - Χατζηνικολάου, Πάτμος, Ἀθῆνα, 1957, Collection de l' Institut Français d' Athènes, ἀριθ. 63.
- Κ. Φ. Α. = Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονική, Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὡς δεῖγμα χαρακτηριστικῆς πατμιακῆς τεχνολογίας. Ἀθῆναι, 1962. Δημοσιεύματα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, Ἀρ. 2.
- Π. Μ. Θ. = Σ. Α. Παπαδόπουλου, Ἱ. Μονὴ Ἰωάννου Θεολόγου, Ἀθῆναι, 1962.
- Κ. Π. Β. Συμ = Δημ. Καλλιμάχου, Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης Συμπλήρωμα, στὸ περ. « Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος » τ. Χ. (1912), σ. 246 - 267, (= 1), 307 - 334 (= 2), 388 - 404 (= 3) τ. XI (1913), σ. 148 - 160 (= 4), 244 - 253 (= 5). τ. XII (1913), σ. 385 - 398 (= 6), 525 - 541 (= 7), τ. XIII (1914), σ. 256 - 272 (= 8), τ. XIV (1915), σ. 59 - 80 (= 9), τ. XV (1916), σ. 357 - 375 (= 10). τ. XVI (1917), σ. 98 - 108 (= 11), 145 - 161 (= 12), 466 - 484 (= 13). τ. XVII (1918), σ. 117 - 128 (= 14), 214 - 233 (= 15).
- Κ. Π. Τ. = Π. Κρητικοῦ, Πατμιακὰ Τοπωνύμια, Ἀθῆναι 1961, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο I (1955), 57 - 110, II (1956), 60 - 65, III (1959 - 60), 33 - 88 τοῦ « Δωδεκανησιακοῦ Ἀρχείου ».

Οἱ παραπομπές ἀναφέρονται στὴ συνεχεῖ ἀρίθμηση τῶν σελίδων τοῦ ἀνατύπου.

Μία λοξὴ εὐθεῖα γραμμὴ σημαίνει ἀπόσταση μεταξὺ λέξεων στὶς ἐπιγραφές τῆς μιᾶς γραμμῆς ἢ ἀλλαγὴ γραμμῆς στὶς μεγαλύτερες ἐπιγραφές (ἀντιμνήσια λ.χ.). Τὸ σημεῖο () σημαίνει συνέχιση μιᾶς γραμμῆς τῆς ἐπιγραφῆς, στὴν ἐπομένη (τυπογραφικῇ). Φ = Φωτογραφία.

1

[α. 1460]

† Ἀφιερωθήτω ἡ ἀμνὸς εἰς τὸν μέγαν Νικόλαον τῆς μεγίστης
 πατρὸς πανιερωτάτου μητροπολίτου Μιρεῶν ὑπερτίμου κ(αι)
 ἐξάρχου πάσης Λυκίας • κέ προέδρου καρπιάθου
 κε ναξίας μαθέου —

† ΑΦΙΕΡΩΘΗ Ο ΠΑΡὸΝ ΑΜΝὸς Εἰς ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ
 [ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ •
 ΠΑΡὰ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΙΡΕΩΝ ὙΠΕΡΤΙΜΟΥ Κ(ΑΙ)
 [ΕΞΑΡΧΟΥ ΠΑΣΙΣ ΛΥΚΙΑΣ • ΚΕ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΑΡΠΙΑΘΟΥ
 ΚΕ ΝΑΞΙΑΣ ΜΑΘΕΟΥ —

Κεντημένη σὲ τρεῖς σειρὲς μὲ χρυσόνημα κάτω ἀπὸ τὴν παράσταση, καὶ παράλληλα πρὸς τὴν κάτω μεγάλη πλευρά, ἐπιτάφιος μὲ κόκκινο μεταξωτὸ κάμπο. Διαστάσεις 0,85 × 1,24.

Ἡ ἐπιγραφή δημοσιεύθηκε στὸ C. R., 712 (μεταγραφή μὲ πεζά, μὲ πολλὲς παραναγνώσεις). Πρβλ. Σ.Π.Β., 53 σημείωμα τοῦ ἀφιερωτῆ τοῦ «ἀμνοῦ» αὐτοῦ: «...καὶ ἀγηνόν(;) [= ἀμνόν] ἔνα ἐκ χρυσοῦ σιρματηροῦ ὀξύν...». Στὴν ὑποσημείωση 1 τῆς ἴδιας σελίδας δημοσιεύεται ἡ ἐπιγραφή μὲ διορθωμένη τὴν ὀρθογραφία.

Φ., C. R., fig. 86.

2

1556

15 + 56

Ἐγχάρακτη στὸ λίθινο ὑπέρθυρο τῆς εἰσόδου τοῦ κελλιοῦ τοῦ προηγ. Μελετίου Μαργιόλου (γ' ὄροφος). Διαστάσεις τοῦ ὑπέρθυρου 1,33 × 0,36. Ὑψος τῶν γραμμάτων: 0,075 - 0,010.

3

1594

α φ ζ δ
 α φ ζ δ

Ἐγχάρακτη στὸ ὑπέρθυρο τῆς εἰσόδου τοῦ κελλιοῦ ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ κελλὶ τοῦ π. Ἐπιφανίου (γ' ὄροφος). Διαστάσεις ὑπέρθυρου 1,43 × 0,295. Ὑψος γραμμάτων: 0,08 - 0,09.

4

1597

α φ ζ δ λ το
 α φ ζ δ λ το

Ἐγχάρακτη στὸ λίθινο ὑπέρθυρο τῆς εἰσόδου τοῦ κελλιοῦ ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ κελλὶ τοῦ π. Ἐπιφανίου. Διαστάσεις τοῦ ὑπέρθυρου 1,62 × 0,30. Ὑψος γραμμάτων: 0,06 - 0,155.

- α) Ἡ Τὸ Ἀσχετον Κρατοῦσα καὶ ὑπέρῳον ἐν αἰθέρι ὕδωρ
 Ἡ ἀβυσσοῦς χαλινοῦσα καὶ θαλάσσης ἀναχαιτίζουσα θεοῦ σοφί
 α, ὕδωρ νιπτήρι βάλει ποδὰς ἀποπλύνει δ(οῦλο)ς δοῦλων δε
 σποτῆς * ἱακῶβου τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου μυρε(ων)
- β) * , $\bar{A}\bar{X}$ ΦΕΒΡΟΥ
 ΑΡΙΩ.
 . $\bar{K}$.

Κεντημένες ἡ α' στίς τέσσερις πλευρές, ἡ β' στὴν κάτω γωνία, ἐπιγονάτιου με παράσταση τοῦ Νιπτήρα (0,36 × 0,37). Με χρυσόνημα πάνω σὲ μεταξωτὸ κόκκινο κάμπο.

Φ : Π.Μ.Θ. 39. C.R. fig, 77.

Δημοσιεύθηκε στὸ C.R., 711 (με πολλὲς ἀνακρίβειες).

Βλ. Κ.Π.Β. Συμ. 7, 532.

ΧΕΙΡ ΑΓΓΕΛΟΥ

Με μαύρη τέμπερα στὴν κάτω δεξιὰ γωνία εἰκόνας με παράσταση τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης (0,48 × 0,64). Γιά τὴ χρονολόγηση βλ. Ἀ. Ξυγγόπουλου, Σχεδιάσμα Ἱστορίας τῆς Ὀρθόδοξης Ζωγραφικῆς μετὰ τὴν Ἀλωση, Ἀθῆναι, 1957, σ. 169 κ.έ.

† ΔΕΗΣΗΣ ΤΗ(Σ) ΔΟΥΛΗ(Σ) ΣΟΥ ΦΛΟΡΕΤΖΑ(Σ) ΣΗΡΗΓΑΣ

Γραπτή, με λευκὴ τέμπερα στὴν κάτω στενὴ πλευρὰ εἰκόνας τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης (0,35 × 0,44)· στὸ τέμπλο τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἡ χρονολόγηση ἔγινε με βάση τὴ μεγάλη πιθανότητα ὅτι ἡ εἰκόνα εἶναι ἔργο τοῦ Ἀγγέλου (πρβλ. ἀρ. 6). Ἡ ἀπουσία τῶν μέσα στίς ἀγκύλες Σ πιθανὸν νὰ ὀφείλεται σὲ φθορά κι ὄχι σὲ παράλειψή τους ἀπὸ τὸ ζωγράφο.

٢٥ ١٦٠٦

٢٥ ١٦٠٦

+ OKT·160

6 BPIΩ 2

Ἐγχάρακτη στὸ λίθινο ὑπέρθυρο τῆς εἰσόδου τοῦ κελλιοῦ ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸ χῶρο τῆς προσωρινῆς ἐκθεσης καὶ τὸ ἡγουμενικὸ (γ' δροφος). Διαστάσεις ὑπέρθυρου 1,05 × 0,30,

9

1607

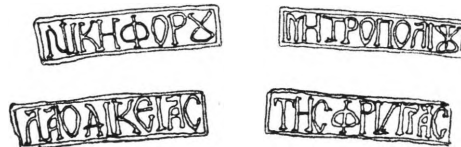
ΑΧΖ

Στὸ τέμπλο τοῦ παρεκκλήσιου τῆς Παναγίας· σὲ μέταλλο, ἀκριβῶς στὴ μέση τοῦ τέμπλου, ἀμέσως πάνω ἀπὸ τὴ βασιλικοὺς πύλη· γραμμὴν μὲ λευκὴ τέμπερα σὲ θαλασσὶ βάθος, ποὺ σκέπασε τὴν ἀρχικὴ ἐπιφάνεια ὅπου ἦταν σκαλισμένη ἡ ἴδια χρονολογία.

Δημοσιεύθηκε : Κ.Φ.Α., 34, 32.

10

[c. 1620]

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΦΡΥΓΙΑΣ

Ἐγχάρακτη στίς δυὸ ὀψεις ἐπίχρυσος λιθοκόσμητης κεφαλῆς μεταλλικῆς ποιμαντικῆς ράβδου, ἐπίχρυσος - ἐπάργυρης, διακοσμημένης μὲ ἀνάγλυφα « ἐν κοίλῳ » φυλλόσχημα διακοσμητικὰ θέματα· ἔχει δυὸ ἐπίχρυσους κόμβους. Ὑψος 1,72.

Γιὰ τὸν Νικηφόρο Λαοδικείας βλ. Ἱεροθέου Φλωρίδου, Περί Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Βιογραφικαὶ Ἀποσημειώσεις, ΔΙΕΕ, Β', σ. 65 - 81 (1885). Μ.Π.Σ., 1 κ.έ. καὶ 81, 82, 83. Σ.Π.Β. ι', 137. Μ.Μ., 103, 117. Κ.Φ.Α. 5, καὶ ἄ. Κ.Π.Β.Συμ. 7, 533. Κ.Π.Τ., 64, 96, 161, 198.

11

[c. 1624]

+ Ο ΠΟΛΟΣ ΟΥΤΟΣ ΠΕΦΥΚΕ ΣΥΝ ΤΩΓΕ ΣΑΚΚΩ ΕΙΝΕ
ΝΙΚΟΜΗΔΙΑΣ ΙΕΡΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ
ΤΟΥ ΕΚ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΥ ΤΕ ΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ

Τρεῖς πολιτικοὶ δεκαπεντασύλλαβοι κεντημένοι μὲ χρυσόσυρμα σὲ κάμπο κεντημένο μὲ σύρμα ἀσημένιο στὴν περιφέρεια τοῦ πόλου, ποὺ μόνος σώζεται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ σάκκο. Στὸ κέντρο ὁ Ἱησοῦς Χριστὸς ἀνάμεσα στὰ τέσσερα σύμβολα τῶν Εὐαγγελιστῶν, ὁμάδες ἀγγέλων, θρόνων καὶ σεραφεῖμ.

Γιὰ τὴ χρονολόγηση καὶ τὸν ἀρχικὸ κτήτορα τοῦ σάκκου βλ. Τ.Α. Γριτσόπουλου, Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου, ΕΕΒΣ, τ. 20 (1950), 209 - 256. Τοῦ ἴδιου, Πατριαρχικὰ Γράμματα ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Φιλοσόφου, ΕΕΒΣ, τ. 26 (1956), σ. 198 - 230.

Ἡ ἐπιγραφὴ δημοσιεύθηκε : C.R., 712 (μὲ πολλὰ παραναγνώσεις). Μετὰ τὸ Ω τοῦ ΣΑΚΚΩ τοῦ α' στίχου ὑπάρχει κεντημένο ἓνα εἶδος γράμματος ποὺ μπορεῖ νὰ διαβαστῇ σὰν προσγεγραμμένο Ι ἢ σὰν εὐφωνικὸ Τ.

Φ., C.R. fig. 81.

ΕΝΘΑΔΕ ΤΕΘΗΣΑΥΡΙΣΑΙ
 ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΛΑΟΔΙ
 ΚΣ' ΚΡΗΤΟΣ ΤΡΟΗΣ ΜΕΝ ΜΟΝΗ ΕΞ
 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΑΝΤΟΣ ΕΠΙ ΤΩ ΤΩ
 ΤΟΔΙ ΤΟ ΟΙΚΙΔΙΟΝ :-
 ΕΤΕΙ ΧΥ Ψ Χ ΚΕ

ΕΝΘΑΔΕ ΤΕΘΗΣΑΥΡΙΣΤΑΙ
 ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΛΑΟΔΙ
 ΚΕΙ(ΑΣ) ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ
 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΑΝΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΤΩ [ΤΗΣΔΕ
 ΤΟΔΙ ΤΟ ΟΙΚΙΔΙΟΝ:-
 ΕΤΕΙ Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ Ψ Χ ΚΕ

Ἐγχάρακτη σὲ πλάκα μέσα καὶ πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ ἔξω σκευοφυλάκιου· νιέλλο μέσα στὶς κοιλότητες τῶν γραμμάτων. Διαστάσεις 0,285 × 0,215. Ὑψος γραμμάτων : 0,03 - 0,09.

Ἡ ἐπιγραφή δημοσιεύθηκε μὲ κάποιες διαφορές : Σ.Π.Β., ι. Μ.Χ.Π., 44. Μ.Π.Σ., 3, 83 σημ. 10. Ἱεροθέου Φλωρίδου, Περί Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος Βιογραφικαὶ Ἀποσημειώσεις, Δ.Ι.Ε.Ε., Β'. (1885), 67.

13

1626

ἘΡΩΤΙ ΤΡΩ ΘΕΙΣ Τῷ Τῷ ἡΓΑΠΗΜΕΝῶ
 ΧΥΜΑΘΗΞ ΤΗ ΔΕ ΟΙ ΕΙΡΓΑΣ ΤΟ
 ΟΛΛΙΚΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ,
 ἡΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΕ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΕΝΘΑΔΕ
 ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΟΣ ἸΡΑΝ ΕΙΚΟΝΑ.
 ΚΑΙ Τῷ ΔΕ ΤΗΝΔ' ΕΣΤΗΣΕ Τῷ ΣΕΠΤῷ ΝΕῶ
 ΕΙΣ ΕΞΙΛΑΣΜ(ΟΝ) ΤῶΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΤΑΙΣΜΑΤΩΝ
 ΕΤΙ Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ, ἡχκς, νοεμβρίου κγ

ἘΡΩΤΙ ΤΡΩΘΕΙΣ Τῷ ΤΟΥ ἡΓΑΠΗΜΕΝΟΥ,
 Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ ΜΑΘΗΤΟΥ, ΤΗΝΔΕ ΟΙ ΕΙΡΓΑΣ(Α)ΤΟ
 Ὁ ΛΛΙΚΕΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ,
 ἡΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΕ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΕΝΘΑΔΕ
 ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΟΣ ἸΡΑΝ ΕΙΚΟΝΑ.
 Κ'ΑΝ ΤῷΔΕ ΤΗΝΔ' ΕΣΤΗΣΕ Τῷ ΣΕΠΤῷ ΝΕῶ
 ΕΙΣ ΕΞΙΛΑΣΜ(ΟΝ) ΤῶΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΤΑΙΣΜΑΤΩΝ
 ΕΤΕΙ Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ, ἡχκς, νοεμβρίου κγ

Ἑπτὰ δωδεκασύλλαβοι ιαμβικοί στίχοι γραμμένοι με μαύρη τέμπερα σὲ εἰδικὴ λευκὴ ἐπιφάνεια στὴν κάτω δεξιὰ γωνία τῆς εἰκόνας τῆς Ἀποκάλυψης, ποὺ σκεπάζει τὴν εἴσοδο ἀπὸ τὸ καθολικὸ πρὸς τὸ ἔξω - σκευοφυλάκιο (1,05 × 0,825).

Δημοσιεύθηκε (με ἐλάχιστες διαφορές): Μ.Χ.Π., 44 - 45.

14²

1627

ΚΟΝΤΟΛΕΟ ΕΥΘΥΜΙΟΣ Μ(Ο)ΝΑΧ(ΟΣ)

Ἐγχάρακτη ἡ ἴδια, σὲ μιὰ γραμμὴ, σὲ δύο ἀργυρὰ μανουάλια (ὑψ. 1,17) στὸ 1/3 περίπου τοῦ ὕψους των.

Εὐθύμιος Condoleo, πιθανότατα ὁ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀναφέρεται στοὺς ΜΜ, 418 (ἐγγραφο ἔτους 1648). Βλ. Κ.,Π.Τ., 63.

+ Αφ' η' ε' παροῦσα εἰκὼν. ἐν τῇ βασιλικῇ μονῇ, τοῦ ἁγίου Ἰω(άννου) τοῦ Θεολόγου
εἰς πᾶτμον παρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου (σάμου κυρ(ιου) ἀνθυμ(ου)
[τοῦ ἐκ χίου. Εἰς ψυχικὴν αὐ(τοῦ) σωτηρή(αν):—
ἔτος. 1642

+ Αφ' η' ε' παροῦσα εἰκὼν· ἐν τῇ βασιλικῇ μονῇ, τοῦ ἁγίου
[Ἰω(άννου) τοῦ Θεολόγου
εἰς πᾶτμον παρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου (σάμου κυρ(ιου) ἀνθυμ(ου)
[τοῦ ἐκ χίου. Εἰς ψυχικὴν αὐ(τοῦ) σωτηρή(αν):—
ἔτος. 1642

Σε ρωσικὴ εἰκόνα με παραστάσεις ἀπὸ τὸ βίο τῆς Θεοτόκου (0,325 × 0,284)· γραμμένη με λευκὴ τέμπερα στὴν ἐπιφάνεια τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου· ψηλά, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, λειτουργικὲς ρωσικὲς ἐπιγραφές. Ἡ εἰκόνα ἀποτελεῖ τὸ ἓνα τμῆμα δίπτυχης εἰκόνας, τῆς ὁποίας σώζεται στὴ μονὴ καὶ τὸ ἄλλο τμῆμα.

+ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ἹΕΡΟΝ / ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΣΘΑΙ ΤΑΣ ΘΕΙΑΣ
[ἹΕΡΟΥΡΓΙΑΣ)
ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΤΟΠΟ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟ / ΤΙΑΣ Κ(ΥΡΙΟΥ)Υ· ΚΑΘ' ἹΕΡΩΘΕΝ· ΚΑΙ
[ἈΓΙΑΣΘΕΝ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝΙ / ΕΡΩΤ(ΑΤΟΥ) Μ(ΗΤΡΟ)ΠΟΛΙΤΟΥ
ΧΑΛΚΙΔΩΝΟΣ· / Κ(ΥΡΙΟΥ)Υ ΠΑΧΩΜΙΟΥ+
ΕΝ ΕΤ(ΕΙ), ΑΧΜΣ+ / ΙΝΔ^{ος} ΙΔ^{ης} +

Γραμμένη στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά παράστασης τοῦ Χριστοῦ (Ἁκρα Ταπείνωση) σὲ ζωγραφισμένο ἐγχρώμο ἀντιμήνσιο (0,675 × 0,500).

+ ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ | ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ | ΠΡΟΥΣΗΣ ΑΝΘΙΜΟΥ | ΕΝ ΕΤΕΙ: ΑΧΕΣ

Ἐγχάρακτη στὶς τέσσερις πλευρὲς ἐπίχρυσου δακτύλιου, ποὺ βρίσκεται ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὴ λιθοκόσμητη ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο κεφαλὴ ξύλινης ποιμαντικῆς ράβδου, ὕψους 1,60. Τέσσερις κόμβοι καὶ κάτω ἄκρο ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο. Διάκοσμος με φολίδες μάργαρου καὶ δστρακου χελώνας.

18

1672

ΔΗΑ ΣΗΝΔΡ / ΟΜΗΣ ΚΕ ΕΞΟ
 ΗΔΟΥ ΑΡΧΟΗΚΡ / ΗΧΡΙΣΤΟΚΟΥ
 ΠΑΡΗΚΗ ΔΕ / ΗΩΑΚΕΙΜ
 ΙΕΡΟΜΟΝΑΧ / ΟΥ 1672

Ἐγχάρακτη στὶς τέσσερις κατὰ μῆκος πλευρὲς τῆς ἐξάπλευρης λαβῆς σταυροῦ ἁγιασμοῦ μ' ἐπί-
 χρυσο πλαίσιο καὶ ξυλόγλυπτο πυρήνα. Ὑψος 0,215, μῆκος ὀριζόντιας κεραίας 0,075. Ἡ β' γραμμὴ
 εὐανάγνωστη ἀλλὰ δυσνόητη· ἴσως σύγχυση τῶν γραμμάτων ἀπὸ τὸ χαρακτι.

19

1674

ΧΕΙΡ
 ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
 ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ
 ΤΖΑΝΕ
 ΑΧΟΔ

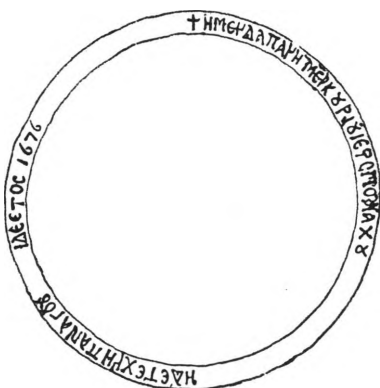
ΧΕΙΡ
 ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
 ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ
 ΤΖΑΝΕ
 ΑΧΟΔ

Γραπτή, μὲ κόκκινη τέμπερα στὰ δεξιὰ τῆς Βρεφοκρατούσας, κεντρικῆς παράστασης εἰκόνας
 μὲ σειρὰ ἀγίων στὸ περιθώριο. Διαστάσεις τοῦ κοσμημένου μ' ἑνθετα τεμάχια μάρμαρου πλαισίου τῆς :
 0,35 × 0,445. Δημοσιεύθηκε : Π.Μ.Θ., 16.

† Ο Μ(ΗΤ)Ρ(Ο)ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἐγχάρακτη στὴν μπρὸς ὀψη κυκλικοῦ χάλκινου δίπτυχου ἐγκόλπιου (διαμ. 0,555), (στὴν περιφέρεια γύρω ἀπὸ τὸ σταυρὸ ποὺ κατέχει τὸ κέντρο). Στὴν πίσω ὀψη ἀνάγλυφη Σταύρωση. Στὶς μέσα ὀψεις, ἀριστερὰ Βρεφοκρατούσα καὶ δεξιὰ ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ, παραστάσεις ἀνάγλυφες, ἐπίχρυσες καί, σὲ μερικὰ σημεῖα, μὲ θαλασσί σμάλτο γύρω τους· στὴν περιφέρεια, ρωσικὲς ἐπιγραφές. Ὁ Β. Μυστακίδης, Ἑπισκοπικοὶ Κατάλογοι, ΕΕΒΣ, 12 (1936), 139 ἀναφέρει δύο Γερμανοὺς Καισαρείας - Καππαδοκίας. Τὸ ἐγκόλπιο θὰ πρέπει ν' ἀποδοθῇ μὲ μεγαλύτερη πιθανότητα στὸν δεῦτερο (c. 1674).

Η ΜΕΝ ΔΑΠΑΝΗ ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
Η ΔΕ ΤΕΧΝΗ ΠΑΝΑΓΟΥ ΙΔΕ ΕΤΟΣ 1676

Ἐγχάρακτη στὴν περιφέρεια τῆς κάτω ὀψης τῆς βάσης ἀργυρεπίχρυσου ποτηρίου ὕψους 0,225 καὶ διαμ. βάσης 0,12.

Δημοσιεύθηκε στὸ C.R., 714 (παραλείπεται τὸ « ΙΔΕ »).

Φ. στὸν Π.Μ.Θ, 43 (ἀρ. 41) ὅπου νὰ διορθωθῇ ἡ χρονολογία σὲ 1676. καὶ Σ.Α. Παπαδοπούλου, « Στὴν Πάτμο ζοῦν ὅλες οἱ ἐποχές », περ. « Εἰκόνες », ἀρ. 370 (23.11.62), σ. 37.

22

1677

α) +ΒΑΚΤΗΡΙΑ ΦΕΡΟΜΑΙ
+ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
+ΒΥΖΑΝΤΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ Κ(ΑΙ)
ΔΑΙΔΑΛΟΕΝ ΤΟΥΡΓΟΝ

β) ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΧΕΙΡΙ
ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ
ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΦΡΑΝΤΖΗΣ
ΤΩ ΔΕΣΠΟΤΗ ΠΟΡΕΝ

γ) ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ἈΓΛΑ
ΪΖΟΝΤΟΣ ΘΡΟΝΟΝ
ΠΟΝΗΜΑ Γ'ΑΥΤΟΧΕΙΡΟΝ
ΤΟΥΝΕΚΑ ΜΝΗΜΗΝ

δ) ΕΤΟΣ ΑΧΟΖ·
ΑΠΡΙΛΛ' Θ' 1νδ^{ος}, 1Ε·
ΚΡΑΤΩΝ ΠΟΙΕΥ ΧΕΙΡ
Ω ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΕ

Σ' επίχρυση, ἀδαμαντοκόσμητη, σμαλτωμένη ράβδος, ὕψους 1,70. Ἡ ἐπιγραφή στήν τετράπλευρη ἐπάνω ἀπόληξη τοῦ κορμοῦ τῆς· γράμματα ἀνάγλυφα «ἐν κοίλῳ» στήν ἐπίχρυση ἐπιφάνεια τῆς ἀπόληξης· ὁ γύρω ἀπὸ τὰ γράμματα χῶρος ἔχει γεμιστὴ μὲ σμάλτο θαλασσί τοῦ ἀφήνει νὰ φαίνεται μόνο ἡ πάνω ὄψη τους.

Ἐπὶ δωδεκασύλλαβοι στίχοι· πρέπει νὰ διαβαστοῦν κατὰ ζεύγη στήν ἐξῆς σειρά· α₁, β₁, γ₁, α₂, β₂, γ₂, δ₂.

Δημοσιεύθηκε· C.R., 714 (ἡ μισή), Π.Μ.Θ., 42.

Φ., Π.Μ.Θ., 42 (ἀρ. 38). C.R., fig. 101, 102.

Στὸ σχέδιο ὑπάρχουν μόνο οἱ δύο ἀπὸ τὶς τέσσερις πλευρὲς (β, δ) ποὺ ἦταν δυνατό νὰ φωτογραφηθοῦν.

Ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ Διονυσίου τοῦ Δ', πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1671-3, 1676-9). Δωρήθηκε στὴ Μονὴ ἀπὸ τὸν Πάτμιο πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτο τὸν ΣΤ' (βλ. ἀρ. 67) Πρβλ. Μ.Π.Σ., 128 σημ. 9.

23

[e. 1677;]

+ΡΑΒΔΟΝ ΦΕΡΕΙ ΩΕ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΧΕΙΡ

Σὲ ξύλινο χαζράνι ὕψους 1,69. Ὁ κορμὸς τοῦ κοσμεῖται μὲ δύο κόμβους ἐπίχρυσους καὶ μὲ κυκλικὲς ἢ ἀνθόσχημες προσθήκες ἀπὸ μάργαρο σὲ τέσσερις σειρὲς ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὴ λαβή. Ἡ ἀσημένια τοῦ λαβὴ κοσμεῖται, στὸ πάνω μεγαλύτερο τμήμα τῆς, μ' ἀνάγλυφα «ἐν κοίλῳ» ἀνθὴ καὶ συρματέϊνο, κάτω, δακτύλιο μὲ μοτίβα ἀπὸ σμάλτο. Ἡ ἐπιγραφή ἐγχάρακτη «ἐν κοίλῳ» ἀμέσως πάνω ἀπὸ τὸν δακτύλιο τοῦ κάτω ἄκρου τῆς λαβῆς. Ὑπάρχει καὶ δεύτερη σειρά τῆς ἐπιγραφῆς σκεπασμένη ἀπὸ τὸν δακτύλιο.

Πιθανότατα κτῆμα τοῦ ἰδίου Διονυσίου τοῦ Δ', πατριάρχου, Κωνσταντινουπόλεως (πρβλ. ἐπιγρ. ἀρ. 22).

+ΡΑΒΔΟΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

[ΠΕΦΥΚΕ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΠΟ Χ<ΡΙ>Σ<ΤΟΥ> 1679

Ἀνάγλυφη «ἐν κοίλῳ» καὶ γύρω τῆς σμάλτο χρώματος πράσινου - θαλασσί· πάνω σὲ οκτάπλευρο ἐπίχρυσο δακτύλιο ράβδου ξύλινης, με ἀπλή, ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο, κεφαλὴ καὶ δυὸ ἐπάργυρους κόμβους. Ὑψος 1,68.

Κτήμα τοῦ Διονυσίου τοῦ Δ', ποῦ ἦταν γιὰ δεύτερη φορὰ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 1676 - 9. Πρβλ. ἐπιγρ. 22,23.

+ ΚΤΗΜΑ ΚΥΡΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ.

[ΑΧΠΒ.

Κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόσυρμα σὲ κάμπο ἀπὸ θαλασσί βελούδο στὴν περιφέρεια τῆς ἄνω ἐπιφάνειας μίτρας μοναχικοῦ σχήματος. Διαστάσεις : ἄνω διαμ. 0,21. ὕψος ; 0,145.

1684. ΝΥΝ. ΔΕ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ. ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

Ἐγχάρακτη στὴν κάτω ἐπιφάνεια τῆς βάσης ἀργυρεπίχρυσου ποτηρίου ὕψους 0,225 καὶ διαμ. βάσης 0,115. Στὸ ἴδιο κειμήλιο καὶ ἡ ξενόγλωσση ἐπιγραφή ἀρ. 252.

ΜΑΚ/[Α]ΡΙΟΥ

ΙΕΡΟ/[Μ]ΟΝ<Α>ΧΟΥ

Κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόσυρμα σὲ ζεύγος ἐπιμάνικων με παράσταση Μετάδοσης (ὅπου τὸ ὄνομα) καὶ Μετάληψης (ὅπου ὁ τίτλος). Ἡ κάθε λέξη κεντήθηκε σὲ δύο τμήματα στὰ ἄκρα τῆς παράστασης. Μεταξὺ κόκκινος κάμπος· διαστάσεις : ἄνω πλευρὰ 0,18, κάτω πλευρὰ 0,27, ὕψος 0,17.

Ἡ χρονολόγηση με κάποια πιθανότητα σὲ σχέση με τὴν ἐπιγρ. ἀρ. 26, ὑπόθεση ποὺ ἐνισχύεται ἀπὸ τὶς τεχνικὲς καὶ τεχνολογικὲς ἐνδείξεις τοῦ ζεύγους τῶν ἐπιμάνικων.

28

1685

+ΕΤΕΛΙΩΘΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΞ ΕΜΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΧΠΕ

Έγχάρακτη στο χεῖλος τῆς κεντρικῆς ὑποδοχῆς πολυκάντηλου, ὕψους 0,19.

29

1685

ΕΤ(Ε)Λ(ΕΙ)
ΩΘ(Η)
ΥΠ(Ο)Χ(ΕΙ)
ΡΟΣ

ΓΕΡΑ
ΣΙΜΟΥ
ΜΟΝΑ
ΧΟΥ
ΑΧ
ΠΕ

Σε μεταλλικό σταυρό μ' ἐγχάρακτο φυλλόσχημο διάκοσμο καὶ ὑελία μέσα στίς κεραίες του· με διάτρητη βάση καὶ σφαιρικό ἐξόγκωμα με συρματέϊνο διάκοσμο στὴ μέση τῆς λαβῆς. Ἡ ἐπιγραφή ἐγχάρακτη στίς στενὲς ὀψεις τῆς κάτω κεραίας. Διαστάσεις : ὕψ. 0,18, πλ. 0,07.

+ΑΡΡΩΓΕ, Χ(ΡΙΣΤ)Ε, ΣΗΝ ΧΑΡΙΝ, ΟΥΡΑΝΟΘΕΝ
ΔΙΔΟΥ, ΚΥΡΙΩ, ΑΡΧΙΘΥΤΙ, ΚΥΖΙΚΟΥ
ΦΕΡΥΝ, ΕΝ, ΠΑΣΕΣ, Α ||||| Υ ΑΓΥΣΤΙΑΙΣ
ΛΙΤΑΙΣ, ΜΗΤΡΟΣ ΣΟΥ, ΤΟΥΤΟΥ, ΕΓΚΟΛΠ ||||

Σε βαρύτιμο ἐγκόλπιο διαμ. 0,097. Σε δύο σειρές, γράμματα ἀπὸ μαύρο σμάλτο σὲ λευκὸ σμάλτινο βάθος, γύρω ἀπὸ τὸν κεντρικὸ πρᾶσινο λίθο ποὺ ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ τὸ σκέπασμα μικρῆς θήκης. Τέσσερις δωδεκασύλλαβοι λαμβικοί.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 713 (μὲ παραναγνώσεις).

Φ. Π.Μ.Θ, 45 (ἀρ. 45). C.R., fig. 95.

Στὸ γ' στίχο ὁ Jacori, ποὺ εἶδε ἴσως τὸ τμήμα τῆς σμάλτινης ἐπιγραφῆς πρὶν σπάση, συμπληρώνει Α[ΥΤΟ]Υ.

31

[α. 1688]

+Μ(Α)ΚΑΡ(Ι)ΟΣ
ΑΡΧ(Ι)ΕΠ(Ι)
ΣΚ(Ο)ΠΟΣ
ΚΩ

Ἐγχάρακτη στήν ἐπίχρυση ἐπιφάνεια τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς λαβῆς ξύλινης ράβδου σχήματος Τ, ὕψους 1,335. Κοσμεῖται μέ συνδυασμοὺς μικρῶν γεωμετρικῶν τεμαχίων ἐλεφαντόδοντου καὶ μ' ἐγχάρακτους ἐπίχρυσους δακτύλιους στοὺς δύο κόμβους τῆς, καὶ στὰ ἄκρα τοῦ κορμοῦ καὶ τῆς λαβῆς τῆς.

Μακάριος, ἀρχιεπίσκοπος Κῶ, εἶναι γνωστὸς μόνον ἕνας· ἀρχιεράτευσε πρὸ τοῦ 1688, ἄγνωστο ὅμως πότε ἀκριβῶς. Βλ. Ἐμμ. Καρπαθίου, Μητροπολίτου Κῶ, Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κῶ. Τεῦχος Πρώτον. Ὁ Κῶδιξ Α' Ἀρχεῖου Δουλείας, Ἀθῆναι, 1958, σ. 11 - 14.

32

1690

Α.Χ.4
ἘΔΩΣΕΝ Εἰς τὸ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΣΤΑΥΡΩ Τῷ ΘΕΟΛΟΓῶ. Ὁ ΠΑΝ
ΙΕΡΟΤΑΤΟΣ ἈΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ Κ(ΥΡΙΟ)Σ, ΚΥΡ ΝΕΟΦΥ
ΤΟΣ, ΓΡΟΣΙΑ, ἘΚΑΤὸΝ : ΔΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ὍΠΟΥ
ΓΙΝΕΤΑΙ Εἰς τὸν ΝΑὸν τοῦ ἘΝ ἈΓΙΟΙΣ Π(ΑΤ)Ρ(Ο)Σ ἩΜῶΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Α.Χ.4

ἘΔΩΣΕΝ Εἰς τὸ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ τοῦ ἈΓΙΟΥ ΙΩ(ΑΝΝ)ΟΥ τοῦ ΘΕΟΛΟΓΟΥ,
[Ὁ ΠΑΝ
ΙΕΡΟΤΑΤΟΣ ἈΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ Κ(ΥΡΙΟ)Σ, ΚΥΡ ΝΕΟΦΥ
ΤΟΣ, ΓΡΙΜΑΝΗΣ, ΓΡΟΣΙΑ, ἘΚΑΤὸΝ : ΔΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ὍΠΟΥ
ΓΙΝΕΤΑΙ Εἰς τὸν ΝΑὸν τοῦ ἘΝ ἈΓΙΟΙΣ Π(ΑΤ)Ρ(Ο)Σ ἩΜῶΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Σὲ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Βασιλείου (0,26 × 0,17) στὸ κάτω μισό τῆς μπρὸς ὀψης· σὲ 5 στίχους μέ μαύρη τέμπερα. Ἀφιέρωμα στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, τοῦ χτισμένου στὰ δώματα τῆς Μονῆς, κοντὰ στὸ μεγάλο κωδωνοστάσιο. Μνεῖα τοῦ Νεοφύτου Καρπάθου στοὺς ΜΜ, 320, στ. 25 - 26 (ἔγγραφο τοῦ 1719), σ. 345, τελευταῖος στίχος καὶ σ. 346, στ. 5 (ἔγγραφο τοῦ 1768, ἀπ' ὅπου φαίνεται ὅτι εἶχε ἤδη τότε πεθάνει). Βλ. καὶ Κ.Π.Β. Συμ. 7, 534 καὶ 8, 269.

ΙΩ(ΑΝΝ)ΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΓΡΙΓΟΡΗΟΥ
ΑΡΧΙΕΡ(Ε)ΩΣ
Δ(ΙΔΥ)Μ(Ο)Τ(ΕΙ)Χ(ΟΥ)
ΕΚ Ν(Η)Σ(ΟΥ) ΚΟ

Έγχαρακτη μέσα σε πλαίσιο στο μέσον του ύψους της πλευράς έλλειψοειδούς άσημένιας λεκά-
νης άγιασμού. Μεγάλη διάμετρος 0,74. Ύψος 0,30. Ό Γρηγόριος τάφηκε στην αύλή της Μονής
(βλ. έπιγρ. 34) άπ' όπου και ή χρονολόγηση της έγγραφής αυτής. Για τὰ περιουσιακά του Γρηγορίου
« του συνταχθέντος τε και τελευτήσαντος » στο μοναστήρι της Πάτμου, βλ. ΜΜ, 310, στ. 1 - 3 « Έγγρα-
φο του 1695). Βλ. και Κ.Π.Β. Συμ. 7, 534 και έπιγρ. 35.

16 93 ΜΗΝΙ ΙΟΥΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
+ ΤΥΜΒΟΣ ΕΝΘΑ ΚΥΤΕ Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΔΟΜΕΤΕΙΧΟΥ ΕΚ ΝΗΣΟΥ
ΚΩΣ

1693 ΜΗΝΙ ΙΟΥΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
+ ΤΥΜΒΟΣ ΕΝΘΑ ΚΥΤΕ Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ
[ΔΟΜΕΤΕΙΧΟΥ Ο ΕΚ ΝΗΣΟΥ
ΚΩΟΥ

Έγχαρακτη στο άνώφλιο (0,195 × 1,035) πάνω από τὸ άνοιγμα του τάφου που βρίσκεται στ'
άριστερά του εισερχόμενου στην κεντρική αύλή της Μονής. Βλ. και Κ.Π.Β.Συμ. 7,534 (όπου χρόνος
θανάτου αναφέρεται τὸ 1694, πράγμα που επιβεβαιώνεται και από την έπιγραφή 35) και 4, 151(;).

ΜΗΝΣΘΗΤΙ Κ(ΥΡΙ)Ε ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ· ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ· ΕΝ ΕΤΥ 1694

ΜΝΗΣΘΗΤΙ Κ(ΥΡΙ)Ε ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ· ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ·/ΕΝ ΕΤΥ
[1694

Μ' ένθετο μάργαρο στην έμπρός όψη του στέγαστρου του ήγουμενικού θρόνου. Σε μερικά γράμ-
ματα τὸ μάργαρο έχει φύγει. Μήκος έπιγραφής 0,82. Αφιέρωμα άρχιερέα π. Διδυμοτείχου, βλ. άρ. 34,

36

1696

ΓΡΥΜΑΝΗΣ ¹⁶₉₆
 ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΑΡΧΙ
 ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΡ
 ΠΑΘΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

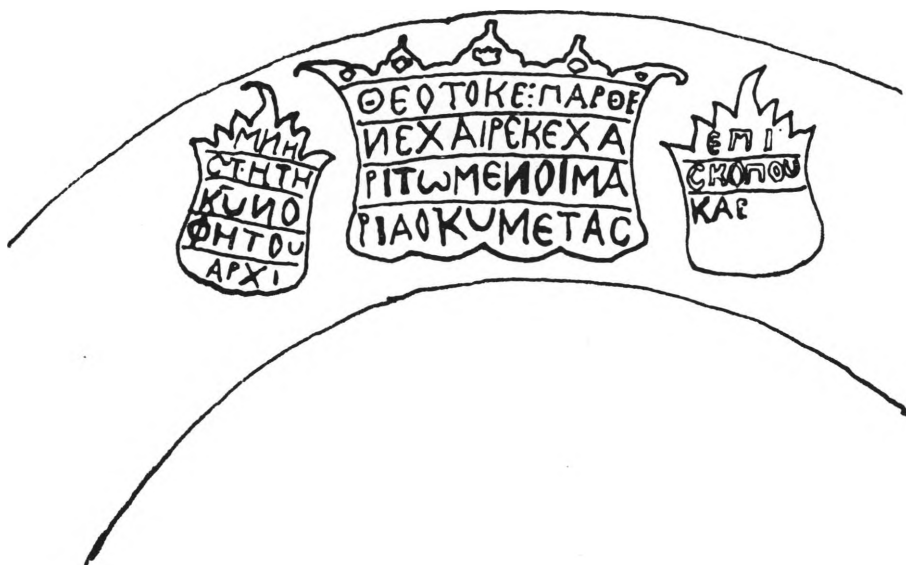
Σε αναλόγιο, ανάγλυφη « ἐν κοίλῳ » σὲ πλάκα ἀπὸ ἐλεφαντοστό διαστ. $0,087 \times 0,057$ (στὸ 1μ. τοῦ ὕψους τῆς μιᾶς ἀπὸ τὶς ὀκτὼ πλευρὲς του).

37

1696

+ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΑΡ
 ΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑ
 ΡΠΑΘΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟ
 Σ ΓΡΥΜΑΝΗΣ 1696

Σὲ ἀναλόγιο τοῦ καθολικοῦ· ἀνάγλυφη « ἐν κοίλῳ » σ' ἐλεφάντινη πλάκα ἐνθετὴ σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς ὀκτὼ πλευρὲς του (διαστ. $0,058 \times 0,086$). Πρβλ. 36.

α) ΜΝΗ
ΣΤΗΤΗ
ΚΥ(ΡΙΕ)Ν(Ε)Ο
ΦΗΤΟΥ
ΑΡΧΙ

γ) ΘΕΟΤΟΚΕ ΠΑΡΘΕ
ΝΕ ΧΑΙΡΕ ΚΕΧΑ
ΡΙΤΩ ΜΕΝΟΙ ΜΑ
ΡΙΑ Ο ΚΥ<ΡΙΟΣ> ΜΕΤΑΣ<ΟΥ>

β) ΕΠΙ
ΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΠ¹

Ἀνάγλυφη « ἐν κοίλῳ » στὴν κορυφή ἀσημένιου στεφανιοῦ ποὺ πλαισιώνει τὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου στὴν εἰκόνα τοῦ Ἀντρέα Ρίτζου. Ἡ α' καὶ ἡ β', ποὺ τὴ συνεχίζει, στ' ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τῆς γ', χαράχτηκαν μέσα σὲ πλαίσια ἀσπιδόσχημα· μέσα σὲ μεγαλύτερο πλαίσιο ἡ κεντρικὴ ἐπιγραφή γ'. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐπιγραφή β' ποὺ δὲν τελείωσε τὸ σκάλισμά της. Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὸν ἀρ. 37.

38

1697

ΑΦΙΕΡΩΘΙ ΤΟ ΘΙΟΝ ΚΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΙΣ
 ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ
 ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ
 ΠΑΤΜΟ ΔΙΑ ΕΛΕΟΣ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ
 ΜΟΝΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΓΕΔΕΩΝ ΑΧΥΖ

ΑΦΙΕΡΩΘΙ ΤΟ ΘΙΟΝ ΚΑΙΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΙΣ
 ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ
 ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ
 ΠΑΤΜΟ ΔΙΑ ΕΛΕΟΣ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ
 ΜΟΝΩΝ ΜΟΝΑΧΟΥ ΓΕΔΕΩΝ ΑΧΥΖ.

Ἐγχάρακτη μέσα σὲ πλαίσιο στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς τῆς πίσω ὀψης ἐπίχρυσης στάχωσης Εὐαγγελίου. Ἔκδοση : « Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἑλληνοβλαχικόν. . . 1693. Ἐτυπώθη ἐν τῇ ἁγίᾳ-τάτῃ μητροπόλει τῆς Οὐγγροβλαχίας ». Στὴν ἐμπρὸς ὀψη ἡ Ἀνάσταση, καὶ γύρω μικρότερες σκηνές τῶν Παθῶν· στὴν πίσω ὀψη ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Διαστάσεις Εὐαγγελίου 0,375 × 0,270 × 0,050. Διαστάσεις ἐπιγραφῆς : 0,057 × 0,150. (Στὸ σχέδιο παραλείφθηκαν τὸ πνεῦμα τῆς πρώτης λέξης καὶ τὰ διαλυτικὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς λέξης ΙΩΑΝΝΟΥ).

39

1697

+ ΕΓΩ ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΓΕΝΟΜΗΝ
 ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ ΤΗ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΤΜΩ
 ΕΓΕΝΟΜΗΝ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΑ
 ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΦΩΝΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ὍΣ ΣΑΛ
 ΠΙΓΓΟΣ ΛΕΓΟΥΣΗΣ ΕΓΩ ΕΙΜΗ ΤΟ Α.
 ΚΑΙ ΤΟ Ω. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΞΕΧΑΤΟΣ.
 ΘΕΟΔΩΡΙ· ΣΤΑΘΙ· ΑΧΥΖ
 ΓΔΩ

Ἐγχάρακτη σὲ ἀσημένια πλασιωμένη ἐπιφάνεια, στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς τῆς εἰκόνας τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὸ τέμπλο τοῦ Καθολικοῦ (0,93 × 1,28 × 0,05),

ΕΓΕΓΟΝΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΗΚΩ
 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΖΑΦΑΡΑΣ Κ
 ΤΟΥ ΘΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΑΓΓΠΠ
 ΟΥ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ Ε
 ΞΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑ
 ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡ
 ΠΑΘΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΝΕΟΦΥΣ
 ΓΡΙΜΑΝΙ ΕΚ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
 ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΔΑΝΙΗΛ ΡΟΔΙΤΟΥ
 ΥΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΥΤΟΥ
 ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ Α·Χ·Ψ·Η
 ΣΕΜΠΤΕΒΡΙΩ

1698

ΕΓΕΓΟΝΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΗΚΩ
 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΖΑΦΑΡΑΣ Κ(ΑΙ)
 ΤΟΥ ΘΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΑΓΓΠΠ
 ΟΥ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ Ε
 ΞΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑ
 ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡ
 ΠΑΘΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ
 ΓΡΙΜΑΝΙ ΕΚ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
 ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΔΑΝΙΗΛ ΡΟΔΙΤΟΥ
 ΥΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΥΤΟΥ
 ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ, Α·Χ·Ψ·Η
 ΣΕΜΠΤΕΒΡΙΩ

1698

Έγχαρακτη σέ μαρμάρινη πλάκα (0,325 × 0,455) έντοιχισμένη στην τοξοστοιχία της Ν. πλευ-
 ράς της κεντρικής αΐλης. Στην κάτω δεξιά γωνία της πλάκας γραπτό δυσξύμβλητο συμπίλημα.
 Φ : Για τη θέση της επιγραφής : C.R., fig. 3. Π.Μ.Θ., 15 (άρ. 11).

ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΣ ΤΟΥ ΣΠΑΝΟΥ ΕΚ ΣΙΜΗΣ· ΑΧΨΗ·

ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΣ ΤΟΥ ΣΠΑΝΟΥ ΕΚ ΣΙΜΗΣ· ΑΧΨΗ·

Με γράμματα από μάργαρο ένθετα στη μέση του ύψους της έμπρός όψης του προσκυνητάριου
 του έσωνάρθηκα του καθολικού. Διαστάσεις επιγραφής : 0,335 × 0,018,

42

1699

*ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ

ΑΦΙΕΡΕΙ ΤΟΔΕ ΕΝ ΤΗ ΜΟΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ ΑΧΥΘ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ /
ΑΦΙΕΡΕΙ ΤΟΔΕ ΕΝ ΤΗ ΜΟΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ ΑΧΥΘ

Κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόσυρμα πάνω σε βυσσινόχρωμο βελούδο· στά δύο άκρα του επι-
τραχήλιου που κοσμεύεται με δρθιους κάτω από κιβώρια άγιους. Διαστάσεις : πλ. 0,315, ύψ. 1,45.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 710.

Φ : C.R., fig. 11, No 6. fig. 39, No 6.

Βλ. Κ.Π.Β.Συμ. 6, 396.

43^a

[c. 1699]

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ

Έγχάρακτη στη μέση του ύψους ζεύγους μανουαλιών (ύψ. 1,43). Έ χρονολόγηση κατά την έπιγρ.
άρ. 42, που ανήκει σε αφιέρωμα του ίδιου. Έ οίκογένεια Καλογερά, παλιά καί γνωστή στην Πάτμο.

44

1700

+ΝΙΚΗΦ(Ο)Ρ(ΟΣ) Ι(Ε)ΡΟΜΟΝ(Α)Χ(ΟΣ) :· ΑΨ

Έγχάρακτη στη λαβή σταυρου άγιασμου με σμαλτοκόσμητο πλαίσιο καί ξυλόγλυπτο πυρήνα.
Διαστ. : ύψ. 0,206., πλ. 0,084. Πρβλ. άρ. 42,43^a.

44^A

1701

+ Χ(είρ) Βασίλειου Γρημανή:—αψα

Σε χάλκινο « σινί » (ρηχό ταψί) διαμ. 0,753. Έγχάρακτη στην έπιφάνεια (μῆκος έπιγραφῆς 0,09).
Έ χαλκουργός από γνωστή πατμιακή οίκογένεια. Ένδειξη για πιθανή ύπαρξη εργαστήριου στην Πάτμο.

45

1702

ΓΡΜΝΚΝΚ

1702

Έγχάρακτη σε μιαν από τίς διακοσμητικές έλλειψοειδείς διογκώσεις του μέσου τμήματος άργυ-
ρῆς καντήλας ύψους 0,62. Μιά πιθανή συμπλήρωση των πρώτων συμφώνων σε Γριμάνης, θά ενισχυό-
ταν κάπως από πολλά σχεδόν σύγχρονα αφιερώματα του Πάτμιου Νεοφύτου Γριμάνη, άρχιεπισκόπου
Καρπάθου.

46²

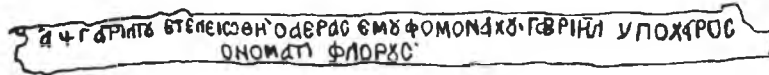
1702

+ΚΤΗΜΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΓΡΙΜΑΝΙ ΕΝ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ 1702

Ἡ ἴδια ἐπιγραφή σὲ ζευγὸς κιβωριόσχημων ἀσημένιων λειψανοθηκῶν (0,230 ὕψος, 0,094 διαμ. βάσης), ἐγχάρακτη στὴν περιφέρεια τῆς κάτω ὀψης τῆς κυκλικῆς βάσης.

47

1703

ἌΨΓ ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΕΤΕΛΕΙΩΘΗ Ὁ ΑΕΡΑΣ ΕΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ ΥΠΟ
[ΧΕΙΡΟΣ
ΟΝΟΜΑΤΙ ΦΛΟΡΟΥΣ

Σὲ ἄερα, κάτω ἀπὸ παράσταση Ἐπιτάφιου Θρήνου. Κεντημένη μὲ χρυσόνημα πάνω ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς κάτω πλευρᾶς καὶ παράλληλα πρὸς αὐτό. Κάμπος ἀπὸ βαθὺ κόκκινο μεταξωτό. Διαστ. 0,53 × 0,61.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 712. Εὐγ. Βέη - Χατζηδάκη, Ἐκκλησιαστικά κεντήματα, Ἀθῆναι, 1953, σελ. 76. Φ., C.R., fig. 88.

48

1710

ΜΝΗΣΘΗΤΙ Κ(ΥΡΙ)Ε ΤΟΥ ΑΝΑΞΙΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
[ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ +ΑΦΙΕΡΗ ΔΕ ΤΟΥΤΟ ΕΝ ΤΗ ΜΟΝΗ ΙΩ(ΑΝΝΟΥ)
[ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΤΜΩ * + * 1710—ΩΚΤΟΒΡΙΟΥ—16—

Γράμματα ἐγχάρακτα καὶ μὲ νιέλλο σὲ μιὰ γραμμὴ στὴν περιφέρεια τῆς βάσης ἀσημένιου ἁγίου ποτηρίου, ὕψ. 0,225 καὶ διαμ. βάσης 0,11. Κάτω ἀπὸ τὴ βάση ἐγχάρακτα :

ΠΑΝΤΟΛΕΩΝΤΟΣ ΜΑΡΟΥΚΑΣΩ
ΑΓΕΛΑΣΤΟΥ

49

1711

+ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ· Κ(ΑΙ) ΕΞΟΔΟΥ· ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑΤΟΥ·
ΖΗΤΟΥΝΙΟΥ· ΚΥΡ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ· ΕΚ ΝΥΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ· Κ(ΑΙ)
ΑΦΙΕΡΟΘΕΝ· ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΚῃ ΜΟΝῃ· ΤΟΥ ΜΕΓΑ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ· ΕΠΙ ΕΤΟΥΣ· αψια

Ἐγχάρακτη στὴν περιφέρεια τῆς βάσης ἀργυρεπίχρυσου σταυροῦ μὲ ξυλόγλυπτο πυρήνα, ὕψους 0,58 καὶ μὲ διάμετρο βάσης 0,175. Στὴ μιὰ πλευρὰ τῆς ὀκτάπλευρης λαβῆς του, ἐγχάρακτη ἡ λέξη :

ΠΑΝΟΓΙΑΝΟΥΤΖΟ

Ἦγούμενος Πάτμου Νικηφόρος ἀναφέρεται στοὺς Μ.Μ., 423 γιὰ τὸ ἔτος 1682.

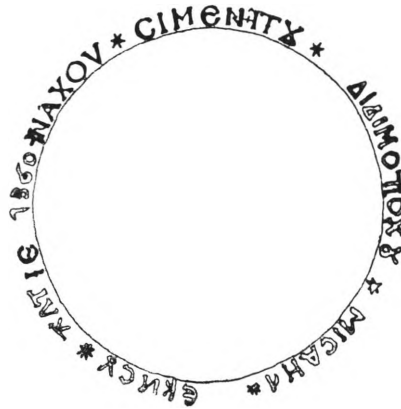
ΑΥ ΚΓ
 ἘΔΩΣΕΝ Εἰς τὸν ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΑΧΙΝ ἸΩ
 ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ Ὁ ΠΑΝ(Ι)ΕΡΟΤΑΤΟΣ ἈΡΧΙΕΠΙΣ
 ΚΟΠΟΣ ΚΑΡΠᾶΘΟΥ· Κ(ΥΡΙΟ)Σ· ΚΥΡ ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ὁ ΓΡΥ
 ΜᾶΝΗΣ ΓΡΟΣΙΑ ἘΚΑΤὸν ΑἰΤΗΛΕΙΤΥ
 ὍΠΩ ΓΙΝΕΤΕ Εἰς τὸν ΝΑὸν ΣΕΝΑΓΙΟΙΣ Πῆ
 ΜΩΝ ΝΙΚΟΛΑΪΣ

ΑΥΚΓ
 ἘΔΩΣΕΝ Εἰς τὸ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ἸΩ(ΑΝΝΟΥ)
 ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ· Ὁ ΠΑΝ(Ι)ΕΡΟΤΑΤΟΣ ἈΡΧΙΕΠΙΣ
 ΚΟΠΟΣ ΚΑΡΠᾶΘΟΥ· Κ(ΥΡΙΟ)Σ· ΚΥΡ ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ὁ ΓΡΥ
 ΜᾶΝΗΣ ΓΡΟΣΙΑ ἘΚΑΤὸν ΔΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡ(ΓΙΑΝ)
 ὍΠΟΥ ΓΙΝΕΤΕ Εἰς τὸν ΝΑὸν ΤΟΥ ἘΝ ΑΓΙΟΙΣ Π(Α)Τ(ΡΟ)Σ
 ΗΜΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ—

Με μαύρη τέμπερα στὸ κάτω μισὸ τῆς ἐμπρὸς ὀψης εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Νικολάου (0,16 × 0,215).
 Βλ. Κ.,Π.Τ., 77, 78, 85 (δύο φορές).

+ΤΑΠΕΙΝΟ/ΣΜΗΤΡΟ/ΠΟΛΙΤΗΣ/ΔΙΔΥΜΟΤ
 ΕΙΧΟΥ * /ΜΙΣΑΗΛ/1724/ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ἐγχάρακτη πάνω στὶς τέσσερις πλευρὲς μεταλλικοῦ δακτύλιου ποὺ βρίσκεται ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ ράβδου (βψ. 1,585). Ἡ ράβδος κοσμεῖται μὲ 4 κόμβους ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο καὶ φο-
 λίδες μάργαρου καὶ ὄστρακου χελώνας, προσηλωμένες μὲ πλατυκέφαλα διακοσμητικὰ καρφιά.

α) ΙΕΡ////////ΝΑΧΟΥ * ΣΙΜΕΝΗΤΟΥ//////// 1725 /////

β) ΔΙΔΙΜΟΤΙΟΧΟΥ * ΜΙΣΑΝΑ * ΕΚ Ν(Η)ΣΟΥ * ΠΑΤ... 1760...

Στην περιφέρεια της βάσης σταυρού μεταλλικού επίχρυσου σμαλτοκόσμητου με ξυλόγλυπτο πυρήνα (δψ. 0,295, διαμ. βάσης. 0,09). 'Η α' ἐγχάρακτη στην περιφέρεια της βάσης. Μεταγενέστερη προσθήκη μολύβδινου έλάσματος, που απέπεσαν όρισμένα τμήματά του, σκεπάσει μερικά σημεία της. Στο πρόσθετο αυτό έλασμα χαράχθηκε ή β' έπιγραφή. 'Η χρονολογία της α' (1725) δέν φαίνεται στο σχέδιο διότι σκεπάζεται από τμήμα του έλάσματος.

Φ : Π.Μ.Θ. 43 (άρ. 42).

+ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ · ΘΕΪΟΝ Κ(ΑΙ) ΙΕΡΟΝ ΚΑΘΑΓΙΑΣΘΕΝ ΤΗ ΧΑΡΙΤΙ
 ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΛΕΤΑΡΧΙΚΟΥ/ΠΝΕ(ΥΜΑΤΟΣ) ΤΟΥ
 ΤΕΛΕΪΣΘΑΙ ΔΙ ΑΥΤΟΥ ΤΑΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΙΜΑΚΤΟΥΣ
 ΘΥΣΙΑΣ ΕΝ ΠΑΝΤΙ/ΤΟΠΩ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ ΤΟΥ Θ(ΕΟΥ) ΗΜΩΝ
 ΚΑΘΙΕΡΩΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ/
 ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΩΛΕΟΣ ΒΟΔΙΝΩΝ ΚΥΡΙΩ
 ΜΗΤΡΟΦΑΝΗ:—,αψκη^ω μαιου

Στην περιφέρεια άντιμήνσιου μ' έξιτηλη δίχρωμη ζωγραφισμένη παράσταση 'Αποκαθήλωσης. Διαστάσεις 0,60 x 0,52. Στην πίσω όψη έπικολλήθηκε έντυπο λατινικό έγγραφο του 1698.

54

1728

ΙΔΕΩΣΕ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΣΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΜΗΤΟΡ
ΣΥΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΤΗ ΤΗΛΑΥΓΗ

ΙΚΕΣΙΑΙΣ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΘΕΙΟΥ
ΑΥΑΔΙ ΔΨ ΚΗ

ΙΔΕΩΣΕ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΣΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΜΗΤΟΡ
ΙΚΕΣΙΑΙΣ ΠΕΤΡΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΘΕΙΟΥ
ΣΥΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΤΗ ΤΗΛΑΥΓΗ
ΔΥΑΔΙ · Α · Ψ · ΚΗ ·

Κεντημένη με δίκλωνο χρυσόνημα από δυο σειρές (1 και 3,2 και 4) σε κάθε άκρο του επιτρα-
χήλιου, που κοσμεύεται με τρία ζεύγη παραστάσεων (Αρχάγγ. Γαβριήλ - Μητηρ Θεού, Άπ. Πέτρος
- Άπ. Παύλος, Άγ. Ιωάννης - Άγ. Αθανάσιος) και μεγάλους συμμετρικούς άνθοπλοχμούς. Διαστάσεις :
0,265 πλ. — 1,40 ύψος. Τρεις ίαμβικοί δωδεκασύλλαβοι στίχοι.

55

1729

+ΚΤΗΜΑ ΜΙΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
:ΜΙΣΑΗΛ ΕΚ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ: ΑΨΚΘ 1729.

Σε ξύλινο μαύρο χαζράνι, εγχάρακτη στο κάτω άκρο της επάργυρης λαβής του· το χαζράνι
έχει επίσης ένα κοσμημένο κόμβο κι επάργυρο το κάτω άκρο. Ύψος 1,55.

56

1729

ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΜΗΧΑΗΛ ΑΨΚΘ—ΟΚΤΟΒΡΙΟΥ—10

Σε μεγάλο τρίπτυχο με κεντρικές παραστάσεις τόν Άσπασμό Θεοτόκου και Άννης και τόν Ά-
σπασμό Ιωακείμ και Άννης καί, δεξιά κι αριστερά, όλόσωμους άγίους (0,505 × 0,825). Γραμμένη
με κόκκινη τέμπερα στο μεσαίο φύλλο χαμηλά σε χρυσό βάθος.

57

[c. 1729]

(α) ΚΤΗΜΑ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
(β) ΔΙΔΥΜΟΤΟΙΧΟΥ ΜΗΣΑΗΛ

Κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόνημα σε ζεύγος επιμάνικων με παράσταση Ευαγγελισμού· ή α'
στο επιμάνικο με την παράσταση της Θεοτόκου, ή β' στο επιμάνικο με την παράσταση του Άρχάγγ-
γελου. Κάμπος από κόκκινο μεταξωτό· διαστάσεις : μήκος άνω 0,17, κάτω 0,27, ύψος 0,16. Χρονολόγη-
ση κατά την άρ. 55.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 713 (με δυο διαφορές).

Φ : C.R., fig. 91.

58

[c. 1729]

ΚΤΗΜΑ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛ(Ι)ΤΟΥ/ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ/
[ΜΙΣΑΗΛ/ΕΚ ΝΗΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ

Σε μίτρα από βυσσινόχρωμο βελούδο, κεντημένη, άμέσως πάνω από τη στεφάνη της βάσης,
με πολύκλωνο άσημένιο σύρμα πάνω σε ταινία κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόσυρμα. Διαστάσεις
μίτρας : κάτω μεγ. διάμετρος : 0,19, ύψος : 0,25. Ή χρονολόγηση κατά την άρ. 55.

172(ς) ΝΟΕΒΡΗΟΥ ΙΣΤ· ΔΕΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ/
 ΗΣΑΪΟΥ ΗΕΡΟΜΩΝΑΧΟΥ ΜΑΖΑΡΗ:—

Στήν εικόνα του Ἰησοῦ Χριστοῦ στοῦ τέμπλο τοῦ καθολικοῦ· μέ λευκή τέμπερα κάτω ἀριστερά
 καί δεξιά. Διαστ. εἰκόνας : $0,94 \times 1,51 \times 0,03$.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΣ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΣ
 ΠΑΧΩΜΙΟΣ Ο ΡΩΣΣΟΣ

Ὁ μαρτυρήσας κατὰ τὸ 1730 Μαΐου 7. ἡμέρα Πέμπτη,
 τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Ἀναλήψεως, εἰς Οὐσάκι τῆς
 Ἐπαρχίας Φιλαδελφείας, οὗτινος τὰ ἅγια λείψανα
 ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ ταύτῃ.

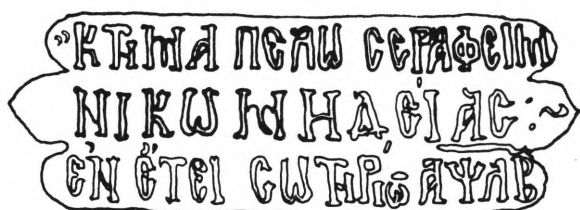
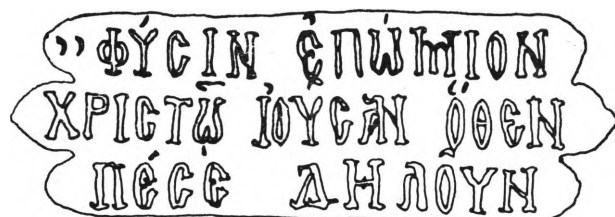
Σὲ τοιχογραφία, στὰ δεξιά τῆς κεντρικῆς εἰσόδου ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸν ἐξωνάρθηκα στὸν ἐσωνάρθηκα· στὴν ἄνω δεξιά γωνία τῆς ἐπιφάνειας αὐτῆς ὅπου παραστάθηκε ὁλόσωμος ὁ Ἅγιος Παχώμιος.

+ΜΝΗΣΤΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΠΟΘΗ
 ΤΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ
 ΑΕΥΤΟΥ

Ἐγχάρακτη στοῦ κάτω ἄκρο μεγάλου μεταλλικοῦ σταυροῦ (ὕψ. 0.400, πλ. 0,165).

+ΚΤΗΜΑ Μ(ΗΤΡΟ)ΠΟΛΙΤΟΥ ΔΙΔΙΜΟΤΕΙΧΟΥ ΜΙΣΑΗΛ ΕΚ ΝΙΣΟΥ
 [ΠΑΤΜΟΥ 1732

Ἐκτυπη - ἐγχάρακτη ἐπιγραφή στοῦ σκέπασμα μεταλλικοῦ δοχείου θυμιάματος. Ὑψος 0,155.

- α) »ΦΥΣΙΝ ΕΠΩΜΙΟΝ
ΧΡΙΣΤΩ ΙΟΥΣΑΝ ΟΘΕΝ
ΠΕΣΕ ΔΗΛΟΥΝ
- β) »ΚΤΗΜΑ ΠΕΛΩ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
ΝΙΚΩ ΜΗΔΕΙΑΣ:—
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ—ΑΨΛΒ^ω
- γ) Π(ΑΤ)ΡΙΑΡΧ(Η)Σ Σ(ΕΡΑ)Φ(ΕΙ)Μ

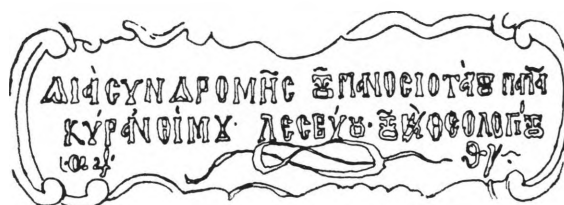
Σε μικρό ὠμοφόριο πού κοσμεῖται μέ δύο σταυροὺς (στό κέντρο τους : ἀετός, ἄγγελος) καί πόλο. Διαστάσεις : 0,28 πλ. καί 2,04 μ. Ἡ α' καί β' κεντήθηκαν μέ πολύκλωνο χρυσόσυρμα πάνω στόν κόκκινο μεταξωτό κάμπο τῶν ταινιῶν πού κοσμοῦν τὰ ἄκρα τοῦ ὠμοφορίου. Ἡ γ' μέ ἀσημένιο σύρμα μέσα στόν πόλο.

Κτήμα τοῦ Σεραφεῖμ τοῦ Α', πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἀπό τὸ 1733 ὡς τὸ 1734. Πρβλ. καί Μ.Π.Σ., 94 καί Κ.Π.Β.Συμ. 13, 477 καί 479(;), 483.

+ ΠΟΙΜΑΝΤΙ/ΚΗ' ΡΑΥΔΟΣ/ΤΑΠΕΙΝΟΥ/ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ/1733 ΙΟΥΛΙΟΥ/22

Ἐγχάρακτη στήν ἐπίχρυση ἐπιφάνεια τοῦ μεταλλικοῦ τετράπλευρου κάτω ἄκρου τῆς ἐλεφάντινης κεφαλῆς ξύλινης ποιμαντικῆς ράβδου ὅσους 1,62. Πρβλ. μέ ἐπιγραφή ἀρ. 66.

Φ : Π.Μ.Θ., 42 (ἀρ. 39).

ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΟΤΑΤΟΥ ΠΑΠΑ
ΚΥΡ. ΑΝΘΙΜΟΥ ΛΕΣΒΥΟΥ ΤΟΥ Κ(ΑΙ) ΘΕΟΛΟΓΙΤΟΥ
αψ' θγ'

Σε ξύλινη λειψανοθήκη ($0,347 \times 0,230 \times 0,075$): στη μέσα όψη του σκεπάσματος, γραμμένη με μαύρη τέμπερα, μέσα σε πλαίσιο, κοντά στην κάτω μακριά πλευρά, κάτω από παραστάσεις αγίων, που λείψανά τους περιέχει ή θήκη. Για τον όρο «θεολογίτης» πρβλ. και ΜΜ. 7, 39, 40, 41 και επιγρ. άρ. 153.

- (α) +ΜΟΡΦΗΝ ΤΡΙΑΔΟΣ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΦΕΡΩ
ΚΟΣΜΩ ΔΕ ΓΟΝΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΙΕΡΑΡΧΟΥ
ΘΗΒΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΛΑΤΡΟΥ ΘΕΟΥ ΤΡΙΣΥΠΟΣΤΑΤΟΥ = —, ΑΨΛΔ
- (β) ΠΟΝΟΣ ΕΥΣΕΒΙΑΣ

Κεντημένες με πολύκλωνο χρυσόσυρμα σ' επιγονάτιο μ' έρυθρο μεταξωτό κάμπο, όπου παράσταση της Αγίας Τριάδας και τα σύμβολα των τεσσάρων Εθαγγελιστών: ή α', τέσσερεις λαμβικοί τρίμετροι, έσωτερικά και παράλληλα προς τις πλευρές του έσωτερικού τετράγωνου πλαισίου· ή β', στις δυό γωνίες κοντά στα σύμβολα του άετου και του βοός· ή χρονολογία άνά ένα γράμμα κοντά σε κάθε σύμβολο. (Διαστάσεις: $0,320 \times 0,315$). Της ίδιας κεντήστρας και τό με την άρ. 67 επιγραφή σχεδόν όμοιο επιγονάτιο· πιθανώς ή ίδια με τή μοναχή Εύσεβία του επιγονάτιου του Μουσείου Σόφιας (1727). Βλ. Εύγ. Βέη-Χατζηδάκη, Έκκλησιαστικά κεντήματα, σ. 72.

- (α) ΚΤΗΜΑ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΔΟΣ ΑΨΛΕ
- (β) ΧΕΙΡ ΕΥΣΕΒΙΑΣ

Σ' επιγονάτιο με παράσταση της Αγίας Τριάδας και τα τέσσερα σύμβολα των Εθαγγελιστών ($0,305 \times 0,305$): κάμπος από κόκκινο μεταξωτό με πλήθος επιρραμένα μικρά μαργαριτάρια. Τα γράμματα κεντημένα με λεπτό χρυσογάϊτανο. Κτήμα του Πάτμιου Νεοφύτου του ΣΤ', πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως (1734 - 40 και 1743 - 4). Βλ. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοί Πίνακες, 634 - 5 και 638. Μ.Π.Σ. σ. 128 - 9 και 10, 39, 94, 96. Κ.Π.Β. Συμ. 13, 476. Για την κεντήστρα βλ. άρ. 66.

Φ: Π.Μ.Θ. 38 (άρ. 34).

68

1735

+ΡΑΥΔΟ

ΜΗΤΡΟΠ

ΜΙΣΑ

(έντυπη σφραγίδα
τουρκική)

Σ ΠΗΜΑ

ΟΛΗΤΟΥΔΙ

ΗΛΕΚ

ΠΑΤΜΟΥ

ΝΤΗΚΗ

ΜΟΤΟΙΧΟΙ

ΝΙΣΟΥ

1735

Ἐγχάρακτη σὲ τρεῖς σειρές, στὶς τέσσερις πλευρές τοῦ πάνω ἄκρου τοῦ κορμοῦ μεταλλικῆς ράβδου μ' ἐπιχρυσώσεις καὶ νιέλλο (ὕψ. 1,70). Ἡ κεφαλὴ τῆς καὶ οἱ κόμβοι κοσμημένοι μὲ πέτρες (θαλασσιᾶς καὶ κόκκινες) καὶ μὲ σμάλτο (πράσινο, θαλασσὶ ἀνοικτὸ καὶ σκοῦρο).

Βλ. Κ.Π.Β. Συμ. 7, 535., Σ.Π.Β., 230.

69

1736

+ Ὡ ὙἚ ΒΡΟΝΤΗΣ, ΠΑΤΜΙΩΝ ΜΕΓΑ ΚΛΕΟΣ
 * ΑΕΝΝΑΟΣ ΤΕ, ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΚΡΗΝΗ ὍΣΩΝ
 ΤΟ ΣΜΙΚΡΟΝ ΑΥΤΟ ΔΩΡΟΝ ΑΠ' ΕΜΟΥ ΔΕΧΟΥ
 * ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΔΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
 * ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΕ ΘΥΤΟΥ ΤΟΙΣ ΙΡΟΙΣ ΝΕΩΦΥΤΟΥ
 * ΩΣ ΔΥΟ ΧΗΡΑΣ, ΛΕΠΤΑ ΙΗΣΟΥΣ ΤΟΤΕ
 * ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΓΕ ΑΝΤΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΣΟΥ ΧΑΡΙΤΩΝ
 * ΘΕΩ ΔΕ ΕΥΧΟΥ ΣΚΕΤΑΣΙΟΣ ΗΣ ΥΠΕΡ
 * ΤΗΣ ὉΡΘΟΔΟΞΩΝ, ΜΗΤΕΡΟΣ Γ' ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
 * ΑΨΛΕΤΩ ΑΥΓΟΥΣΤΩ: α'

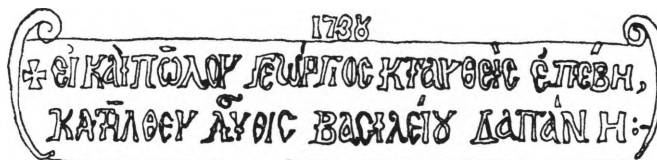
Στὴν περιφέρεια τῶν τριῶν γύρω ἀπὸ τὸν κεντρικὸ ἄξονα δίσκων τοῦ μεγάλου ἀσημένιου κηροστάτη - πολυκάντηλου τοῦ Πάσχα (ὕψος 1,30). Γράμματα ἐγχάρακτα γεμάτα μὲ νιέλλο. Ἀφιέρωμα τοῦ Νεοφύτου τοῦ Στ' (1734 - 40, 1743 - 4), Πάτμιου πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως. Μνεῖα τῆς ἀφιέρωσης Μ.Π.Σ., 128, σημ. 9. Ἐπιγραφή ἑμμετρῇ : 9 δωδεκάσύλλαβοι στίχοι. Στὴ θέση τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ δ' στίχου συμπλήρωμα ποὺ μὲ πολὺ μεγάλη πιθανότητα ἀναλύεται σὲ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

70

1738

+κ(αι) τότε σην της ἀλης του κ(αι) <ι>ἐράρχου μισαήλ
 διδυμοτοιχου οὐ κ(αι) πατρίς αὐτοῦ
 νίσος ἢ πάτμος καλιτε÷1738÷

Χειρόγραφη μὲ μελάνη στὴν 36ῃ σελ. Εὐαγγελίου τοῦ ἔτους 1624. Ἐκδ. παρὰ Ἀντωνίου τοῦ Πινέλλου. Βενετία. Σταχωμένο μὲ βαθυκόκκινο βελουδοῦ ἐμπρὸς ἢ Σταύρωση, πίσω ἢ Πεντηκοστή. Διαστάσεις : 0,21 × 0,28,

1738

+ΕΙ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΤΑΝΘΕΙΣ ΕΠΕΒΗ,
ΚΑΤΗΛΘΕΝ ΑΥΘΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΑΠΑΝΗ:—

Δύο δωδεκασύλλαβοι ιαμβικοί στίχοι, σε εικόνα Ἀγίου Γεωργίου Καππαδοκίας (0,465 × 0,590), ἑκτυποί, στή μέση τῆς κάτω πλευρᾶς, πάνω στήν ἀργυρῇ ἐπένδυση. Πώλου ἀντί πόλου.

- (α) ΤΗΣ ΕΝ ΠΩΛΩ ΜΕΜΝΗΣΟΝ ΩΣ Δ' ΑΥΤΗΝ ΒΛΕΠ' ///////////////
(β) 1738 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ Δ
(γ) ΟΡΑΣ ΠΟΝΗΡΟ ΤΟ ΠΑΤΑΞΑΝ ΣΕ ΒΕΛΟΣ.....

Ἐγχάρακτη ἢ β' (μῆκος 1,07), ἐγχάρακτη καὶ γραπτὴ ἢ α' (μῆκος 0,69), ἐγχάρακτη, γραπτὴ καὶ στὸ δεῦτερο μισό τῆς διπλογραμμμένη ἢ γ' (μῆκος 1,40)· ἡ μεταγραφὴ τῆς τελευταίας δίνεται μ' ἐπιφύλαξη. Καὶ οἱ τρεῖς στὸ ὑπέρθυρο τῆς ΝΑ. εἰσόδου τῆς κεντρικῆς αὐλῆς.

ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ Δ
 ΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
 ΣΩΦΡΟΝΙΑΣ ΜΟΝ
 ΑΧΟΙΣ ΜΑΥΡ
 ΚΟΡΔΑΤΟΥ:

++ + ++
 ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ Δ
 ΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
 ΣΩΦΡΟΝΙΑΣ ΜΟΝ
 ΑΧΟΙΣ ΜΑΥΡΟ
 ΚΟΡΔΑΤΟΥ:-:

Έντυπη σὲ ἀργυρεπίχρυση ἐπένδυση τοῦ λειψάνου τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ τοῦ Γεράσιμου, δάσκαλου
 στὴν Πατμιάδα (+ 1740). Βλ. Μ.Π.Σ., 11 - 13, 102 σημ. 13, 14, 15 κ.ά.

1742 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 26

1742 Νοεμβρίου 26

Έγχάρακτη στὸ στόμιο τῆς δεξαμενῆς τοῦ παρεκκλήσιου τῆς Παναγίας.

Α Ε Η Σ Ι Κ Ξ Α Ψ Λ Λ
 Ξ Θ Ε Ψ Π Α Λ Ε Ο Λ Ο
 Γ Ξ Π Ε Σ Κ Ψ Κ Ψ Η
 Ε Ν Ε Τ Ψ Δ Φ Μ Β
 Σ Ε Π Τ Ε Β Ρ Ι Ψ Β

ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ
 ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΑΛΕΟΛΟ
 ΓΟΥ ΠΕΣΚΟΥΚΟΥΝΗ
 //// ^ / ΒΑΔΙΑΣ
 ΕΝ ΕΤΕΙ Α Ψ Μ Β
 ΣΕΠΤΕΒΡΙΟΥ Β

Με μαύρη τέμπερα στην κάτω δεξιά γωνία εικόνας των Ἀρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ (0,72 x 0,93). Στο σχέδιο παραλείφθηκε από παραδρομή τὸ Α τῆς λέξης Λ. ΒΑΔΙΑΣ.

Ὁ οὐρανὸς εὐρύς, τειρεοιστόρευτός, τε=οἶκοις τέμενος, οὐρανοῦ
 (πλατυτέρης: ἐζωγραφητο, παγκάλως τεθημένοις·
 ὄφρα πόρρω βάλλωσιν ἄλγεα πάντα· ἰωακείμ φέγγοις δαδουχῶν,
 ἡγεμόσυνον· καὶ καθάρων σοφίης, πινυτόφρονος, ἄσας ῥεέθρων
 οὔτοσι δῶκεν ῥυσία, ἀνάσσει θεομήτορι:— 1745· ἰανουαρίῳ 20

Οὐρανὸς Εὐρύς, Τειρεοιστόρευτός, τε=οἶκοις τέμενος, Οὐρανοῦ
 [ΠΛΑΤΥΤΕΡΗΣ: ΕΖΩΓΡΑΦΗΤΟ, ΠΑΓΚΑΛΩΣ ΤΕΘΗΜΕΝΟΙΣ·
 ὌΦΡΑ ΠΟΡΡΩ ΒΑΛΛΩΣΙΝ ἈΛΓΕΑ ΠΑΝΤΑ· ἸΩΑΚΕΪΜ ΦΕΓΓΟΣ ΔΑΔΟΥΧΩΝ,
 ἩΓΕΜΟΣΥΝΟΝ· ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΝ ΣΟΦΙΗΣ, ΠΙΝΥΤΟΦΡΟΝΟΣ, ἈΣΑΣ ῬΕΕΘΡΩΝ
 ΟΥΤΟΣΙ ΔΩΚΕΝ ῬΥΣΙΑ, ΑΝΑΣΣΗ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙ:— 1745· ἸΑΝΟΥΑΡΙῳ 20

Ἐπιγραφή σὲ φρέσκο πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιο τῆς Παναγίας στὸ καθολικὸ. Ἀναφέρεται στὴ δεύτερη τοιχογράφηση τοῦ παρεκκλήσιου. Ἑπτὰ στίχοι, ἀπ' τοὺς ὁποίους οἱ τέσσερεις πρῶτοι λαμβανοὶ δωδεκασύλλαβοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς σὲ ἥρωικὸ δακτυλικὸ ἐξάμετρο. (1: Οὐρανός... τό, τε, 2 οἶκοις... πλατυτέρης, 3: ἐζωγράφητο... τεθημένοις, 4: ὄφρα... πάντα, 5: Ἰωακείμ... ἡγεμόσυνον, 6: καὶ καθάρων... ῥεέθρων. 7: οὔτοσι... θεομήτορι). Ὁ πρῶτος στίχος δυσξέυμβλητος.

77

1746

1746

- (α) + ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝ(Α)ΡΓΥΡΟΥ ΚΟΣΜΟΣ
· ΜΑΡΤΙΟΥ Λ ·
ἔτος μστου
- (β) Χ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Στήν πίσω ὄψη ἀσημένιας κυκλικῆς λειψανοθήκης (διαμ. 0,10), κοσμημένης, στὴν ἐμπρὸς ὄψη, μὲ συρματέينو-σμάλτινο διάκοσμο. Τὰ γράμματα χαραγμένα γεμάτα μὲ νιέλλο. Ἡ β' μόνο χαραγμένη στὴν πίσω ὄψη τοῦ πάνω, σὲ σχῆμα μισοφέγγαρου, στοιχείου. Μνεία ἱεροῦ λείψανου τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ στοὺς Μ.Μ., 340, στ. 15 - 16.

78

1746

αψμς'	ΠΑΛΑΙ
ΚΤΕΑΡ	ΩΝ ΠΑ
ΓΕΡΑΣΙ	ΤΡΩΝ ΠΟΙ
ΜΟΥ	ΜΑΪΝΟΣ

Καθεμιὰ στὸ κέντρο τῆς ἐσωτερικῆς ἀπὸ τὶς δυὸ ταινίες ποὺ κοσμοῦν τὰ ἄκρα ὠμοφόριου. Τὰ γράμματα κεντήθηκαν μὲ χρυσόσυρμα στριμμένο μὲ μαῦρο μετὰξι πάνω σὲ μικρὲς κυκλικὲς ἐπιφάνειες κεντημένες μὲ χρυσόσυρμα. Διαστάσεις τοῦ ὠμοφόριου : πλ. 0,335, μήκος 3,70 (χωρὶς τὶς φοῦντες). Στὸ κέντρο τῶν τεσσάρων σταυρῶν παραστάσεις : Βάπτισι, Μεταμόρφωσι, Σταύρωσι, εἰς Ἰδοῦ Κἀ-θοδος. Οἱ δυὸ μαζὶ ἐπιγραφές εἶναι ἴσως τὸ ἀποτέλεσμα προσπάθειας γιὰ σύνταξη ἐνὸς δακτυλικοῦ ἐξάμετρου. Βλ. Κ.Π.Β.Συμ. 5, 251 καὶ 7, 536,

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΜΕΓΑΣ ΤΗΣΔΕ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΛΕΟΣ· Ω ΧΑΡΙΤΕΣ ΧΕΥΑΝ, ΝΥΝ ΟΥΤΟΣ ΥΠΟ ΠΛΑΚΙ ΤΗΣ ΚΕΪΤΑΙ
ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΣ ΚΑΙ ΕΡΑΣΜΙΟΣ ΕΣΣΟΜΕΝΟΙΣΙ

1747 ΜΑΡΤΙΩ 20

+ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΜΕΓΑΣ ΤΗΣΔΕ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΛΕΟΣ· Ω ΧΑΡΙΤΕΣ
[ΧΕΥΑΝ, ΝΥΝ ΟΥΤΟΣ ΥΠΟ ΠΛΑΚΙ ΤΗΣ ΚΕΪΤΑΙ
ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΣ ΚΑΙ ΕΡΑΣΜΙΟΣ ΕΣΣΟΜΕΝΟΙΣΙ—

Τρεις στίχοι δακτυλικού εξάμετρου, χαραγμένοι στο λίθο ($0,195 \times 1,035$), τόν πάνω από το άνοιγμα του τάφου, που βρίσκεται στ' αριστερά του εισερχόμενου στην κεντρική αυλή της μονής. Πρβλ. αρ. 34. Στο σχέδιο παραλείφθηκε η χρονολογία.

+ 1748

ΣΕΠΤΕΜ

ΒΡΙΟΥ 27

ΧΗΡ ΙΩΑΝΝ

ΟΥ ΠΕΛΟΠΟ

ΝΗΣ(Ι)ΟΥ

Ἡ ἴδια, ἔκτυπη, μέσα σέ μετάλλιο, στή βάση δυὸ ἀσημένιων μανουαλίων ὄψους 1,10. Βλ. καὶ Κ.,Π,Τ., 66, 95, 99.

+ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙ(ΟΝ) ΘΕΙΟΝ Κ(ΑΙ) ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΣΘΑΙ
ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΑΝ· ΘΕΙΑΝ ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΝ, ΑΓΙΑΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΟΥ /ΠΑΝΑΓΙΟΥ Κ(ΑΙ) ΖΩΑΡΧΙΚΟΥ ΠΝ(ΕΥΜΑΤΟΣ). ΚΑΘΙ
ΕΡΩΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ Π(ΑΤ)ΡΙΑΡΧ(ΟΥ) ΑΝΤΙΟΧΕΙ(ΑΣ).
Κ(ΥΡΙΟ)Υ· ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΥ· ΑΠΡΙΛΛΙΩ· ΑΨΜΗ°

Σε δυὸ σειρές στήν κάτω πλευρά ἔντυπου ἀντιμήνσιου μέ παράσταση ἐπιτάφιου θρήνου στὸ κέντρο. Ρωσικὴ ἐπιγραφή σὲ 1 σειρά στήν πάνω πλευρά. Διαστάσεις $0,65 \times 0,50$. Γιά τὸν Σύλβεστρο Ἀντιοχείας καὶ τὴ σχέση του μέ τὴν Πάτμο βλ. Μ.Π.Σ., 10, 44, 90, 91, 94, 100. καὶ Κ.Π.Β.Συμ. 12, 159 καὶ 13, 479.

82

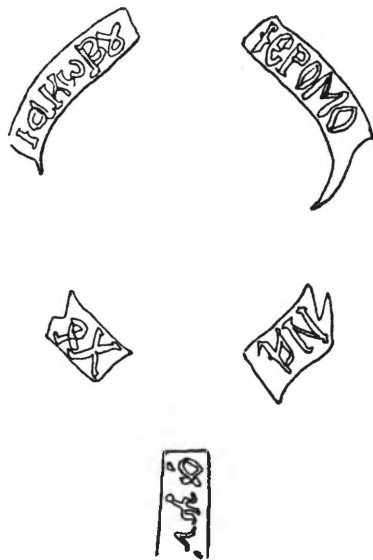
1749

+ ΠΑΠΑ
ΜΟΗΣΙ
ΑΡΧ(Ι)ΜΑ
ΝΔΡΙΤΑΣ
ΜΟΗΣΗ
1749

Σε σταυρὸ ἁγιασμοῦ μὲ ἀσημένιο - συρματέϊνο σμαλτοκόσμητο πλαίσιο καὶ ξυλόγλυπτο πυρή-
να. Τὰ γράμματα σχηματίζονται μὲ ἀσημένιο σύρμα στὴν ἐξάπλευρη λαβή, ὅπου βάθος ἀπὸ πράσινο
σμάλτο. Διαστάσεις : ὕψος, 0,19, καὶ πλάτος 0,057.

83

1750

ΙΑΚΩΒΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

,αψν'

Σε ἀσημένιο συρματέϊνο ἑξαπτέρυγο (ὕψ. 0,57. πλ. 0,35), διακοσμημένο μὲ ἐπιχρυσωμένες πα-
ραστάσεις ἑξαπτέρυγων σεραφείμ. Ἡ ἐπιγραφή ἐγχάρακτη γύρω ἀπὸ τὸ χαμηλότερο τοποθετημένο
σεραφεῖμ πάνω σὲ πρόσθετο ἐνισχυτικὸ μολύβδινο ἔλασμα. Πιθανότατα ἀφιέρωμα τοῦ Ἰακώβου Ἀ-
ναστασίου, βλ. ἀρ. 90,

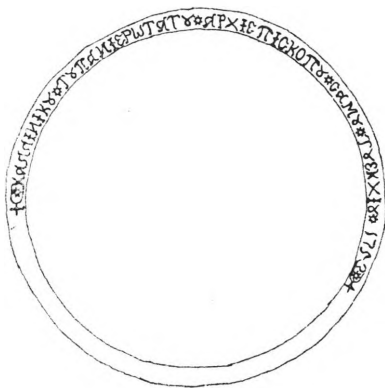
ΙΑΚΩΒΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

1750

Σε άσημένιο συρματεῖνο εξαπτέρυγο διακοσμημένο μ' επιχρυσωμένες παραστάσεις εξαπτέρυγων σεραφείμ (ύψ. 0,545 - πλ. 0,345). Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγγράφη κάτω ἀπὸ τὸ χαμηλότερα τοποθετημένο σεραφεῖμ. Πρβλ. τὴν ἀρ. 83.

ΓΑΒΡΙΗΛ · 1753 · ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Κεντημένη με χρυσόνημα στά δύο ἄκρα ἐπιτραχήλιου με κάμπο ἀπὸ πράσινο βελούδο, κοσμημένο με ἀνθοπλοχμοὺς καὶ δύο σταυροὺς. Διαστ.: 1,23 μ. καὶ 0,30 πλ. Βλ. Κ.Π.Β.Συμ. 7, 536 καὶ Δ. Ζακυνθοῦ, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἑκκλησιῶν Ἀχρίδος καὶ Ἰπεκίου, Μακεδονικά, 1 (1940), 429 - 460.

+ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ * ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ * ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ * ΣΑΜΟΥ * ΤΟΥ
[ΕΚ ΧΙΟΥ * 1753 *

Με σύρμα πάνω σὲ κάμπο σκεπασμένο με σμάλτο· στὴν περιφέρεια τῆς βάσης ἁγίου ποτηρίου ἐπίχρυσου με πλούσια σμάλτινη διακόσμηση (ύψ. 0,22, διαμ. βάσης 0,14). Βλ. Κ.Π.Β.Συμ. 7, 536.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 714 (με δύο παραναγνώσεις καὶ λάθος στὴ χρονολογία).

Φ : C.R., fig. 106 (τὸ μεσαῖο) καὶ 105,

87

1753

(α) +ΔΕΗΣΙΣ ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ
 ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ Κ(ΑΙ) ΠΡΟ
 ΤΟΣΥΓΓΕΛΟΥ ΣΜΥΡ-
 ΝΗΣ

(β) αψνε
 χείρ αντωνίου

Σε εικόνα τοῦ Ὁσίου Χριστοδοῦλου (0,350 × 0,262), στὸ ἔδαφος μὲ λευκὴ τέμπερα.

88

1753

+ΔΕΗΣΙΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΠΟΝΟΣ ΜΑΡΙΩΡΑΣ ΑΨΝΓ++++

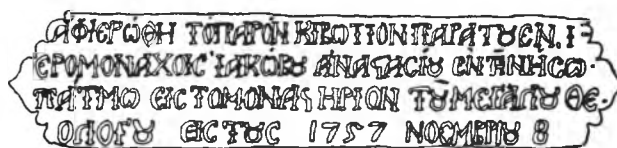
Κεντημένη με χρυσόνημα στὴν κάτω πλευρὰ πάνω ἀπὸ τὸ πλαίσιο ἀέρα, με κάμπο ἀπὸ βαθὺ κόκκινο μεταξωτὸ καὶ διαστάσεις 0,70 × 0,66. Ἀφιερωτὴς πιθανώτατα ὁ ἱερομόναχος Ἰάκωβος Ἀναστασίου, γιὰ τὸν ὁποῖο βλ. ἀρ. 90. Γιὰ τὴν κεντήστρα Μαριώρα βλ. Εὐγ. Βέη - Χατζηδάκη, Ἑκκλησιαστικά κεντήματα, Ἀθῆναι, 1953, σ. κ', κβ', 74.

89

1756

ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΙΑΚΩΒΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ 1756

Ἐγχάρκτη σὲ ἐπίχρυσο ποτήριο ὕψους 0,27 καὶ διαμ. βάσης 0,115. Ἀφιερωτὴς πιθανότατα ὁ Ἰάκωβος Ἀναστασίου ἱερομόναχος, γιὰ τὸν ὁποῖο βλ. ἀρ. 90.

(α) ΑΦΙΕΡΩΘΗ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ· Ι
ΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΝ Τῇ ΝΗΣΩ.
ΠΑΤΜΩ ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΕ
ΟΛΟΓΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ 1757 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 8

Έγχάρακτη στην πίσω ὀψη ἀργυρεπίχρυσου κιβωτιδίου θυμιάματος δυτικῆς προέλευσης (μέ-
γιστο ὕψ. 0,395, μέγιστο πλ. 0,225).

(β) + ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ:—

Στήν περιφέρεια τῆς νεώτερης κυκλικῆς βάσης του, ὕψους 0,395 :

Γιά τὸν Ἰάκωβο Ἀναστασίου, βλ. Κ. Καρναπᾶ, Ἰάκωβος ὁ Πάτμιος, Ἱεροσόλυμα, 1906 (τὸ ἀνα-
φέρει ὁ Μαλανδράκης) βλ. Μ.Π.Σ., 43 - 45 κ.ᾶ. βλ. καὶ Κ.Π.Β.Συμ. 7, 535.

Δημοσιεύθηκε : C.R. 715

Φ : C.R., fig. 107 (τὸ πρῶτο ἀριστερά).

ΗΑΚ(Ω)Β(ΟΥ) ΙΕΡ(Ο)Μ(Ο)Ν(Α)Χ(ΟΥ) ΟΦΤ

Έγχάρακτη στή μέση τῆς μεγαλύτερης καντήλας τοῦ σκευοφυλάκιου (ὕψ. 0,62). Χρονολόγη-
ση κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 90, ἔάν, ὅπως εἶναι πιθανότατο, πρόκειται γιὰ τὸν ἱερομόναχο Ἰάκωβο Ἀναστα-
σίου.

ΙΑΚΩΒΟΥ· ΙΕ

ΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

Έγχάρακτη σὲ ἀσημένιο μικρὸ « κατζί » (μήκος 0,24). Χρονολόγηση κατὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 90, ἂν
πρόκειται γιὰ τὸν ἱερομόναχο Ἰάκωβο Ἀναστασίου.

93

1758

ΗΟΑΚΗ

ΜΚΕΣΙΜ(ΒΙΑΣ)

1758

Σε ναϊδιόσχημο άσημένιο κιβωτίδιο· έκτυπη - έγχάρακτη σε μιάν από τις στενές του πλευρές. Διαστάσεις $0,170 \times 0,275 \times 0,225$. (=Ίωακείμ και συμβίας).

94

1759

1759

ΤΟΔΕ ΑΦΙΕΡΟΘΙ ΤΗ ΕΝ
ΠΑΤΜΟ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟ
ΓΟΝ ΔΙΑ ΠΡΟΤΡΟΠΗΣ ΚΕΣΗ
ΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟ[ΤΟ]ΣΙΓΚΕΛΟΥ
ΣΜΗΡΝΗΣ ΘΕΟΔ
ΟΣΗΟΥ

Έγχάρακτη σε έλλειψοειδές μετάλλιο στη μιάν όψη της τρίπλευρης βάσης άσημένιου κηροπή-γιου ύψους 0,56. Πρβλ., και άρ. 95.

95

1759

175+9

ΤΟΔΕ ΑΦΙΕΡΟΘΗ ΤΗ
ΕΝ ΠΑΤΜΟ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟ
ΛΟΓΟΥ ΔΙΑ ΠΡΟΤΡΟΠΗ(Σ) ΚΕ ΣΥΝ
ΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΟΣΗΓΚΕΛΟΥ
ΣΜΥΡΝΗ(Σ) ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Έγχάρακτη σε έλλειψοειδές μετάλλιο στη μέση μιās των τριών πλευρών της βάσης άργυρου κηροστάτη ύψους 0,58. Πρβλ. τὸ ύπ' αριθ. 94, με τὸ όποίο αποτελεί ζεύγος.

96

1759

(α) Μ(Η)ΤΡ(Ο)Φ(Α)Ν(ΗΣ) ΗΕΡ(Ο)Μ(Ο)Ν(Α)Χ(ΟΣ) ΠΡΔΣ

(β) +ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΘΕΝ ΧΕΙΡΩΝ ΔΕ ΣΑΒΒΑ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ
[ΤΟΥ μεν ΧΑΛΔΑΙΑΣ, ΕΜΟΥ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ

αψνθ^φ Αϋγουστου

Σε άσημένια καντήλα ύψους 0,48. 'Η α' έγχάρακτη στη μέση της, ή β' έντυπη στο άνω στοιχείο άνάρτησης. Πρβλ. άρ. 138.

+Ω Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ ΔΟΥΛΕ Κ(ΑΙ) ΜΟΝ(ΗΣ) ΠΑΤΜΟΥ ΚΤΙΤΩΡ
 ΤΟΥ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΥ ΤΕ, ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
 ΔΕΞΑΙ ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΟΥΤΟ ΣΟΙ Ὁ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ
 ἸΩΑΚΕΙ(Μ) ΣΙΜΩΝΟΣ, ὍΣ ΤΑΥΤΗΣ ἮΡΞΕΝ
 ΚΑΙ ἸΚΕΤΕΥΕ Τ(ΟΝ) ΚΤΙΣΤΗΝ Τ(ΩΝ) ἈΠΑΝΤΩΝ
 ὍΠΩΣ ΠΑΡΕΞΗ, ἘΦΕΣΙΝ ΣΩ ΟἶΚΕΤΗ 1760

Ἐξ λαμβικοί δωδεκασύλλαβοι, ἔντυποι στὴν περιφέρεια τοῦ ἐξάπλευρου (μὲ κοῖλες τὶς πλευρὲς)
 δίσκου προσάρτησης τῶν κηροπήγιων τοῦ μεγάλου ἀσημένιου κηροστάτη τοῦ Πάσχα. Ἰωακείμ Μα-
 λαματίνας, ἡγούμενος τῆς Μονῆς, ὁ ἀφιερωτής (τὸ ἐπώνυμο πληροφορία τοῦ π. Θεοφάνη Κρικρῆ).
 Πρβλ. ἡγούμενον Ἰωακείμ ἀρ. 76.

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

ΜΕΜΝΗΣ:
 ΘΕ ΤΟΥ ΣΤΗΣΑ:
 ΝΤΟΣ ΤΟΥΤΟΝ· ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
 ἈΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΛΑΧΟΝΤΟΣ ΚΛΗ=
 ΣΙΝ· ΚΑΙ ΔΕΔΩΚΟΤΟΣ· Τῇ ἡμετέρᾳ Σεβας=
 Μῆνι Μονῇ· ἔτος χιλιοστὸν τριακοστὸν ἑκ-
 ΤΟΝ ἸΟΥΛΙΟΥ, ΦΘΙΝΟΝΤΟΣ, ΠΡΩΤΗΝ ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΣΘΑΙ ΚΑΘΕ=
 ΚΑΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΘΥΣΙΑΝ ΜΙΑΝ· ἈΡΓΥΡΟΥΣ ἑκατόν—
 ,ΑΨΞ^ω ΦΕΥΡΟΥΑΡΙΩ=ΙΘ^η=

Στὸ τέμπλο τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ὁσ. Χριστοδούλου· γραπτὴ μὲ μαύρη τέμπερα πάνω σὲ χρυ-
 σὸ βάθος ἀπιόσχημου μετάλλιου στὴ βάση τοῦ σταυροῦ. Στὸ στ' στίχο παραλείφθηκε ἡ ἑκατονταε-
 τηρίδα, ποὺ πρέπει νὰ συμπληρωθῇ μὲ τὸ « ἑπτακοσιοστὸν » (χρονολογία τῆς πρώτης δωρεᾶς τοῦ
 ἀφιερωτοῦ τοῦ σταυροῦ· πρβλ. ἐπιγρ. ἀρ. 32, 50).

Μνεΐα τῆς ἐπιγραφῆς : Κ.Φ.Α., 35, ὅπου σωστά ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ δεύτερη χρονολογία (1760)
 « ἀναμφιβόλως... ἀναφέρεται εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σταυροῦ » τὴν πρώτη ἑλλιπῆ χρονολογία ἡ
 δ. Φατούρου διαβάζει 1306.

99

1761

* ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΕΙΝΑΙ * 1761 *

Έγχαρακτη στην περιφέρεια της βάσης μικροῦ ἀσημένιου ζέου (ὕψ. 0,107).

100

1762

+	+	+
ΔΕΗΣΙΣ	ΑΦΟΣΙΩΘΗ	ΕΝ ΕΤΕΙ
ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ	Η ΕΠΤΑΦΩΤΟΣ	ΣΩΤΗΡΙΟ
ΘΕΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ	ΛΥΧΝΙΑ ΑΥΤΗ	1762
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ	ΤΗ ΚΑΘ ΗΜΑΣ	ΜΑΡΤΙΟΥ
ΑΝΑΣΤΑΣΗ	ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΜΟΝΗ	16
	ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ	
	ΠΡΟ(Σ) ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ	
	ΧΡΙΣΤΟΔΟΥ	
	ΛΟΝ	

Έγχαρακτες σὲ τρία κυτὰ ἐλλειψοειδῆ μέταλλα ποὺ βρίσκονται στὸ μέσον τοῦ ὕψους ἀσημένιας καντήλας (ὕψ. 0,465). Γιὰ τὸν ἀφιερωτὴ Ἰάκωβο Ἀναστασίου, βλ. ἀρ. 90.

101

1762

1762

Σὲ εἰκόνα τῆς Ἀγίας Θέκλας (0,307×0,365) χρονολογία γραμμένη στὴν πίσω ὀψη μὲ μολύβι. Καὶ μὲ μελάνη ἡ ἐπιγραφή :

Ἀγορὰ τοῦ ταπεινοῦ
Ἀρχιμανδρίτου Δανιὴλ Γάζου

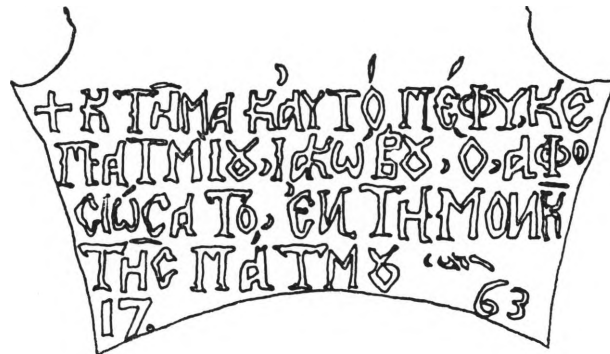
Γιὰ τὸν ἀρχ. Δ. Γάζο († 1911) βλ. Ἱερεμίου Βάστα, Παναγία ἡ Διασώζουσα, Πάτμος 1955, σ. 10, 11, 31 κ.ἐ. Κ.,Π.Τ., 62.

102

[c. 1762]

+ΜΝ(Η)ΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΙΑΚΩΒΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

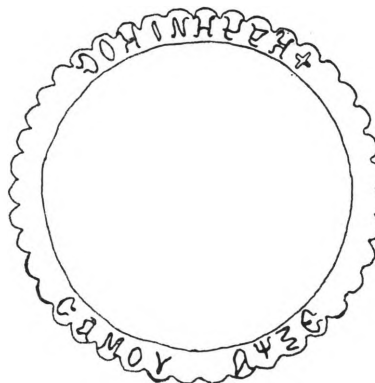
Ἐπιγραφή ἐντυπη στὸ χεῖλος ἀργυρῆς καντήλας (ὕψ. 0,29). Χρονολόγηση μὲ βάση μιὰν ἄλλη καντήλα, ἀφιέρωμα τοῦ Ἰδίου (ἀρ. 100). Γιὰ τὸν ἀφιερωτὴ βλ. ἀρ. 90.

+ ΚΤΗΜΑ Κ'ΑΥΤΟ ΠΕΦΥΚΕ
ΠΑΤΜΙΟΥ, ΙΑΚΩΒΟΥ, Ο' ΑΦΟ
ΣΙΩΣΑΤΟ, ΉΝ ΤΗ ΜΟΝΗ
ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ —

17/63

Σε άσημένιο κατζί (μ. 0,455, ύψ. 0,295) με ναϊδιόσχημο δοχείο. Έπάνω στη λαβή έκτυπη επί-
χρυση παράσταση του Άγιου Ιωάννου του Θεολόγου που ύπαγορεύει στον Πρόχορο και ή επιγραφή
(έκτυπη - έγχάρακτη). Για τόν πιθανότατο άφιερωτή Ιάκωβο Άναστασίου βλ. άρ. 90.

+ΚΑΛΗΝΙΚΟΣ ΣΑΜΟΥ ΑΨΞΕ

Συρματέϊνη στην περιφέρεια της βάσης σταυρού άγιασμού (με Τίμιο Ξύλο) με ξυλόγλυπτο πυ-
ρήνα και συρματέϊνο πλαίσιο (0,23 ύψ., 0,067 διαμ. βάσης, 0,103 πλ. όριζόντιας κεραίας). Πρβλ. άρ. 86.

104

1767

(α) Δέησης τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου Σεβαστείας/

Δανιήλ Πατμίου

(β)

παρὰ Γρηγορίου 1767

Σὲ ἀσημένια θήκη ποὺ περιέχει λείψανα πολλῶν ἀγίων διαστάσεων $0,197 \times 0,297 \times 0,065$. Στὴν ἐσωτερικὴ ὄψη τοῦ σκεπάσματος μὲ λευκὴ τέμπερα παράλληλα πρὸς τὴν κάτω μεγάλη πλευρά, σὲ δύο τμήματα ἡ α' (δεξιὰ καὶ ἀριστερά), στὴ μέση ἡ β'. Πρβλ. Γρηγόριο Ζωγράφο καὶ στὴν ὑπ' ἀρ. 129. Γιά τὸν Δανιήλ Σεβαστείας, βλ. Μ.Π.Σ., σ. 35, 36, 40, 41, 117 σημ. 16. καὶ Κ.Π.Β. Συμ. 7, 537 καὶ Κ.,Π.Τ., 120.

105

1767

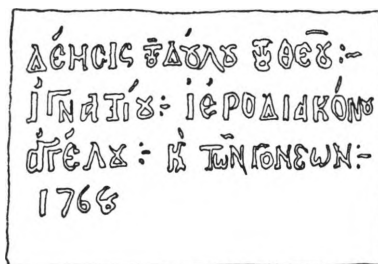

+Ο ΚΤΙΤΟΡΑΣ ΤΙΣ ΜΟΝΙΣ
ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΜΕ ΤΙ ΣΥΝΟΔΙΑΣ
ΑΦΤΟΥ ΑΚΑΚΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΔΙΟΝΙΣΙΟΥ ΝΕΟΦΙΤΟΥ ΤΟΝ ΜΟ
ΝΑΧΟΝ 1767

Ἐκτυπη - ἐγχάρακτη στὴν κάτω ὄψη τῆς βάσης ἀργυρεπίχρυσου μικροῦ ἀρτοφορίου ποὺ κοσμεῖται, στὸ σκέπασμά του, μὲ παράσταση Ἰησοῦ Χριστοῦ μέσα σὲ ποτήριο. Διαστάσεις : μ. 0,097, πλ. 0,060.

106

1768

ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ:-
 ΙΓΝΑΤΙΟΥ:- ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ
 ΑΓΓΕΛΟΥ:- Κ(ΑΙ) ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ:-
 1768

Σε εικόνα της Ἀγίας Εὐφημίας (0,445 × 0,645) με μαύρη τέμπερα, ἀριστερά, περίπου στο μέσον τοῦ ὕψους της.

107

1770

: P : B . Γ̃ . P . : M : 1770.

Μέσα σὲ μικρὸ πρόσθετο ὀρθογώνιο πλαίσιο σκεπασμένο με θαλασσι σμάλτο, στὴ μέση τῆς πίσω ὀψης μεταλλικῆς μίτρας, κοσμημένης με συρματεῖνο πλέγμα, πολύτιμους λίθους καὶ μαργαριτάρια. Γράμματα ἀπὸ ἐπίχρυσο σύρμα. Διαστ. 0,275 ὕψ., 0,195 μεγ. διαμ.

Ἡ μίτρα παραδίδεται Νεοφύτου τοῦ Στ' (Μ.Π.Σ., 128 σημ. 9)· ἡ δυσζύμβλητη αὐτὴ ἐπιγραφή θὰ πρέπη νὰ προστέθηκε ἀργότερα.

Φ : C.R. fig. 103 καὶ μνεία της σ. 714.

108

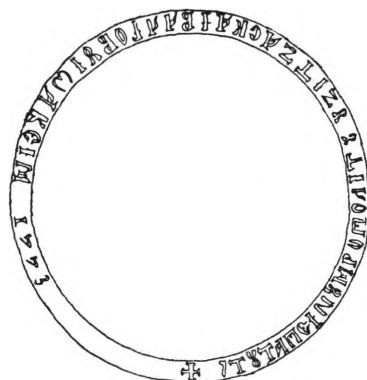
1770

+ΝΟΗΤ' ΑΕΤΕ, ΥΨΙΠΕΤ' ΙΩΑΝΝΗ,
 ΘΕΟΛΟΓΕ, ΠΡΩΤΙΣΘ' ΕΡΜΗΝΕΥ ΑΡΡΗΤΩΝ.
 ΟΣ ΒΡΟΝΤΗΣΑΣ ΟΥΡΑΝΟΥ ΑΣΤΕΡΟΕΝΤΟΣ.
 ΤΟ ΔΕΧΟΥ ΚΕΙΜΗΛΙΟΝ ΑΙΤΕΙ ΣΕΘΕΝ*
 ΣΚΙΟΕΝΤΙ ΤΕ, ΗΔΕ ΠΕΡΙΚΑΛΕΙ
 ΑΦΟΣΙΩΘΕΝ ΕΝ ΠΑΤΜΩ, Ο ΓΕΓΟΝΕ
 ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΘΕΩ ΛΑΤΡΙΟΣ,
 ΔΑΠΑΝΗ ΤΕ ΜΑΥΡΟΥΔΗ ΠΙΚΥΝΟΦΡΟΝΟΣ.
 ΤΟΥ ΠΑΤΗΡ ΤΗΝ ΣΙΝ ΟΜΟΝΥΜΙΑΝ ΙΣΧΕΙ
 ΜΗΤΗΡ ΤΕ ΑΥ ΣΟΦΙΗΝ ΤΗΝ ΚΛΗΣΙΝ ΛΑΧΕ,
 ΩΣ ΣΟΦΑΣ ΛΙΗΝ ΕΣΧΗΚΥΙΑΝ ΤΑΣ ΦΡΕΝΑΣ,
 ΩΝ ΠΑΤΡΙΣ ΓΑΙΑ ΕΡΙΟΝ ΠΕΛΕΙ.
 ΑΥΤΑΡ ΣΥ ΓΕ ΑΜΕΙΒΕΕ ΔΩΡΕΗΣΙ,
 ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ ΝΕΜΩΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ
 ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ. ΑΥΟ.

Δεκατέσσερεις λαμβικοί δωδεκασύλλαβοι στίχοι ἔκτυποι σὲ τρεῖς σειρὲς σὲ ἀσημένια καντήλα ὕψους 0,475.

109

1773

+ ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΟΥΖΙΤΖΑΣ ΚΑΙ
[ΒΑΛΓΟΒΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ 1773

Έγχάρακτη στην περιφέρεια της βάσης άργυρεπίχρυσου σταυροῦ αγιασμοῦ με ξυλόγλυπτο πυρήνα και συρματέينو λιθοκόσμητο διάκοσμο. *Υψ. 0,145. Μήκος ὀριζόντιου σκέλους 0,138 και διαμ. βάσεως 0,087.

Οὔζιτσε και Βάλγεβο, πόλεις τῆς Σερβίας. Ὁ Ἰωακείμ σφραγίζει και ὑπογράφει ἔγγραφο τοῦ ἀρχείου τῆς Μονῆς τοῦ ἔτους 1792. Βλ. Φακ. 1751 - 1800, ὑποφάκελο Ἰδιωτικῶν. Βλ. και Κ.,Π.Τ., 121. Πρβλ. ἀρ. 114.

110

1776

ΔΑΝΙΗΛΙ ~

ΠΑΝΤΟΥΒ(Α) 1776

Με σύρμα στη λαβή άργυρεπίχρυσου και σμαλτωμένου σταυροῦ αγιασμοῦ με ξυλόγλυπτο πυρήνα (0,20 ὕψ., 0,06 διαμ. βάσης). Δανιήλ ὁ Πάντουβας, τῆς πατμιακῆς οἰκογένειας Κοκκινάκη, ὁ Σεβαστείας (σέ ἄλλα κειμήλια) και κατόπιν Βιζύης. Βλ. Εἰσαγωγή.

111

[α. 1780]

(= 'Ακάκιος Μητροπολίτης)

Σε άσημένα καντήλα ύψους 0,64 εγγράφτο τὸ συμπίλημα πάνω σὲ τρία ἐλλειψοειδῆ μετάλλια. Βλ. Σταματιάδου Ε, 'Επιστολιμαία διατριβὴ περὶ 'Ιωσήφ Γεωργιερήνου, ἀρχιεπισκόπου Σάμου, 1666 - 1671. Σάμος 1892, σ. 10, ὅπου ἀναφέρεται : 'Ακάκιος ὁ ἐκ Πάτμου, φονευθεὶς ἐν Βουρλιώταις, τῷ 1780 ἔτει. Βλ. καὶ Κ.Π.Β. Συμ. 7, 535, καὶ 15, 222 καὶ Κ.,Π.Τ., 93.

112

1780

1780 ΔΙ ΙΔΙΩΝ ΕΞΟΔΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ
ΛΙΝΑΡΔΟΥ

Σε άσημένα θήκη Τίμιου Ξόλου σχήματος σταχωμένου Εδαγγελίου ($0,212 \times 0,330$), γραμμένο με στιγμές στὸ άνοιγμα τῆς στενῆς πλευρᾶς. 'Αφιέρωμα πατμιακῆς οἰκογένειας.

113

1782

+ΚΤΗΜΑ ΔΑΝΗΛ ΥΕΡΩΜΟΝΑΧΟΥ ΥΩΑΝΟΥ ΚΗΛΗΔΗ ΝΗΣΟΥ
[ΠΑΤΜΩΣ * 1782

'Εγγράκτη στὴν περιφέρεια τῆς βάσης άσημένιου σταυροῦ άγιασμοῦ με ξυλόγλυπτο πυρήνα καὶ συρματέινο διάκοσμο ($0,23$ ύψ., $0,09$ διαμ. βάσης, $0,137$ πλάτος ὀριζ. σκέλους). Στοῦς ΜΜ, 367, στ. 22, ἀναφέρεται Μανώλης Κυλίδης (ἔγγρ. τοῦ 1786).

114

1782

ΙΩ ΑΚ ΟΥΖ 1782

Με επίχρυσο σύρμα στις τέσσερις πλευρές τῆς πάνω ἀπόληξης τοῦ κορμοῦ ράβδου. Ἡ ράβδος, μεταλλικὴ ἐπάργυρη, κοσμεῖται στὸν κορμὸ με ἀνάγλυφα « ἐν κοίλῳ » φυλλόσχημα ἐπίχρυσα διακοσμητικὰ θέματα, στοὺς τέσσερις κόμβους με συρματέϊνα πλέγματα καί, στὴν κεφαλὴ, με ἐρυθροὺς λίθους. Ὑψος 1,60. (= Ἰωακείμ Οὐζίτσας). Πρβλ. ἀρ. 109.

115

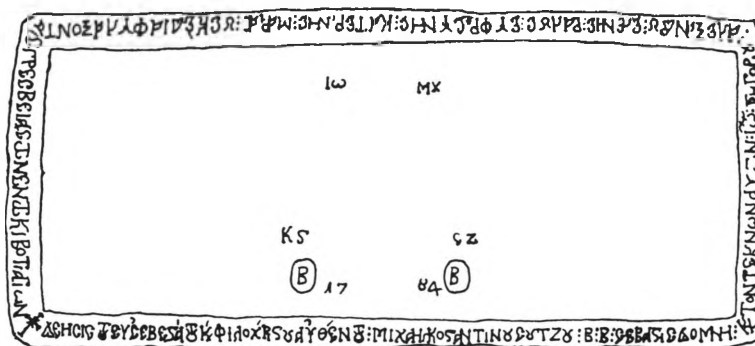
1784

†ΔΕΗΣΗΣ· ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ· ΠΡΟΣΚΥΝΟΥ· Σ· Τ· ΤΟΝΔΕ ΤΕΝΕΔΙΟΥ, Α·Ψ·Π·Δ· οκτομβρίου· Η —

+ΔΕΗΣΗΣ· ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ· ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ· Σ(ΥΖΥΓΟΥ)· Τ(ΕΚΝΩΝ)·

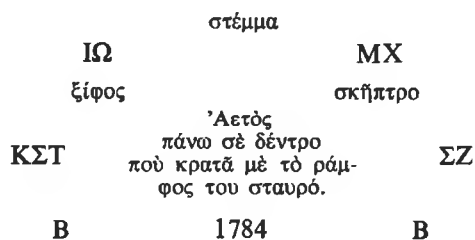
[ΤΟΝΔΕ ΤΕΝΕΔΙΟΥ· Α·Ψ·Π·Δ· ὀκτομβρίου· Η —

Σὲ μιὰ γραμμὴ, με μαύρη τέμπερα, στὴν κάτω παρυφὴ εἰκόνας τῆς Πεντηκοστῆς (0,440 × 0,355). Βλ. Κ.Π.Β. Συμ. 15, 222. Στὸ σχέδιο παραλήφθηκαν πάνω ἀπὸ τὰ Σ καὶ Τ οἱ ἐνδείξεις συντομογραφίας (—).

+ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ Κ(ΑΙ) ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ ΑΥΘΕΝΤΟΥ: ΜΙΧΑΗΛ
 [ΚΟΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ: Β(ΟΕ): Β(ΟΔΑ): ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΔΟΜΝΗ:
 Κ(ΑΙ) ΤΟΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΥΤΩΝ: ΙΩ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ:
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ: ΕΛΕΝΗΣ: ΡΑΛΟΥΣ: ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ: ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ:
 [ΜΑΡΗΑΣ: ΟΥΣ ΚΕ ΔΙΑΦΥΛΑΞΟΝ
 ΤΑΙΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΙΒΟΤΙ[Ω] ΑΓΙΩΝ

Σε άσημένα λειψανοθήκη ($0,31 \times 0,185 \times 0,185$), εγχάρακτη στο πλαίσιο της παράστασης του σκεπάσματος. Στη μέση της παράστασης το ήγεμονικό έμβλημα:

Δώρο του ήγεμόνα της Βλαχίας Μιχαήλ Σούτζου (Αύγ. 1783 - 'Απριλ. 1786). Βλ. Μ.Π.Σ., 117 σημ. 16 καὶ σελ. 35. 40. Κ.Π.Β. Συμ. 15, 223.
 Φ: Πί v. 1α, 2β.

117

1784

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΠΑΛΑΣΑΚΙ ΤΟΥ ΣΠΑ
ΘΑΡΙ ΕΛΕΝΗΣ ΣΟΥΤΖΟΥ
ΔΟΜΝΗΤΖΑΣ ΚΕ ΤΟΝ ΤΕΚ
ΝΟΝ 1784 ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ

Σε τετράφωνη άργυρη καντήλα ύψους 0,38. 'Η έπιγραφή έκτυπη - έγχάρακτη σέ πρόσθετο έπίχρυσο τριγωνικό μεταλλικό έλασμα. Στην κάτω γωνία του, παράσταση άετοϋ που κρατά με τό ράμφος σταυρό· άπό πάνω του στέμμα· στα δεξιά τοϋ στέμματος ήλιος και στ' άριστερά του σελήνη. Για τόν άφιερωτή Γρηγόριο Σπαθάρη, βλ. Μ.Π.Σ., 117 σημ. 16. και Κ.Π.Β. Συμ. 15, 224.

118

1785

ΥΚΟΝΟΜΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΓΑΒΑΛΑΣ 1785

*Έντυπη στο χείλος άσημένιας καντήλας ύψους 0,30.

119

1785

(α) +ΔΩΡΟΥΜΑΙ ΣΟΙ

(β)

(γ)

ΤΩ ΕΜΩ ΔΑ

Ι Μ

Σ Β

ΝΙΗΛ ΣΕΒΑΣΤΕΙ

Σ Β

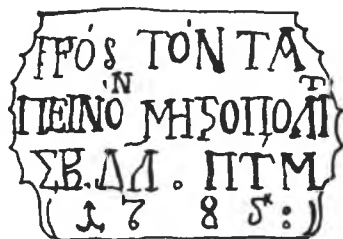
Δ Λ

ΑΣ * 1785 *

'Η α' με γράμματα έγχάρακτα γεμάτα με νιέλλο στο στενό τετράπλευρο δακτύλιο που βρίσκεται άμέσως κάτω άπό την κεφαλή έπίχρυσης μεταλλικής ποιμαντικής ράβδου ύψους 1,67. Πάνω στις δύο έπίχρυσες όψεις της λαβής ή β' στη μιá (= 'Ιω Μιχαήλ Σουτζος Βοεβόδας) και ή γ' στην άλλη (= Σεβαστείας Δανιήλ), άνάγλυφες. 'Ανάμεσα στα γράμματα της β', άετός, που κρατά ξίφος και σκήπτρο, πάνω σέ βράχο κι άνάμεσα στον ήλιο και τη σελήνη· στην ίδια θέση, στη γ', δικέφαλος άετός κάτω άπό μίτρα, κρατά ποιμαντική ράβδο και σκήπτρο(;).

Δημοσιεύθηκε : C.R., 714 (με πολλές παραναγνώσεις),

Φ : C.R., fig., 100, Π í ν. 3β.

(α) ΔΩΡΟΝ ΔΩΡΗΘΕΝ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΤΑΤΟΥ

ΙΩ. Έστεμμένος άετός ΜΧ. (=Ιω Μιχαήλ
μεταξύ ξίφους και
ΚΣΤ σκήπτρου, κρατεί ΣΖ Κωνσταντίνου Σούτζου
Β με τὸ ράμφος σταυρό. Β Βοεβόδα)

(β) ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΑ
ΠΕΙΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤ(ΗΝ)
ΣΒ. ΔΛ. Π(Α)ΤΜ(ΙΟΝ) (=Σεβαστείας Δανιήλ Πάτμιον)
1785:

Ήνὰ μία, στὴν ἐσωτερικὴ τῶν ἀκραίων ταινιῶν ὁμοφóριου, κεντημένη με τιρτίρι καὶ πούλιες χρυσές πάνω σὲ κόκκινο μεταξωτὸ κάμπο. Στοιὺς σταυροὺς, παραστάσεις Ἐπιτάφιου Θρήνου, τῆς εἰς Ἄδου Καθόδου, Γέννησης καὶ Βάπτισης. Διαστ : 0,28 πλ. καὶ 3,85 μήκος.

Στὴν περιφέρεια τοῦ πόλου με χρυσὸ τιρτίρι κεντημένη ἡ ἐπιγραφή :

(γ) ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΔΕΣΠΟΤΑ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΤ(ΑΤΟΥ) ΙΩ. ΜΧ. ΚΣΤ. ΣΖ. ΒΒ.
[ΣΕΒΑΣΤ(ΗΣ) Δ(Ο)ΜΝ(Η)Σ]

Μέσα στὸν πόλο, κάτω ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Χριστοῦ με τὸν ἁμνόν, κεντημένα πάλι τὰ ἀρχικὰ κεφαλαῖα :

ΙΩ	ΜΧ
Κ	Σ
Β	Β

καί, μεταξύ τους, τὸ ἔμβλημα ἑστεμμένου ἁετοῦ ποὺ κρατᾷ ξίφος καὶ σκήπτρο καὶ με τὸ ράμφος σταυρό, ὅπως καὶ στὴν ἐπιγραφή α'.

Γιὰ τὸν τύπο Ιω. βλ. G. Nandris, Le titre Ιω des souverains bulgares et roumains, *Révue des Études Slaves*, τ. 40, Mélanges A. Vaillant, Paris 1964, σ. 159 - 166.

121

[c. 1785]

(α)	I	M	(=Ἰω Μιχαήλ
	K	Σ	Κωνσταντῖνος Σοῦτζος
	B	B	Βοεβόδας)
(β)	Σ	B	(=Σεβαστείας
	Δ	N	Δανιήλ).

Σὲ τρικέρι ἐπάργυρο μὲ λίγες ἐπιχρυσώσεις, ὕψους 0,29. Ἡ α' ἐκτυπη - ἐγχάρακτη, πάνω σὲ πρόσθετο ἐπιχρυσωμένο ἑλλειψοειδές μεταλλικὸ ἔλασμα, ὅπου καὶ τὰ ἡγεμονικὰ σύμβολα ἀνάμεσα στὰ γράμματα. Τὰ γράμματα τῆς β' ἐγχάρακτα στὴ βάση. Ζεύγος μὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 122 δικέρι.

Φ : Πί ν. Ιγ.

122

[c. 1785]

Σ	B	(=(ΤϜ) Σεβαστείας
Δ	M	Δανιήλ (ὁ) Μιχαήλ
B	B	Βοεβόδας)
Σ	B	(=(ΤοϚ) Σεβαστείας
Δ	N	Δανιήλ)

Σὲ ἐπάργυρο μὲ λίγες ἐπιχρυσώσεις δικέρι, ὕψους 0,29. Ἡ α', ἐκτυπη - ἐγχάρακτη, πάνω σὲ πρόσθετο ἐπιχρυσωμένο μικρὸ μεταλλικὸ ἔλασμα· ἀνάμεσα στὰ κεφαλαῖα, τὰ ἡγεμονικὰ σύμβολα : ἀετός, κάτω ἀπὸ στέμμα, κρατᾷ σταυρὸ μὲ τὸ ράμφος καὶ πατᾷ σὲ βράχο. Ἡ β' ἐγχάρακτη στὴ βάση τοῦ δικεριοῦ. Τὸ δικέρι αὐτὸ ἀποτελεῖ ζεύγος μὲ τὸ τρικέρι ἀρ. 121. Γιὰ τὸν Δανιήλ Σεβαστείας βλ. Εἰσαγωγὴ καὶ Εὔρετήριο Ι. Φ : Πί ν. 1β.

123

1786

ΧΕΙΡ ΚΩΝ
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΚΡΙΤΩΣ 1786

Μὲ μαύρη τέμπερα στὴν κάτω δεξιὰ γωνία εἰκόνας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (0,300 × 0,242). Ὁ ἴδιος ὑπογράφει σὲ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, βλ. Κ.,Π.Τ., 120.

124

1786

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ἹΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ · Σ . . ΙΟΥ 1786

Στὴ βάση σταυροῦ ἁγιασμοῦ μὲ ξυλόγλυπτο πυρήνα καὶ συρματέινο πλαίσιο μὲ μαργαριτάρια (ὕψ. 0,215, διαμ. βάσης 0,074). Ἐντυπη σὲ μεταλλικὸ ἔλασμα ὁμοιο πρὸς τὴ βάση ποὺ προσαρμόσθηκε κάτω ἀπ' αὐτήν. Ἡ τελευταία λέξη δυσζύμβλητη.

125

1786

+ΩΣ ἔΧΩΝ ΠΡὸς Χ(ΡΙΣΤΟ)Ν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕ ΠΡΕΣΒΕΙΑΝ
[ΔΕΧΟΥ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑΝ, ἸΩ(ΑΝΝΟΥ): ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ,
[ΚΑΙ ΦΥΛΑΞΟΝ Αὐτοὺς ἔκ πάσης ἐπηρείας —
[∴ 1786 ∴ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ

*Εμμετρη δεκατρισύλλαβη ἱαμβικὴ ἐπιγραφή, ἐντυπη στὸ χεῖλος ἀργυρῆς καντήλας, ὕψους 0,51. Πρόκειται πιθανότατα γιὰ τοὺς Ἰωάννη Σοῦτζο καὶ Μαρία Γκίκα, ποὺ χαρίζουν καὶ τὸ ἀφιέρωμα ἀρ. 126. Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223.

126

[c. 1786]

ΔΕΧΙΣΤΩΝΑ ΔΟΥΛΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ἸΩΑΝΝΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ
ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΓΚΙΚΑ

ΔΕΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΟΥΛΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ἸΩΑΝΝΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ
Κ(ΑΙ) ΜΑΡΙΑΣ ΓΚΙΚΑ

Κεντημένη με χρυσόνημα κάτω ἀπὸ τὴν κεντρικὴ παράσταση (Ἰωάννης Θεολόγος καὶ ἀετὸς θύρας με κόκκινο μεταξωτὸ κάμπο (1,00 × 1,33).
Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223.

127

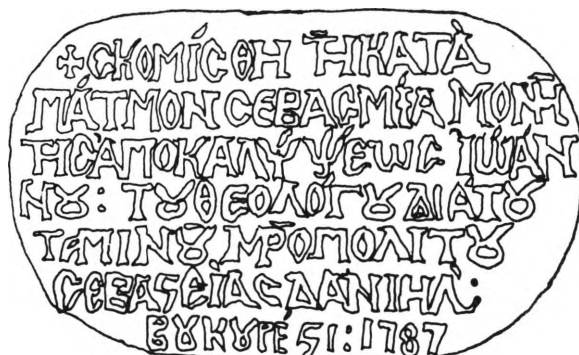
[1787]

+ΔΕΧΘΗΤΙ ΔΕΣΠΟΤΑ ΤΟ ΔΩΡΟΝ ὩΣ ΘΥΜΙΑΜΑ ΜΙΧΑΗΛ
[Β(ΟΕ)Β(ΟΔΑ) ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΔΟΜΝΗΣ, Κ(ΑΙ) ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ:

*Εντυπη, σὲ μιὰ γραμμὴ, στὸ χεῖλος ἀσημένιας καντήλας, ὕψ. 0,33. Ἡ χρονολόγηση κατὰ τὸν ἀρ. 128. Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223,

128

1787

- (α) +ΕΚΟΜΙΣΘΗ, ΤΗ ΚΑΤΑ
ΠΑΤΜΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΜΟΝΗ
ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΙΩΑΝ
ΝΟΥ: ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥ
ΤΑΠΙΝΟΥ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΕΙΑΣ ΔΑΝΙΗΛ:
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ: 1787

- (β) I M (=Ιω Μιχαήλ
K Σ Κωνσταντίνου Σούτζου
B B Βοεβόδα)

Ἀνάγλυφες μέσα σὲ πλαίσια στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς τῆς μπρῶς (ἡ α') καὶ τῆς πίσω (ἡ β') ὀψης ἐπίχρυσου σταχώματος Εὐαγγελίου. Ἐκδ. Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἑλληνοβλαχικόν... 1693. Ἐτυπώθη ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει τῆς Οὐγκροβλαχίας. Ἐμπρὸς, στὸ κέντρο, παράσταση τῆς Σταύρωσης, στὴν πίσω ὄψη παράσταση τῆς Ἀνάστασης.

Ἀνάμεσα στὰ κεφαλαῖα τῆς β' ἐπιγραφῆς, ἀετὸς μὲ ἀνοιχτὰ τὰ φτερά, σταυρὸ στὸ ράμφος, στέμμα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του· ξίφος δεξιὰ καὶ σκῆπτρο ἀριστερὰ τοῦ στέμματος. Κάτω, στὴ δεξιὰ καὶ ἀριστερὴ γωνία τοῦ πλαισίου, παράσταση πόλης. Φ: Πί ν. 2α.

Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223.

129

1787

παρὰ γρηγορίου, 1787, Ἰουλι(ου) 18.

Σὲ δίπτυχη θήκη μὲ σταυρὸ (Τίμιο Ξύλο), διαστάσεων 0,207×0,109×0,027. Μὲ λευκὴ τέμπερα στὴν κάτω δεξιὰ γωνία τῆς μέσα ὀψης τοῦ ἀριστεροῦ φύλλου ὅπου εἰκονίζεται ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος.

Στὸ πάνω μισὸ τῆς ἴδιας ἐπιφάνειας παράσταση Σταύρωσης· στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ σταυροῦ, στὸ ἔδαφος, ἡ ἐπιγραφή μὲ μαύρη τέμπερα:

μνήστητι δέσποτα τοῦ δούλου σου
γεωργίου καμαράσι σκαναβῆ

καὶ μὲ λευκὴ τέμπερα:

ὁ σβ̄ δοῦλ(ος) παρακαλεῖ

Καμαράσης: ἄξιωμα τῶν ἡγεμονικῶν αὐλῶν Βλαχίας Μολδαβίας. Ὁ Γεώργιος Σκαναβῆς, ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ τὴν πληρωμὴ τοῦ φόρου (πληροφορία π. Θεοφάνη). Γρηγόριος Ζαγράφος, ἀναφέρεται καὶ στὴν ἐπιγραφή 104.

130^a

[c. 1787]

+ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΝ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΤΟΥ
[ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ: Β(ΟΕ)Β(ΟΔΑ): Σ(Ε)Β(ΑΣΤΗΣ):
[Δ(Ο)Μ(ΝΗΣ) Κ(ΑΙ) ΤΟ(Ν) Τ(Ε)Κ(ΝΩ)Ν

Έντυπη στο χεῖλος καντηλιού ύψους 0,28. Στο πλατύτερο μέρος του δοχείου δύο μετάλλια· στο ένα από αυτά έκτυπα - ἐγχάρακτα :

ΙΩ	Στέμμα.	ΜΧ
	Ἄετός με σταυρό	
	στο ράμφος.	
ΚΣΤ	Βράχος.	ΒΒ
ΣΤΖ		

(=Ιω Μ(ι)χ(αήλ) Κ(ων)στ(αντίνος) Σ(οῦ)τζ(ος) Β(οε)β(όδας))

Ἡ ἴδια ἐπιγραφή καὶ σὲ ἄλλο ὅμοιο καντήλι μετὸ ὁποῖο ἀποτελοῦν ζευγος. Διαφορὲς στὴν ἐπιγραφή : τὸ Μιχαήλ σὲ συντομογραφία ΜΧ..., τόνος στὸ ΠΡΟΣ, καὶ ἀπουσία περισπωμένης στὸ δεύτερο ΤΟΥ.

Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223.

131

[c. 1787]

(α) ΕΔΩΡ(ΗΘΗ) · ΤΩ ΣΕΒ(ΑΣΜΙΩΤΑΤΩ) · Δ(Α)Ν(ΙΗ)Λ ΠΑΡΑ ·
ΤΟΥ · ΥΨ(ΗΛΟΤΑΤΟΥ) ΙΩ ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΖΟΥ · Β(ΟΕ)Β(ΟΔΑ)

(β)	ΙΩ	ΜΧ
	Κ	Σ
	Β	Β

(Ιω Μ(ι)χ(αήλ) Κ(ωνσταντίνος) Σ(οῦ)τζ(ος) Β(οε)β(όδας))

Ἡ α' κεντημένη με χρυσὸ τιρτίρι στὸν κάμπο ἐπιγονάτιου με παράσταση τῆς Ἀποκάλυψης Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πάνω ἀπὸ τὶς δύο κάτω πλευρὲς τοῦ ἐσωτερικοῦ ρόμβου. Ἡ β' στὴν κάτω γωνία τοῦ περιθωρίου. Ἀνάμεσα στ' ἀρχικὰ κεφαλαῖα ἐστεμμένος ἄετός πού κρατεῖ μετὸ ράμφος σταυρὸ ἀνάμεσα σὲ σκῆπτρο καὶ ξίφος. Διαστάσεις : 0,29 × 0,29. Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὸν ἀρ. 128.

132

1791

ΠΕΡΙΦΡΟΥΡΕΙ ΔΕΣΠΟΤΑ ΤΟΝ ἹΕΡΑΡΧΗΝ ΔΟΥΛΟΝ ΣΟΥ
[ΔΑΝΙΗΛ ΠΟΙΜΕΝΑ ΣΕΒΑΣΤΕΙΑΣ, ΑΨΛΑ'

Με χρυσὰ γράμματα στὴν κάτω στενὴ πλευρὰ εἰκόνας τῆς Ὑπαπαντῆς (0,303 × 0,416).

133

1791

ΘΕΟΦΡΟΝ ΓΡΗΓΟΡΙΕ ΠΟΙΜΕΝΩΝ ΚΛΕΟΣ,
ΣΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΟΜΩΝΥΜΟΝ ΙΕΡΟΘΥΤΑ,
ΦΥΛΑΤΤΕ Κ(ΑΙ) ΧΑΡΙΖΕ ΛΥΣΙΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ:—
ΑΨΛΑ ΧΕΙΡ Δ////////

Τρεις στίχοι δωδεκασύλλαβοι ιαμβικοί με τέμπερα, σε μία γραμμή, στην κάτω παρυφή της μπρός όψης εικόνας του Ἀγίου Γρηγορίου του Θεολόγου (0,35 × 0,47). Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιογράφου σώθηκε μόνο τὸ ἀρχικὸ γράμμα Δ.

134

1794

+ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΧΨΛΑΤΥΦΥ 1794

Ἐντυπη στὸ χεῖλος μικρῆς ἀσημένιας καντήλας ὕψους 0,215.

135

1794

ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ 1794

Ἐγχάρακτη σὲ μεταλλικὴ ἀργυρεπίχρυση ράβδο κάτω ἀπὸ τὸ ἓνα κεφάλι τῶν φιδιῶν τῆς λαβῆς της. Ἡ ράβδος κοσμεῖται μὲ τέσσερις ἀπλοὺς ἐπάργυρους κόμβους κι ἐπάργυρο προφυλακτῆρα τοῦ κάτω ἄκρου· ὁ κορμὸς της καλύπτεται ἀπὸ ἀνάγλυφους « ἐν κοίλῳ » σταυροὺς, ἀνθη, φύλλα καὶ ἄλλα διακοσμητικὰ μοτίβα (ὕψ. 1,68). Βλ. Κ.Π.Β. Συμ., 7, 537 καὶ Κ.,Π.Τ., 112.

136

[1795]

·Ι·Ω·ΗΝ
ΛΑ·ΓΩ

Ἐπὶ ἐλλειψοειδοῦς μεταλλίου πρόσθετου στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς, τῆς ἐμπρὸς ὀψης ρωσικῆς στάχωσης Εὐαγγελίου (1795). Ἔκδοση : ΕΝΕΤΙΗΣΙ 1776. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Τὰ γράμματα μὲ νιέλλο. Ἐπιγραφή προβληματικὴ (πιθανότατα ρωσικὴ). Ἡ χρονολόγηση τῆς στάχωσης μὲ βάση ἐντυπὴ σφραγίδα μὲ τὴ χρονολογία 1795. Διαστάσεις Εὐαγγελίου : 0,29 × 0,40.

137^a

[c. 1796]

Π(Α)ΤΡ(ΙΑΡ)Χ(Η)Σ Κ(ΩΝ)ΣΤ(ΑΝΤΙΝΟΥΠΟ)Λ(ΕΩ)Σ Ν(ΕΟ)Φ(Υ)Τ(Ο)Σ ΕΚ
[ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἐγχάρακτη, σὲ μιὰ σειρά, στὴ βάση δύο ἀσημένιων κηροπηγίων ὕψους 0,205. Ἀφιέρωμα τοῦ Νεοφύτου τοῦ Ζ', πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ 1789 - 94· καταγόταν ἀπὸ τὴ Σμύρνη κι ἐξορίστηκε στὴν Πάτμο ἀπὸ τὸ 1794 ὡς τὸ 1798, ἐποχὴ στὴν ὁποία πρέπει νὰ ἔγινε πιθανότατα καὶ ἡ ἀφιέρωση. Βλ. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 671. Στοὺς Μ.Μ. σ. 379, ὑποσημ. ἐγγράφου CLXII, μνεῖα ἴσου συνοδικοῦ γράμματος Νεοφύτου Ζ',... περὶ τῆς συστάσεως καὶ εὐνομίας τῆς μονῆς (1799). Βλ. καὶ Μ.Π.Σ., 24, 25, 40, 46 καὶ 107, 108, 129, 131, 137 καὶ Κ.,Π.Τ., 99, 139, 153.

+ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΝΤΙΠΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΠΕΡΓΑΜΟΥ ΑΨΖ ΥΠΑΡΧΙ ΕΚ ΜΟΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Έγχαρακτη κυκλικά, λίγο πιο πάνω από τη βάση, στην άργυρεπίχρυση επένδυση της κεφαλής
'Αγίου 'Αντίπα. Στα δεξιά κι άριστερά μικρού πάνω σ' αὐτήν ανοίγματος :

χ(ε)ῖρ σαβα

χ(εῖ)ρ Ιω(άνν)ου

Βλ. άρ. 96 όπου τὸ ἴδιο ζεύγος ὀνομάτων χρυσοχῶν καὶ Κ.Π.Β. Συμ., 15, 223.

ΤΕΤΕΙΚΤΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΣΑΡΔΕΩΝ
ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΦΙΕΡΩΤΑΙ ΔΕ Τῇ
ΕΝ ΠΑΤΜΩ ΚΑΛΛΙΠΑΡ
ΘΕΩΝ ΕΚΑΤΑΙΡΙΝΗ
Τῇ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥ
ΠΙ· 1799·

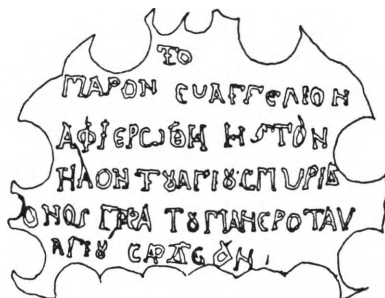
ΤΕΤΕΙΚΤΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΣΑΡΔΕΩΝ
ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΦΙΕΡΩΤΑΙ ΔΕ Τῇ
ΕΝ ΠΑΤΜΩ ΚΑΛΛΙΠΑΡ
ΘΕΩΝ ΕΚΑΤΑΙΡΙΝΗ
Τῇ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥ

ΠΙ:· 1799·

Έγχαρακτη στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς τῆς πίσω ὀψης σταχῶματος Εὐαγγελίου. Έκδ. ΕΝΕΤΙΗ-
ΣΙ, 1785. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ 'Ιωαννίνων. 'Η ἐκκλησία τῆς 'Αγ. Αἰκατερίνης, ὅπου ἦταν
ἐφημέριος ὁ Νεκτάριος Σάρδεων, βρίσκεται κοντὰ στὴν 'Αγ. Διασώζουσα τῆς Χώρας. Γιά τὸν Νεκτά-
ριο Σάρδεων βλ. Μ.Π.Σ. 36, 37, 39, 40, 111, 118, 130 καὶ Κ.Π.Β. Συμ., 14, 128 καὶ 7, 538 καὶ Κ.Π.Τ., 104
134, 142.

40

[p. 1799]

ΤΟ
ΠΑΡΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΑΦΙΕΡΩΘΗ ΗΣ ΤΟΝ
ΝΑΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ: ΣΠΥΡΙΔ
ΩΝΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝ(Ι)ΕΡΟΤΑΥ(ΟΥ)
ΑΓΙΟΥ ΣΑΡΔΕΟΝ.

Ἐγχάρακτη σὲ μέταλλο στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς τῆς πίσω ὀψης σταχωμένου Εὐαγγελίου. Ἐκδ. ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ 1799. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Ναὸς τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος, στίς Βίγλες τῆς Χώρας, δισυπόστατος μετὰ τῆς Ἀγ. Βαρβάρας. Βλ. Π. Κρητικοῦ, Πατμιακά τοπωνύμια, Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, II, 1956, 103 (καὶ ἀνάτυπον σ. 61). Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὸν ἀρ. 139.

141

1800

+ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΙΟΝ Κ(ΑΙ) ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΣΘΑΙ ΕΝ ΑΥΤῷ ἈΓΙΑΝ ΘΕΙΑΝ ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΝ, ἈΓΙΑΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ/ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΑΡΧΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. ΕΧΕΙΝ ΤΕ ΘΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥΡΓΕΙΝ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΤΟΠῳ ΤΗΣ/ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ· ΚΑΘΙΕΡΩΘΕΝ ΔΕ, ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΘΕΙΩΤΑΤΟΥ ΤΕ Κ(ΑΙ) ΣΕ/ΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ#ΑΩ#

Στὸ πλαίσιο ἐντυπου ἐγχρωμοῦ ἀντιμήνσιου (0,67 × 0,59). Στὴν κάτω πλευρά, ἔξω ἀπὸ τὸ πλαίσιο, στὴν ἀριστερὴ γωνιά:

ΕΠΙΜΕΛΙΑ ΤΕ Κ(ΑΙ) ΙΔΙΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ
ΜΑΚΑΡΙΩΤΗΤΟΣ

καὶ στὴ δεξιὰ :

ΧΕΙΡ ἮΝ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ
ΚΡΗΤΟΣ, ΟΥ ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΔΕΣΠΟΤΑ.

+ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΪΟΝ Κ(ΑΙ) ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ ΤΕΛΕΪΣΘΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩ ΑΓΙΑΝ ΘΕΙΑΝ
 ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΝ, ΑΓΙΑΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ/ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ Κ(ΑΙ)
 ΖΩΑΡΧΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. ΕΧΕΙΝ ΤΕ ΘΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥΡΓΕΙΝ ΕΝ ΠΑΝΤΙ
 ΤΟΠΩ ΤΗΣ /ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ. ΚΑΘΙΕΡΩΘΕΝ ΔΕ ΠΑΡΑ
 ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΟΥ ΤΕ Κ(ΑΙ) ΣΕ/ΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟ
 ΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ—ΑΩ—

Σ' έντυπο άντιμήνσιο με παράσταση Έπιτάφίου Θρήνου στο κέντρο και άλλες μικρότερες γύρω
 (διαστ. άντιμ. 0,58 × 0,64).

Στήν κάτω πλευρά, κάτω από την προηγούμενη έπιγραφή, με μικρότερα στοιχεία :

[ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ] Κ(ΑΙ) ΙΔΙΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΟΣ—:
 ΟΥΤΟΙ ΟΙ ΘΡΟΝΟΙ, ΕΧΑΛΚΟΤΥΠΩΘΗΣΑΝ ΕΝ ΛΕΥΚΟΣΙΑ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ:—
 ΑΩΒ^ω

Κάτω από την προηγούμενη σε μία σειρά :

ΜΕΤΕΤΥΠΩΘΗ ΕΠΙ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΩΜΖ.~
 ΜΕΤΕΤΥΠΩΘΗ ΕΠΙ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ: ΑΩΞ^ω.~
 ΧΕΙΡ ΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ ΚΡΗΤΟΣ, ΟΥ ΜΝΗΣΘΗΤΙ
 ΔΕΣΠΟΤΑ.

Γραμμένη από κάτω με το χέρι :

Καθιερώθη έν τοις έγκαινίοις Έεροϋ Ναοϋ Κουκλίων εν
 έτει Σ(ωτηρί)φ 1923 + Ό Μητρ. Πάφου Κύπρου Έάκωβος
 Πάτμιος.

Έάκωβος Έζουλάτος, μουσικολογιότατος, διετέλεσε προϊστάμενος Έγ. Νικολάου Καίρου
 († 1922) Πληροφορία π. Θ. Κρικρή.

Τò παρὸν ἀφιερῶται παρ' ἐμοῦ τοῦ νεκτα
 ρίου ἀρχιερέως Πατμίου εἰς τὸν ἅγιον
 Ἰωάννην τὸν θεολόγον· ἄλλ' ἂν
 τις κατὰ συνεργίαν διαβόλου ἤθελε
 τὸ ἀποσπάσῃ νὰ ἔχῃ τὴν κατάραν
 τοῦ· καὶ τὴν κατάραν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρ
 τωλοῦ· ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ
 μέλλοντι=

Χειρόγραφη ἀφιέρωση στὴν 5η σελίδα Εὐαγγελίου σταχωμένου. Έκδ. Ένετίησιν, 1791. Παρὰ
 Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Στάχωση ἐπίχρυση με 5 σμάλτινα ἐλλειψοειδῆ εἰκονίδια στὴν μπρὸς
 ὀψη (Ένάσταση καὶ Εὐαγγελιστές), καὶ τὸ σταυρὸ μ' ἐγχάρακτα τὰ σύμβολα τοῦ Πάθους στὴν πίσω
 ὀψη. Ἡ χρονολόγηση κατὰ τίς ἐπιγραφές ἀρ. 139, 140.

144^α

[c. 1800]

+·ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ· ΑΓΙΟΥ· ΣΑΡΔΕΩΝ· ΠΑΤΜΙΟΥ· ΕΦΗΕΡΩΘΗΣΑΝ· ΥΣ··
 [ΤΟΝ· ΑΓΙΟΝ·· ΙΩΑΝΝΗΝ· ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟΥ· ΤΗΣ· ΠΑΤΜΟΥ· Κ(ΑΙ) ΟΠΟΙΟΣ·
 [ΤΑΠΟΞΕΝΥΣΙ· ΝΑ ΕΧΥ·
 ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΑ· ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ· Κ(ΑΙ) ΤΙΝ· ΔΙΚΙ ΜΟΥ·

Ἡ ἴδια ἐγχάρακτη στὴ βάση δίκερου καὶ τρίκερου (ζεῦγος) ἀσημένιων μ' ἐπιχρυσώσεις (ὕψ. 0,36). Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὶς ἐπιγραφὰς 139, 140.

144A

[c. 1800]

+ ΣΑΡΔΕΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ

Ἐγχάρακτη στὴν περιφέρεια τῆς κάτω ὀψης τῆς βάσης σταυροῦ ἁγιασμοῦ με συρματέينو πλαίσιο καὶ ξυλόγλυπτο πυρήνα (ὕψ. 0,315, διαμ. 0,13).

145

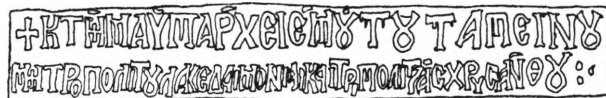
[c. 1800]

δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ. Νεκταρίου ἀρχιερ////////

Γραμμένη με μαύρη τέμπερα σὲ εἰκόνα τοῦ Ἀγ. Νεκταρίου (0,325 × 0,270), στὴν κάτω παρυφή τῆς μπρὸς ὀψης. Κάτω ἀριστερὰ παράστασις τοῦ ἀφιερωτῆ ἀρχιερέα Νεκταρίου Σάρδεων. Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὶς ἐπιγραφὰς 139, 140.

146

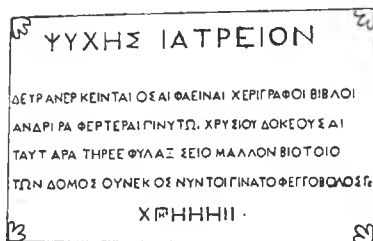
[1801 - 4]

+ ΚΤΗΜΑ ὙΠΑΡΧΕΙ Ἑμοῦ τοῦ ταπεινοῦ
 ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΡΙΠΟΛΙΤΖΑΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ·.

Κεντημένη με χρυσόσυρμα στὴν ἐξωτερικὴ ἀπὸ τὶς δύο ταινίες τοῦ ἐνὸς ἄκρου ὁμοφόριου ποῦ κοσμεῖται με τέσσερις κεντημένους σταυροὺς (Γέννησις, Βάπτισις, Σταύρωσις, Ἀνάστασις). Διαστάσεις : 0,30 πλ. καὶ 4,28 μῆκος. Κατὰ τὸν Β. Μυστακίδη, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ΕΕΒΣ, τ. 12, σ. 187 καὶ 189, ὑπάρχουν δύο Χρυσάνθοι Λακεδαιμονίας, ὁ ἓνας κατὰ τὸ 1601 - 3 καὶ ὁ ἄλλος κατὰ τὸ 1801. Κατὰ πληροφορίες τοῦ ἴδιου, Ἱστορικαὶ Εἰδήσεις περὶ Κουρουύτσεσσε, ἐν Ἀθήναις σελ. 89 - 93, ἡ μητρόπολις Λακεδαιμονίας ἦταν ἐνωμένη με τὴν πατριαρχικὴ ἐξαρχία Τριπολιτζᾶς, στὰ χρόνια τοῦ δευτέρου Χρυσάνθου, ποῦ διαδέχθηκε τὸν κατόπιν Νικαίᾶς Δανιήλ (1801), καὶ ἔπαυσε νὰ εἶναι ἐνωμένη με αὐτὴν ὅταν, με ἀπόφασιν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου τοῦ Α' (1804), ἀνασυνδέθηκε ἡ τελευταία με τὴν ἐπισκοπὴ Ἀμυκλῶν, με τὴν ὁποία καὶ πρὶν τὸ 1801 ἦταν ἐνωμένη. Κατὰ συνέπειαν, τὸ ὁμοφόριον αὐτὸ θὰ πρέπη νὰ κεντήθηκε ἀνάμεσα στὸ 1801 καὶ 1804.

Βλ. μνεῖα αὐτοῦ τοῦ Χρυσάνθου Λακεδαίμονος σὲ δύο ἐπιγραφὰς στὴ Μητρόπολιν τοῦ Μυστρά. Μ. Χατζηδάκη, Μυστράς, Ἀθήναι, 1956*, 40.

ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΟΝ

ΔΕΥΡ ΑΝΕΡ ΚΕΙΝΤΑΙ ΟΣΑΙ ΦΑΕΙΝΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΙ ΒΙΒΛΟΙ
ΑΝΔΡΙ ΡΑ ΦΕΡΤΕΡΑΙ ΠΙΝΥΤΩ ΧΡΥΣΙΟΥ ΔΟΚΕΟΥΣΑΙ
ΤΑΥΤ ΑΡΑ· ΤΗΡΕΕ ΦΥΛΑΞ ΣΕΙΟ ΜΑΛΛΟΝ ΒΙΟΤΟΙΟ
ΤΩΝ ΔΟΜΟΣ ΟΥΝΕΚ ΟΣ ΝΥΝ ΤΟΙ ΓΙΝΑΤΟ ΦΕΓΓΟΒΟΛΟΣ ΓΕ
ΧΠΗΗΗΗ

Ἐγχάρακτη σὲ μαρμάρινη πλάκα ἐντοιχισμένη μέσα σὲ πλαίσιο πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς βιβλιοθήκης (0,54 × 0,825). Τέσσερις ἐξάμετροι δακτυλικοὶ στίχοι. Ἡ ἀρχικὴ μορφή τῆς ἐπιγραφῆς, ποὺ ἀντικαταστάθηκε ἀργότερα ἀπὸ τὴν ἐκδιδόμενη μετὰ τὴ χρονολογία σὲ Ἡρωδιάνειο σύστημα καὶ τὴν ἄσπογη λάξευση, στὸν E. D. Clarke, *Travels in various countries of Europe Asia and Africa, Part the Second, Greece Egypt and the Holy Land, Section the Second* σ. 347, στὴν ὑποσημείωση (μετὰ μερικὲς διαφορὰς).

ΙΟΥ(ΛΙ)ΟΣ 1803
+ΘΕΟΔΩΡΟΥ· ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ
Τ(Ω)Ν· ΤΕΚ(ΝΩ)Ν· Κ(ΑΙ) ΑΔΕΛ(ΦΩ)Ν ΖΩΗΣ· Κ(ΑΙ) ΘΕ
ΟΔΩΡΑΣ ΠΕΤΡΟΥ ἙΛΕΝΗΣ
Τ(Ω)Ν· ΤΕΚ(ΝΩ)Ν· Κ(ΑΙ) ΑΔΕΛ(ΦΩ)Ν· ΜΑΝΟΥΗΛ
ΜΑΡΙΩΡΑΣ Τ(Ω)Ν ΤΕΚ(ΝΩ)Ν· Κ(ΑΙ) ἈΔ(Ε)Λ(ΦΩ)Ν.

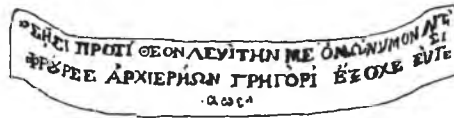
Ἡ ἴδια ἐπιγραφή ἐπαναλαμβάνεται στὰ δύο ἄκρα ὁράριου (μῆκος 3,80, πλ. 0,135) ποὺ κοσμεῖται μετὰ σταυροὺς καὶ ἐξαπτέρυγα σεραφεῖμ, στὸν ἀνοικτὸ καστανὸ μεταξωτὸ κάμπο του. Ἡ ἐπιγραφή κεντήθηκε μετὰ χρυσόνημα καὶ ἀργυρόσυρμα. Ἡ δευτέρη ἐπιγραφή διαφέρει ἀπὸ τὴν πρώτη μόνο στὸ ὅτι λείπει τὸ Φ ἀπὸ τὴ δευτέρη λέξη τῆς πρώτης σειρᾶς. Τὸ ὁράριο προέρχεται ἀπὸ τὴ Μονὴ τῆς Ἀποκάλυψης.

+ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ἈΡΧΙΕΡΕΟΣ ΣΑΡΔΕΩΝ, ΠΑΤΜΙΟΥ
1803

Ἐγχάρακτη ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίχρυση κεφαλὴ ἐπάργυρης ράβδου· κοσμεῖται μετὰ 4 ἐπίχρυσους κόμβους καὶ ὁμοιοπροφυλακτῆρα τοῦ κάτω ἄκρου. Ὑψος 1,56.

150

1805

»ΣΗ̅ΣΙ ΠΡΟΤΙ̅ ΘΕΟΝ ΛΕΥΙΤΗΝ ΜΕ̅ ὍΜΩΝΥΜΟΝ ΛΙΤΗ̅
ΣΙ
ΦΡΟΥ̅ΡΕΕ ἈΡΧΙΕΡΗ̅ΩΝ ΓΡΗΓΟ̅ΡΙ' ἘΞΟΧΕ ΕΥ̅ΓΕ

, αωε

Δύο δακτυλικοί εξάμετροι. Σὲ εἰκόνα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, γραμμένη με μαύρη τέμπερα ἔμπρὸς χαμηλὰ πάνω σὲ ταινία. Διαστάσεις εἰκόνας 0,26 × 0,20.

151

1803

ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΥ̅ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ ΤΟΥ̅ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣΑΝΤΟΣ ἘΙΣ ΤΗΝ
[ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΝ ΤΗΣ ΕἰΚΟΝΟΤΕΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ ἈΩΓ^ω

Μὲ λευκὸ χρῶμα σὲ μιὰ σειρὰ ἀμέσως πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸ νάρθηκα στὸν κυρίως ναό.

152

1803

Μετάφραση : 1803. Ἀρχιμανδρίτης Ἡσαΐας.

Ἐγχάρακτη σ' ἐπίχρυσο ἐγκόλπιο σταυρὸ (ὕψ. 0,133)· στὴν πίσω ὀψὲς τοῦ κάτω ἄκρου. Ἡ ἐπιγραφὴ στὰ ρωσικά. (Δὲν διορθώθηκε ἡ παρατοποθέτησή της με ταξινόμηση στίς ξενόγλωσσες γιὰ ν' ἀποφευχθῇ διατάραξη τῆς ἀρίθμησης καὶ τῶν Εὐρετηρίων).

- (α) ΔΙΕΞΟΔΩΝ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ἹΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΘΕΟΛΟΓΪΤΟΥ ΤΟΥ Κ(ΑΪ)
[ΚΕΡΑΜΑΪΩΣ. ΑΩΓ·ΜΑ·ΤΟΥ ΛΑ΄..

- (β) χειρ Ἱω(άννου)

Σε ξύλινη λειψανοθήκη με σκούρα μώβ τέμπερα στη μέσα επιφάνεια του καλύμματος παράλληλα προς την κάτω πλευρά ($0,273 \times 0,390 \times 0,095$). Ἡ υπογραφή (β') στην κάτω δεξιά γωνία με λευκή τέμπερα. Πάνω από τις επιγραφές αυτές παράσταση του Ἱωάννου που υπαγορεύει στον Πρόχορο. Στη θήκη λείψανα Ἱωάννου Χρυσοστόμου, Χαραλάμπους, Ἀννας, Παχωμίου κ.ά. Ἰωάννης Φραγκούλης, ζωγράφος από τη Ζάκυνθο, υπογράφει τὸ 1801, εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὸ ναὸ τῆς Εὐαγγελίστριας στὸν Κάμπο, Κ.,Π.Τ., 97.

Ἡσαΐου ἱερομονάχου τοῦ ξένου

Σε ζωγραφισμένο με παράσταση Χριστοῦ Ἑμμανουήλ ἐπιγονάτιο ($0,325 \times 0,330$) πάνω στο κυκλικό πλαίσιο τῆς κεντρικῆς παράστασης καὶ μετὰ τὸν ψαλμὸ τοῦ Δαβὶδ (45,3) «+ Περίζωσον τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου...». Οἱ Ξένοι, γνωστὴ πατριαρχικὴ οἰκογένεια. Ἡ χρονολόγηση κατὰ τὴν ἐπιγρ. 152, ἐφ' ὅσον θὰ πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο πρόσωπο· τὴν ταυτότητα ἐνισχύει τὸ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ βρίσκεται σ' ἐπιγονάτιο, ἐνδειξὴ ὅτι ὁ ἱερομόναχος Ἡσαΐας ἦταν καὶ ἀρχιμανδρίτης, καὶ ἡ τέχνη τοῦ ἐπιγονάτιου, ποὺ τὸ τοποθετεῖ στὸ 19ον αἰώνα. Πρβλ. καὶ ΜΜ, 201, σημ.

- (α) ἸΟΥ ἸΟΥ ΦΙΛΟΙ ΦΡΑΤΟΡΕΣ, ἘΠΟΙΗΣΑΜΕΝ ΟὐΔΕΝ.

- (β) Ἡ μνήμη τοῦ παρόντος ἁγίου ἐορτάζεται τῇ 19ῃ
τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, κατὰ τὴν συνοδικὴν ἐπι-
στολὴν ἣν ὄρα ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τῷ ἐπιγρα-
φόμενον ὁ ἀντίπαπας. 1805:==

Σε εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Μάρκου Ἐφέσου ($0,26 \times 0,19$). Ἡ α' κάτω δεξιά στὴν ἐμπρὸς ὄψη με λευκὴ τέμπερα, ἡ β' στὴν πίσω ὄψη χειρόγραφη με μελάνη. «Ἀντίπαπας», τίτλος τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀθανασίου Παρίου (c. 1725 - 1813) ποὺ περιέχει βίους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμῆ καὶ τοῦ Μάρκου Ἐφέσου.

156

1806

ΕΥΓΕΝΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ΕΥΧΟΣ ΚΕΝ ΟΣΣΟΝ
 Τῇ ΜΟῃ ἘΩΝ ἹΕΡῇ, ΒΑΘΡΩΝ ΑΠΟ ΔΩΜΑΤΑ ΤΑΔΕ,
 ἸΔΙΑΙΣ ΔΟΙΜΑΤΟ ΔΑΠΑΝΗΣΙΝ ἈΓΛΑ΄, ἘΦ' ᾧΤΟΙ
 ΠΡΟΪ ΒΡΟΝΤῆΣ ΠΑΪΔΑ ΦῆΝΑΙ, Ὅ ΣΕΒΑΣ ΚΡΑΔΗΣΦΙ
 ΣΩΕΣΚΕΝ. ᾧ ΘΕΟΣ ΟΥΛΙΜΠΙΑ ΤΕ ΔΩΜΑΤΑ ὈΠΑΣΑΙ,
 ἩΜΑΤ' ΕΠ' ἩΜΑΣΙ ΠΟΛΛΑ, ΑΥ ΛΥΚΑΒΑΝΤΑΣ ΠΡΟΣΘΗΣΑΙ,
 ΕΠ' ἔΤΥΣ ^{ΑΩΣΤ} ΜΗΝΟΣ ΤΕ ΙΟΥΝΙΟΥ. Α'.

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑΤΟΥ
 ΚΥΡΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ

Εικόνα
 Νεκταρίου

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
 ΠΑΤΜΙΟΥ, ΤΟΥ ΕΚ ΤΩΝ
 ΘΩΜΑΪΔΩΝ

»ΕΥΓΕΝΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ΕΥΧΟΣ ΚΕΝ ΟΣΣΟΝ
 Τῇ ΜΟῃ ἘΩΝ ἹΕΡῇ, ΒΑΘΡΩΝ ΑΠΟ ΔΩΜΑΤΑ ΤΑΔΕ,
 ἸΔΙΑΙΣ ΔΟΙΜΑΤΟ ΔΑΠΑΝΗΣΙΝ ἈΓΛΑ΄, ἘΦ' ᾧΤΟΙ
 ΠΡ(Ο)Σ Τ(Ο)Ν ΒΡΟΝΤῆΣ ΠΑΪΔΑ ΦῆΝΑΙ, Ὅ ΣΕΒΑΣ ΚΡΑΔΗΣΦΙ
 ΣΩΕΣΚΕΝ. ᾧ ΘΕΟΣ ΟΥΛΙΜΠΙΑ ΤΕ ΔΩΜΑΤΑ ὈΠΑΣΑΙ,
 ἩΜΑΤ' ΕΠ' ἩΜΑΣΙ ΠΟΛΛΑ, ΑΥ ΛΥΚΑΒΑΝΤΑΣ ΠΡΟΣΘΗΣΑΙ,
 ΕΠ' ἔΤΟΥΣ, ΑΩΣΤ ΜΗΝΟΣ ΤΕ ΙΟΥΝΙΟΥ. Α'.

Τὰ γράμματα ἀνάγλυφα « ἐν κοίλῳ » σὲ μαλτεζόπλακα (0,455 × 0,435) ἐντοιχισμένη μέσα σὲ πλαίσιο ἀπὸ ὁμοιο λίθου, πάνω ἀπὸ τὴν εἰσοδο τῆς σημερινῆς προσωρινῆς ἐκθεσῆς τῶν κειμηλίων. Ἐξαιροῦνται οἱ τρεῖς πρῶτες γραμμὲς καὶ ἡ μετὰ τὸν τοὺς παράστασι τοῦ Νεκταρίου μὲ ἀρχιερατικὴ στολὴ, ποὺ εἶναι γραπτές. Τὰ ἀνάγλυφα γράμματα τῶν ἄλλων γραμμῶν εἶναι βαμμένα μαύρα στὴν πάνω τους ἐπιφάνεια.

Βλ. μνεία τῆς οἰκοδομῆς τῆς πτέρυγας αὐτῆς στὸν Μ.Π.Σ., 130. Στὸ σχέδιο ἔχουν παραλειφθῇ οἱ τρεῖς πάνω γραπτὲς γραμμές.

157

1806

»X:X:A:CH ΑΩΣΤ

Μὲ ἄσπρη τέμπερα κάτω δεξιὰ σὲ εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ποὺ ὑπαγορεύει στὸν Πρόχο-
 ρο (0,63 × 0,395). Μέσα σὲ ξυλόγλυπτο πλαίσιο, κρεμασμένη στὸ τέμπλο τοῦ καθολικοῦ. Ἐπιγραφή
 δυσσερμήνευτη.

+ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΜΑΒΡΟΔΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΑΣ ΠΑΤΜΙΟΣ*

Έγχαρακτη στην περιφέρεια της κάτω όψης της βάσης σταυρού αγιασμού (0,195 ύψ., 0,088 πλ. όριζ. σκέλους), από επίχρυσο - συρματέινο πλέγμα και ξυλόγλυπτο πυρήνα.

Η χρονολόγηση με τη βοήθεια της επιγραφής του Εὐαγγελίου της Ἐκκλησίας της Ὑπαπαντῆς στη Χώρα (0,245×0,345), ἐγχάρακτης σὲ ἀσημένιο ἔλασμα στὴν μπρὸς ὄψη του, στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς. Τὸ ἔλασμα σκεπάζεται λίγο ἀριστερά ἀπὸ τὸ γειτονικὸ γωνιακὸ στοιχείο τῆς στάχωσης (τὰ σκεπασμένα γράμματα μέσα σὲ ἀγκύλες):

158A [ΑΦ]ΙΕΡΩΘΗ ΤΟ ΠΑΡΟΝ
[ΠΑ]ΡΕΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ
[ΓΕ]ΡΑΣΙΜΟΥ ΜΑΘΑ ΗΣ ΤΗΝ
ΠΑΝΑΓΙΑΝ ΤΗΝ ΥΠΑΚΟΥΗΝ
[Υ;]Σ ΜΝ(Υ)ΜΟΣΥΗΟΝ
[ΤΗ]Σ ΕΜΗΣ ΤΑΠΕΙ
ΝΟΤΗΤΟΣ
1807

Οἱ Μαθᾶ, γνωστὴ πατμιακὴ οἰκογένεια· πρβλ. ΜΜ. 412,15 (Hieremia Mattan σὲ ἔγγραφο τοῦ 1613), σ. 414, 29,32 (Costa Matha, ἔγγραφο τοῦ 1617). Στὸ ἴδιο ἔγγραφο (414,7), ἱερομόναχος Hieremia, ἴσως ὁ ἴδιος μὲ τὸν Hieremia Mattan τοῦ προηγούμενου ἔγγραφου τοῦ 1613. Νικόλαος καὶ Ποθητὸς Μαθᾶς, ἀναφέρονται γιὰ τὸ 1676, στὸν Μ.Π.Σ., 119, σημ. 24. Βλ. καὶ Κ.,Π.Β. Συμ., 10,359.

+ΘΟΔΟΡΙ=—ΚΟΚΙΝΑΚΙ=—1811

Έντυπη στὰ 2/3 τοῦ ὧσους ἀργυρῆς καντήλας (0,35 ύψ.), ποὺ ἀποτελεῖ ζευγὸς μὲ τὴν ἀρ. 160. Κοκκινάκη, γνωστὴ πατμιακὴ οἰκογένεια. Θεόδωρος (καὶ Ἡλίας) Κοκκινάκης, ἐγκριτοὶ Πάτμου, κατὰ τὸ 1716 ἀναφέρονται στὸν Σ.Π.Β., 124, 4.

Ἡ ἐπανάληψη τοῦ ἴδιου μοτίβου (= —) σὲ πατμιακὰ ἀφιερῶματα τῆς ἴδιας ἐποχῆς ἀποτελεῖ μιὰν ἔνδειξη γιὰ πιθανὴν ὑπαρξὴ τοπικοῦ χρυσοχοικοῦ ἐργαστήριου (Πρβλ. ἀρ. 160, 161, 162, 163, 164, 165).

Βλ. Κ.,Π.Τ., 79 καὶ ἀρ. 160.

* ΘΟΔΟΡΙ=—ΚΟΚΙΝΑΚΙ=—1811

Ἐπιγραφὴ ἐντυπη σὲ ἀσημένια καντήλα (0,36 ύψ.). Πρβλ. ἀρ. 159.

* ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ=—ΒΥΖΥΗΣ=—ΔΑΝΙΗΛΙ=—ΠΑΝΤΟΥΒΑ=—
[ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ=—1811

Ἐντυπη στὸ χεῖλος ἀσημένιας καντήλας (0,34 ύψ.).

162

1811

* ΤΟΥ ΤΑΠΥΝΟΥ=—ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΤΟΥ=—ΒΙΖΥΑΣ ΚΕ ΜΙΔΙΑΣ
[=—ΔΑΝΗΙΑ=—ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ=—1811—

*Εντυπη στο χεῖλος ἀσημένιας καντήλας (0,34 ὕψ.).

163

1811

+ΤΟΥ ΤΑΠΗΝΟΥ=—ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ=—ΒΙΖΗΑΣ=—ΚΕ
[ΜΗΔΙΑΣ=—ΔΑΝΗΗΛΙ ΠΑΝΤΟΥΒΑ=—ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ * 1811

*Εντυπη στο χεῖλος ἀσημένιας καντήλας (0,33 ὕψ.).

164

1811

ΤΟΥ ΤΑΠΗΝΟΥ=—ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΤΟΥ=—ΒΙΖΗΑΣ=—ΚΕ ΜΗΔΙΑΣ
[ΔΑΝΗΗΛΙ=—ΠΑΝΤΟΥΒΑ=—ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ 1811

*Εντυπη στο χεῖλος ἀσημένιας καντήλας (0,32 ὕψ.).

165

1811

+ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ=—ΒΥΖΥΗΣ=—ΔΑΝΗΗΛΙ=—ΠΑΝΤΟΥΒΑ
[=—ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ=—1811.

*Εγχάρακτη στην περιφέρεια τῆς βάσης ἀσημένιου θυμιατήριου (0,245 ὕψ.).

166

1814

ὁ ταπεινὸς ἀρχιερεὺς Σάρδεων Νεκτάριος, ἐτῶν 39^α
ἐγεννήθη ἐν τῇ Νήσῳ Πάτμῳ. Πατὴρ δὲ Ἄνδρεος μοσχονά
τοῦ Ἱερῆως, Σαμίου. Μητὴρ δὲ Θεοδούλης θωμαΐδος Πατμίας
τοῦ αὐτοῦ εἰκόνισμ' ἀνέθηκεν, ὃ ἐνεδόμησεν Οἶκῳ.
ἁωιδ:ω
μαρτίου

ὁ ταπεινὸς ἀρχιερεὺς Σάρδεων Νεκτάριος, ἐτῶν 39:
ἐγεννήθη ἐν τῇ Νήσῳ Πάτμῳ. Πατὴρ δὲ Ἄνδρεος μοσχονά
τοῦ Ἱερῆως, Σαμίου. Μητὴρ δὲ Θεοδούλης θωμαΐδος Πατμίας
τόδ' αὐτοῦ εἰκόνισμ' ἀνέθηκεν, ὃ ἐνεδόμησεν Οἶκῳ.

ἁωιδ:ω

μαρτίου

Στὴν προσωπογραφία τοῦ Νεκταρίου, ἐλαιογραφία ἀνηρτημένη στὸ σημερινὸ ἡγουμενεῖο (0,90 × 1,14)· με μαῦρο χρῶμα σ' ἓνα φύλλο λευκοῦ χαρτιοῦ ζωγραφισμένο στὴ μέση τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς τοῦ πίνακα. Πρβλ. ἐπιγραφή ἀρ. 156, γιὰ τὸν ἀρχικὸ χῶρο ἀνάρτησής της.

167

1814

+ΔΑΝΗΪΛ ΑΡΧΗΜΑΝΔ(ΡΙΤΗΣ) ΚΑΖΔΗΜΠΪΡΗΣ ΠΑΤΜΪΟΥ 1814:
[NOEM:α

Έγχαρακτη στο χεῖλος ἀσημένιου ποτηρίου (ὕψ. 0,086, διαμ. βάσης, 0,074). Σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ του στὴ συνοικία τῶν Ἀγ. Θεοδώρων τῆς Χώρας.

168

1816

+ΔΑΝΗΛΑ ΑΡΧΗΜΑΝΔ(ΡΙΤΟΥ) ΠΑΤΜΙΟΥ ΚΑΖΔΗΜΠΙΡΗΣ ΝΟΕΜ. α 1816

Σ' ἐπάργυρο ποτήριο (0,145 ὕψ., 0,066 διαμ. βάσης) ἐγχάρακτη στο χεῖλος.

169

1816

+ΔΑΝΗΛΑ: ΑΡΧΗΜΑΝ(ΔΡΗΤΟΥ): ΠΑΤΜΙΟΥ : ΚΑΖΔΗΜΠΙΡΗΣ: ΝΟΕΜ: α 1816

Σ' ἐπάργυρο ἀκόσμητο ποτήριο (0,147 ὕψ., 0,068 διαμ. βάσης) ἐγχάρακτη στο χεῖλος.

170

1817

(α) ΧΡΙΣΤΟΥ̅ ΣΕ̅ ΔΟΥΛΩΝ̅ Ω̅ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕ ΜΑΚΑΡ
ΠΑΝΤΟΪΑΣ ΤΗΡΕΪΝ ΒΛΑΒΗΣ ΜΕ̅ ΙΚΕΤΕΥ̅Ω
ΟΜΩ̅ΝΥΜΟΝ ΦΥΛΑΤΤΕ ΣΑΒΒΑ ΘΕΟΦΡΟΝ
ΠΑΝΕΥΓΕΝΗ̅ ΑΡΧΟΝΤΑ ΣΕΡΔΑΡΗΝ ΣΑΒΒΑΝ

(β) ΧΡΙΣΤΟΥ̅ ΑΥΤΟΠΤΗ ΜΑΘΗΤΗ̅ ΤΩ̅ ΔΙΔΥΜΩ,
ΘΩΜΑ̅ ΠΡΟΣΑΓΕΙ ΑΝΑΠΟΣΠΑΣΤΟΝ ΔΩΡΟΝ,
Ο̅ ΠΑΝΕΥΓΕΝΗΣ ΑΡΧΩΝ ΣΕΡΔΑΡΗΣ ΣΑΒΒΑΣ,
ΠΑΤΡΙΣ ΠΑΤΜΟΣ ΦΩΚΙΑΝΟΣ ΔΕ̅ ΤΟΥ̅ ΠΙΚΛΗΝ,

1817. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ. ΕΝ̅ ΙΑΣΙ̅Ω̅ ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ,
ΕΠΙ̅ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΤΑΤΟΥ ΑΥΘΕΝΤΟΥ
ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧΗ Β̅ Δ̅ Β̅

Έμμετρη, λαμβική δωδεκασύλλαβη, ἐπιγραφή, ἐγχάρακτη στὴν ἀργυρὴ θήκη τῆς ἀγίας κάρας τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, σχήματος ἀγίου ποτηρίου καὶ ὕψους 0,51 ἑκατ. Τὸ πρῶτο τμῆμα τῆς (α) στὴ μέση, καὶ τὸ δεύτερο (β) στὴν περιφέρεια τῆς βάσης τῆς.

Στοὺς ΜΜ., 368 στ. 8 καὶ 29 ἀναφέρεται Κυριακὴ Φωκιανοῦ (ἔγγρ. τοῦ 1786).

171

1817

Τῷ παρὸν κουτῇ ὑπάρχει
τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἰωάσαφ
πατμίου

1817^ω

Σὲ ξύλινο σκέπασμα κουτιοῦ με παράσταση τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (0,270 × 0,375). Σῶζεται μόνο τὸ σκέπασμα.

172

1818

Ἀφιέρωμα τοῦ ἐν Ἱερομ(ονάχ)οις Π. Χρυσάνθου Σμυρνέου

1818

Χειρόγραφη με μελάνη στὴν ἀπέναντι τοῦ τίτλου λευκὴ σελίδα σταχωμένου Εὐαγγελίου. Ἐκδοσὴ ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. 1811. Ἀφιέρωμα π(ρωτοσύγκελλου) Σμύρνης Χρυσάνθου.

173

[c. 1818]

ΔΙΑ· ΔΑΠΑ(ΝΗΣ)· ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ· ΧΑΤΖΙΧΡΥΣΑΝΘΟΥ
[ἹΕΡΟΜΟ(ΝΑΧΟΥ)]:· ΣΜΥΡΝΕΟΥ:·

Σὲ δίπτυχη λειψανοθήκη με ἀργυρὰ πλαίσια (0,205 × 0,150 × 0,031). Ἐντυπὴ σὲ ἀργυρεπίχρυση ἐπιφάνεια χαμηλὰ στὴν ἐσωτερικὴ ὄψη τοῦ δεξιοῦ φύλλου. Γιά τὴ χρονολόγησιν βλ. ἀρ. 172.

174

1820

ΔΙΑ ΔΑΠΑΝ
ΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩ
ΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟ
ΛΙΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΡΔ=
ΕΩΝ ΚΥΡΟΥ ΝΕΚΤ=
ΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ ΤΟΥ
ΕΚ ΤΩΝ ΘΩΜΑΪΔΩΝ
ἘΠ' ΕΤΟΥΣ ΑΩΚ

Στὸ τέμπλο τοῦ καθολικοῦ, πάνω στὸ δεξιὸ κίονα τῆς βασιλείου πύλης, μέσα σὲ εἰδικὸ πλαίσιο, γραμμένη με μαύρη τέμπερα σὲ λευκὸ βάθος. Στὸ ἀντίστοιχο πλαίσιο τοῦ ἀριστεροῦ κίονα ἀνάγλυφο ἐπίχρυσο πάνω σὲ μαῦρο φόντο σύμπλεγμα ἐργαλείων τοῦ ξυλογλύπτη (κοπίδι, διαβήτη, σφυρί). Βλ. μνεῖα τέμπλου καὶ τῆς χρονολογίας του στὸν Μ.Π.Σ, σ. 130, σημ. 17.

175

182(;)

+Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ· ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ· ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ· 182(;)

Στήν περιφέρεια κεντρικού έκτυπου κυκλικού όμφαλου, με παράσταση Ἰωάννου Θεολόγου καὶ Προχόρου, ἀργυροῦ δίσκου (διαμ. 0,365). Τὸ τέταρτο ψηφίο τῆς χρονολογίας λείπει.

176

1833

ΔΑΝΙΗΛ/ΑΡΧ(ΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ)/ΚΑΤΖΗΜΠ(ΙΡΗΣ)/ΠΑΤΜΙΟΣ 1833

Σὲ ἀσημένια μίτρα μ' ἐπίχρυσο ἀνάγλυφο διάκοσμο, ἐγχάρακτη (σὲ τέσσερα τμήματα).

177*

1837

ΔΙ' ἘΞΟΔΩΝ
ΚΑΤΑΦΥΓΗΣ

ΜΟΝΑΧΗΣ
ἙΠΡΟΣΚΥΝΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ'
ΠΟΛΙΤΗΣ:ΝΣ:
1837:

Στὶς τρεῖς πλευρὲς τῆς βάσης ζεύγους σιδερένιων κηροπηγίων (1 καὶ 1,06) (στὸ παρεκκλήσιο τῆς Παναγίας).

178

1839

1839

Χρονολογία ἔντυπη σ' ἀργυρεπίχρυσο ἀστέρα, ἀνοίγματος 0,15.

179

1843

1843

Μὲ λευκὴ τέμπερα, κάτω δεξιὰ, σὲ εἰκόνα τοῦ προφήτη Δανιήλ (0,244 × 0,337).

∴ κεῖσ' εὐλαβείας
 κ' ἐρως ἀπλέτου,
 ὁμώνυμος σός,
 εὐτελὴς θυηπόλος
 ποιμὴν κασάνδρας
 πάτμιός τε τῷ γένει,
 τὸν σὸν φαινόν,
 δέδοκα σεπτὸν τύπον,
 ὃν περ τίθημι τῷ ναῷ
 σὺ συγγόνου, ὡσάνγε
 θερμούς, πρὸς Θεὸν
 πρέσβεις ἔχω:-

χῆρ Νικηφόρου Ἰωάσαφ
 1843

+ μετ' εὐλαβείας,
 κι' ἐρως ἀπλέτου,
 ὁμώνυμος σός,
 εὐτελὴς θυηπόλος
 ποιμὴν κασάνδρας
 πάτμιός τε τῷ γένει,
 τὸν σὸν φαινόν,
 δέδοκα σεπτὸν τύπον,
 ὃν περ τίθημι τῷ ναῷ,
 σοῦ συγγόνου, ὡσάνγε
 θερμούς, πρὸς Θεὸν
 πρέσβεις ἔχω: —

χῆρ Νικηφόρου Ἰωάσαφ

1843

Ἐξὶ δωδεκασύλλαβοι ἱαμβικοὶ στίχοι· σὲ εἰκόνα τοῦ Ἰακώβου, στὸ τέμπλο τοῦ καθολικοῦ. Μὲ μαύρη τέμπερα δεξιὰ στὸ μέσον τοῦ ὄψους τῆς εἰκόνας. Διαστάσεις τῆς εἰκόνας 1,23 × 0,64.

Γιὰ τὸν ἀφιερωτὴ Ἰάκωβο βλ. Μ.Π.Σ., σ. 55 κ.ά. Ὁ τάφος του στὸν Ἅγιο Βασίλειο τῆς Χώρας· στήν ἐκκλησίᾳ αὐτὴ προσέφερε, ὅταν ἦταν ἀκόμη μητροπολίτης Κασσάνδρας, ἕναν πολυέλαιο. Βλ. καὶ Κ.Π.Β. Συμ., 7, 540.

181

1847

(α) 1847· Μ(άρτιος)· διὰ χειρὸς Θωμᾶ Σ. Χρυσχῶου·
ἐν Καρίαις τοῦ Ἀ(γίου) ὄ(ρους) Ἀ(θω)

(β) Κτῆμα Ἀνθίμου Ἱερομονάχου Κεφαλληνναίου Ἀγιπαυλήτου

Στὴν ἐπίχρυση στάχωση μικροῦ Εὐαγγελίου. Ἐκδοση EN BENETIA, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος, 1842. Ἐπιγραφές ἐγχάρακτες· ἡ α' στὸ πρὸς τὰ μέσα γύρισμα τοῦ μπρὸς φύλλου τῆς στάχωσης, ἡ β' στὸ ἴδιο σημεῖο τοῦ πίσω φύλλου. Διαστάσεις Εὐαγγελίου $0,03 \times 0,075 \times 0,105$.

182

1847

ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΑΩΜΖ

Μὲ σύρμα στὴν περιφέρεια τῆς βάσης σταυροῦ ἀγιασμοῦ· μ' ἐπίχρυσο - συρματέϊνο διάκοσμο καὶ ξυλόγλυπτο πυρήνα, διαστ. 0,195 ὕψ., 0,09 πλ.

183

1851

»Ἰστόρηται διὰ χειρὸς τοῦ Θωμᾶ
Ζωγράφου ἐν Πόλει Νίζνη· ,αωμα'

Γραπτή σὲ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ($0,517 \times 0,400$) κάτω, στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, παράλληλα πρὸς τὴν κάτω πλευρά. Πρόκειται γιὰ τὴν πόλη Νίζνη - Νόβγοροδ.

184

1854

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Δημητρίου
1854, 10βρίου, Α'

Σὲ εἰκόνα τῶν Ἀγ. Δημητρίου καὶ Ἀντωνίου ($0,34 \times 0,46$)· ἡ ἀφιέρωση στὴν μπρὸς ὄψη, στὴ μέση τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς, πάνω σὲ ἐπιφάνεια χρυσῇ εἰδικὰ ζωγραφισμένη. Ἡ ἡμερομηνία μὲ λευκὸ χρῶμα δεξιὰ κι ἀριστερά τῆς ἐπιγραφῆς.

185

1856

“Αθανάσιος Ίμ· Μακάριος Ίμ· Μακάριος Ίμ(;)·

“Μακάριος. Ίμ·

1856. Ίουνίου κθ. Έκάθησα εἰς τὸ κελλεῖον τοῦτο, πνιγέντος ἐν Θήρᾳ τοῦ
Μακαρίου Ράβδου, ὅστις ἐκάθητο πρότερον ἐν αὐτῷ.
Ίερόθεος ἱερομόναχος Φλωρίδης.

Χειρόγραφη με μελάνη στήν πίσω ὄψη εἰκόνας τῶν ἁγίων Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβιβου (0,318
× 0,387). (Ίμ. = ἱερομόναχος).

Ὁ Πάτριος ἱερομόναχος Ίερόθεος Φλωρίδης, δάσκαλος τῆς Πατριάδας (1863 - 4), καὶ συντάκτης
τμήματος τῆς Πατμ. Βιβλιοθήκης τοῦ Ί. Σακκελῖωνος.

Βλ. Μ.Π.Σ., 32 καὶ 1, 2, 82, 83. Κ.Π.Β. Συμ., 7, 525.

186

1856

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ἘΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ῬΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Σ' ἔντυπο ἀντιμήνσιο, στήν παρυφή τῶν τριῶν πλευρῶν του (πάνω καὶ πλάγιες). Παράσταση
Ἐπιτάφιου Θρήνου στὸ κέντρο καὶ ἄλλες μικρότερες γύρω. Διαστ. 0,62 × 0,57. Στήν παρυφή τῆς κά-
τω πλευρᾶς.

ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ· ΕΝ ΕΤΕΙ· ΔΩΝΣΤ ἈΥΓΟΥΣΤΟΝ

κάτω ἀπὸ τὴν προηγούμενη, χειρόγραφη :

ἐγκαινιάσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
[κυρίου Ἰακώβου, Ἐν ἔτει ,αωξβ^ω, κατὰ μῆνα ἀπρίλιον λ
1857

Στὴν κάτω δεξιὰ γωνία χειρόγραφη ἐπιγραφὴ πολὺ σβησμένη.

Κύριλλος ὁ Ζ' (1885 - 1860). Ἰάκωβος Ἀλεξανδρείας, Πάτριος, ἀδελφὸς τῆς Μονῆς. Βλ. Κ.
Π.Τ., 73, 111, 114.

187

1857

1857

Χρονολογία ἔντυπη σ' ἐπίχρυση λαβίδα μήκους 0,225.

188

1858

MB
Ἀωνη

Κεντημένη με χρυσόνημα σ' ἐπιμάνικο με παράσταση τοῦ ἀρχάγγελου Γαβριὴλ πάνω σὲ κάμπο
ἀπὸ βυσσινόχρωμο βελούδο. Φωτοστέφανο με μαργαριτάρια. Ἀναλυτικὴ ὑποδήλωση τοπίου, πολὺ-
χρωμοὶ ἀνθοπολοχοὶ στήν περιφέρεια, μέτρια τέχνη. Διαστάσεις : ἄνω μῆκος 0,17, κάτω 0,19, ὕψος
0,165.

189

1859

Δι' ἐξόδων Ἰγνατίου Ἀρχ[ιμανδρήτου]
 Λυχναίου Τεργέστη: 1859
 Ἀπριλίου 16

Σὲ τρικέρι ὕψους 0,325, ἐγχάρακτη στῇ βάση. Ἰγνάτιος Λυχναῖος, Πάτριος, ἐφημέριος ἐλληνικῆς κοινότητος Τεργέστης.

190

[c. 1859]

ΙΓ. ΛΥΧΝΑΙΟΣ
 Trieste

Ἐγχάρακτη στὴν μπρὸς ὀψη τῆς χαμηλότερης βαθμίδας τοῦ ἀρτοφόριου. Διαστάσεις : πλ. 0,35, ὕψ. 0,56. Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴ ἀρ. 189.

191

1860

Ἀνεκαινίσθη δι' ἐξόδων τοῦ πανοσιωτάτου κῦρ
 Ἱεροθέου Φλωρίδου: 1860 (ὀ)κτωβρί α'.

Μὲ λευκὸ χρῶμα σὲ μιὰ γραμμὴ στῇ μέσῃ τῆς κάτω πλευρᾶς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Ἱεροθέου (0,555 × 0,925 × 0,022). Στὸ τέμπλο τοῦ παρεκκλησίου τῆς Παναγίας, κάτω δεξιὰ. Γιά τὸν Ἱ. Φλωρίδην βλ. ἀρ. 185.

192

1861

(α) ΙΩΑΚΕΙΜ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ῬΩΜΗΣ
 ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.
 ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΩΞΑ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΝ

ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν προηγούμενη, κατὰ μῆκος τῆς μακρᾶς κάτω πλευρᾶς, ἔντυπα :

(β) +Καθηγιασθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς ἐν Νήσῳ Πριγγίπῳ
 [τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὑπ' ἑμοῦ τοῦ Ταπεινοῦ Μητροπολίτου
 κατὰ τὸ Σωτήριον ἔτος 1862 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ.

ὑπογραφὴ χειρόγραφη :

ὁ Χαλεπίου Τιμόθεος(;)

Ἡ α' στὴν περιφέρεια ἔντυπου ἀντιμήνσιου μὲ παράσταση Ἐπιτάφiou Θρήνου στὸ κέντρο κι ἄλλες μικρότερες γύρω. Διαστάσεις 0,565 × 0,685. Ὁ ἀναφερόμενος Ἰωακείμ, εἶναι ὁ Β' (1860 - 63).

193

1862

Πατριάρχης Γρηγόριος
1862

Ἐγχάρακτη στὴν πάνω ἐπιφάνεια τῆς ἐσωτερικῆς ἐνίσχυσης τῆς βάσης συρματείνου σταυροῦ (0,33 ὄψ., πλ. 0,15). Δῶρο τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΣΤ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1835 - 40, 1867 - 71). Βλ. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 692 - 4, 703 - 5.

194

1864

ΣΛ ΜΝ
1864

Κεντημένη με ἀσημένιο τριτίρι σ' ἐπιγονάτιο με κάμπο ἀπὸ βελούδο. Κοσμεῖται στὸ κέντρο με σταυρό, τὸ IC XC ΝΙΚΑ στίς τέσσερις γωνίες του καὶ βλαστοὺς γύρω. Στὴ βάση τοῦ σταυροῦ ἡ ἐπιγραφή (= Σ(αμουή)λ Μ(ο)ν(αχός);). Διαστάσεις : 0,300 × 0,315.

195

1867

ἸΛΑΡΙΩΝ ἈΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΚΑΙ ἘΚΚΛΗΣΙΑΡΧΗΣ Ὁ
ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟΣ ὨΝΗ/ΣΑΤΟ ΚΑΙ ἈΝΕΘΗΚΕ
Τῇ ΙΕΡᾷ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ εἰς
ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ
ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ.
ἘΝ ἔτει 1867

Ἐγχάρακτη στὴν ἐμπρὸς ὄψη ἀσημένιου κιβωτίδιου, λειψανοθήκης Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου καὶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου (0,18 × 0,113 × 0,11). Ὁ Ἰλαρίων Γαλάνης ἦταν Πάτριος καὶ πρωτοσύγκελλος τοῦ ἐπίσης Πάτριου Ἰακώβου Ἀλεξανδρείας. Τὸ σπίτι του βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ Δημαρχεῖο τῆς Χώρας (Θ. Σημαντήρη)· πληροφορία π. Θ. Κρικρῆ.

196

1868

(α) ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΔΑΝΙΗΛ Γ. ΣΥΧΝΗΣ ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ
ΕΝ ΠΑΤΜΩ, Τῇ ΣΤ' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, ἈΩΗ'

(β) Ἔργον Δημητρίου Χα(τζῆ) Ιω(άννου) Κρητός.
1868

Σὲ ἐλαιογραφία, προσωπογραφία τοῦ Δ. Συχνῆ, ἀνηρτημένη στὸν προθάλαμο τῆς προσωρινῆς ἐκθεσῆς τοῦ σκευοφυλάκιου. Ἡ α' στὴν ἀριστερὴ καὶ ἡ β' στὴ δεξιὰ γωνία. Διαστ. 0,75 × 0,93.

197

1868

Πρωτοσύγκελλος Γρηγόριος Παπαδόπουλος.
Έγεννήθη εν έτει 1824, Φεβρουαρίου 2.

Έργον Δημητρίου Χα(τζή) Ιω(άννου) Κρητός.
25 Νοεμβρίου 1868.

Σε προσωπογραφία του Γ. Παπαδόπουλου, έλαιογραφία αναρτημένη στον προθάλαμο της προσωρινής έκθεσης του σκευοφυλάκιου ($0,735 \times 0,935$).

Βλ. και Κ.Π.Β. Συμ., 2, 316 και 13, 468.

198

1869

1869

Σε εικόνα του Αγίου Μελετίου ($0,207 \times 0,285$) με λευκό χρώμα, εμπρός κάτω δεξιά.

199

1871

ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ :: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ :: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ::
:: 1871 :: Μαρτίου :: 25

Έγχάρακτη στην περιφέρεια της βάσης, σε άργυρεπίχρυσο « κανί » ύψους 0,285. Στην κάτω όψη της βάσης ή έντυπη σφραγίδα του κατασκευαστή :

Κ. ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

Μνεία του Γρηγορίου Παπάζογλου, Ε.Λ. Βρανούση, Πατμιακά Α', Χρυσόβουλλο του αυτοκράτορος Νικηφόρου του Βοτανειάτου, ΕΕΒΣ, ΛΓ' (1964), 53. 60. Ό Γαλανάκης, Πάριος άδελφός της Μονής (κατά κόσμον Κωσταντής, Καισάρειος ως μοναχός) ήταν χρυσοχόος στη Μονή στα τέλη του 19ου αί.

200

1878

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΙΕΡΟΜ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
1878 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 4.

Έντυπη, στο μέσον του ύψους άργυρου δοχείου (ύψ. 0,235). Πρβλ. άρ. 197, 199, 201.

201

[c. 1878]

ΑΦΙΕΡΩΜ(Α) ΓΡ(Η)Γ(ΟΡΙ)ΟΥ Π(ΑΠΑΔΟΠΟΥ)Λ(ΟΥ)

Άδέξια χαραγμένη στην κάτω όψη της βάσης άσημένιου δοχείου με ξύλινη λαβή (ύψ. 0,28).
Ή χρονολόγηση σύμφωνα με τον άρ. 200 (όπου και βλ.).

202

1879

Ἀφιέρωσε τῇ Ἱ. καὶ σεβασμίᾳ Μονῇ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῇ ἐν Πάτμῳ
 + ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Πρ. Πηλουσίου Ἀμφιλόχιος Πάτμιος ἐν ἔτει ,αωοθ΄

Χειρόγραφη μὲ μελάνη κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο ρωσικοῦ σταχωμένου Εὐαγγελίου ($0,285 \times 0,43$).
 Βλ. Κ.,Π.Τ., 80, 102, 109.

203

[c. 1879]

ΚΤΗΜΑ ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ
 ΠΡΩΗΝ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ

Χειρόγραφη μὲ μολύβι, στὴν πίσω ὀψη μικροῦ ὁμοφόριου ποῦ κοσμοῦν σταυροὶ κεντημένοι
 μὲ χρυσόνημα. Διαστάσεις : 0,265 πλ., 2,06 μήκος. Ἡ χρονολόγησις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴ ἀρ. 202.

204

1881

ΙΩΑΚΕΙΜ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
 ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
 ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΩΠΑ ΚΑΤΑ Μ(Η)ΝΑ...

Στὴν περιφέρεια ἔντυπου ἀντιμήνσιου ($0,46 \times 0,62$). Μιὰ γραμμὴ λέξεων χειρόγραφη, σχεδὸν
 τελείως σβησμένη καὶ δυσζύμβλητη, στὸ ἀριστερὸ περιθώριό του. Ὁ ἀναφερόμενος στὸ ἀντιμήνσιο
 πατριάρχης εἶναι ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ΄ (1878 - 1884).

205

1885

Ἀρχιεπ.
 ΣΠ. ΚΟΜΠΟΘέκρα
 1885

Ἐγχάρακτη στὸ πᾶν ἄκρο τοῦ ἐξάπλευρου κορμοῦ ὀρειχάλκινης ποιμαντικῆς ράβδου ποῦ κο-
 σμεῖται μὲ ἀνάγλυφους μαϊανδρους καὶ ἄλλα συνεχῇ γεωμετρικὰ διακοσμητικὰ θέματα. Ὑψους 1,71.
 Ἐπιγραφὴ ἀπὸ ἐγχάρακτα γράμματα γεμάτα μὲ νιέλλο.

206

1889

ΑΦΙΕΡΟΜΑ [Κ]ΑΙΣΑΡΙΟΥ * ΓΑΛΑΝΑΚΙ * ΜΟΝΑΧΟΥ *
 ΧΡΙΣΟΧΟΟΥ * 1889.

Ἐντυπὴ στὴν περιφέρεια τῆς βάσης ἀσημένιου κηροπήγιου (γιὰ ἐπτὰ κεριά) ὕψους 0,295. Ἐντυ-
 πὴ καὶ ἡ σφραγίδα τοῦ κατασκευαστῆ - ἀφιερωτῆ : ΓΑΛΑΝΑΚΙΣ. Πρβλ. ἀρ. 199.

207

1890

Αναστάσιος Μ. Κραμπουσανος

έτων 16 εις τα 1890 μηνός 15 Ιουλίου

Χειρόγραφη, με μολύβι, στην πίσω όψη ρωσικής εικόνας 'Ανάστασης' στο παρεκκλήσι του 'Αγίου Νικολάου. Διαστάσεις εικόνας : $0,31 \times 0,37$.

208

1891

+

'Υπό Κωνστ. Ν. Βεζυροπούλου

Ζωγράφου Θετταλομάγνητος

1891

+

Με μαυρο χρώμα στα άριστερά της παράστασης του 'Αλεξίου Κομνηνού, στον έξωναρθηκα.

'Επιγραφή 208^A (προσθήκη κατά την εκτύπωση της μελέτης) : «'Εν Σμόρνη, 1893. 'Υπό Κωνστ. Ν. Βεζυροπούλου Ζωγραφ. Θετταλομάγνητος. + » γραπτή σε εικόνα των 'Αγίων Σαράντα ($0,67 \times 1,04$).

209

[1891]

'Υπό Κωνστ. Βεζυρ. // // // // // 'Αγαθαγγέλου Μοναχοῦ,

άδελφ. Ζωγράφ.

Με μαυρο χρώμα στην κάτω δεξιά γωνία της παράστασης της Βάπτισης στον έξωναρθηκα. 'Η χρονολόγηση κατά τον άρ. 208.

210

1891

άφιερώθη τῇ 'Ιερᾷ Μο

νῇ 'Ιω(άννου) τοῦ Θεολόγου,

παρά τοῦ Πορφυρίου

'Ιερομ. Βρατζέλη, τῇ 1 'Ιου

νίου. 1891

Χειρόγραφη με μελάνη στην α' λευκή σελίδα σταχωμένου Εῃαγγελίου. 'Εκδοση : 'Εν ΑΛΑ τῆς ΣΑΞΟΝΙΑΣ. 'Εν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ 'Ορφανοτροφείου, 1710. Διαστ. $0,167 \times 0,112$.

Θεοφ. Μπρατσάλης, άδελφός τῆς Μονῆς διετέλεσε γιά πολλά χρόνια εφημέριος στην Τριπολίτιδα. (Πληροφορία π. Θ. Κρικρῆ).

211

άχρονολ.

+ ΑΓΙΕ ΙΩΑΝΝΗ ΒΟΗΘΕΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Σε κυκλική χάλκινη, με τρία άγκιστρα, κρεμάστρα θυμιατήριου, στην περιφέρεια με διάτρητα κεφαλαία. Στο κέντρο, διάτρητο επίσης, σύμπλεγμα κεφαλαίων που αναφέρει πιθανότατα :

ΤΟΥ ΛΩΠΝΟΑ (;)

Διάμετρος 0,255. 14 - 15ου αΙ.(;). Φ : Π i ν. 3α.

212

ΚΑΛΙΣΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

ἀχρονολ.

Κεντημένη με πολύκλωνο χρυσόσυρμα στο ένα άκρο επιτραχήλιου, άμέσως πάνω από το κοσμημένο με γεωμετρικά μοτίβα άκραίο διάχωρο. Το επιτραχήλιο κοσμεύεται διαδοχικά με παραστάσεις από ζεύγη άγιων και σκηνές του βίου του Χριστού. Διαστάσεις : πλ. 0,123, μήκ. 2,72.

Δημοσιεύθηκε : C.R., 710 όπου και Φ: fig. 40 No 8, fig. 59 No 8 και fig. 60 No 8. Μ. Θεοχάρη, 'Ανέκδοτα άμφια της Μονής Φανερωμένης Σαλαμίνος, περ. « Θεολογία » τ. ΚΖ (1956). 'Ανάτυπον, σ. 8 (σχεδιαστική άπόδοση της επιγραφής). 15ου αιώνα.

213

ἀχρονολ.

ΧΕΙΡ ΑΝΔΡΕΥ ΡΙΤΖΟΥ

ΧΕΙΡ ΑΝΔΡΕΟΥ ΡΙΤΖΟΥ

Με μαύρη τέμπερα σε δύο τμήματα στη μέση της κάτω στενής πλευράς της εικόνας του Παντοκράτορα (0,905 × 1,65). Μνεία της ύπογραφής : 'Α. Ξυγγόπουλου, Σχεδιάσμα της θρησκευτικής ζωγραφικής μετά την 'Αλωσιν, 'Αθήναι, 1957, 162. και, Icônes de Yougoslavie, texte et catalogue Vojislav J. Djurić. Belgrade 1961, σ. 77 σημ. 68. 16ου αιώνα.

214

ΧΕΙΡ ΑΝΔΡΕΟΥ ΡΙΤΖΟΥ

ἀχρονολ.

Με μαύρη τέμπερα στη μέση της κάτω στενής πλευράς της εικόνας της Παναγίας (0,90 × 1,63 × 0,032). Βλ. άρ. 213.

215

ΙΩ(ΑΝΝΗΣ) ΠΡΕΣΒΗΤΕΡΟΣ Ο ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

ἀχρονολ.

Κεντημένη με χρυσόνημα στο κάτω άκρο της δεξιάς ταινίας επιτραχήλιου που κοσμεύεται με δώδεκα κατά μέτωπο μορφές άγιων όρθιων κάτω από κιονοστήριχα τόξα. Κάμπος από κόκκινο μεταξωτό (0,25 πλ., 1,48 ύψος μαζί με τις φοούντες).

Δημοσιεύθηκε : C.R., 709 όπου και Φ: fig. 25, No. 3, 29 και 30. 16ου αιώνα.

216

ἀχρονολ.

✱ ΚΟΠΕΙΣ ΘΕΩΔΩΡΟΥ ΠΟΥΛΑΚΗ

κοπος κ(αι) σπουδη θεωδόρου πουλάκη

Με μαύρη τέμπερα στην κάτω δεξιά γωνία εικόνας « επί σοί χαίρει, κεχαριτωμένη... » (0,45 × 0,38 × 0,022). Για τη χρονολόγηση βλ. 'Α. Ξυγγόπουλου, Σχεδιάσμα Ιστορίας της θρησκευτικής ζωγραφικής μετά την 'Αλωσιν, σ. 248,

217

άχρονολ.

ΜΙΣΑΗΛ ΙΕΡΟ ΜΟΝΑΧΟΥ

Κεντημένη με χρυσόνημα στην παρυφή των στενών πλευρών ενός πολύ φθαρμένου επιτραχήλιου διαστάσεων 1,48 μ. και 0,26 πλ. Διάκοσμος από έξι ίσοσκελείς σταυρούς και τέσσερεις εξάκτινους άστέρες πάνω σε κόκκινο μεταξωτό κάμπο· στα άκρα πολύκλαδοι συμμετρικά περιπλεκόμενοι βλαστοί που βγαίνουν μέσα από άμφορείς.

17ου αιώνα. Τοῦ Μισαήλ Διδυμοτείχου (;).

218

άχρονολ.

+Ο ΠΑΡΟΝ ΣΤΑΥΡΟΣ ΥΠΑΡΧΗ ΕΚ ΤΗΣ ΜΟΝ(Η)Σ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
[ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΑΠΤΜ ΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΔΕ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

Έπιγραφή στην περιφέρεια της βάσης πολυτελοῦς σταυροῦ αγιασμοῦ· τὰ γράμματα μ' έπίχρυσο στρεπτό σύρμα σε σμαλτωμένο βάθος. Σταυρός με ξυλόγλυπτο πυρήνα κι έπίχρυσο σμαλτοκόσμητο και λιθοκόσμητο πλαίσιο. Διαστάσεις : 0,275 ύψ. και 0,19 μήκος όριζ. κεραίας.

Δημοσιεύθηκε στοῦ C.R., 714 (με παραναγνώσεις) όπου και Φ: fig. 104. 17ου αιώνα.

219

άχρονολ.

ΔΕΙΣΙΣ Τ[ΩΝ] ΔΟΥΛΟΝ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧ(ΩΝ) Κ[ΑΙ]
ΜΟΝΑΧ[ΩΝ]. . . (κολλήθηκε ή ένίσχυση της λαβής)

Στή λαβή θυμιατηρίου (0,365 μήκος) με γράμματα έντυπα γεμάτα χρυσό και νιέλλο. Στην περιφέρεια τοῦ χείλους άλλη ή ή συνέχεια της προηγούμενης, έντυπη :

. . . ΩΤΙΩΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ+ΝΙΚΙΦΩΡΟΣ ΙΕΡΩΜΟΝΑΧΟΣ+
ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ+ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΩΝΑ. . .

Ή άρχή και το τέλος σκεπάστηκαν από τη λαβή που κολλήθηκε πάνω της. 18ου αιώνα.

220

άχρονολ.

ΜΝΗΣΘ	Κ(ΥΡΙ)Ε	ΤΟΥ ΔΟΥ	ΤΟΥ Θ	ΓΕΩΡΓ
ΗΤΙ		ΛΟΥ	ΕΟΥ	Ι
	Τ			
ΧΑΛΚΟΥ	ΚΑΙΩ	ΓΟΝΕ	ΑΥΤΟΥ	
ΖΗ	Ν	ΩΝ		

Έγχάρακτη σε άσημένιο θυμιατήρι ναόσχημο, δυτικού τύπου και προέλευσης (0,355 ύψ. και 0,092 διαμ. βάσης). Στο κέντρο της κάτω όψης της βάσης : GAGLIOLA. 18ου αιώνα.

Φ: C.R., fig. 107.

221

άχρονολ.

Δ(ΕΗΣ)ΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ . ΚΙΡ . (;)ΟΥ . ΤΟΥ ΤΖΙΑ ΤΟΥ
[ΚΑΝΙΣ/Ι . ΤΗΣ/ΣΗΝΒΙΟΥ/ΑΥΤΟΥ]
ΕΥΔΟΚΗΑΣ

Γραμμένη με μαύρη τέμπερα, παράλληλα πρὸς τὴν κάτω στενὴ πλευρά, σὲ εἰκόνα τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου (0,69 × 1,06)· στὸ τέμπλο τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Φθορὲς σὲ ὀρισμένα σημεῖα τῆς ἐπιγραφῆς· δυσξύμβλητη στὴ μέση τῆς πρώτης γραμμῆς, ὅπου οἱ τρεῖς πλάγιες γραμμὲς δηλώνουν μεγάλες ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὰ τμήματα τῆς ἐπιγραφῆς. 17ου(;) αἰώνα.

222

άχρονολ.

+ὁ στερεώσας κατ ἀρχας τὸν οὐρανὸ
στερέωσων κὲ των εἰκόν τοῦ...

Μὲ κόκκινο χρῶμα πάνω σὲ τεμάχιο κονιάματος (0,56 × 0,26) σωζόμενο στὸ βόρειο τοῖχο τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, σὲ ὕψος 0,87 ἀπὸ τὸ δάπεδο, κοντὰ στὴ ΒΑ. γωνία. 17ου αἰ-
ώνα(;).

223

άχρονολ.

+ΑΦΙΕΡΟΣΕΝ
ΙΩ(ΑΝΝΗ)Σ Κ(ΑΙ) ΤΟΜΝΗΤΖΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΗΣ
////////////////

Ἐντυπη στὴν κατεστραμμένη βάση ἀσημένιου ποτηρίου ὕψους 0,215 καὶ μὲ διάμετρο βάσης 0,145. Ἄν ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Δομνήτζα, εἶναι τὸ ἴδιο ζευγάρι προσώπων, μὲ τὸν Ἰωάννη Σοῦτζο καὶ τὴ Μαρία Γκίκα τῶν ἐπιγραφῶν 125, 126, τότε τὸ ποτήριο θὰ πρέπη νὰ χρονολογηθῇ γύρω στὸ 1786.

224

άχρονολ.

ΧΗΡ ΔΑΝΙΗΛ

Μὲ λευκὸ χρῶμα, στὴν κάτω ἀριστερὰ γωνία τοιχογραφίας ὁλόσωμου ἁγίου στὸ βόρειο τοῖχο τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ἁγ. Βασιλείου. Πρβλ. ἀρ. 222. Βλ. Δανιὴλ ἱερομόναχο ζωγράφο, Κ.,Π.Τ., 86.

225

άχρονολ.

ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥ
ΣΤΡΑ . ΗΓΟΥ Κ(ΑΙ)

ΛΟΥ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ
ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ
ΑΥΤΟΥ

ΧΕΙΡ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΙΕΡΕΩΣ
ΣΚΟΡΔΙΛΗ

Σὲ εἰκόνα τῶν πέντε ἁγίων Μαρδαρίου, Ὁρέστη, Εὐστρατίου, Εὐγενίου καὶ Αἰδεσίου (0,595 × 0,795)· ἡ ἐπιγραφὴ μὲ μαύρη τέμπερα χαμηλά, ἀνάμεσα στὰ πόδια τῶν ἁγίων,

226

ἀχρονολ.

ΠΙΕΙΜΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΙΕΡΕΩΣ ΣΚΟΡΔΙ[ΙΛΗ]
[ΔΙ ΕΞΟΔΩΝ] ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ
ΓΕΔΕΟΝ ΙΕΡΩΜΟΝΑΧΟΥ ΜΠΙΖΑΝ[ΟΥ].

Στήν εμπρός ὄψη τῆς εἰκόνας Ἀγίου Ὁνουφρίου, χαμηλά με μαύρη τέμπερα. Διαστάσεις εἰκόνας $0,330 \times 0,385$. Ἡ συμπλήρωση τῆς φθορᾶς στὴ δεύτερη γραμμὴ σύμφωνα με ἀνάλογες ἐπιγραφές ἀρ. 153, 177 κ.ἄ.

227

ἀχρονολ.

- (α) ἡστορίθην τὸ παρον κουτίων ἐκ δαπάνοις
τὸν πανοσιωτάτου κύρ ἀθύμου κ(αί) κύρ χρισάνθου τὸν κυπρίων
- (β) ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΤΟΥ Θ(Ε)ΟΥ ΑΝΘΗ
ΜΟΥ Κ(ΑΙ) ΧΡΙΣΑΝΘΟΥ· ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΝ

Σὲ ξύλινη λειψανοθήκη ($0,380 \times 0,290 \times 0,080$)· ἡ α' στὴ μέσα ὄψη τοῦ καλύμματος, με μαύρη τέμπερα στὴ μέση τῆς κάτω πλευρᾶς, κάτω ἀπὸ παραστάσεις ἀγίων. Ἡ β' ἐντυπη, στὴ μέση τῆς ἐμπρός ὄψης τῆς ἀσημένιας ἐπένδυσης. 18ου αἰώνα.

228

ἀχρονολ.

ηκόνα τοῦ σπῆρου μαπούλι
τοῦ σπηροῦ
ἔχει καὶ λειτούργια

Σὲ ἀργυρεπένδυτη εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνα ($0,300 \times 0,355$), χειρόγραφη με μελάνη στὴν πίσω ὄψη. Ἀπὸ τὴ Σαντορίνη (πληροφορία π. Θ. Κρικρῆ). 18ου αἰώνα.

229

ἀχρονολ.

ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΥΜ(Ω)Ν ΔΟ
ΥΛΗΝ ΣΟΥ ΕΥΦΡΟΣΥΝΑΝ

Κεντημένη στὴν ταινία τοῦ ἐνὸς ἄκρου μικροῦ ὁμοφόριου ($0,29$ πλ. καὶ $2,08$ ὑψ.). 18ου αἰώνα.

230

ἀχρονολ.

ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ ΚΗΡΙΑΚΟΥΛΑΣ

Μὲ χρυσόνημα στὴν παρυφὴ κεντημένου καλύμματος τῆς λάρνακας τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου ($0,52 \times 0,53$). Κάμπος ἀπὸ πράσινο μεταξωτό, διάκοσμος ἀπὸ ἀνθισμένα κλαδιά, κεντημένα με χρυσόνημα. Τὸ ἀρχαιότερο κάλυμμα τῆς λάρνακας ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον τῆς Ἀγίας Φιλοθέης, κατὰ τὴν πληροφορία τοῦ π. Θ. Κρικρῆ. Κυριακὴ Ὑλᾶ Μπενιζέλου δὲν ἀναφέρεται στὸ «Ἀθηναϊκὸν Ἀρχοντολόγιον» τοῦ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Ἀθῆναι, 1921. Ἔργο τοῦ 18ου αἰώνα.

231

άχρονολ.

+ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩ(ΑΝ)Ν(ΟΥ) ΤΟΥ ΘΕΟΛ(Ο)ΓΟΥ
ΤΗΣ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ

Έγχαρακτη στην επάνω άκρη της υποδοχής του κονταριού μεταλλικού σταυρού (0,595 ύψ. και 0,355 πλ.). Έγχαρακτες παραστάσεις στίς κεραίες και, σε ύψηλδ ανάγλυφο, παράσταση Σταύρωσης στο κέντρο της μιάς και Θεοτόκου στο κέντρο της άλλης όψης. 18ου αιώνα.

232

άχρονολ.

ΉΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟῩ ΦΡΑΓΙΟῩ ΕΙΣ ΤΟΝ
ΤΟΝ ΉΓΙΟΝ ΙΩ̄ΑΝΟ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟΝ

Έγχαρακτη σε άσημένιο, με ξυλόγλυπτο πυρήνα, σταυρό (0,172 ύψ., 0,051 διαμ. βάσης). Τό άρθρο « ΤΟΝ » γράφηκε δυό φορές. 18ου αιώνα.

233

άχρονολ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΙΕΡΟΜΟΝΑ(Χ)
ΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΤΑΦΙΤΟΥ

Σε άσημένιο σταυρό ύψους 0,155. Γράμματα έγχαρακτα γεμάτα με νιέλλο. Ήθανάσιος ιερομόναχος Χρυσόχοδος εκ Πάτμου (1731), αναφέρεται στον Σ.Π.Β. σ. 258.

234

άχρονολ.

ΕΓΚΩΜΙΑΘΗ· ΠΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ Κ(ΑΙ) ΤΗΣ ΣΥΜΒΡΙΑΣ
[ΑΓΓΕΛΙΑΣ

Έγχαρακτη στην περιφέρεια της βάσης σταυρού με πλούσιο συρματέινο και σμάλτινο διάκοσμο : Ήψος 0,205, διαμ. βάσης 0,06. Στην κάτω όψη της βάσης έγχαρακτα :

ΓΟΓ ΒΣ

235*

ἀχρονολ.

ΣΟΦΙΑΣ

Κεντημένη με χρυσόνημα σε τρία καλύμματα της λάρνακας, του Ὁσίου Χριστοδοδούλου ($0,52 \times 0,55 - 0,29 \times 0,25 - 0,29 \times 0,27$). Κάμπος ἀπὸ πράσινο μεταξωτό, σταυρός με χρυσόνημα στὸ κέντρο, ἄνθη σε ὀκτῶ δέσμες γύρω καὶ σε συνεχή πλοχμὸ στὸ πλαίσιο.

Ἔργο τοῦ 18ου αἰώνα. Πιθανότατα τὸ ὄνομα τῆς κεντήστρας· πρβλ. Εὐγ. Βέη - Χατζηδάκη, Ἑκκλησιαστικά Κεντήματα, Ἀθήναι, 1953, σ. 41 καὶ 75.

236

ἀχρονολ.

+ΔΕΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΘΕΟΝΗΜΦΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΕΙΣ
ΜΝΗ(ΜΗΝ) ἈΥΤΗΣ ΚΕ ΤΩΝ ΓΩΝΕ(ΩΝ) ΤΗΣ

Ἐγγάρκτη, μεταγενέστερη τοῦ χρόνου κατασκευῆς τοῦ κειμηλίου, ἄτεχνη ἐπιγραφή στὴν περιφέρεια ἀσημένιου δίσκου (διαμ. 0,425).

237

ἀχρονολ.

<+ΧΑΡΙΝ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΗ ΕΓΚΑΤΙΚΟΥ ΓΕΝ ΚΑΛΑΙ>

Ἐντυπὴ στὸ χεῖλος ἀσημένιας καντήλας ὕψους 0,40. 18ου αἰώνα.

238

ἀχρονολ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΛΟΥΚΑ ΚΟΡΤΑΤΖΙ

Ἐπιγραφή ἐντυπὴ στὸ χεῖλος ἀσημένιας καντήλας ὕψους 0,28 τοῦ παρεκκλήσιου τῆς Παναγίας. Γιὰ τὸν ἀφιερωτὴ βλ. Μ. Μανούσακα, Τὰ ἔγγραφα τῶν Χορτάτζηδων τῆς Σμύρνης, Μικρ. Χρονικά, τ. 10 (1963), σ. 9-88, ὅπου ἀναφέρεται Λουκάς Χορτάτζης, ποὺ ζῆ στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰώνα (σ. 74) καὶ Λούκας Χορτάτζης, ποὺ ζῆ στὸ δεῦτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰώνα.

239

ἀχρονολ.

+ΔΕΗΣΙΣ ΤὸΝ ΔΟΥΛΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΓΕΟΡΓΙΟΥ ΚΟΥΖΗ - ΠΑΝΑΓῆ
ΚΑΛ(ΛΙ)ΓΑ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ἐντυπὴ στὸ χεῖλος μεγάλης ἀσημένιας καντήλας ὕψους 0,40. Καλλιγᾶ, γνωστὴ πατμιακὴ οἰκογένεια. 19ου αἰώνα. Βλ. Κ., Π.Τ., 74.

240

ἀχρονολ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΚΩΣΤΑΤΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΙΝΟΔΙΑΣ

Ἐγγάρκτη ἄτεχνα στὸ χεῖλος ἀσημένιας καντήλας, ὕψους 0,47. 18ου αἰώνα(:).

241

ἀχρονολ.

(α)	ΝΙΚΟΛ ΑΟΥ	ΜΑΡΙ ΑΣ
(β)	ΜΑΡΟΥ ΛΑ (;) Σ	ΦΙΛΙΠ ΠΟΥ (;)

Σὲ ζευγος ἐπιμάνικων μὲ μέτριας τέχνης παράσταση Εὐαγγελισμοῦ· κάμπος ἀπὸ κόκκινο μεταξω-
τὸ μὲ ἀνθοπλοχμούς. Ἡ α' στὰ δεξιὰ κι ἀριστερὰ τῆς Θεοτόκου, ἡ β' στὰ δεξιὰ κι ἀριστερὰ τοῦ Ἀρχάγ-
γελου. Διαστάσεις : μήκος κάτω 0,25, ἄνω 0,17, ὕψος 0,14.

242

ἀχρονολ.

ΞΕΝΟΥΣ ΞΕΝΙΖΕ
ΜΗ ΘΕΟΥ ΞΕΝΟΣ ΓΕΝΗ
<Γ.Θ.>

Ἐγχάρακτη σὲ πλάκα, ἐντοιχισμένη πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ ξενώνα (0,405 × 0,405). Πάνω
ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή, παράσταση τῆς Φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ. Βρισκόταν, πρὶν ἀπὸ τὶς ἀναστηλώσεις,
στὸν παλαιὸ ξενώνα. Ἔργο Ἱεζεκιήλ ἱερομονάχου Ἱατροπούλου (: Καρελάκη), γλύπτη (τέλη 19ου
— ἀρχές 20ου αἰώνα). Πληροφορία ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς.

Φ: Μ.Χ.Π., πίν. CXV.

243

ἀχρονολ.

Μνήσθητι ὁσιε Πάτερ τοῦ δούλου σου
Κυρίλλου Ἱερομονάχου

Χειρόγραφη μὲ μελάνη στὴν πίσω ὄψη ποδέας (0,49 × 0,69). Μαῦρος μεταξωτὸς κάμπος ποῦ
κοσμεῖται μὲ σταυρὸ στὴ μέση καὶ ἀνθοπλοχμούς, σὲ δυὸ σειρὲς κάτω καὶ μιὰ στίς δυὸ στενὲς πλευρὲς
κεντημένες μὲ τιρτίρι καὶ πούλιες ἀσημένιες. 19ου αἰώνα.

244

ἀχρονολ.

ΜΙΧΕΛΗΣ: ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΣ

Σὲ ἀσημένια λειψανοθήκη μὲ λείψανα τῶν ἁγίων Πολυκάρπου, Χαραλάμπους κ.ἄ. ἔντυπη στὴν
μπρὸς ὄψη (0,085 × 0,105 × 0,02). Ὁ ἀφιερωτὴς Σαντορινιὸς, κατὰ πληροφορία τοῦ π. Θ. Κρικρῆ.

245

ἀχρονολ.

Ἀφιεροτήριον
Παρὰ τῆς Ἁννης Π. Φωκιανοῦ
Πρὸς Μνημόνευμα
Παναγῇ
Ἑμμανουήλ
Μαρίας

Στὴν πίσω ὄψη εἰκόνας τοῦ Ἰωάννη Ἑρμηίτη, χειρόγραφη μὲ μῶβ μελάνη. Διαστάσεις εἰκόνας
(0,49 × 0,59). Ἡ Ἁννη, κόρη τοῦ προξένου τῆς Ὁλλανδίας στὴν Πάτμο, ἦταν σύζυγος τοῦ Πα-
ναγῆ· οἱ Ἑμμανουήλ καὶ Μαρία ἦταν γονεῖς τῆς (πληροφορία π. Θ. Κρικρῆ). Στοὺς ΜΜ, 368, στ.
8 καὶ 29, ἀναφέρεται Κυριακὴ Φωκιανοῦ (ἐγγραφο τοῦ 1786).

246

άχρονολ.

ΤΡΙΛΥΦΛΣ

Δυσξύμβλητη επιγραφή κεντημένη σ' επιγονάτιο του 19ου αιώνα· κοσμεύεται με την παράσταση της 'Ανάστασης ζωγραφισμένη στο κέντρο, και τους τέσσερεις Ευαγγελιστές με τα σύμβολά τους στις γωνίες πάνω σε κάμπο από πράσινο μεταξωτό (0,29 x 0,29).

247

άχρονολ.

Ανδρέας Δροσου

Έγχάρακτη στη μέση μικρής νεώτατης άσημένιας καντήλας (ύψ. 0,09). Τέλη 19ου ή αρχές 20ου αιώνα.

248

άχρονολ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΕΙΡ ΚΛΟΤΖΑ· ΤΑΔ' ΕΓΕΓΡΑΦΕ·
Ο ΔΑΪΛΑΒΩΝ ΜΕΜΝΗΣΟ Κ' ΑΜΟΥ ΠΡΟΦΡΟΝΩΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΕΙΡ ΚΛΟΤΖΑ· ΤΑΔ' ΕΓΕΓΡΑΦΕΙ,
Ο ΔΑΪΛΑΒΩΝ ΜΕΜΝΗΣΟ Κ' ΑΜΟΥ ΠΡΟΦΡΟΝΩΣ

Γραπτή με μαύρη τέμπερα στην κάτω άριστερή γωνία της έξω όψης του κεντρικού φύλλου τρίπτυχης εικόνας του Γεωργίου Κλότζα με το δωδεκάορτο και Παντοκράτορα στις μέσα όψεις (0,437 μ.κ., 0,305 π.λ.).

Δημοσιεύθηκε : C.R., 715 (δύο παραναγνώσεις). Π.Μ.Θ, 37 (μια παρανάγνωση). Μ. Χατζηδάκη, Παρατηρήσεις στις υπογραφές του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, περ. « Ζυγός », άρ. 103 - 104, Οκτώβριος 1964, σελ. 81. Μνεία της υπογραφής αυτής : 'Α. Ξυγγοπούλου, Σχεδιάσμα της θρησκευτικής ζωγραφικής μετά την Άλωση, Άθηναι, 1957, σελ. 272. Φ : C.R., fig., 116. Π.Μ.Θ., 40 - 41, άρ. 37. Σ.Α. Παπαδόπουλου, Στην Πάτμο ζουν όλες οι εποχές, περ. Εικόνες, άρ. 370 (23.11.1962), σ. 34 - 35 (ή έσωτερική όψη του τρίπτυχου). Για τη χρονολόγηση (τέλη 16ου - αρχές 17ου αιώνα) βλ. 'Α. Ξυγγοπούλου, δ.π. σ. 174 - 176.

249

άχρονολ.

⟨ ΕΘ : ΙΟΥ : ΤΟΥ · Θ · ⟩

'Ε(ν)θ(ύμιον) Ι(ωάνν)ου του Θ(εολόγου)

Έγχάρακτη στην περιφέρεια άσημένιου δίσκου (διαμ. 0,28). 'Ο δίσκος κοσμεύεται στην περιφέρεια με διακοσμητικό θέμα σταφυλίων και τέσσερα μετάλλια με την παράσταση Βρεφοκρατούσας. Στο κέντρο κυκλικό στοιχείο διαμ. 0,086 με την παράσταση 'Ιωάννου Θεολόγου και του άετοϋ. Όλος ο διάκοσμος έκτυπος. 18ου αιώνα.

250

1488 (γ)

+IŌ STEFAN VOEVODA BŹIEJU MLŤIJU · GP
 R' ZEMLI MOLDAVSKOI · SN' BOGDANA VOEVODI S'
 · TVORI SIA REPIDA · V'' HRAMĚ STO VELIKOMČNKĀ GEORGĪA
 ∴ V'' MONASTIRIO ZOUGRAF · IŽO ŠTOI GORE
 · 1488 JULĪA 30 · V LTO

Σε ριπίδιο συρματέϊνο ἐπίχρυσο(;) κοσμημένο με πέντε μικρά πρόσθετα μεταλλικά εξαπτέρυγα. Ἡ ἐπιγραφή ἐγγράρακτη σὲ σφαιρικὸ ἐξόγκωμα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ κονταριοῦ. Ἡ χρονολογία χαμηλότερα πάνω στὴν ὑποδοχή. Διαστάσεις : 0,57 ὕψος, 0,375 πλάτος.

Μετάφραση τῆς ρουμανικῆς ἐπιγραφῆς :

«Ἰω Στέφανος ὁ Βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἄρχων τῆς χώρας τῆς Μολδαβίας, ὁ γιὸς τοῦ Μπόγδαν τοῦ Βοεβόδα ἔκανε αὐτὸ τὸ ριπίδιο. Εἰς τὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, εἰς τὸ μοναστήρι Ζωγράφου, ποὺ [εἶναι εἰς] τὸ Ἅγιον Ὅρος. 1488 Ἰουλίου 30, εἰς τὸ ἔτος ».

Σὲ ὀρθογώνιες ἀγκύλες μεταφρασμένες λέξεις ποὺ παραλείφθηκαν ἀπὸ τὸν χαρακτὴ τῆς ἐπιγραφῆς.

Ὁ Στέφανος τῆς ἐπιγραφῆς πρέπει νὰ εἶναι ὁ Στέφανος Στ' ὁ Μέγας ποὺ βασίλευσε στὴν Μολδαβία ἀπὸ τὸ 1457 - 1504. Ἡ χρονολογία πρέπει νὰ εἶναι ἢ 6966 ἢ 6976 ἢ 6986 ἢ 6996. Εἶναι μάλλον 6996, δηλ. 6996 - 5508 = 1488.

Φ : C.R., fig. 109.

250^a

+IŌ STEFAN VOEVODA BŹIEJU MLŤIJU · GP V' ZEM
 LI MOLDAVSKOI SN' BOGDANA VOEVODI. S'' TVORI SIA
 REPIDA. V'' HRAMĚ STĚGO VELIKOMČNKĀ GEORGIA ·
 V'' MONASTIRIO ZUGRAF · IŽO ŠTOI GORE
 1488 JULIA 30 V LTO

Ὅμοια ρουμανικὴ ἐπιγραφή στὸ δεύτερο ἀπὸ δύο ὅμοια εξαπτέρυγα (250 καὶ 250^a). Μικρὴ ὀρθογραφικὴ διαφορὰ GP V' ἐδῶ (= ὁ ἄρχων εἰς...) ἀντὶ τοῦ GPR' τῆς 250 (ὁ ἄρχων τῆς...). Πρβλ. 250. Φ: Πί ν. 2 γ.

251

1646

ΣΟΖΔΑΝЪ ПАТРХІІ СЕИ
 РОКУ ШАХАНА

SOZDAN'' PATRHIL SEI/ROKOU ĀHMST MAJA DĪ DNJA
 𐌶 MAJA 14 DNJA

Κεντημένη με ἀργυρόνημα στίς ἄκρες τῶν ταινιῶν ἐπιτραχήλιου ποὺ κοσμεῖται με ὀκτῶ μορφές ἁγίων ὄρθιων κάτω ἀπὸ τόξα καί, στὰ ψηλότερα σημεῖα, με δύο σεραφεῖμ. Τὸ τμήμα τοῦ τραχήλου ἀκόσμητο. Κάμπος ἀπὸ κόκκινο βελούδο, φόδρα πράσινη· μήκος 1,33, πλάτος 0,30.

Μετάφραση τῆς ρουμανικῆς ἐπιγραφῆς :

« Πεποιημένο [εἶναι] τὸ ἐπιτραχήλιο αὐτὸ εἰς τὸ ἔτος 1646 τοῦ Μαΐου 14 ἡμέρα ».

252

1671

1671 · D · ANTONIO DE TORTO

Ἐγχάρακτη στὴν κάτω ἐπιφάνεια τῆς βάσης ἀργυρεπίχρυσου ποτηρίου ὕψους 0,225 καὶ διαμ. βάσης 0,115. Στὸ ἴδιο κειμήλιο μὲ τὴν ἐλληνικὴ ἐπιγραφή ἀρ. 26.

253

1698

+ POP'' IVAN'' S''N'' POP'' · MIKOUL'' · 1698

Ἐγχάρακτη στὴ λαβὴ σταυροῦ εὐλογίας μ' ἐπίχρυσο πλαίσιο καὶ ξυλόγλυπτο πυρήνα· ὕψ. 0,217, μῆκος ὀριζόντιας κεραίας 0,082.

Μετάφραση τῆς ρουμανικῆς ἐπιγραφῆς :

« + Ὁ παπᾶς Ἰβάν, γιὸς ὁ παπᾶς (= τοῦ παπᾶ ;) Μίκουλ. 1698 ».

254

1693

+ POMENI G'' PETRE MAR IROU DIA PETKANA · 1693

Μὲ νιέλλο, στὴ βάση τῶν τεσσάρων πλευρῶν μικροῦ ἀρτοφόριου κυβικοῦ σχήματος, μὲ ἡμισφαιρικὴ στέγη καὶ τέσσερις τρουλλίσκους στὰ ἄκρα τῆς (ὕψος 0,08, πλ. βάσης 0,067).

Μετάφραση τῆς ρουμανικῆς ἐπιγραφῆς :

« Μνήσθητι Κύριε τοῦ Πέτρου Μαριρούδια(;) Πέτκανα · 1693 ».

255

1720

- (α) +BOŽIEJU · MILOSTIJU PETR'' PERVYJ ĆR' I SAMODERŽEC''
VSEROSIJKIJ
(β) PRILLĚŽANIE I HRABROST' PREVOSHODIT' SILU +
(γ) PRI GREINGAMĚ · 1720 IULJA 27 ≡ DNJA
(δ) I.C. (ἀρχικὰ χαρακτοῦ).

Σὲ κυκλικὸ χρυσὸ μετάλλιο (διαμ. 0,054) μὲ παραστάσεις τοῦ Μεγάλου Πέτρου (ἐμπρὸς) καὶ ναυμαχίας (πίσω). Θέση τῶν ἐπιγραφῶν : ἢ α' στὴν ἐμπρὸς ὄψη, ἀνάγλυφη στὴν περιφέρεια· ἢ β' στὴν πίσω ὄψη, ἀνάγλυφη στὴν περιφέρεια· ἢ γ' στὴν πίσω ὄψη, κάτω ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς ναυμαχίας· ἢ δ' στὴν μπρὸς ὄψη κάτω ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ Πέτρου τοῦ Α'. Μετάφραση : α' Ἐλέφ Θεοῦ Πέτρος πρῶτος τσάρος αὐτοκράτωρ πανρωσικός· β' Ὁ ζῆλος καὶ ἡ τόλμη ὑπερέχουν τῆς δυνάμεως. γ' Παρὰ τὴν πόλη Γκρεϊγκαμε. 1720 Ἰουλίου 27 — ἡμέρα. Φ : Πί ν. 4 α.

256

1791

- (α) $\hat{B}.\hat{M}.$ EKATERINA II. IMPERATRICA I SAMODERŽICA VSE ROSS.
 (β) C.L.F. (ἀρχικά χαρακτου)
 (γ) ПОБѢДАМИ ПРИОБРѢТЕН" MIR"
 (δ) DEKABRJA 29 DNJA 1791 GODA
 (ε) W. (ἀρχικό χαρακτου)

Σε χρυσό κυκλικό μετάλλιο (διαμ. 0,065) με παραστάσεις τῆς Αἰκατερίνης Β' τῆς Μεγάλης, ἔμπρός, καὶ σύμπλεγμα ἀσπίδας, χάρτη καὶ κλαδιοῦ δάφνης στὴν πίσω ὄψη. Θέση τῶν ἐπιγραφῶν : ἡ α' ἔμπρός στὴν περιφέρεια· ἡ β' στὴν ἔμπρός ὄψη κάτω ἀπὸ τὸ πορτραῖτο τῆς αὐτοκράτειρας· ἡ γ' στὴν πίσω ὄψη, στὴν περιφέρεια, στὸ πάνω μισὸ τμήμα· ἡ δ' στὴν πίσω ὄψη, κάτω· τὸ ἀρχικὸ τοῦ χαρακτι, στὴν πίσω ὄψη, ἀμέσως πάνω ἀπὸ τὸ δεξιὸ ἄκρο τῆς προηγούμενης.

Μετάφραση τῶν ρωσικῶν ἐπιγραφῶν : α', Ἐλέφ Θεοῦ Αἰκατερίνη Β' αὐτοκράτειρα καὶ « αὐτοκρατοῦσα » πασῶν τῶν Ρωσιῶν. γ', Μὲ τίς νίκες κερδήθηκε ἡ εἰρήνη. δ', Δεκεμβρίου 29 ἡμέρα 1791 ἔτους.

Φ: Πί ν. 4β.

257

ἀχρονολ.

ARHIMANDRIT" MAKARIJ S" BRATIEJU

Ρωσικὴ ἐπιγραφὴ χειρόγραφη στὴν πίσω ὄψη εἰκόνας, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα (0,175 × 0,225). Μετάφραση : « Ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος μετὰ τὴν ἀδελφότητα ». Νεώτατη (τέλη 19ου-ἀρχὲς 20ου) ἀπὸ τὴ ρωσικὴ μονὴ τοῦ Ἁγ. Ὁρους (;).

258

ἀχρονολ.

+ HELISABECTA · SUFIANA · GRECA ·

Ἐγχάρακτη στὴν περιφέρεια τοῦ κόμβου τῆς λαβῆς ἐπίχρυσου ποτηρίου (0,225 ὄψ.).

E Y P E T H P I A

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ Ι.

Ὀνόματα προσώπων, τοπωνύμια, τίτλοι καὶ ἀξιώματα, ἐπαγγέλματα, notabilia varia.

Συντομογραφίες: ἁγ. = ἅγιος, α. ἀπ. = ἀπόστολος. ἀφ. = ἀφιερωτής, τρια. ἀρχιεπ. = ἀρχιεπίσκοπος. ἀρχιερ. = ἀρχιερέας. ἀρχιμ. = ἀρχιμανδρίτης. ζ. = ζωγράφος. ι. = ἱερέας. ιδ. = ἱεροδιάκονος. ιμ. = ἱερομόναχος. κεντ. = κεντητής, τρια. μ. = μοναχός. μητρ. = μητροπολίτης. πατρ. = πατριάρχης. χ. = χορηγός. χρ. = χρυσοχόος. δ. = διπλὴ μνεῖα στὴν ἴδια ἐπιγραφή. τ. = τριπλὴ μνεῖα στὴν ἴδια ἐπιγραφή.

Α

Ἀγαθάγγελος (Βεζυρόπουλος), μ. καὶ ζ., 209.
 Ἀγγελία, ἀφ. 234.
 Ἀγγελος, ζ., 6, 7 (:) .
 Ἀγγελος, ιδ., 106.
 Ἀγέλαστος Πανταλέων, 48.
 — Μαρουκασώ, 48.
 Ἅγιον Ὄρος, 181, 250^α.
 Ἀγιοπαυλίτης, 181.
 ἅγιος, - α. (1), 50, 60, (71), 77, (139), 140, 192, 250^α.
 Ἀγιοταφίτης, 233.
 Ἀθανάσιος, ιμ., 185.
 Ἀθανάσιος, ιμ. Ἀγιοταφίτης, 233.
 Ἀθανασίου, ἀφ. 239.
 Ἀθως, 181.
 Αἰκατερίνη ἁγ., 139.
 Αἰκατερίνη Β' Ρωσίας, 256.
 Ἀκάκιος, ιμ., 105.
 Ἀκάκιος, μητρ., 111.
 Ἀλεξάνδρεια, 186.
 « ἄμνός », 1.
 Ἀμφιλόχιος, μητρ. 202, 203.
 Ἀνάργυρος, ἁγ., 77.
 Ἀναστάση Ἰάκωβος, ιμ., βλ. Ἰάκωβος Ἀναστασίου, ιμ.
 Ἀναστασίου Δημήτριος, 98.
 Ἀναστασίου Ἰάκωβος, βλ. Ἰάκωβος Ἀναστασίου, ιμ.
 Ἀνδρονίκου Γεώργιος, ἀφ., 234.
 Ἀνθιμος θεολογίτης, ι., 65.
 Ἀνθιμος, ιμ. Ἀγιοπαυλίτης, 181.
 Ἀνθιμος, ιμ. Κύπριος, 227 δ.
 Ἀνθιμος, μητρ. Προύσης, 17.

Ἀνθιμος, μητρ. Σάμου, 15.
 Ἀντίπαπας, 155.
 Ἀντίπας, ἐπίσκοπος Περγάμου, 138.
 Ἀντώνιος, ζ., 87.
 Ἀποκάλυψη, μονὴ τῆς — 128, 130^α.
 Ἀποκάλυψις, 175.
 ἀπόστολος, 54 δ., 170, βλ. καὶ Ἰωάννης Θεολόγος.
 ἀρχιεπίσκοπος, 15, 31, 32, 36, 37, 40, 46^α, 50, 86, 141, 142 τ., 186, 192, 204, 205, βλ. καὶ μητροπολίτης.
 ἀρχιερεὺς, 33, 34, 35, 85, 143, 145, 149, 166, βλ. καὶ μητροπολίτης.
 ἀρχιϋότης, 30, βλ. καὶ μητροπολίτης.
 ἀρχιμανδρίτης, 82, 101, 152, 167, 168, 169, 171, 176, 189, 195, 257.
 αὐθέντης, 116, 170.
 αὐτοκράτωρ, 255, 256.

Β

Βάλγοβον, 109.
 Βασιλείου ἁγ. παρεκκλήσι, 32.
 Βασίλειος, ἀφ., 211.
 Βασίλειος χ., 71.
 Βεζυρόπουλος Κωνσταντῖνος Ν., ζ. 208, 208^Α, 209.
 Βιζύη, 161, 162, 163, 164, 165.
 Βοδενά, 53.
 βοεβόδας, 116 δ., 119, 120, τ., 121, 122, 127, 128, 130^α, 131, 170, 250^α.
 Bogdan, βοεβόδας, 250^α.
 Βουκουρέστι, 117, 125, 128.
 Βρατζέλης Πορφύριος, 210.
 ΒΣ, 234.
 Βυζαντίδος ποιμήν, βλ. Νεόφυτος ὁ Στ'.

Βυζάντιος, 24.
Βύζαντος πόλη, 22.

Γ

Γαβαλᾶς Ζαχαρίας, οἰκονόμος, 118.
Γαβριήλ, ἀρχιερ., 85.
Γαβριήλ, ἱμ., 47.
Gagliold, 220.
Γάζος Δανιήλ, ἀρχιμ., 101.
Γαλανάκις Κωνσταντῖνος - Καισάρειος, μ. καὶ χρ., 199, 206 δ.
Γαλάνης Ἰλαρίων, ἀρχιμ., 195.
Γεδεών, μ. καὶ χρ., 38.
Γεδεών Μπιζάν(ος), ἱμ., 226.
Γέν Καλαί, 237.
Γεράσιμος, ἱμ. Μαβροδῆς καὶ Μαθαῖς, 158, 158^A.
Γεράσιμος, μητρ. Θηβῶν, 64, 66.
Γεράσιμος, μητρ. Νεαπόλεως, 135.
Γεράσιμος, μητρ. Π. Πατρῶν, 78.
Γεράσιμος, μ. καὶ χρ., 28, 29.
Γερμανός, ἱμ., 219.
Γερμανός, μητρ. Καισαρείας καὶ Καππαδοκίας, 20.
Γεώργιος, ἀγ., 71, 250^a.
Γεώργιος θύτης, 40.
Γ. Θ., 242.
Γκίκα Μαρία, 125, 126.
ΓΟΓ, 234.
Γρηγόριος, ἀγ., 133, 150.
Γρηγόριος, ἀρχιερ. Διδυμοτείχου, 33, 34, 35.
Γρηγόριος, ἀφ., 133.
Γρηγόριος, ζ., 104, 129.
Γρηγόριος, ἱμ., 124.
Γρηγόριος, λευίτης, 150.
Γρηγόριος ΣΤ', πατρ. Κων/λεως, 193.
Γριμάνης Βασίλειος, χαλκουργός, 44^A.
Γριμάνης Νεόφυτος, βλ. Νεόφυτος Γριμάνης.

Δ

Δ ||||| ζ., 133.
Δανιήλ, ζ., 224.
Δανιήλ Καζημπίρης, βλ. Καζημπίρης Δανιήλ, ἀρχιμ.
Δανιήλ Κηλήδης, ἱμ. 113.
Δανιήλ Πάντουβας, μητρ. Σεβαστείας καὶ κατόπιν Βιζύης καὶ Μηδείας, 104, 110, 119 δ., 120, τ., 121, 122, δ., 128, 131, 132, 161, 162, 163, 164, 165.
Δανιήλ Ροδίτης, οἰκοδόμος, 40.
δεσπότης, 22, 66.
Δημήτριος, ἀφ., 184.
Δημήτριος Τενέδιος, ἀφ., 115.
Δημητσάνα, 11.
Διδυμότειχον, 33, 34, 51, 52, 55, 57, 58, 62, 68, 70.

Διονύσιος, μ., 105.
Διονύσιος ὁ Δ', πατρ. Κων/λεως, 22, 23, 24.
Δόμνη, 116, 120, 127, 130^a.
Δομνήτζα, 117, 223 (= Τομνήτζα).
Δρόσος Ἀνδρέας, 247.

Ε

εἰκόνισμα* (= προσωπογραφία), 166.
εικονοτοιογραφία*, 151.
ἐκκλησιάρχης, 195.
Ἐλένη, ἀφ., 148.
Ἐμμανουήλ, 245.
ἐξαρχος, 1.
ἐπίσκοπος, 138.
Εὐδοκία, ἀφ., 221.
Εὐθύμιος Κοντολέος, μ., 14^a.
Εὐσεβία, κεντ., 66, 67.
Εὐφροσύνη, ἀφ., 148.
Εὐφροσύνη, κεντ. (:), 229.
ἐχαλκοτυπώθησαν*, 142.

Ζ

Ζητούνιον, 49.
ζωγράφος, 6, 19, 87, 104, 123, 129, 141, 142, 153, 180, 183, 196, 197, 208, 208^A, 209 δ., 213, 214, 216, 224, 225, 226, 248.
Ζωγράφου μοναστήρι, 250^a.
Ζωή, ἀφ., 148.

Η

ἡγούμενος, 13, 97, 199.
Ἡσαΐας, ἀρχιμ., 152.
Ἡσαΐας Μάζαρης, ἱμ., 59.
Ἡσαΐας Ξένος, ἱμ., 154.

Θ

Θεοδόσιος, ἱμ., 87.
Θεοδόσιος, πρωτοσύγκελλος Σμύρνης, 94, 95.
Θεοδούλη, ἀφ., 166.
Θεοδώρα, ἀφ., 148.
Θεόδωρος, ἀφ., 148.
θεολογίτης, 65, 153.
Θεολόγος, βλ. Ἰωάννης Θεολόγος.
Θεονύμφη, μ., 236.
Θετταλομάγνη, 208, 208^A.
Θῆβαι, 66.
Θήρα, 185.
θρόνοι*, 142.
θύτης, 40.
Θωμαῖται, 156, 174.
Θωμαῖς, 166.
Θωμάς, ἀπ., 170.
Θωμάς, ζ., 183.
Θωμάς Σ. Χρυσόχοος, 181.

I

- Ἰάκωβος Ἀναστασίου, ἱμ., 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 100, 102, 103.
 Ἰάκωβος, μητρ. Κασσάνδρας, 180, ὁ κατόπιν πατρ. Ἀλεξανδρείας, 186.
 Ἰάκωβος, μητρ. Μυρέων, 5.
 Ἰάκωβος, μητρ. Πάφου, 142.
 Ἰάσιον, 170.
 Ἰβάν, παπᾶς, 253.
 Ἰγνάτιος, 106.
 ἱεράρχης, 66, 70, 132, βλ. καὶ μητροπολίτης.
 ἱερεὺς, 19, 166, 225, 226 βλ. καὶ θύτης, λευίτης, παπᾶς.
 ἱεροδιάκονος, 106.
 ἱερόθεος Φλωρίδης, ἱμ., 185, 191.
 ἱεροθύτης, 133.
 ἱερομόναχος, 18, 21, 26, 27, 42, 43^α, 44, 47, 48, 52, 59, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 100, 102, 105 δ., 113, 124, 153, 154, 158, 172, 173, 181, 182, 185 (πολλοί), 200, 210, 212, 217, 218, 219 (πολλοί), 226, 227, 233, 243.
 Ἰλαρίων Γαλάνης, ἀρχιμ., 195.
 ΙΩ, 116, 119, 120, 121, 130^α, 131, 136 (;).
 Ἰωακείμ, ἀφ., 93.
 Ἰωακείμ, ἱμ., 18.
 Ἰωακείμ, μητρ. Οὐζίτζας καὶ Βαλγόβου, 109, 114.
 Ἰωακείμ ὁ Β', πατρ. Κων/λεως, 192.
 Ἰωακείμ ὁ Γ', πατρ. Κων/λεως, 204.
 Ἰωακείμ Σίμωνος, ἡγουμένος μονῆς Ἰ. Θεολόγου, 97.
 Ἰωακείμ ἡγούμεν., 76 (πιθανότατα ὁ ἴδιος μετὸν προηγούμενο).
 Ἰωάννης, ἀφ., 223.
 Ἰωάννης, ζ., 153.
 Ἰωάννης Θεολόγος (ἀναφέρεται καὶ σὰν Θεολόγος ἢ Ἰωάννης μόνο), 39, 128, 130^α, 144^α, 175, 249.
 Ἰωάννου Θεολόγου, μονῆ (ἀναφέρεται καὶ σὰν Ἰωάννου Θεολόγου, ἢ Μοναστήρι ἢ Μονὴ (Πάτμου) μόνον), 12, 13, 32, (33), 38, 42, 48, 49, 50, 90, 94, 95, 97, 100, 103, 128, 138, (143), (144^α), (163), (164), 195, 202, 210, 218 (231), (232)*.
 Ἰωάννου Θεολόγου, ναὸς (= καθολικὸ Μονῆς), 180.
 Ἰωάννης Πελοποννήσιος, χρ., 80^α. (γρ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ).
 Ἰωάννης πρεσβ. ὁ Καρπάθιος, 215.
 Ἰωάννης Τραπεζούντιος, χρ., 96, 138 (βλ. σημ. ἐπιγρ.).

* Οἱ μέσα σὲ παρένθεση παραπομπὲς δηλώνουν ἀφιέρωματα στὸ ὄνομα τοῦ προστάτη ἀγίου τῆς Μονῆς.

- Ἰωαννίκιος, ἀρχιεπ. Κύπρου, 142.
 Ἰωάσαφ, ἀρχιμ., 171.
 Ἰωάσαφ Νικηφόρος, ζ., 180.

K

- Καζδημπίρης Δανιήλ, ἀρχιμ., βλ. Κατζημπίρης Δανιήλ, ἀρχιμ.
 Καισάρεια, 20.
 Καλλιγᾶς Παναγῆς, ἀφ., 239.
 Καλλιμάχης Σκαρλάτος Ἀλεξάνδρου, 170.
 Καλλίνικος, ἀρχιεπ. Σάμου, 86, 103^Α.
 Κάλλιστος, ἱμ., 212.
 Καλογεράς Νικηφόρος, ἱμ., 42, 43^α.
 Καμαράσης, 129.
 Καπαδοκία, 20.
 Καρπάθιος, 215.
 Κάρπαθος, 1, 32, 36, 37, 37^Α, 40, 46^α, 50.
 Καρυαί, 181.
 Κασσάνδρα, 180.
 Καστελλόριζο, βλ. Μεγίστη.
 Καταφυγή, μ., 177^α.
 Κατζημπίρης Δανιήλ, ἀρχιμ., 167, 168, 169, 176.
 κεντηταί, 47, 66, 67, 88, 229 (;) 235^α (;).
 Κεραμεὺς Παρθένιος, ἱμ., 153.
 Κεφαληναῖος, 181.
 Κηλήδης Δανιήλ, ἱμ., 113.
 Κλότζας Γεώργιος, ζ., 248.
 Κοκκινάκης Θεόδωρος, 159, 160.
 Κομποθέκρας Σπ., ἀρχιεπ., 205.
 Κοντολέος Εὐθύμιος, μ., 14^α.
 Κορνάρος Ἰωάννης, ζ., 141, 142.
 Κορτάτζις Λουκάς, ἀφ., 238.
 Κουζῆς Γεώργιος, ἀφ., 239.
 Κούκλια Κύπρου, 142.
 Κραμπουσάνος Ἀναστάσιος Μ., 207.
 Κρής, 12, 123, 141, 142, 196, 197.
 Κύζικος, 30.
 Κύπριος, 227.
 Κύπρος, 141, 142 τ.
 Κυριάκος, ἀφ., 221.
 Κύριλλος Ζ., πατρ. Κων/λεως, 186.
 Κύριλλος, ἱμ., 243.
 Κύριλλος, μητρ. Κυζίκου, 30.
 Κωνσταντῆς, ἀφ., 240.
 Κωνσταντῖνος, ἀφ., 90.
 Κωνσταντῖνος - Καισάρειος Γαλανάκης, μ. καὶ χρ., βλ. Γαλανάκης Κ - Κ.
 Κωνσταντῖνος Κρής, ζ., 123
 Κωνσταντινούπολις, 137, 186, 192, 204 (βλ. καὶ Ρώμη Νέα).
 Κωνσταντινουπόλιτης, 177^α.
 Κῶς, 34.
 Κῶς, 31, 33.

Λ

Λακεδαιμονία, 146.
 Λαοδίκεια, 10, 12, 13.
 Λεβάδεια (;), 75.
 Λέσβιος, 65.
 λευίτης, 150.
 Λευκωσία, 142.
 Λινάρδος Γεώργιος, χ., 112.
 Λυκία, 1.
 Λυχναῖος Ἰγνάτιος, ἀρχιμ., 189, 190.

Μ

Μαβροδῆς, βλ. Γεράσιμος ἱερομ.
 μαγκιπεῖον*, 40 (γρ. ΜΑΓΓΙΠΙΟΝ).
 Μάζαρης Ἡσαΐας, ἱμ., 59.
 Μαθᾶς, βλ. Γεράσιμος, ἱμ.
 Μακάριος, ἀρχιεπ. Κύπρου, 142.
 Μακάριος, ἀρχιεπ. Κῶ, 31.
 Μακάριος, ἀρχιμ., 257.
 Μακάριος, ἱμ., 26, 27.
 Μακάριος, ἱμ., 48 (ἄλλος ἀπὸ τὸν προηγούμενο).
 Μακάριος, ἱμ., τ., 185.
 Μακάριος, μ., 219.
 Μακάριος Ράβδος, 185.
 Μανουήλ, ἀφ., 148.
 Μαπούλης Σπύρος, 228.
 Μαργαρίτης Ποθητός, 61.
 Μαρία, 241.
 Μαρία, 245 (ἄλλη ἀπὸ τὴν προηγούμενη).
 Μαριώρα, ἀφ., 148.
 Μαριώρα, κεντ., 88.
 Μαρούλα, ἀφ., 241.
 Ματθαῖος, ἱμ., 218.
 Ματθαῖος, μητρ. «Μιρεών», 1 (= Μύρα).
 Μαυροκορδάτου Σωφρονία, μ., 73.
 Μαυρουδῆς, χορ., 108.
 — Ἰωάννης, πατέρας του, 108.
 — Σοφία, μητέρα του, 108.
 Μεγίστη, νῆσος, 1 (= Καστελλόριζο).
 Μερκούριος, ἱμ., 21.
 Μήδεια, 162, 163, 164.
 μητρόπολη (-ίτης)*, 1, 5, 10, (11), (12), (13),
 16, 17, 20, 25, (30), (49), 51, (52), 53, 55,
 57, 58, 62, (63), 64, 66, 68 (78), (103A),
 104, 109, (110), 111, (114), (119), 120,
 (121), (122 δ.), 128 (131), (132), (135),
 (139), (140), 142, (144^α), (144A), 146,
 156, (161), 162, 163, 164, (165), 174, (180),
 192, 202, (203)· βλ. καὶ ἀρχιερεὺς, ἀρχιεπί-
 σκοπος, ἱεράρχης, ἀρχιθύτης.

* Οἱ παραπομπὲς μέσα σὲ παρενθέσεις ἀναφέρονται
 στὶς ἐπιγραφές ὅπου ἀπουσιάζουν οἱ ἐννοούμενοι ἀπὸ τὰ
 συμφραζόμενα ὅροι «μητροπολίτης» ἢ «μητρόπολη».

Μητροφάνης, ἱμ., 96.
 Μητροφάνης, μητρ. Βοδενῶν, 53.
 Mikoul', παπᾶς, 253.
 Μισαήλ, ἱμ., 217.
 Μισαήλ, μητρ. Διδυμοτείχου, 51, 52, 55, 57,
 58, 62, 68, 70.
 Μιχαήλ, ἀφ., 56.
 Μ(ο)are Pida, 250^α.
 Μολδαυία, 170, 250^α.
 μοναχός, -ή, 14^α, 28, 29, 38, 73, 105 δ., 177^α,
 194 (;), 206, 209, 219 (πολλοί), 236.
 μονή, Ἰωάννου Θεολόγου (βλ. λ.), Ἀποκάλυ-
 ψης (βλ. λ.), Ζωγράφου 250^α, Νικολάου
 192, Ταξιάρχου 105.
 Μοσχονᾶς Ἀνδρέας, ἱ., 166.
 Μπενιζέλου Κυριακούλα, 230.
 Μπιζάν(ος) Γεδεών, ἱμ., 226.
 Μύρα, 1, 5.
 Μυῦσῆς, ἱ., 82.

Ν

Ναξία, 1.
 ναός, (1), 32, 50, 139, 140, 142, 180, 223, 250^α.
 Νεάπολις, 135.
 Νεκτάριος, ἀρχιερ. Σάρδεων, 139, 143, 144A,
 145, 149, 156 δ., 166, 174.
 Νεκτάριος, μητρ. Φιλιππουπόλεως, 25.
 Νεόφυτος Γριμάνης, ἀρχιεπ. Καρπάθου, 32,
 36, 37, 37A, 40, 45(;), 46^α, 50.
 Νεόφυτος, μητρ. Νικομηδείας, 11.
 Νεόφυτος, μ., 105.
 Νεόφυτος ὁ ΣΤ', πατρ. Κων/λεως, 67, 69, 79.
 Νεόφυτος ὁ Ζ', πατρ. Κων/λεως, 137.
 Νίζνη, 183.
 Νικηφόρος, ἱμ., 219.
 Νικηφόρος Ἰωάσαφ, ζ., 180.
 Νικηφόρος Καλογεράς, ἱμ., 42, 43^α, 44 (μόνον ὡς
 Νικηφόρος).
 Νικηφόρος, μητρ. Ζητουνίου, 49.
 Νικηφόρος, μητρ. Λαοδικείας, 10, 12, 13.
 Νικόλαος, ἀφ., 241.
 Νικολάου ἀγ., μονή, 192.
 Νικολάου ἀγ., ναός Μεγίστης, 1.
 Νικολάου ἀγ., παρεκκλήσιο Μονῆς Ἰ. Θεο-
 λόγου, 50.
 Νικομήδεια, 11, 63.

Ξ

Ξένος Ἡσαΐας, ἱμ., 154.

Ο

οἰκοδόμος, 40.
 οἰκονόμος, 118.
 Οὕζιτσα, 109, 114.

Οὐθασντζέ 'Ιωσήφ, ἀφ. γεωργιανός, 259.
Οὐσάκι, 60.

Π

Παλαιολόγος Πεσκουκούνης, 75.
Παλασάκης Γρηγόριος, 117.
Παναγίας τῆς Ὑπακοῆς, ναὸς στὴ Χώρα, 158^A.
Πανάγος, χρ., 21.
Πανογιανουτζίος, χρ. (:), 49.
Πάντουβας Δανιήλ, μητρ., βλ. Δανιήλ Πάντουβας, μητρ.
Παπαδόπουλος - Παπαζογλου Γρηγόριος, 197, 199, 200, 201.
παπῆς, 65, 82, 253 δ., βλ. καὶ ἱερεὺς.
Παρθένιος, ἱμ., 153.
Παρθένιος, χ., 108.
Πάτμος (-ιος) : 15, 38, 39, 40, 42, 46^a, 48, 49, 52, 55, 58, 62, 68, 70, 90, 94, 95, 97, 100, 103, 104, 113, 120, 128, 139, 142, 143, 144^a, 149, 152, 156, 158, 161, 162, 165, 166 δ., 167, 168, 169, 170, 171, 174, 176, 180, 196, 202 δ., 218, 231.
Πάτραι, Παλαιαί, 78.
πατριαρχεῖο (-ης) τῆς Κων/λεως : 22, 23, 24, 63, (67), 69, 79, 81 (Ἀντιοχείας), 137, 186, (Ἀλεξανδρείας), 192, 193, 204 δ.
Παῦλος, ἀπ., 54.
Πάφος, 142.
Παχώμιος, μητρ. Χαλκηδόνος, 16.
Παχώμιος ὁ Ρῶσος, ἄγ., 60.
Πελοποννήσιος, 80^a.
Πελοπόννησος, 11.
Πέργαμος, 138.
Πεσκουκούνης Παλαιολόγος, 75.
Petkana, Petre Mariroudia, 254.
Πέτρος, ἀπ., 54.
Πέτρος Α', τσάρος, 255.
Πέτρος, ἀφ., 148.
Πηλούσιον, 202, 203.
ποίημα* [= ἔργον (γρ. πείμα)], 226.
Πουλάκης Θεόδωρος, ζ., 216.
πρεσβύτερος, 215.
Πρίγκιπος, νῆσος, 192.
πρόεδρος, 1, 96 (:).
προηγούμενος, 12, 158^A, 196.
Προκόπιος, ἱμ., 182.
προστάτης (= ἐπίσκοπος), 13.
Προῦσα, 17.
Πρωτόδικος Μιχέλης, 244.
πρωτοσύγκελλος, 87, 94, 95, 172, 197.

Ρ

Ράβδος Μακάριος, 185.
Ρίτζος Ἀνδρέας, ζ., 213, 214.

Ροδίτης, 40.
Ρώμη Νέα, 186, 192, 204.
Ρωσία, 256.
Ρῶσος, 60.

Σ

Σάββας, ἀγ., 170.
Σάββας, χρ., 96, 138 (βλ. σημ.).
Σάμιος, 166.
Σάμος, 15, 86, 103^A.
Σαμουήλ (:), μ. (:), 194.
Σάρδεις, 139, 140, 144^a, 149, 156, 166, 174.
Σεβαστεία, 104, 119 δ., 120, 121, 122 δ., 128, 132.
Σεβαστή, 116, 120, 127, 130^a.
Σεραφεῖμ, μητρ. Νικομηδείας, 63 (καὶ ὡς πατρ. Κων/λεως Σεραφεῖμ Α', στὸ ἴδιο).
σερδάρης, 170 δ.
Σηρήγα Φλορέτζα, 7.
Σιλβέστρος, πατρ. Ἀντιοχ., 81.
Σιμενήτης, 52.
Σίμων, 97.
Σκαναβῆς Γεώργιος, ἀφ., 129.
Σκορδίλης Ἐμμανουήλ, ἱ. καὶ ζ., 225, 226.
Σμυρναῖος, 172, 173.
Σμύρνη, 87, 94, 95, 108, 137^a, 208^A.
Σούτζος,
— Ἀλέξανδρος, υἱὸς Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Γρηγόριος, υἱὸς Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Ἑλένη, κόρη Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Ἑλένη Σούτζου, 117.
— Εὐφροσύνη, κόρη Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Ἰωάννης, υἱὸς Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116, 125, 126.
— Κατερίνη, κόρη Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Μαρία, κόρη Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
— Μιχαὴλ Κωνσταντῖνος βοεβόδας, 116 δ., 119, 120 τ., 121, 122, 127, 128, 130 δ., 131.
— Ραλοῦ, κόρη Μιχ. Κωνστ. Σούτζου, 116.
Σοφία, κεντ.(:), 235^a.
σπαθάρης, 117.
Σπανός, 41.
Σπυρίδων, 77.
Σπυρίδωνος ἀγ. ναὸς, στὴ Χώρα Πάτμου, 140.
Στάθης Θεοδωρῆς, 39.
Στέφανος ὁ ΣΤ' (:), βοεβόδας, ἀρχων Μολδαβίας, 250^a.
Στρα[τη]γός, 225.
Sufiana Helisabecta, 258.
Σύμη, 41.
Συχνής Δανιήλ Γ., 196.

Τ

Ταξιάρχου, μονή, 105.
Τενέδιος, 115.

Τεργέστη 189, 190 (ιταλικά).
 Τζάνες Έμμανουήλ, ζ. και ι., 19.
 τζαφάρα*, 40.
 Τιμόθεος, μητρ. Χαλεπίου, 192.
 Torto, D. Antonio De—, 252.
 Τραπεζούντιος, 96.
 Τριανταφύλλης Δημήτριος, άφ., 237.
 Τριπολιτσία, 146.
 τσάρος, 255.
 τύμβος*, 34 (= τάφος).

Υ

υπέρτιμος, 1.

Φ

Φιλαδέλφεια, 60.
 Φίλιππος, άφ., 241.
 Φιλιππούπολις, 25.
 Φλοροῦ, κεντ., 47.
 Φλωρίδης Ίερόθεος, ίμ., 185, 191.
 Φραγιοῦ, τοῦ —, 232.
 Φρατζής Μιχαλάκης, χρ., 22.
 Φρυγία, 10.

Φωκιανός Παναγής, 245.
 — Σάββας, 170.
 Φωκιανοῦ Ἄννα Π, άφ., 245.

Χ

Χαλδαία, 96.
 Χαλέπιον, 192.
 Χαλκηδών, 16.
 Χαλκούζης Γεώργιος, 220.
 χαλκουργός, 44Α.
 Χατζηϊωάννου Δημήτριος, ζ., 196, 197.
 Χατζηκόνστας τοῦ Σπανοῦ, 41.
 Χατζηλατύφης Ἀναστάσιος, άφ., 134.
 (Χατζη) χρύσανθος, ίμ., Σμυρναῖος, 172, 173.
 Χίος, 15, 86.
 Χριστόδουλος δσιος, (97), 99, 100, 125, 170.
 Χριστόφορος, ίμ., 105.
 Χρύσανθος, άρχιεπ. Κύπρου, 141, 142.
 Χρύσανθος, ίμ., Κύπριος, 227 δ.
 Χρύσανθος, ίμ., Σμυρναῖος, βλ. (Χατζη) χρύ-
 σανθος, ίμ.
 Χρύσανθος μητρ. Λακεδαιμονίας καὶ Τριπο-
 λιτσᾶς, 146.
 χρυσοχόος, 21, 22, 28, 29, 38, 49 (;) 80², 96 δ., 138
 δ., 181, 199, 206,

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΙΙ

Προέλευση τῶν ἐπιγραφῶν κατὰ εἶδος κειμηλίων

- ἄηρ, 47, 88.
 ἀναλόγιο, 36, 37.
 ἀντιμήνσιο, 16, 53, 81, 141, 142 (« θρόνοι »), 186, 192, 204.
 ἀρτοφόριο, 105, 190.
 ἀρχιτεκτονικές : 2, 3, 4, 8 (ὑπέρθυρα), 12 (πλάκα), 34 (ἐπιτύμβια), 40 (πλάκα), 72 (ὑπέρθυρο), 74 (στόμιο δεξαμενῆς), 79 (ἐπιτύμβια), 147, 156, καὶ 242 (πλάκες).
 ἄστερίσκος, 178.
 δίσκος, 175, 236, 249.
 δοχεῖο, 200, 201.
 ἐγκόλπιο, 20, 30 (« ἐγκόλπιο »).
 εἰκόνα, 6, 7, 13, 15, 19, 32, 37^A, 39, 50, 56, 59, 71, 75, 87, 101, 106, 115, 123, 132, 133, 145, 150, 155, 157, 179, 180, 183, 184, 185, 191, 198, 207, 208^A, 213, 214, 215, 216, 221, 225, 226, 228, 245, 248.
 ἐξαπτέρυγα, 83, 84, 250^B (« repida »).
 ἐπιγονάτιο, 5, 66, 67, 131, 154, 194, 246.
 ἐπιμάνικα, 27, 57, 188, 241.
 ἐπιτάφιος, 1 (« ἄμνος »).
 ἐπιτραχήλιο, 42, 54, 85, 212, 215, 217, 251 (« patrhil »).
 εὐαγγέλιο, 38, 70, 128, 136, 139, 140, 143, 172, 181, 202, 210 (μόνο ἀπὸ τὰ σταχωμένα ἔντυπα ποὺ φυλάγονται στὰ σκευοφυλάκια).
 ζέον, 99.
 θήκη τιμίου ξύλου, 112, 129.
 θρόνος ἡγουμένου, 35.
 θυμιάματος δοχεῖα, 62, 90.
 θυμιατήριον 165, 220 (βλ. καὶ λ. « κατζί »).
 θυμιατήριον κρεμάστρα, 211.
 θύρα (= βηλόθυρον), 126.
 κάλυμμα λάρνακος Ὁσ. Χριστοδοῦλου, 230, 235.
 « κανί », 199 (δοχεῖο γιὰ ράντισμα μεῖ ἀρωματισμένο νερό).
 καντήλι, 45, 91, 96, 100, 102, 108, 111, 117, 118, 125, 127, 130, 130^A, 134, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 237, 238, 239, 240, 247 (βλ. καὶ πολυκάντηλο).
 « κατζί », 92, 103, 219 (θυμιατήρι μεῖ λαβή).
 κηροπήγιο, ἀπλό : 94, 95, 137^A, 177^A, διπλό : 122, 144^A, τριπλό : 121, 144^A, 189, πολλὰπλό : 97, 206.
 κιβωτίδιο ναϊδιόσχημο, 93.
 λαβίς, 187.
 λειψανοθήκη, 46, 65, 73, 77, 104, 116 (« κιβώτιον »), 138, 153, 170, 171 (; = « κουτή »), 173, 195, 227 (= « κουτίων »), 244.
 λεκάνη ἁγιασμοῦ, 33.
 μανουάλι, 14^A, 43^E, 80^A.
 μίτρα, 25 (μοναχ. σχήματος), 58 (κεντητή), 107, 176 (μεταλλικές).
 ὀράριο, 148.
 ποδέα, 243.
 πόλος, 11 (« πόλος σάκκου »).
 πολυκάντηλο, 28, 69, 117 (βλ. καὶ καντήλι).
 ποτήριον ἁγ., 21, 26, 48, 86, 89, 167, 168, 169, 223.
 προσκυνητάρι, 41.
 προσωπογραφία, 166, 196, 197.
 ράβδος, ἀρχιερατική, 10, 17, 22 (« βακτηρία »), 23 (« ράβδος » = χασράνι), 24 (« ῥαῦδος δικαστήριος »), 31 (σχήματος T), 51, 55 (χασράνι), 64 (« ποιμαντική ράβδος »), 68, (« ραῦδος πημαντική »), 114, 119, 135, 149, 205.
 « σινί », 44^A (= μεγάλη χάλκινη τάψα).
 σταυρός, 18, 29, 44, 49, 52, 61, 82, 103^A, 109, 110, 113, 124, 144^A, 152, 154, 158, 182, 193, 218, 231, 232, 233, 234.
 τέμπλο, 9 (παρεκκλ. Παναγίας), 98 (παρεκκλ. Χριστοδοῦλου), 174 (καθολικοῦ).
 τοιχογραφία, 60 (ἐξωνάρθ.), 76 (παρεκκλ. Παναγ.), 151 (ἐσωνάρθ.), 208 (ἐξωνάρθ.), 209 (ἐξωνάρθ.), 222 καὶ 224 (παρεκκλ. Ἀγ. Νικολάου).
 ὁμοφόριο : 63, 203 καὶ 229 (μικρά)· 78, 120, 146, 203 (μεγάλα).

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΙΙΙ

Θέση ἐνεπιγράφων κειμηλίων (βλ. ὑποσημ. 6)

Στὸ μέσα σκευοφυλάκιο : 6, 14, 28, 32, 43, 45, 46, 50, 56, 69, 71, 77, 80, 87, 91, 96, 97, 100, 101, 102, 106, 108, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 123, 125, 127, 129, 132, 133, 134, 145, 150, 153, 154, 155, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 171, 173, 179, 184, 189, 195, 198, 200, 208 ^A , 219, 223, 227, 228, 239, 240, 244, 247, 257.	172, 176, 178, 186, 187, 188, 192, 194, 202, 203, 204, 205, 206, 210, 217, 229, 230, 231, 232, 233, 235, 241, 243, 246, 249, 250 ^a , 251, 254, 259.
Στὸ ἔξω σκευοφυλάκιο : 10, 11, 17, 20, 23, 24, 27, 29, 33, 48, 51, 53, 55, 57, 61, 65, 68, 70, 73, 81, 83, 84, 85, 92, 99, 104, 105, 110, 114, 119, 120, 121, 122, 126, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 146, 149, 152, 167, 168, 170,	Στὴν προσωρινὴ ἔκθεσις : 1, 5, 15, 16, 18, 21, 22, 25, 26, 30, 31, 37 ^A , 38, 42, 44, 44 ^A , 47, 49, 52, 54, 58, 62, 63, 64, 66, 67, 75, 78, 82, 86, 88, 89, 90, 93, 103, 103 ^A , 107, 109, 113, 124, 128, 131, 143, 144, 144 ^A , 158, 175, 181, 182, 185, 193, 199, 201, 212, 213, 214, 215, 218, 220, 225, 226, 234, 236, 245, 248, 252, 253, 255, 256, 258, 260.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ. Οἱ παραπομπές δείχνουν μὲ τὸν α' ἀριθμὸ τὴν ἐπιγραφή, μὲ τὸν β' τὸν στίχο, ἐφ' ὅσον εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ἓνα, μὲ τὸν γ' τὴ λέξη. Ἀκολουθεῖ ἡ ὀρθὴ γραφὴ τῆς λέξης μέσα σὲ εἰσαγωγικά.

16. Νὰ προστεθῇ στὸ τέλος τοῦ σχολίου, Φ: Πίν. 5.

20,4. «ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ», ἂν τὸ ἰδιότυπο Π τοῦ σχεδίου ἀντιστοιχῇ σὲ ΠΠ. 21,2,4. «ΠΑ-ΝΑΓΟΥΟΥ». 37^A, (ἐπιγρ. β'), 3. «ΚΑ[P;]». 68,3,3. «ΜΟΤΟΙΧΟΥ». 147,5. Νὰ προστεθῇ τὸ Η μέσα στὸ Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ. 1η. Δὲν ἀναφέρονται ἀναλυτικὰ στὰ παροράματα οἱ ἀσήμαντες (ἓνα κόμμα, ἓνας τόνος,...) διαφορὲς μεταξὺ σχεδίων καὶ μεταγραφῶν ἐλάχιστων ἐπιγραφῶν. Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις ὀρισμένα στοιχεῖα (ἓνα γράμμα λ.χ. σὲ μιὰ κεντημένη ἐπιγραφή) διακριβώθηκαν ἀπὸ τὰ ἴχνη τους μὲ φακὸ (ἢ μὲ ἀνασκήκωμα μιᾶς ἐπιφάνειας ποὺ τὰ ἐκάλυπτε) καὶ δὲν ἦταν κατὰ συνέπεια ὁρατὰ στὶς φωτογραφίες ἀπὸ τίς ὁποῖες προέρχονται καὶ τὰ παρατιθέμενα σχέδια. Ἡ μεταγραφὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς πιστότερη στὸ πρωτότυπο. Ἀπὸ παραδρομὴ προστέθηκε σὲ δύο σχέδια ἐπιγραφῶν ἀπὸ μία κεραία: στὴν 35, ἢ μεταξὺ 7ης καὶ 8ης λέξης, καί στὴν 109, ἢ μεταξὺ τοῦ + καὶ τῆς 1ης λέξης.

2η. Στὶς ἐπιγραφὲς μὲ τονισμένα κεφαλαῖα (ποὺ ἐγιναν ἀναγκαστικὰ μὲ κλισέ), ὅσες εἶχαν ἓνα μόνο τόνο δὲν τονίστηκαν καθόλου γιὰ τεχνικοὺς λόγους· παρουσιάστηκαν ἐπίσης ἄτονες ὅσες εἶχαν τὸν ἴδιο μὲ ὁμοιὲς τους ἐπιγραφὲς τονισμὸ (160 = 159, 168 καὶ 176 = 167, 214 = 213).

SUMMARY OF THE INTRODUCTORY TEXT

(Plates 1-5)

1. In this study are presented all the Greek and foreign inscriptions found in the Monastery of St. John the Theologian at Patmos; they cover the period between 1460 and 1891. The two hundred seventy five (275) inscriptions come mainly from the treasures of its sacristy as well as from furniture, iconostasis, wall-paintings, and walled-in plaques.

Content of paragraphs:

2. Chronological arrangement and determination of the date of inscriptions which have no date specification, and the way in which dating was achieved.

3. The way used to present the text of each inscription as well as comments on each one of them.

4. Contents of the three indexes (I. Names, localities, offices and titles, artistic professions, notabilia varia. II. Origin of the inscriptions according to the nature of the relics. III. Guarding place for each relic).

5. Informatory value of the inscriptions regarding the gradual formation of the sacristy.

6. Conclusions arrived at from the study of the inscriptions regarding the chronological order of the formation of the sacristy. With the exception of a small number of relics of the byzantine period, and of those covering the period 1453-1600, which are as a rule without inscriptions and/or signatures, the bulk of the relics ranges chronologically from 1600 to 1900.

Classification of the dated relics within this period.

The particularly large number of relics in some decades is mainly due to the generosity of one or two persons.

7. General remarks about the persons referred to in the inscriptions of the treasures, who were mostly Patmians or persons closely connected with the Monastery and the island (Patmos). The most distinguished among them were the Patmian higher clergymen who were active outside Patmos. The names of conspicuous donors.

8. Typological study of the artists' signatures.

9-11. Typological study of the inscriptions referring to the donors, and the dedicators (10), as well as to the former owners of the relics (11).

12. Literary importance of the inscriptions.

13. Informations about the workshops. Very probable functioning of workshops at Patmos.

14. Significance of the inscriptions for the architectural history of the Monastery.

15. Notes on the illustrations of the study.

16. Acknowledgements.

Β'

ΚΑΝΤΩΣ Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Ἡ οἰκοδομικὴ ἱστορία τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο (Πί ν. 6α) χωρίζεται σὲ τρεῖς μεγάλες περιόδους. Ἡ πρώτη ἀρχίζει μὲ τὴν ἱδρυση τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τὸν Ὅσιο Χριστόδουλο, στὸ τέλος τοῦ 11ου αἰώνα¹, καὶ φθάνει ὡς τὸν 16ο. Ἀπὸ τὶς τελευταῖες δεκαετηρίδες αὐτοῦ τοῦ αἰώνα μπαίνει στὸ μοναστήρι ἓνα καινούριο πνεῦμα ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀντανάκλαση τῶν συγχρόνων τεχνοτροπικῶν τάσεων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης². Ἡ τρίτη καὶ τελευταία περίοδος ἀρχίζει μὲ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰώνα καὶ περιλαμβάνει καὶ τὶς τρεῖς πρῶτες δεκαετηρίδες τοῦ 19ου. Ἡ κατοπινὴ ἱστορία τοῦ μοναστηρίου δὲν παρουσιάζει σοβαρὲς οἰκοδομικὲς μεταβολές.

Ἀπὸ τὴν πρώτη περίοδο δὲν ἔχομε ἐπιγραφές ποὺ νὰ σχετίζονται μὲ οἰκοδομικά γεγονότα. Μόνο σὲ ἐπίσημα ἔγγραφα ποὺ σώθηκαν ὑπάρχουν ἐλάχιστες σχετικὲς πληροφορίες³. Κτίσματα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ σώζονται στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ μοναστηρίου, ὅπου καὶ ὁ ἀμυντικὸς περίβολος εἶναι, ὅπως θὰ δοῦμε, παλιότερος ἀπὸ τὴ δεύτερη περίοδο⁴.

1. Ἀ. Ὁρλάνδου, Ἡ ἐν Πάτμῳ Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ αἱ βυζαντινὰι τοιχογραφίαι τῆς) στὸ Byzantine Art – An European Art. Lectures. Δημοσίευμα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, Ἀθῆναι 1966, σ. 63.

2. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ὡς δείγμα χαρακτηριστικῆς πατμιακῆς τεχντροπίας. Δημοσιεύματα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, ἀριθ. 2, Ἀθῆναι 1962, σ. 7, 38 κ.έ.

3. Ὑποτύπωση τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου: Miklosich – Müller, Acta et Diplomata graeca medii aevi, Βιέννη 1890, Τομ. VI, σ. 57, ὅπου ἀναφέρονται παλιότερα κτίσματα. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀπ' αὐτὰ προέρχονται τὰ παλαιοχριστιανικὰ καὶ νεώτερα μέλη ποὺ εἶναι ἐντειχισμένα ἢ συγκεντρωμένα στὸ μοναστήρι, καθὼς καὶ μιὰ σύγχρονή τους ἐπιγραφὴ «ἀνιερῶσεως» τοῦ Θυσιαστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (Πί ν. 6β) ποὺ περιλαμβάνεται στὴ συλλογὴ τοῦ μοναστηρίου. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι σπασμένη στὸ κατώτερο μέρος τῆς. Στὸ τμήμα ποὺ σώζεται εἶναι χαραγμένο τὸ κείμενο:

ΕΓΕΝΕΤΟ ΤΑ ΕΝΚΕΝΙΑ
ΗΤΟΙ Η ΑΝΙΕΡΩΣΙΣ ΤΟΥ Α
ΓΙΟΥ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ
ΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤ ΛΟΥ ΚΑΙ Θ Ω
ΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΣΙ
ΩΤΑΤΟΥ ΕΠΙΕΚ ΗΜΩΝ ΕΠΙΘΥΜΗ
ΤΟΥ ΜΕ ΙΓ ΙΝΑΣ Ε ΕΥΤΥΧΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥΝΤΟΣ ΘΕΟΔΟ
ΣΙΟΥ ΤΟΥ

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος Σμυρνάκης σημειώνει στὸ χειρόγραφο ἔργο του ποὺ φυλάγεται στὸ μοναστήρι (Ἡ μυστηριοφυλαξ νήσος Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἡ καλουμένη Πάτμος, τομ. Γ', σ. 1262), ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ βρισκόταν ὡς τὸ 1907 στὴ μέση τοῦ δαπέδου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Ταλλαῤῥ ἡ Γέρω, ποὺ εἶναι κτισμένη κοντὰ στὸν περίβολο τοῦ μοναστηρίου.

4. Στὰ κτίσματα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς περιλαμβάνονται καὶ τὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας καὶ ἡ

Όλες οι επιγραφές που συγκεντρώνονται εδώ προέρχονται από τη δεύτερη και τρίτη οικοδομική περίοδο του μοναστηριού.

Η παλιότερη εποχή της δεύτερης οικοδομικής περιόδου είναι η μεγάλη εποχή της πατμιακής αρχιτεκτονικής που συμπίπτει με την οικονομική άκμή του νησιού στις τελευταίες δεκαετηρίδες του 16ου αιώνα και το πρώτο μισό του 17ου⁵. Τότε διαμορφώνεται η Χώρα και μαζί της το μοναστήρι παίρνει τη μορφή που διατηρεί ως σήμερα με ελάχιστες μεταβολές.

Στην καμπή του 16ου αιώνα προς τον 17ο την κυριότερη σφραγίδα σ' όλη τη ζωή του μοναστηριού την έβαλε η φωτεινή μορφή του Νικηφόρου του Κρητός που ήταν ήγούμενος του μοναστηριού κι έπειτα μητροπολίτης Λοαδικείας⁶. Η γραπτή και η ζωντανή προφορική παράδοση της Πάτμου παρουσιάζουν τον Νικηφόρο σαν τον πρώτο δάσκαλο που έφερε τα κλασσικά γράμματα στο μοναστήρι⁷ μετά την άλωση της Πόλης, κι άρχισε να συγκεντρώνει τα πρώτα έντυπα βιβλία που αναφέρονταν στην εκκλησιαστική και την κλασσική παιδεία.

Το Νικηφόρου είναι η πρώτη έμμετρη κτιτορική επιγραφή της εκκλησίας των Αγίων Αποστόλων. Η εκκλησία αυτή (Πί ν. 7α), μονόκλιτη σταυροειδής με τρούλλο⁸, βρίσκεται μπροστά στην πύλη του μοναστηριού⁹ και αποτελεί το τυπικότερο δείγμα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής στη δεύτερη περίοδο. Είναι κτισμένη με ισόδομο τρόπο από τη συνηθισμένη την εποχή αυτή στακτόχρωμη πέτρα. Η τεχνοτροπία της αποτελεί ένα χαρακτηριστικό κράμα που έχει σαν βάση του τα παλιά τοπικά στοιχεία ανακατεμένα με αφομοιωμένα από την πρώτη κιόλας περίοδο ύστερογοτθικά. Τα νέα στοιχεία που αντανakλούν τη δυτικοευρωπαϊκή Αναγέννηση δίνουν και τον κύριο χαρακτήρα στο οικοδόμημα. Η σύνθεσή του, έξωτερικά και έσωτερικά, δίνει την εντύπωση κλασσικής σχεδόν ισορροπίας και σαφήνειας.

Όμοια εντύπωση υπάρχει και στη σύνθεση και στη γραφή της επιγραφής που είναι χαραγμένη στο λίθινο άνωφλιο της πόρτας από το μέσα μέρος.

Τράπεζα που ανήκουν στην πρώτη οικοδομική περίοδο του μοναστηριού, όπως επιβεβαιώνεται από το παλιότερο στρώμα τοιχογραφιών που αποκαλύφθηκε εκεί. Για τη χρονολόγηση των κτηρίων αυτών και των τοιχογραφιών βλ. Α. Όρλάνδου, Η εν Πάτμω Μονή Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου σ. 65, 66, 75 κ.έ. Για τη χρονολόγηση των τοιχογραφιών βλ. ακόμη του ίδιου, *Fresques byzantines du monastère de Patmos* σ. 285, 301 κ.έ.

5. Στο Isolario του Antonio di Milo (στο αντίγραφο που χρονολογείται το 1590) διαβάζουμε για την Πάτμο ότι ήταν «ben abitata da molta gente et tuti marinari... ano infiniti uaseli quali nauichano per beneficio del monasterio... Σχετικά βλ. F. W. Hasluck, *Depopulation in the Aegean Islands and the Turkish conquest* BSA XVII (1910 - 1911) σ. 151 κ.έ., ιδιαίτερα σ. 166 κ.έ. Πρβλ. Α. Μαραβά - Χατζηνικολάου, Πάτμος (Collection de l'Institut Français d'Athènes 1957) σ. 38 κ.έ.. Επίσης, Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακή Αρχιτεκτονική, σ. 7, 38 κ.έ.

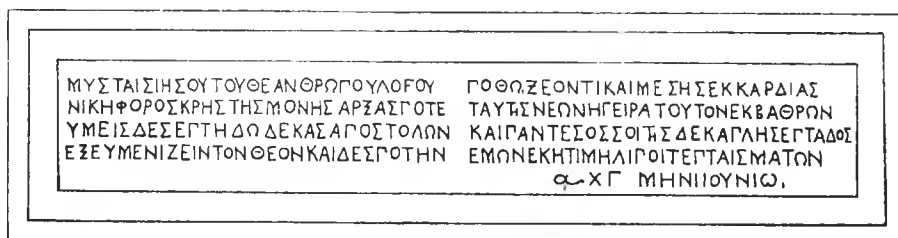
6. Ιεροθέου Φλωρίδου, Περί Νικηφόρου του Χαρτοφύλακος βιογραφικαί άποσημειώσεις, Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας, τομ. 2 (1885), σ. 65 - 81. Επίσης βλ. Π. Κρητικού, Πατμιακά Τοπωνύμια στο Δωδεκανησιακόν Αρχεῖον τ. II (1956 - 57) σ. 106. Α. Μαραβά - Χατζηνικολάου, Πάτμος σ. 43 κ.έ. και Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακή Αρχιτεκτονική... σ. 5, 7, 33, 34.

7. Ι. Φλωρίδου, Περί Νικηφόρου... σ. 65.

8. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακή Αρχιτεκτονική... σ. 8 κ.έ., σχέδ. 3, πίν. 3, 4.

9. Κ. Χ. Φατούρου, ξ.έ., σχέδ. 1, 2.

Ἐπιγραφή 1 (Π ί ν. 7β).

ΜΥΣΤΑΙΣ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΟΘΩ, ΖΕΟΝΤΙ ΚΑΙ ΜΕΣΗΣ ΕΚ ΚΑΡΔΙΑΣ
 ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΚΡΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΡΞΑΣ ΠΟΤΕ ΤΑΥΤΗΣ ΝΕΩΝ ΗΓΕΙΡΑ ΤΟΥΤΟΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ
 ΥΜΕΙΣ ΔΕ ΣΕΠΤΗ ΔΩΔΕΚΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΕΣ ΟΣΣΟΙ ΤΗΣ ΔΕΚΑΠΛΗΣ ΕΠΤΑΔΟΣ
 ΕΞΕΥΜΕΝΙΖΕΙΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗΝ ΕΜΩΝ ΕΚΗΤΙ ΜΗ ΛΙΠΟΙΤΕ ΠΤΑΙΣΜΑΤΩΝ
 ΑΧΓ' ΜΗΝΙ ΙΟΥΝΙΩ,

Τὸ ἀνώφλιο ἔχει μῆκος 1.42 μ., ὕψος 0,33 μ. Τὰ γράμματα ἔχουν ὕψος 0,023 μ., πλά-
 τος 0,015 - 0,02 μ.

Τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει δοθῇ καὶ παλιότερα¹⁰.

Δὲν εἶναι μόνο τὸ περιεχόμενο πὺ ἐνδιαφέρει σ' αὐτὴ τὴν ἐπιγραφή μὲ τοὺς εὐριπί-
 δειους ἰάμβους καὶ τὴν κλασσικιστικὴ χρήση τῆς γλώσσας, πὺ τόσο διαφέρει ἀπὸ τὴν
 παλιά της χρήση στὴν ἐκκλησιαστικὴ λογοτεχνία. Ἐνδιαφέρει καὶ ἡ διαμόρφωση τοῦ
 ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους πάνω στὸ ὁποῖο εἶναι χαραγμένη, ἀκόμη καὶ ὁ τρόπος τῆς γραφῆς
 της. Τὸ στακτόχρωμο λίθινο ἀνώφλιο τὸ στολίζει γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή ἓνα ὀρθογώ-
 νιο πλαίσιο. Στὸ κομψὸ λέςβιο κυμάτιό του ὁ Πάτμιος λαϊκὸς τεχνίτης ἔχει ξαναδώσει
 κάτι ἀπὸ τὴν πρωταρχικὴ ζωὴ τοῦ θέματος. Ἡ γραφή ἀπὸ τὴ γενικὴ της ἐντύπωση-
 ὅπως εἶναι μάλιστα γραμμένη σὲ βαθύχρωμη πέτρα, θυμίζει ὕστερη ἐλληνιστικὴ ἐποχή.
 Ἀξιοπρόσεκτο εἶναι ἀκόμη πὺ συμβιβάζεται στὴν ἐπιγραφή ὁ ἀρχαῖος τρόπος τῆς γρα-
 φῆς τῶν ἐπιγραμμάτων μὲ τὸν νεώτερο, τοῦ διαχωρισμοῦ σὲ στίχους. Στὴν ἐπιγραφή τῶν
 Ἀγίων Ἀποστόλων, γιὰ νὰ γεμίση ὁλόκληρο τὸ διάστημα καὶ νὰ δοθῇ ἀρχαιοπρεπὴ ἐντύ-
 πωση, γράφονται ἀπὸ δυὸ στίχοι σὲ κάθε σειρὰ μὲ μικρὸ διαχωριστικὸ διάστημα ἀνάμεσά
 τους¹¹. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Νικηφόρος πὺ εἶχε ἄμεση γνώση τῶν

10. Ἰ. Φλωρίδου, Περὶ Νικηφόρου . . . σ. 66. Π. Κρητικοῦ, στὸ Δωδεκανησιακὸ Ἀρχεῖο II, σ. 106.
 Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ . . . σ. 5, πίν. 1.

11. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ στὴ γλώσσα καὶ στὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι ἓνα γενικότερο φαινόμενο
 στὴν Κρητικὴ Ἀναγέννηση. Σχετικὰ βλ. Στεφ. Ξανθοῦδίδου, Ἡ Ἐνετοκρατία ἐν Κρήτῃ καὶ οἱ κατὰ
 τῶν Ἐνετῶν ἀγῶνες τῶν Κρητῶν, Ἀθῆναι 1939, σ. 185 «Καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀκόμη ἀναθηματικές,
 ἐπιτυμβίους κλπ. ἡ Βυζαντινὴ παράδοσις ἡ ἐπικρατοῦσα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ὑπέκυψε ἐν τὴν
 ἐπίδρασιν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀπὸ τοῦ 1500 περί-
 που καὶ ἐφεξῆς, καὶ ἡ μὲν γλῶσσα τῶν ἐπιγραφῶν συχνὰ εἶναι ἡ προσπαθεῖ νὰ φαίνεται ἀρχαϊκὴ, τὸ
 δὲ βυζαντινὸν σχῆμα τῶν γραμμάτων παραγκωνίζεται καὶ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἀναγεννηθέντος
 ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν σχήματος τῶν κεφαλαίων γραμμάτων».

ἀρχαίων κειμένων¹², σχεδίασε τὸ υπόδειγμα γιὰ τὸν χαρακτή, μεταφέροντας ἔτσι πρῶτος αὐτὸς στὴν Πάτμο τὴν κρητικὴ Ἀναγέννηση¹³.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ κτίσθηκαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ Πάτμιοι ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι ταξιδεύοντας σ' ὅλη τὴ Μεσόγειο συνδέονται ἰδιαίτερα μὲ τὴ Δύση καὶ περισσότερο μὲ τὴν Ἰταλία¹⁴. Ταυτόχρονα μὲ τὴν εὐημερία ποὺ ἐξασφαλίζουν στὸ νησί τους, μεταφέρουν ἀπὸ τὴ Δύση καὶ κάτι ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποὺ ἐπικρατεῖ ἐκεῖ.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ Πάτμος περισσότερο συνδεόταν μὲ τὴν Κρήτη ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀποτελοῦσε ζωντανὸ κέντρο ἑλληνοδυτικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τὴν Κρήτη δέχθηκε τὸ νησί ἀποίκους καὶ ἀκόμη ἐκεῖ εἶχε τὸ μοναστήρι σημαντικὴ κτηματικὴ περιουσία. Στὸ χειρόγραφο « Βραβεῖο »¹⁵ τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου ἀναγράφεται ὁ θάνατος τῶν μοναχῶν, ἀναφέρονται συχνὰ Κρητικοὶ τὴν ἐποχὴ αὐτή.

Ὁ Νικηφόρος ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν Κρήτη καὶ στὴν Ἰταλία ἀνῆκε στὸν κόσμον τῶν Κρητικῶν λογίων ποῦ, ποτισμένοι μὲ οὐμανιστικὸ πνεῦμα, τὸ ξανάφεραν στὴν Ἑλλάδα.

Ἐνα ἄλλο κτιτορικὸ ἐπίγραμμα¹⁶ τοῦ Νικηφόρου βρίσκεται στὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Λουκά¹⁷, ποὺ ἔκτισε ὁ ἴδιος τὸ 1613 στὸ Κάθισμα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Εἶναι ἓνα μικρὸ λιθόκτιστο ἐκκλησάκι, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ φράση ποὺ ὑπάρχει στὸ ἐπίγραμμα : « καὶ τὸν ἐδείματο σηκὸν ἀριπρεπέα » ἀποτελεῖ βέβαια μεγαλόστομη ρητορικὴ ὑπερβολή. Ἡ χρησιμοποίησις ὅμως τοῦ ἐπιθέτου « ἀριπρεπής » ἀποδίδει τὸ ἀρχιτεκτονικὸ ἰδανικὸ τοῦ Νικηφόρου ποὺ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ πραγματοποιῇ μὲ μεγάλωπρεπα κτίσματα στὴν Πάτμο, ἀλλὰ ποὺ ἐκδηλώνεται κάπως μὲ τὴ ρωμαλέα τεχνотροπία τῶν μικρῶν οἰκοδομημάτων.

Τρίτο ἐπίγραμμα τοῦ Νικηφόρου ὑπάρχει στὸ Καθολικὸ τοῦ μοναστηριοῦ, πάνω στὴν ξύλινη πόρτα τοῦ Σκευοφυλακίου, ὅπου εἶναι ζωγραφισμένη ἡ εἰκόνα τῆς Ἀποκαλύψεως (1626)¹⁸.

Ἡ εὐχέρεια αὐτὴ τοῦ Νικηφόρου στὴ σύνθεσις ἐπιγραμμάτων εἶναι ἐπίσης γνώρισμα τῶν Κρητικῶν λογίων¹⁹.

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Σκευοφυλακίου καὶ πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς εἰσόδου ὑπάρχει ἐντεταλισμένη μιὰ ἄλλη ἐπιγραφὴ σχετικὴ μὲ τὸν Νικηφόρο, ποὺ εἶναι χαραγμένη σὲ στακτόχρωμο συμπαγῇ τιτανόλιθο, ὕψος 0,225 μ., πλάτος 0,285 μ.

12. Ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Νικηφόρου στὸ μαθητὴ του Μάξιμο τὸν Πελοποννήσιο (βλ. Ἰ. Φλωρίδου, Περὶ Νικηφόρου . . . σ. 70 κ.ε.) φαίνεται ὅχι μόνο ἡ ἐξοικείωσή του μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἀλλὰ καὶ ἡ πίστη του στὴ μεγάλη ἀξία καὶ χρησιμότητά τους γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους. Βλ. σχετικὰ καὶ τὴ συμβουλὴ ποὺ δίνει στὸ μαθητὴ του (σ. 71) « φιλοπόνως πρόσκεισο τῇ ἀναγνώσει τῶν τε ἡμετέρων νῦν καὶ τῶν θύραθεν, τῶν πρὶν ἡμετέρων· ἐκ μὲν τῶν, τὸ εἶδος (εἰ χρή οὕτω φάναι) καὶ διὰ τοῦτο κατακοσμῶν αὐτοὺς ἑρασιμωτέρους τε ἀποδεικνύων, ἵνα καὶ ἡμᾶς μὲν εὐφραίνης τοιαῦτ' ἐργαζόμενόν σε πυνθανομένους, καὶ τὸ γένος δὲ τὸ ἡμέτερον ἐπὶ ποσὸν γοῦν ἐπιδοῦναι δυνηθῇ· »

13. Γενικὰ γιὰ τὴν ἀνώτερη ποιότητα τῆς παιδείας στὴν Κρήτη βλ. Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, τρίτη ἔκδοσις, Ἀθῆναι 1964, σ. 56, 69.

14. F. W. Hasluck, BSA XVII (1910 - 1911) σ. 167.

15. Στὸ « Βραβεῖο » αὐτὸ (Brevium) οἱ ἀναγραφές ἀπὸ τὸ 1552 ὡς τὸ 1798 εἶναι ἀπὸ ἓνα χέρι καὶ εἶναι φανερό ὅτι προέρχονται ἀπὸ ἀντιγραφὴ παλιότερου βιβλίου.

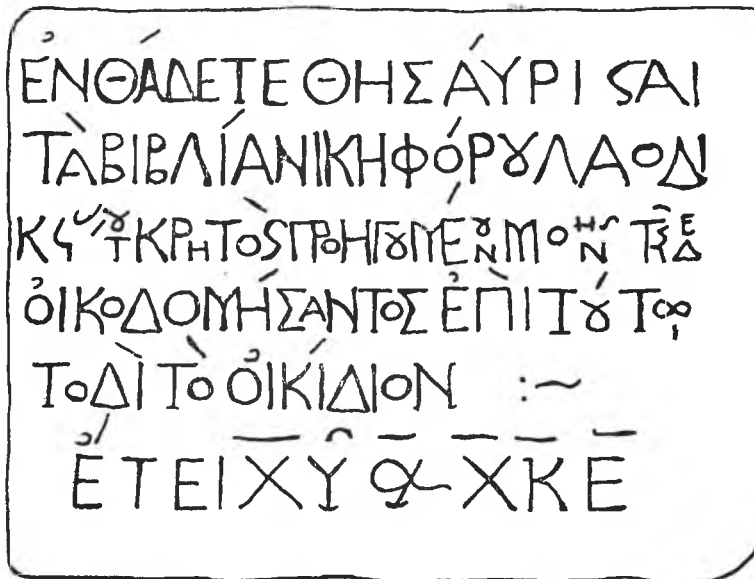
16. Ἰ. Φλωρίδου, Περὶ Νικηφόρου . . . σ. 66 καὶ Π. Κρητικοῦ, Πατμιακὰ Τοπωνύμια στὸ Δωδεκανήσιακὸ Ἀρχεῖο, τομ. II (1956 - 37) σ. 139.

17. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ σ. 25, 33.

18. Ἀ. Μαραβᾶ - Χατζηνικολάου, Πάτμος σ. 44.

19. Γιὰ τὴν ἀρχαιομάθεια τῶν Κρητικῶν λογίων καὶ εἰδικότερα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ἐπιγραμ-

Ἐπιγραφή 2 (Πί ν. 8α).

Ἡ ἐπιγραφή ἀναπτύσσεται ἔτσι :

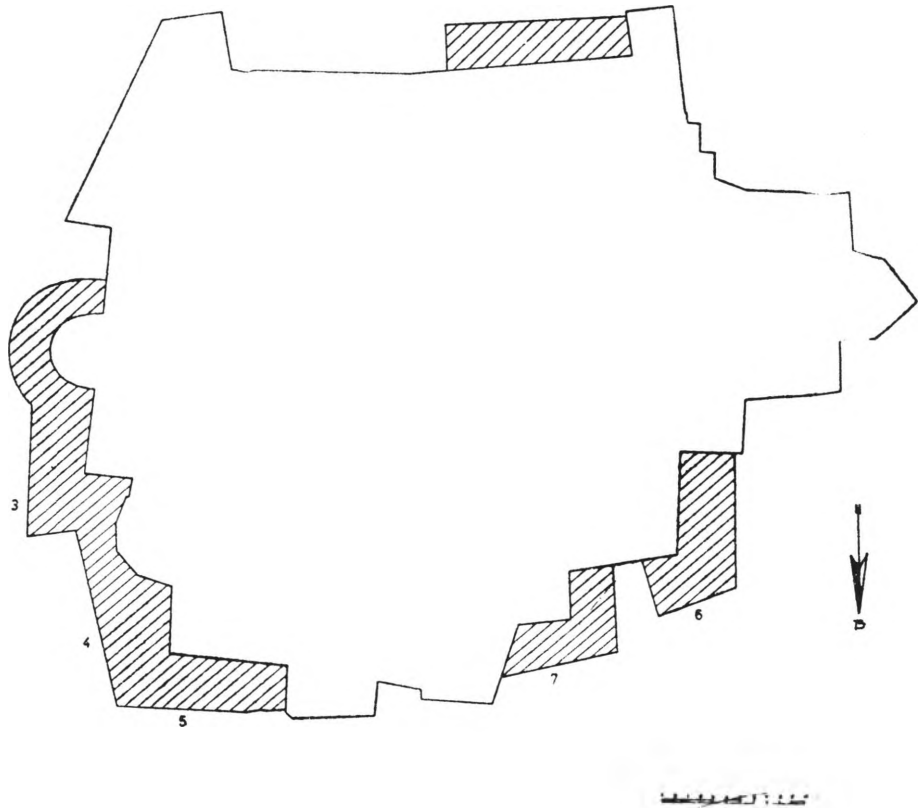
ΕΝΘΑΔΕ ΤΕΘΗΣΑΥΡΙΣΤΑΙ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΛΑΟΔΙ
ΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣΔΕ
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΑΝΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΤΩ
ΤΟΔΙ ΤΟ ΟΙΚΙΔΙΟΝ
ΕΤΕΙ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΧΚΕ

Τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα ποὺ φαίνονται στὴ φωτογραφία τοὺς πρόσθεσε σὲ μεταγενέστερη ἐποχὴ ἐκεῖνος ποὺ χρωμάτισε τὰ γράμματα.

Ἡ ἐπιγραφή αὐτή, ὅπως καὶ ἡ ἄλλη στὴν εἰκόνα τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶναι γραμμένη μὲ μορφὴ καὶ ὕφος γραμμάτων λιγότερο κλασσικιστικὸ καὶ πλησιέστερο στὸν μεσαιωνικὸ τρόπο ποὺ ἀργότερα κυριαρχεῖ καὶ πάλι στίς ἐπιγραφές τοῦ μοναστηριοῦ. Καὶ οἱ δύο ἐπιγραφές προέρχονται ἀπὸ τὴν τελευταία περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ Νικηφόρου, ὅταν, σὰν μητροπολίτης Λαοδικείας, ξαναγύρισε στὴν Πάτμο, ὅπου καὶ πέθανε τὸ 1628. Ἡ διαφορὰ τῆς γραφῆς φαίνεται ὅτι ὀφείλεται στὸν χαρακτήρα τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐδῶ δὲν χρειάζονταν ἐπιγραφές μὲ μνημειακὸ χαρακτήρα ὅπως στοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους ἢ καὶ στὸν Ἅγιο Λουκά.

ματικῶν εἰδους ἀπ' αὐτοὺς βλ. Στεφ. Ξανθοῦδιδου, Ἡ Ἑνετοκρατία ἐν Κρήτῃ σ. 173 καὶ Στυλ. Ἀλεξίου, Ὁ χαρακτήρ τοῦ «Ἐρωτοκρίτου», Κρητικὰ Χρονικά τομ. ΣΤ' (1952), σ. 361.

Ἡ παλιότερη οἰκοδομικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ μοναστηριοῦ, ποὺ χρονολογεῖται δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, εἶναι ἐντειχισμένη ψηλά, στὸ πάνω

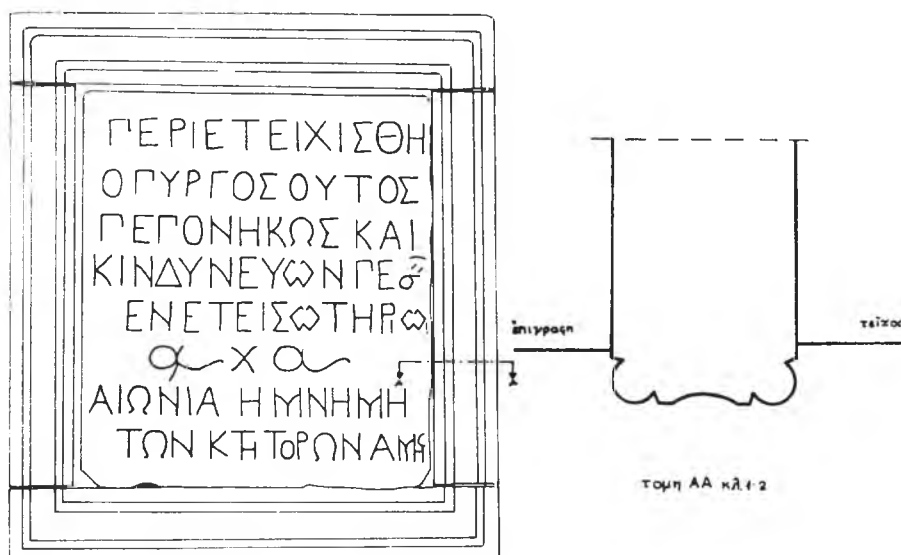

Σχεδ. 1. Σχηματικὸ σχεδιογράφημα τοῦ ὀχυρωματικοῦ περιβόλου τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Πάτμου.

μέρος τῆς σκάρπας²⁰ ποὺ ἀντιστηρίζει τὸν ἀνατολικὸ ἀμυντικὸ περίβολο τοῦ μοναστηριοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν Τράπεζα (Σχ ε δ. 1, 3).

20. Μεταχειριζόμαστε τὸν τοπικὸ ὄρο σκάρπα ποὺ σημαίνει τὴν πλαγιαστὴ ἀντιστήριξη.

Ἐπιγραφή 3 (Π τ ν. 8β).

ΠΕΡΙΕΤΕΙΧΙΣΘΗ
Ο ΠΥΡΓΟΣ ΟΥΤΟΣ
ΠΕΠΟΝΗΚΩΣ ΚΑΙ
ΚΙΝΔΥΝΕΥΩΝ ΠΕΣΕΙΝ
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ,
ΑΧΑ [']
ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ
ΤΩΝ ΚΤΗΤΟΡΩΝ ΑΜΗΝ

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη πάνω σὲ ἄσπρη μαρμάρινη πλάκα (ὕψος 0,62 μ., πλάτος 0,58 μ.) καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ὀρθογώνιο λίθινο πλαίσιο (πλάτος 0,12 μ.) ἀπὸ τὴν ἴδια στακτόχρωμη πέτρα πού εἶναι κτισμένη καὶ ὁλόκληρη ἡ σκάρπα. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶναι : 0,044 – 0,048 μ., τὸ πλάτος 0,032 – 0,043 μ. Ἡ ἀντιγραφή τῆς ἐπιγραφῆς ἔγινε ἀπὸ τὸ πρωτότυπο ὅταν εἶχαν στηθῇ σκαλωσιές γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ μοναστηριοῦ (1957 ὡς 1960), πού ἀκολούθησε τὸν καταστρεπτικὸ σεισμό τοῦ 1956. Τὸ κείμενό της τὸ ἔχει ἀντιγράψει καὶ ὁ Σμυρνάκης²¹.

Τὸ μνημειακὸ ὕψος τῶν γραμμάτων καὶ ἡ σταθερὴ γνώση τῆς ἀρχαίας γλώσσας πού μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή, κάνει νὰ σκεφθοῦμε σὰν συντάκτη της καὶ πάλι τὸν Νικηφόρο.

Χρειάζεται νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ σκάρπες εἶναι κτισμένες στὴν ἀνατολικὴ καὶ στὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ μοναστηριοῦ (Σχ ε δ. 1). Ἡ δεύτερη ἀποτελεῖ καὶ τὴν πρόσοψή του. Μιά μόνον σκάρπα, πού ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς κατασκευῆς της προδίνεται πὼς εἶναι νεώτερη, ὑπάρχει στὴ νότια πλευρὰ τοῦ μοναστηριοῦ, δίπλα στὸ παραπόρτι.

21. Γερ. Σμυρνάκης, Ἡ μυστηριοφύλαξ νήσος... τομ. Γ', σ. 1190 α'.

Ἡ ἀντιστήριξη τοῦ περιβόλου τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ νὰ στερεωθῇ τὸ παλιὸ τεῖχος ποὺ ἦταν κατακόρυφο καὶ μάλιστα πολὺ πρόχειρα κτισμένο μὲ πέτρες ποικίλου σχήματος καὶ ὑποτυπώδη πλινθοπερίβλητη τοιχοποιία. Ὃταν ἐγινε ἡ σκάρπα ὁ πύργος ἦταν, ὅπως μᾶς λέει ἡ ἐπιγραφή, « πεπονηκώς ». Σὲ ἀνάλογη κατάσταση θὰ εἶχε περιέλθει καὶ ὁλόκληρο τὸ ἀνατολικὸ κομμάτι τοῦ τείχους, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴ ἀντιστήριξη ποὺ ὑποχρεώθηκαν νὰ κατασκευάσουν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου, τοὺς σεισμοὺς καὶ τὰ βίαια γεγονότα ποὺ ἀδυνάτισαν τὸ τεῖχος, τὴν ἐνίσχυσή του καὶ μάλιστα μὲ πλαγιαστὲς ἀντηρίδες (σκάρπες) τὴν ἐπέβαλε καὶ ἡ γενίκευση τῶν πυροβόλων ὅπλων ποὺ ἄλλαξε βασικὰ τὸ ἀμυντικὸ σύστημα μετὰ ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης. Ἔτσι ἀπὸ τὸ παλιότερο τεῖχος σώθηκε ὡς σήμερα ἀκριβῶς μόνο ὅσο ἀντιστηρίχθηκε. Καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι, στὸ παλιὸ αὐτὸ μέρος τοῦ τείχους ποὺ διατηρήθηκε, περιλαμβάνεται, ὅπως σημειώσαμε, ἐκεῖνο ποὺ ἦταν κατασκευαστικὰ δεμένο μὲ τὰ σπουδαιότερα ἱερὰ κτίσματα τοῦ μοναστηριοῦ γύρω στὸ Καθολικόν. Ἡ ἀντιστήριξη προτιμήθηκε ἀπὸ τὴν ἀνακατασκευὴ χωρὶς ἄλλο γιὰ νὰ μὴ διαταραχθοῦν τὰ σπουδαῖα αὐτὰ κτίσματα. Ἐπίσης ἐνισχύθηκε μὲ ἀντηρίδες καὶ ὁλόκληρη σχεδὸν ἡ πρόσοψη τοῦ μοναστηριοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πύργους τῆς εἰσόδου. Ὁ ὑπόλοιπος περίβολος ξανάγινε μαζί μὲ τὶς παρακείμενες οἰκοδομὲς τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου κτίσθηκαν ἰσχυρὲς θολωτὲς ὑπόγειες καὶ ἰσόγειες κατασκευὲς γιὰ νὰ στερεωθῇ ἐσωτερικὰ τὸ σύνολο.

Οἱ σκάρπες πέρα ἀπὸ τὸν πρακτικὸ σκοπὸ ποὺ εἶχαν, ἔδωσαν στὸ σπουδαιότερο μέρος τοῦ περιβόλου τοῦ μοναστηριοῦ, δηλαδὴ στὴν πρόσοψη, πολύεδρο, σταθερὸ καὶ δυνατὸ σχῆμα. Σὲ μιὰ τέτοια πρώτη ἐντύπωση τοῦ ἐπισκέπτη φαίνεται ὅτι ἀπέβλεψαν ἐκεῖνοι ποὺ ἀντιστήριξαν ὁλόκληρη σχεδὸν τὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ μοναστηριοῦ²².

Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι οἱ σκάρπες σὰν οἰκοδομικὴ συνήθεια διατηρήθηκαν ὡς σήμερα στὴν Πάτμο περισσότερὸ ἀπὸ ὅ,τι σ' ὁποιοδήποτε ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ντόπιοι τεχνίτες πολὺ συχνὰ στερεώνουν τὰ παρεκκλήσια σὲ ὅλο τὸ μῆκος τῶν μακρῶν πλευρῶν τους μὲ πλαγιαστὰ ἀντιστηρίγματα, δίνοντάς τους ἔτσι ἓνα ἰδιόμορφο πολύεδρο σχῆμα.

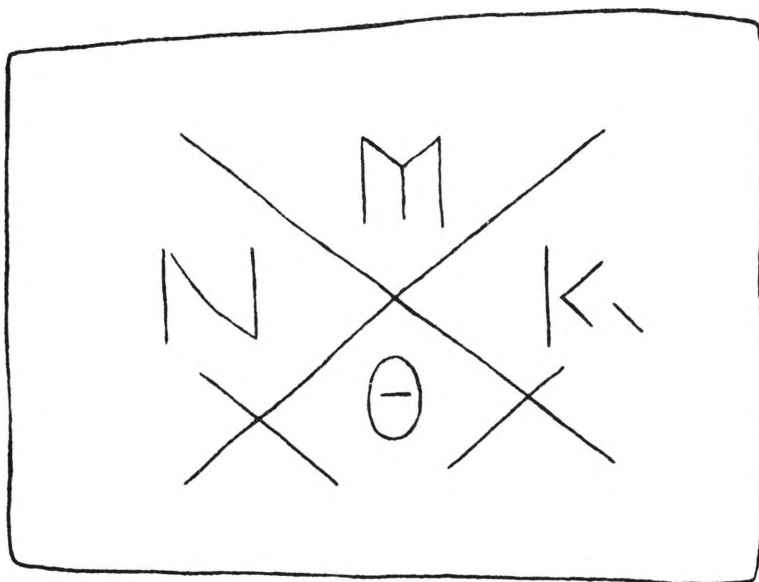
Ἡ σκάρπα μὲ τὴν παλιότερη οἰκοδομικὴ ἐπιγραφή ποὺ ἐξετάσαμε πιὸ πάνω, χωρίζεται ἀπὸ τὸ ἀκάλυπτο ἀνώτερο μέρος τοῦ τείχους μὲ ἓνα, χαρακτηριστικὸ ἐπίσης γιὰ τὴν ἐποχὴ, ἄδρὸ στρογγυλὸ μέλος ποὺ τελειώνει ἐπάνω τὴν ἀντιστήριξη σὰν κουπαστὴ²³. Τὸ ὀρθογώνιο πλαίσιο ποὺ περιβάλλει τὴν ἐπιγραφή σχηματίζεται ἀπὸ δυὸ ζωνηρά στρογγυλὰ μέλη ποὺ χωρίζονται ἀνάμεσά τους μὲ αὐλάκι καὶ θυμίζουν ἀνάλογα ὥραϊα μέλη τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Στὴ συνεχόμενη σκάρπα ποὺ ἀντιστηρίζει τὴ ΒΑ. γωνία τοῦ περιβόλου ὑπάρχουν δύο ἐπιγραφές. Στὴ μία ποὺ εἶναι ἐντειχισμένη ψηλὰ στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς σκάρπας (Σ χ ε δ. 1, 4) εἶναι χαραγμένο σὲ βαθύχρωμη πλάκα, μαυρόπετρα (ὕψος 0,34–0,38 μ., πλάτος 0,50 μ.), τὸ φυλακτήριο μονόγραμμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

22. Ἡ πλαγιαστὴ ἀντιστήριξη δὲν ἔχει μόνο στατικὸ λόγο. Σὰν μορφικὸ στοιχεῖο εἶναι ἰδιαίτερα προσφιλὴς στὶς ὀχυρώσεις τοῦ μαρμάκου καὶ παρουσιάζεται μάλιστα καὶ στὴν ἀστικὴ οἰκοδομία. Στούς πιὸ ἐπίσημους δρόμους τοῦ Ρεθύμνου, γιὰ νὰ περιορισθοῦμε στὸν ἐλληνικὸ χῶρο, τὰ σπίτια κτίσθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ λοξὴ ἀντιστήριξη στὴ βάση τους, ποὺ ἐνισχύει πολὺ τὴν ἐπιβλητικὴ ἐντύπωσή τους.

23. Ἀ. Μαραβᾶ – Χατζηνικολάου, Πάτμος, εἰκ. 29.

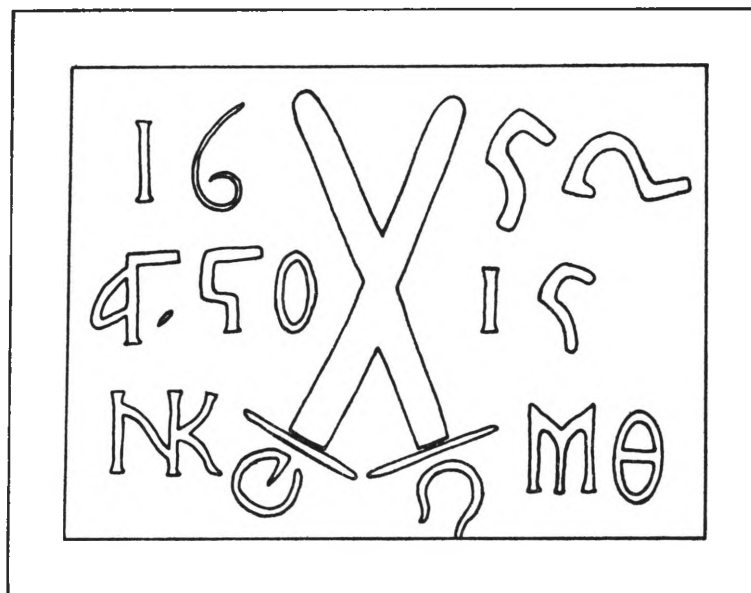
Ἐπιγραφή 4 – Φυλακτήριο μονόγραμμα.

Τὸ μονόγραμμα ἀναλύεται : Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ (με διπλὴ ἀναγραφὴ τοῦ γιώτα, γιὰ νὰ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὰς) Μήτηρ Θεοῦ.

Στὴ βόρεια πλευρὰ τῆς ἰδίας σκάρπας (Σ χ ε δ. 1, 5) εἶναι ἐντειχισμένη ἡ ἐπιγραφὴ ποὺ ἀκολουθεῖ, κι αὐτὴ χαραγμένη σὲ βαθύχρωμη πλάκα, μαυρόπετρα (ὕψος 0,50 μ., πλάτος 0,65 μ.). Ἡ ἀντιγραφὴ τῆς στὸ σχέδιο ποὺ παραθέτομε ἔγινε, ὅπως καὶ τῆς προηγούμενης ἐπιγραφῆς, ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν πέτρα.

Ἐπιγραφή 5 (Πί ν. 9α).

Τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς με τὶς συντομογραφίες του εἶναι :

16 Ἰησοῦς Χριστὸς 52

Αὐγούστου 15

Νικᾶ Α Ω Μήτηρ Θεοῦ

Ἡ σκάρπα ὅπου βρίσκονται οἱ δύο ἐπιγραφές, μ' ὅλο πὸν γωνιάζει, εἶναι ἐνιαία κατασκευή. Σίγουρα λοιπὸν οἱ ἐπιγραφές ἐντειχίσθησαν μαζί. Ἡ ἡμερομηνία 15 Αὐγούστου φαίνεται ὅτι σημαίνει τὸν ἐγκαινιασμό τῆς σκάρπας στὴν ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐτσι δικαιολογεῖται ἴσως πλᾶι στὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ παρουσία τοῦ μονογράμματος τῆς Θεοτόκου πὸ ἀλλωστε μετὰ τὴν ὁχύρωση τὴ συνδέει καὶ ἡ ιδιότητα τῆς Ὑπερμάχου.

Ἐπιγραφή 6 (Π 1 v. 9β).

$$1 + 6$$

$$7 \quad 7$$

Αὐγούστου

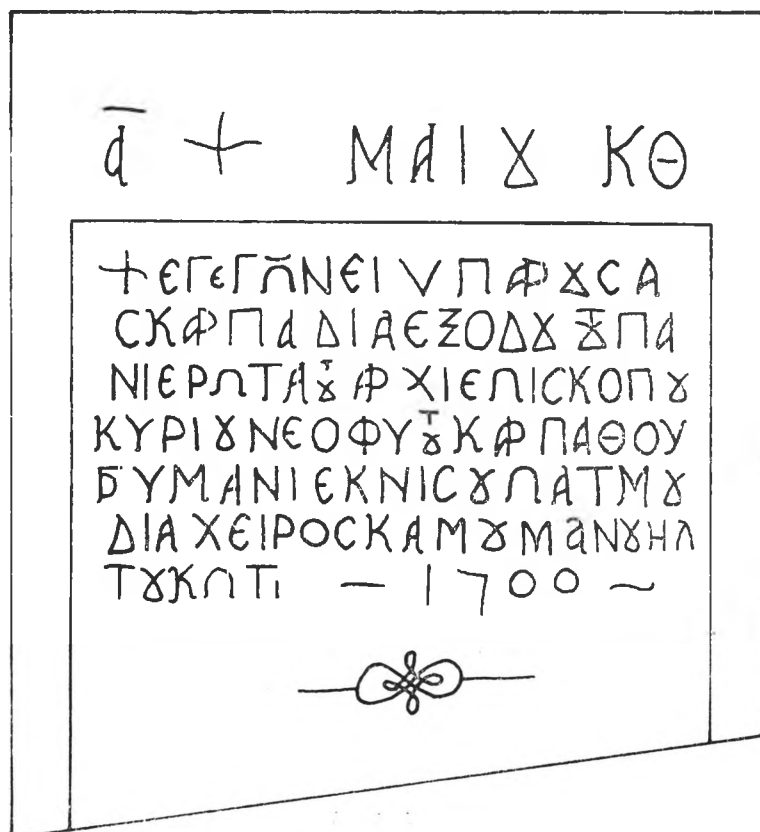
Γ

Ἡ ἐπιγραφή, χαραγμένη σὲ δυὸ πλάκες ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο, εἶναι ἐντειχισμένη ψη-
λὰ στὴν τελευταία, τῇ δυτικότερῃ ἀπὸ τὶς σκάρπες στὴν πρόσοψη (Σ χ ε δ. 1, 6), σ'
ἐκείνῃ δηλαδὴ πού ἀντιστηρίζει τὸ βόρειο τοῖχο τοῦ Ἐκκλησιαρχείου. Ἡ ἀντιγραφή
ἔγινε ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς πλάκες. Οἱ διαστάσεις τῆς πάνω πλάκας εἶναι πλάτος : 0,41 μ. –
0,24 μ., ὕψος : 0,21 - 0,11 μ. Τῆς κάτω πλάκας πλάτος : 0,37 μ., ὕψος : 0,215 μ. Οἱ ἀρι-
θμοὶ ἔχουν ὕψος 0,06 - 0,095 μ. Τὰ γράμματα : ὕψος 0,045 - 0,065 μ., πλάτος 0,04 - 0,06 μ.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ χάραξη ἔγινε ἀπὸ ἄπειρο μάστορα. Τὰ δύο σημεῖα τῆς δεύτερης
σειρᾶς στὴν πάνω ἐπιγραφή δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἀντίστροφα βαλμένα
7, ἐνῶ τὸ ὅμοιο σῆμα στὴν κάτω πλάκα φαίνεται ὅτι εἶναι μᾶλλον 3, σύμφωνα μὲ τὴ συνή-
θεια πού ὑπῆρχε τότε νὰ ἀναγράφεται ἡ ἡμερομηνία μὲ γράμματα καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ
χρονολογία εἶναι μὲ ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς.

Ἡ σκάρπα ἀνατολικά ἀπὸ τὴν προηγούμενη, κοντὰ στὸ δυτικὸ πύργο τῆς εἰσόδου,
ἔγινε μὲ δαπάνη τοῦ Νεόφυτου Γριμάνη, μητροπολίτου Καρπάθου. Νά τί γράφει τὸ
« Βραβεῖο » γιὰ τὸν Γριμάνη : 17 κθ... τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκοιμήθην ὁ ἀρχιεπίσκοπος
πρώην καρπάθου κυρ νεόφυτος γριμάνης ἐκ νήσου πάτμου καὶ νέος κτήτωρ τοῦ μονα-
στηρίου καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσι μὲ τοὺς δικαίους.

Ἐπιγραφή 7 (Πί ν. 10 α - β).

ΑΨ ΜΑΙΟΥ ΚΘ
 + ΕΓΕΓΩΝΕΙ Ν ΠΑΡΟΥΣΑ
 ΣΚΑΡΠΑ ΔΙΑ ΕΞΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑ
 ΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
 ΚΥΡΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ
 ΓΡΥΜΑΝΙ ΕΚ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
 ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΚΑΜΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ
 ΤΟΥ ΚΩΤΙ ~ 1700 ~

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη σὲ στακτόχρωμο συμπαγῆ τιτανόλιθο (ὕψος 0,47 - 0,54 μ., πλάτος 0,508 μ.) ἐντειχισμένον ψηλὰ πάνω στὴ σκάρπα (Σχ εδ. 1, 7). Ἡ ἀντιγραφή ἔγινε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πέτρα. Τὸ κείμενο τῆς ἀναγράφεται καὶ στὸ χειρόγραφο βιβλίο τοῦ Σμυρνάκη. Ἀπὸ τὸ σχέδιο τῆς ἐπιγραφῆς ποὺ παραθέτομε καὶ τὴ φωτογραφία τῆς φαίνεται ἡ ἐπιστροφή στὸ μεσαιωνικὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων. Τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτη ἀπὸ τὴν Κῶ, μαζί με τὸ ὄνομα τοῦ Ρόδου τεχνίτη ποὺ θὰ δοῦμε στὴν ἐπόμενη ἐπιγραφή, ἀποτελοῦν σπουδαία μαρτυρία γιὰ τὴ συνεχιζόμενη τεχνικὴ ἐπαφὴ τῶν νησιῶν τοῦ δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, ποὺ προδίνεται καὶ ἀπὸ μορφολογικὰ τεκμήρια.

Με τὴν ἐπιγραφὴ αὐτὴ, ποὺ εἶναι ἡ νεώτερη πάνω σὲ σκάρπα, κλείνει χρονολογικὰ ἡ ἀντιστήριξη τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς βόρειας πλευρᾶς τοῦ μοναστηριοῦ.

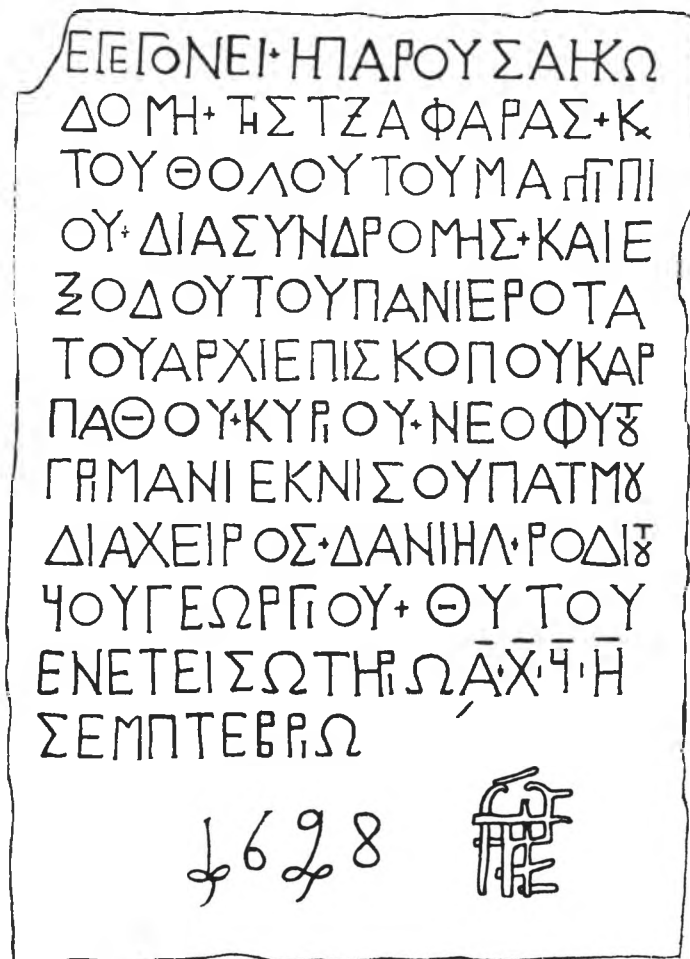
Ὁ Σμυρνάκης²⁴ ἀναφέροντας ἓνα ἔγγραφο τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ 1737, ὅπου οἱ μοναχοὶ διαπιστώνουν τὴν ἀνάγκη κατασκευῆς μιᾶς σκάρπας « διὰ βεβαιότητα τοῦ τείχους » σ' ἓναν τοῖχο τοῦ μοναστηριοῦ ποὺ ἔχει παλιώσει, συμπεραίνει πὼς πρόκειται γιὰ τὴ σκάρπα « τοῦ τρίτου πύργου μετὰ τὴν πρῶραν », τὴ δυτικὴ δηλαδὴ ἄκρη τοῦ μοναστηριοῦ. Τέτοια ὁμῶς χρονολογία σὲ σκάρπα δὲν ὑπάρχει. Κι οὔτε ὑπάρχει στὴ βόρεια πλευρὰ ἄλλη σκάρπα ἐκτὸς ἀπὸ τὶς χρονολογημένες ποὺ ἀναφέραμε. Ἡ κατασκευὴ τῆς ἐξ ἄλλου, ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἴδιο ἔγγραφο, συνδέεται μὲ μιὰ κτηματικὴ ἀνταλλαγὴ ποὺ τελικὰ ματαιώθηκε. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τόπος ἀρκετὸς γιὰ νὰ γίνῃ ἡ σκάρπα, τὸ μοναστήρι θὰ ἔπαιρνε ἓνα σπίτι ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸ ἀδυνατισμένο μέρος τοῦ τείχους καὶ σὰν ἀντάλλαγμα θὰ ἔδινε στὴν ἰδιοκτητριά του ἓνα ἀμπέλι στὸν Κάμπο. Ἡ ἀνταλλαγὴ ὁμῶς αὐτὴ φαίνεται πὼς τελικὰ δὲν πραγματοποιήθηκε, γιὰτὶ σὲ ἓνα ἄλλο ἔγγραφο τοῦ 1792, ποὺ ἀναφέρει ἐπίσης ὁ Σμυρνάκης²⁵, διαβάζομε ὅτι τὸ ἀμπέλι ἐκεῖνο πούληθηκε ἀπὸ τὸ μοναστήρι « διὰ γρόσια 70 εἰς τὸν Διακο - Ποθητὸν Ξένον ».

Στὸν Γριμάνη ὀφείλεται καὶ ἄλλο μνημειωδέστερο ἔργο : ἡ τελικὴ διαμόρφωση τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηριοῦ μπροστὰ ἀπὸ τὸ Καθολικὸ καὶ τὴν κύρια εἴσοδο. Νὰ τί γράφει ἡ ἐπιγραφὴ ποὺ εἶναι ἐντειχισμένη στὴ νότια στοὰ τῆς αὐλῆς :

24. Ἐ.ἀ. Ἡ μυστηριοφύλαξ νῆσος . . . σ. 1190.

25. Ἐ.ἀ. Ἡ μυστηριοφύλαξ νῆσος . . . σ. 1190.

Ἐπιγραφή 8 (Πί ν. 11α).

ΕΓΕΓΟΝΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΗΚΩ
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΖΑΦΑΡΑΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΘΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΑΓΓΙΠΗ
ΟΥ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ Ε
ΞΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡ
ΠΑΘΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ
ΓΡΙΜΑΝΙ ΕΚ ΝΙΣΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΔΑΝΙΗΛ ΡΟΔΙΤΟΥ
ΥΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΥΤΟΥ
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ ΑΧΨΗ
ΣΕΜΠΤΕΒΡΙΩ

1698

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη σὲ ἄσπρη μαρμάρινη πλάκα (ὕψος 0,452, πλάτος 0,32 μ.). Δὲν ἔχει ἰδιαίτερο πλαίσιο. Μόνο στὰ πλάγιά της οἱ στακτόχρωμες πέτρες

του τοίχου της Τζαφάρας σχηματίζουν και από τις δύο πλευρές από ένα κατακόρυφο στρογγύλεμα. Οί μικροί σταυροί που είναι χαραγμένοι ανάμεσα στις λέξεις δε χρησιμεύουν για στίξη.

Ἡ « Θόλος τοῦ μαγγιλίου »²⁶ (ἀρτοποιείου τοῦ μοναστηριοῦ) πού ἀναφέρεται, εἶναι ἀσφαλῶς τὸ τοξωτὸ προαύλιο τοῦ ἀρτοποιείου²⁷. Ὅσο γιὰ τὴ λέξη Τζαφάρα ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ σημασία της μένουν ἐντελῶς ἀμφίβολες μ' ὅλες τις σχετικὲς ὑποθέσεις²⁸ πού ἔχουν γίνει. Τὸ ὄνομα ἀποδίδεται σήμερα στὴ νότια στοὰ τῆς αὐλῆς μόνο. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανο ὅτι ὁ ἐντοπισμὸς ὀφείλεται στὴν ἐπιγραφή. Ἄν ὅμως ὀνομαζόταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ Τζαφάρα μόνο ἡ στοὰ αὐτή, τότε, χωρὶς ἀμφιβολία, στὴν ἐπιγραφή δηλώθηκε τὸ χαρακτηριστικότερο μέρος ὁλόκληρης τῆς κατασκευῆς τοῦ Γριμάνη. Γιατὶ ἡ στοὰ κατασκευαστικὰ δὲν ξεχωρίζει, ἀλλὰ συνδέεται μὲ τὸν δεῦτερο ἐξωνάρθηκα καὶ μὲ τὰ τρία μεγάλα ὀξυκόρυφα τόξα πού ξεκινοῦν ἀπ' αὐτὸν (Πί ν. 11β, 12α) καὶ πού μαζὶ μὲ τοὺς δυνατοὺς πεσσούς του δένουν ὁλόκληρη τὴν αὐλή.

Ἡ διαμόρφωση αὐτὴ τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς σχετίζεται ὀργανικὰ μὲ τὴν ἐπίσης ἐμφαντικὴ διαμόρφωση τῆς πλαγίᾳς μπροστὰ ἀπὸ τὸ μοναστήρι σὲ πανηγυρικὴ ἄνοδο μὲ δύο ἀναδιπλούμενες προσβάσεις (rampes)²⁹. Δὲν εἶναι ἀπίθανο λοιπὸν ὅτι καὶ ἡ ἐξωτερικὴ αὐτὴ διαμόρφωση εἶναι ἔργο τοῦ Γριμάνη. Ὁ χαρακτηρισμὸς ἄλλωστε τοῦ « Βραβείου » « νέος κτήτωρ » προϋποθέτει εὐρεία οἰκοδομικὴ δραστηριότητα πού μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές.

Στὴ « Μαύρη Μάνα », δηλαδὴ σὲ ἕναν κώδικα ὅπου καταχωροῦνται οἱ ἐνοικιάσεις τοῦ μοναστηριοῦ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνα, στὴν πίσω σελίδα τοῦ φύλλου 190 γίνεται λόγος γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Γριμάνη καὶ γιὰ τὰ χρηματικὰ ποσὰ πού δαπάνησε γι' αὐτά. Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Τζαφάρα καὶ τὴ σκάρπα, μαθαίνουμε πὼς τὸ 1700 ἔκτισε ὁ Γριμάνης τὰ τρία κελλιά στὴν αὐλὴ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Σταυροῦ, δηλαδὴ πάνω ἀπὸ τὴ θόλο τοῦ μαγκιπείου. Ἀκόμη διαβάζομε πλὰι σὲ διάφορες ἐπισκευὲς πού ἔκαμε στὸ μοναστήρι καὶ σὲ μετόχια του, πὼς τὸ 1707 « ἔκτισε καὶ τὰ κελλιά ὅπου εἶναι ἀπάνω εἰς τοὺς πύργους τοῦ ξενοδοχείου ». Τὰ τελευταῖα αὐτὰ κελλιά εἶναι οἱ παλιοὶ ξενῶνες³⁰ πού ὑπῆρχαν στὸν πάνω ὄροφο τῆς δυτικῆς ἄκρης τοῦ μοναστηριοῦ καὶ πού καταστράφηκαν μὲ τὸν σεισμὸ τοῦ 1956. Στὴ θέση τους κτίσθηκε τὸ νέο Σκευοφυλάκιο καὶ οἱ σημερινοὶ ξενῶνες.

Στὴν τεχνοτροπικὴ ἐξέλιξη τοῦ μοναστηριοῦ ἡ πρώτη ἐποχὴ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Κρητὸς ἀντανάκλᾳ ἀκόμη τὸ δυτικὸ Cinquecento, ἐνῶ ἡ ἐποχὴ τοῦ Νεόφυτου Γριμάνη εἶναι φανερό ὅτι σχετίζεται μὲ τὸ ἐμφαντικότερο Seicento πού γύρω στὸ τέλος τοῦ αἰῶνα φθάνει σὰν ἀντανάκλαση καὶ στὴν Πάτμο.

Ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ ἐκδηλώνεται καὶ στὴ διαμόρφωση τοῦ τάφου τοῦ μητροπολί-

26. Sophocles Lex. Rom. Byz. λ. *μαγκίλιον*. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς Β' I Ἀθήναι (1948), σ. 182 κ.έ. Ἀ. Ὁρλάνδου, Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, 2η ἔκδοση, Ἀθήναι (1958), σ. 71, εἰκ. 96.

27. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, πίν. 22 β.

28. Τέτοιες ὑποθέσεις ἔχουν γίνει ἀπὸ τὸν Σμυρνάκη, βλ. Ἡ μυστηριοφύλαξ νῆσος . . . σ. 1198.

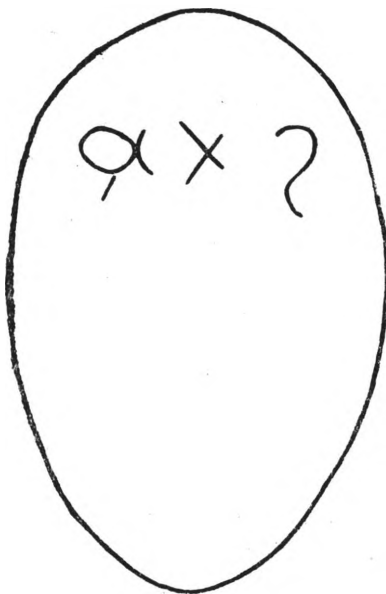
29. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, σ. 36 κ.έ. σχέδ. 1, 2.

30. Στοὺς παλιούς ξενῶνες ἦταν ἐντειχισμένη μία πλάκα πού σώζεται ἀκόμη (βλ. Ἀ. Μαραβᾶ - Χατζηνικολάου, Πάτμος πίν. CXV) μὲ παράσταση τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ καὶ μὲ τὴν ἐπιγραφή : *Ξένους ξένιζε μὴ Θεοῦ ξένος γένῃ*, παρμένη ἀπὸ στίχο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ. Ἡ ἐπιγραφή αὐτὴ δὲν εἶχε τοποθετηθῇ ὡς τὸ 1895, ὅπως συμπεραίνομε ἀπὸ τὰ γραφόμενα τῶν J. Bidez et L. Parmentier, *Un séjour à Patmos*, Gand (1895), σ. 45.

του Διδυμοτείχου Γρηγορίου, πού βρίσκεται στη ΒΑ. γωνία της έσωτερικής αὐλῆς τοῦ μοναστηριοῦ (Πί ν. 11β) καί πού χρονολογεῖται τὸ 1693.

Ἀπὸ τὰ ξυλόγλυπτα τέμπλα τοῦ μοναστηριοῦ πού χρονολογοῦνται στὸν 17ο αἰῶνα μόνο τὸ τέμπλο στὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας ἔχει χρονολογία. Μέσα σὲ αὐγόσχημο πλαίσιο (ὕψος 0,115, πλάτος 0,076 μ.) πού βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη, στὴ δεύτερη διακοσμητικὴ ζώνη μὲ φυτικὰ θέματα, ὑπάρχει χαραγμένη ἡ χρονολογία 1607.

Ἐπιγραφή 9.

Ἡ Πάτμος ἔχει ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα γιὰ τὴ μελέτη τῶν ξυλόγλυπτων τέμπλων, γιατί ὑπάρχει πλῆθος καί ποικιλία δειγμάτων ἀπ' αὐτὰ στὸ νησί³¹. Γι' αὐτό, ἐπιγραφές ὅπως τοῦ τέμπλου τῆς Παναγίας, πού καθορίζουν χρονολογικὰ μιὰ ὁλόκληρη κατηγορία ἀπὸ τέμπλα, εἶναι πραγματικὰ πολὺτιμες.

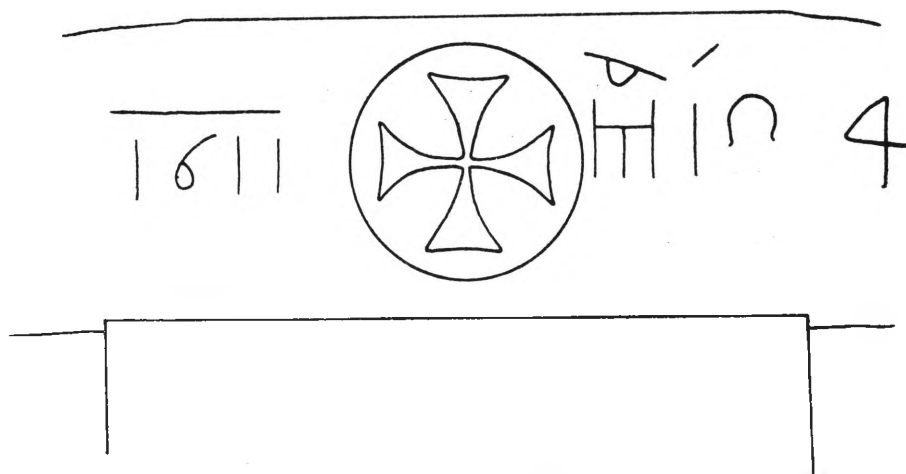
Στὶς ἐκκλησίες τοῦ μοναστηριοῦ πρέπει νὰ περιληφθῇ καί τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ὁνουφρίου³², πού βρίσκεται στὸ κατώτερο μέρος τῆς πλαγιάς, μπροστὰ στὸ μοναστήρι. Ὅπως σημειώσαμε, ἡ πλαγιά αὐτὴ σχηματίσθηκε ὁλόκληρη σὲ πανηγυρικὴ ἄνοδο τοῦ μοναστηριοῦ ἴσως στὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνα. Καί πρωτίτερα ὅμως, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα τουλάχιστον, ὅταν σχηματίσθηκε τὸ προαύλιο τοῦ μοναστηριοῦ μὲ τὴν οἰκοδόμηση τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, εἶναι φανερό ὅτι ὁ χώρος μπροστὰ στὸ μοναστήρι ὑπολογιζόταν σὰν ἀναπόσπαστο μέρος του.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ὁνουφρίου ἀνήκει στὸν ἀπλὸ καμαροσκέπαστο τύπο τῆς δεύτερης οἰκοδομικῆς περιόδου. Εἶναι κτισμένη μὲ ἰσόδομο τρόπο ἀπὸ τὴ συνηθισμένη στὴν ἐποχὴ αὐτὴ στακτόχρωμη πέτρα. Στὸ ἀνώφλιο (μῆκος 1,20, ὕψος 0,33 μ.) τῆς εἰσόδου τῆς ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή :

31. Κ. Χ. Φατούρου, Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, σ. 31 κ.έ., πίν. 11 - 22α.

32. Βλ. στὴν ἴδια ἐργασία, σ. 36, σχέδ. 1, 2.

Ἐπιγραφή 10 (Πί ν. 12β).

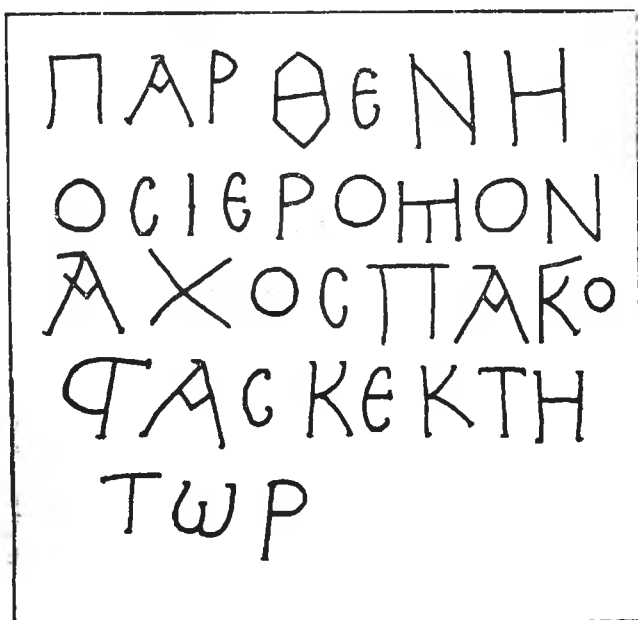

1611 + ΜΑΙΩ 4

Ύψος γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν : 0,06 - 0,095 μ., πλάτος 0,025 - 0,065 μ.

Ἡ κτιτορική ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη σὲ μαρμάρινη πλάκα (ὕψος 0,39 μ., πλάτος 0,42 μ.) ἐντειχισμένη μέσα στὴν κόγχη πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ἐπιγραφή 11 (Πί ν. 13β).

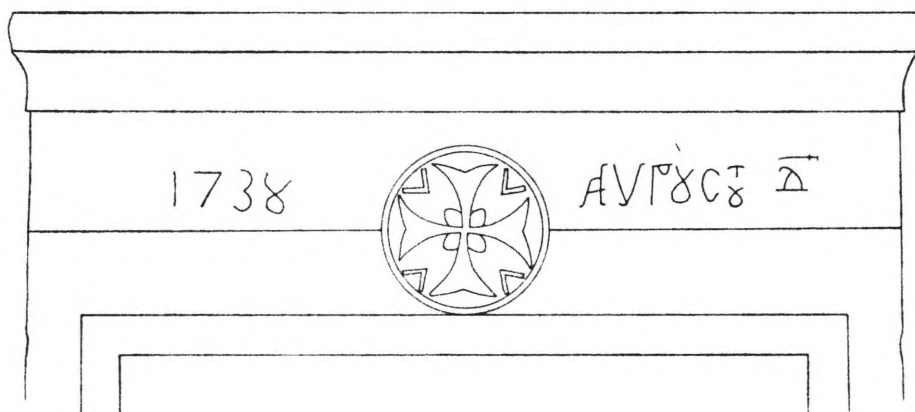
ΠΑΡΘΕΝΗ
ΟΣΙΕΡΟΜΟΝ
ΑΧΟΣΠΑΓΚΟ
ΣΤΑΣΚΕΚΤΗ
ΤΩΡ

Ύψος γραμμάτων 0,05 - 0,06 μ., πλάτος 0,045 - 0,06 μ.

Ὁ Παρθένιος Παγκώστας εἶναι ὁ γνωστὸς ἰδρυτὴς τοῦ γυναικείου μοναστηριοῦ τῆς Πάτμου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (1607)³³. Ὁ θάνατός του στὸ « Βραβεῖο » σημειώνεται τὸ 1628.

Στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰώνα κατασκευάσθηκε τὸ πλαίσιο τῆς πόρτας ἀνάμεσα στὴν αὐλὴ τοῦ Καθολικοῦ καὶ στὴν αὐλὴ τῆς Τράπεζας. Τὸ ἀνώφλιό της (μῆκος 1.40 μ., ὕψος 0,55 μ.) γράφει :

Ἐπιγραφή 12 (Π λ ν. 13α).

1738 + ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ Δ'.

Ἡ χρονολόγηση τῆς πόρτας μετὰ τὴν ἐπιγραφή αὐτὴ εἶναι σημαντικὴ. Ἡ ἄρθρωση στὴ διακόσμησή της εἶναι κιόλας ἀβαθὴς καὶ μᾶλλον ξηρὴ σὲ σύγκριση μετὰ τὴ διακόσμηση τῆς Τζαφάρας ποὺ κατασκευάσθηκε, ὅπως εἶδαμε, πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια. Καὶ ἡ διακόσμηση τῆς Τζαφάρας πάλι, μ' ὅλο ποὺ παρουσιάζεται δυνατὴ, ὕστερεῖ σὲ σύγκριση μετὰ τὴ γεμάτη ζωὴ καὶ σαφήνεια διακόσμηση τῆς ἐποχῆς τοῦ Νικηφόρου.

Τέτοιες κοσμητικὰ διαρθρωμένες πλαισιώσεις, ποὺ ὑπάρχουν σὲ ἐπιγραφές καὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἢ καὶ σὲ ἐνεπίγραφα « μαντώματα » (πλαίσια) σπιτιῶν, θὰμποροῦσε νὰ βοηθήσουν γιὰ τὸν σχηματισμὸ ἐνὸς χρονολογικοῦ δειγματολογίου κοσμημάτων, ποὺ θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο γιὰ τὴ μελέτη τῆς πατμιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἡ πόρτα ποὺ συνδέει τὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας μετὰ τὸ Καθολικὸ ἔχει διακοσμητικούς χαρακτήρες ποὺ παρουσιάζουν ἀναλογία μετὰ τοὺς χαρακτήρες τῆς πόρτας τῆς αὐλῆς. Στὸ ἀνώφλιό της ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ παρεκκλησίου τῆς Παναγίας ἔχει σήμερα ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ πόρτα γραμμένη τὴ χρονολογία 1745, ποὺ ἀναφέρεται στὴν τελευταία εἰκονογράφηση τοῦ παρεκκλησίου. Ἀνατολικά ὅμως ἀπὸ τὴν πόρτα, κοντὰ στὴ βάση της, ὑπάρχει προσκολλημένο στὸ δάπεδο στόμιο στέρνας (πηγαδιοῦ κατὰ τὴν τοπικὴ ὀνομασία), ἀνοιγμένο σὲ ἀναποδογυρισμένο παλαιοχριστιανικὸ μαρμάρينو κιονόκρανο, ποὺ πάνω ἔχει χαραγμένη τὴν ἐπιγραφή :

33. Μιχ. Μαυρουδῆ, Πάτμος, τὸ νησί μετὰ τὴν ἱερὴ ἱστορία καὶ τοὺς χριστιανικοὺς θησαυροὺς, Ρόδος 1952.

Ἐπιγραφή 13 (Πί ν. 13β).

1742 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 26

Ἡ χρονολογία αὐτὴ δὲν εἶναι ἀσύμφωνη καὶ μὲ τὸν χαρακτήρα ποὺ ἔχει ἡ διακόσμηση τῆς πόρτας.

Τὸ στόμιο τῆς στέρνας αὐτῆς, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Σμυρνάκης³⁴, ἦταν παλιότερα ἀνοιγμένο κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεολόγου στὸ νάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ πολυομβρία ξεχείλισαν τὰ νερά καὶ πλημμύρισαν τὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου καὶ τὴ λάρνακά του, χρειάστηκε νὰ κλεισθῇ τὸ 1742 τὸ παλιότερο στόμιο καὶ ἀνοίχθηκε τὸ σημερινὸ στὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας.

Στὸ μοναστήρι υπάρχουν ἀκόμη σὲ ὑπέρθυρα κελλιῶν οἱ ἐπιγραφές 2, 3, 4 καὶ 8 ποὺ παρουσιάζει ὁ κ. Παπαδόπουλος στὸ τεῦχος αὐτό. Σχετικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ὅτι στὴν Πάτμο ἔχει γίνεи συχνότατα δεύτερη χρησιμοποίηση τῶν «μαντωμάτων», γι' αὐτὸ ἡ παρουσία τους στὶς πόρτες δὲ σημαίνει ὅτι καὶ τὰ κελλιὰ κατασκευάστηκαν τὴν ἴδια ἐποχὴ. Εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ μεταφέρθηκαν ἀπὸ γκρεμισμένα σπίτια τῆς Χώρας.

Στὴν τρίτη οἰκοδομικὴ περίοδο τοῦ μοναστηριοῦ ἀνήκουν οἱ ἐπιγραφές τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Συνοδικοῦ. Τὸ ὕψος τώρα εἶναι περισσότερο μεγάλοστομο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νικηφόρου καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι χρησιμοποιεῖται τὸ δακτυλικὸ ἐξάμετρο καὶ ἡ ἐπικὴ γλῶσσα. Ἀνάλογη διάθεση ὑπάρχει καὶ στὸ ὕψος τῶν μεγάλων ἐπίσημων χώρων τοῦ μοναστηριοῦ ποὺ ἐγκαινιάζονται μὲ τὶς ἐπιγραφές αὐτές καὶ προπάντων στὸ χῶρο τοῦ Συνοδικοῦ.

34. Ἐ.ἀ. Ἡ μυστηριοφύλαξ νήσος . . . σ. 1437, 1438.

Ἐπιγραφή 14 (Π ί ν. 14α).

ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΟΝ

ΔΕΥΡ ΑΝΕΡ ΚΕΙΝΤΑΙ ΟΣΑΙ ΦΑΕΙΝΑΙ ΧΕΡΙΓΡΑΦΟΙ ΒΙΒΛΟΙ
ΑΝΔΡΙ ΡΑ ΦΕΡΤΕΡΑΙ ΠΙΝΥΤΩ, ΧΡΥΣΙΟΥ ΔΟΚΕΟΥΣΑΙ
ΤΑΥΤ ΑΡΑ ΤΗΡΕΕ ΦΥΛΑΞ ΞΕΙΟΜΑΛΛΟΝ ΒΙΟΤΟΙΟ
ΤΩΝ ΔΟΜΟΣ ΟΥΝΕΚ ΟΣ ΝΥΝΤΟΙ ΓΙΝΑΤΟ ΦΕΓΓΟΒΟΛΟΣ ΓΕ
ΧϞΗΗΗΙΙ

ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΟΝ

ΔΕΥΡ ΑΝΕΡ ΚΕΙΝΤΑΙ ΟΣΑΙ ΦΑΕΙΝΑΙ ΧΕΡΙΓΡΑΦΟΙ ΒΙΒΛΟΙ
ΑΝΔΡΙ ΡΑ ΦΕΡΤΕΡΑΙ ΠΙΝΥΤΩ, ΧΡΥΣΙΟΥ ΔΟΚΕΟΥΣΑΙ
ΤΑΥΤ ΑΡΑ ΤΗΡΕΕ ΦΥΛΑΞ ΞΕΙΟ ΜΑΛΛΟΝ ΒΙΟΤΟΙΟ
ΤΩΝ ΔΟΜΟΣ ΟΥΝΕΚ ΟΣ ΝΥΝ ΤΟΙ ΓΙΝΑΤΟ ΦΕΓΓΟΒΟΛΟΣ ΓΕ
ΧϞΗΗΗΙΙ

Ἡ ἐπιγραφή, χαραγμένη σὲ πλάκα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο (ὕψος 0,525 μ., πλάτος 0,812 μ.), εἶναι ἐντειχισμένη πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Βιβλιοθήκης.

Ὁ Σμυρνάκης³⁵ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὐτὴ κατασκευάσθηκε καὶ ἐντειχίσθηκε στὴ σημερινή της θέση τὸ 1862 μὲ ἐπιμέλεια τοῦ Ἱ. Σακελλιώνας καὶ ὅτι ἀντιγράφηκε ἀπὸ μιὰ παλιότερη. Ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι σωστὴ, γιατί στὸν τρίτο τόμο τοῦ ἔργου τοῦ Edward D. Clarke, *Travels in various countries of Europe, Asia and Africa*, πού εἶναι δημοσιευμένος τὸ 1814, παρατίθεται σὲ ὑποσημείωση στὴ σελ. 347, παρμένο ἀπὸ τὸ *Manuscript Journal of Mr. Walpole*, τὸ ἴδιο κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, χωρὶς ὅμως τὴν ἐπικεφαλίδα καὶ μὲ τὴ χρονολογία δηλωμένη ἔτσι : *ἐπὶ ἔτους Ἀωβ' Μηνὸς Ἀυγούστου*.

Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ καθορισθῇ ποιὰ θὰ ἦταν ἡ θέση τῆς ἀρχικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 1802. Ἀπὸ τὴν περιγραφὴ πού δίνει ὁ V. Guerin³⁶, συμπεραίνομε πὼς ἡ βιβλιοθήκη θὰ στεγαζόταν, τὴν ἐποχὴ πού ἐπισκέφθηκε ἐκεῖνος τὸ μοναστήρι, σὲ δυὸ συνεχόμενους χώρους τοῦ Συνοδικοῦ. Ἀκόμη μᾶς πληροφορεῖ ὁ V. Guerin³⁷ ὅτι οἱ χώροι αὐτοὶ διευ-

35. Βλ. στὸ ἴδιο ἔργο, σ. 1233.

36. V. Guerin, *Description de l'île de Patmos et de l'île de Samos*, Paris (1856) σ. 57 κ.έ.

37. Βλ. στὸ ἴδιο ἔργο σ. 59.

θετήθηκαν, στη μορφή που τους είδε εκείνος, τὸ 1828. Ἀλλὰ οἱ χώροι τοῦ Συνοδικοῦ, ὅπως θὰ δοῦμε στὴν ἐπόμενη ἐπιγραφή, κατασκευάσθηκαν τὸ 1806. Ὡστε προηγουμένως ἡ Βιβλιοθήκη θὰ στεγαζόταν κάπου ἄλλου. Ὁ Ed. D. Clarke³⁸, μιλώντας γιὰ τὸ χῶρο τῆς Βιβλιοθήκης πὺ ἐπισκέφθηκε ἐκεῖνος, λέει πὺς μπῆκε σὲ « ἓνα μικρὸ ὀρθογώνιο δωμάτιο πὺ εἶχε λίθινη ὀροφή μὲ σταυροθόλιο ». Ἀλλὰ τέτοια ὀροφή δὲν ἔχει οὔτε ὁ χῶρος τοῦ Συνοδικοῦ οὔτε ὁ χῶρος ὅπου στεγάζεται σήμερα ἡ βιβλιοθήκη. Σταυροθόλιο ἔχει μόνο τὸ « οἰκίδιον » τοῦ Νικηφόρου (βλ. ἐπιγραφή 2) καὶ θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ υποθέσῃ πὺς ἐκεῖ εἶδε ἀκόμη τὰ βιβλία ὁ Clarke, ἂν στὴν ἐπιγραφή δὲν ἀναφερόταν καθαρὰ πὺς τὸ οἰκοδόμημα κατασκευάσθηκε γιὰ τὰ βιβλία τὸ 1802.

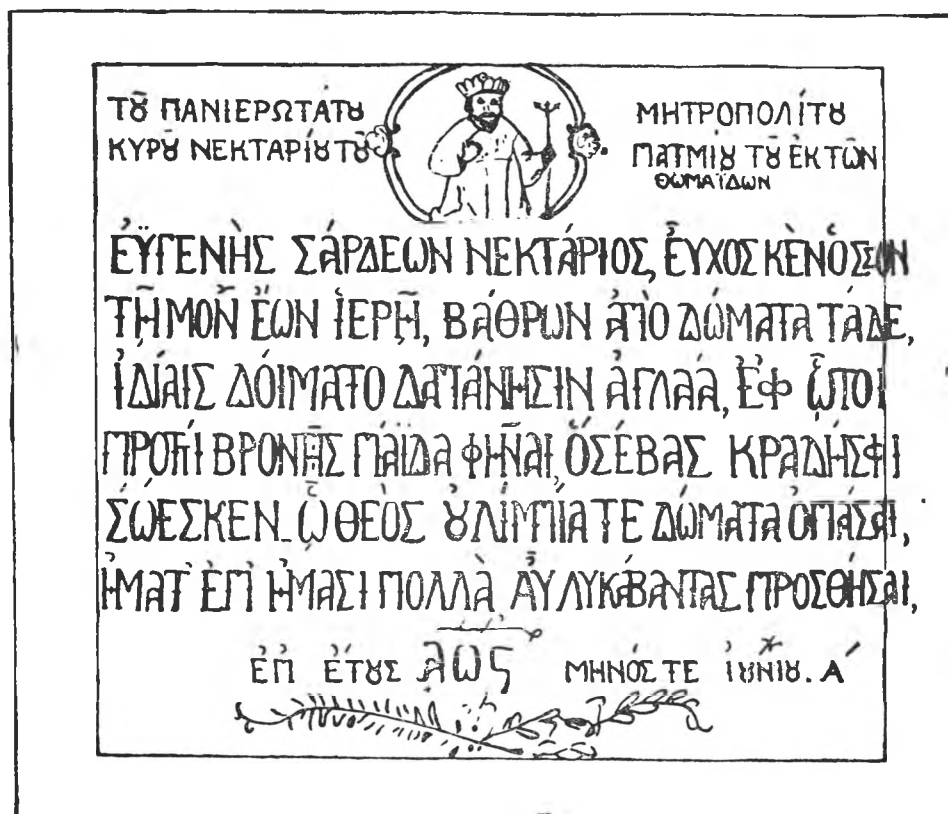
Στὴ σημερινή τους θέση φαίνεται πὺς μεταφέρθηκαν τὰ βιβλία μετὰ τὸ 1860, ὅπως συμπεραῖνουμε ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰ. Φλωρίδου μὲ χρονολογία 28 Αὐγούστου 1860 πρὸς τὸν Ἰ. Σακελίωνα πὺ εἶχε πάει στὴ Ρόδο γιὰ ζητήματα τῆς Τετρανήσου (Πάτμου, Ἰκαρίας, Λέρου καὶ Καλύμνου) σὰν πληρεξούσιος τῆς. Ἡ ἐπιστολή, ὅπως τὴν παραθέτει ὁ Σμυρνάκης³⁹, γράφει : *« Ἀνυπομόνως βλέπω τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἰς Πάτμον μεταβῆσῃ πρὸς τακτοποίησιν τῆς βιβλιοθήκης, ἥτις ἐσχάτως ἔλαβε στέγην ἐπὶ λιθίνων ἀψίδων στηριζομένη⁴⁰. Τὰ ἐρμάρια ἐχρωματίσθησαν, τὰ δὲ βιβλία μένουσιν ἐν οἰκῇμασιν ἄλλοις, ἕως οὔ ἔλθῃς »*.

38. Travels . . . τομ. III, σ. 344.

39. Ἡ.α. Ἡ μυστηριοφύλαξ νῆσος . . . σ. 1234.

40. Πραγματικὰ ἡ ξύλινη ὀροφή τῆς σημερινῆς βιβλιοθήκης στηρίζεται σὲ τόξα λίθινα.

Ἐπιγραφή 15 (Πί ν. 14β).

ΕΥΓΕΝΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ΕΥΧΟΣ ΚΕΝ ΟΣΣΩΝ
ΤΗ ΜΟΝ ΕΩΝ ΙΕΡΗ, ΒΑΘΡΩΝ ΑΠΟ ΔΩΜΑΤΑ ΤΑΔΕ,
ΙΔΙΑΙΣ ΔΟΙΜΑΤΟ ΔΑΠΑΝΗΣΙΝ ΑΓΛΑΑ, ΕΦ ΩΤΟΙ
ΠΡΟΤΤΙ ΒΡΟΝΤΗΣ ΠΑΙΔΑ⁴¹ ΦΗΝΑΙ, Ο ΣΕΒΑΣ ΚΡΑΔΗΣΦΙ
ΣΩΕΣΚΕΝ. Ω ΘΕΟΣ ΟΥΛΙΜΠΙΑ ΤΕ ΔΩΜΑΤΑ ΟΠΑΣΑΙ,
ΗΜΑΤ ΕΠ ΗΜΑΣΙ ΠΟΛΛΑ, ΑΥ ΛΥΚΑΒΑΝΤΑΣ ΠΡΟΣΘΗΣΑΙ,
ΕΠ ΕΤΟΥΣ ΑΩΣ ΜΗΝΟΣ ΤΕ ΙΟΥΝΙΟΥ. Α'

Ἡ ἐπιγραφή, γραμμένη σὲ πλάκα ἀπὸ σχιστόλιθο, εἶναι ἐντειχισμένη πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Συνοδικοῦ. Τὰ γράμματα ἐξέχουν καὶ σχηματίζονται μὲ ἀποκοπὴ τοῦ βάθους.

Ὁ θάνατος τοῦ μητροπολίτου Σάρδεων Νεκταρίου σημειώνεται στὸ « Βραβεῖο » τὸ 1831. Κι αὐτὸς ἀναγράφεται σὰν « νέος κτήτωρ καὶ βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς ὡς τὰ θεάρεστα ἔργα καὶ ψυχροφελῇ τὸν ἀποδεικνύουν... ». Πραγμα-

41. Γιά τὸ βροντῆς παῖδα, βροντογενῆ, βροντόπαιδα, βροντόφωνον ποὺ ἀποδίδεται στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο βλ. Ἐρ. Στεφάνου, *Θησαυρὸν λ. βροντή*.

τικά ή πλευρά του Συνοδικού που τήν έχει ανοικοδομήσει « ἐκ βάθρων », σύμφωνα με τήν επιγραφή, είναι αρκετά μεγάλη⁴².

Ἡ ἴδια ἡ αἶθουσα τοῦ Συνοδικοῦ ἔχει στήν ξύλινη ὀροφή της ἀνάμεσα στά δοκάρια καί πάνω σέ ἄσπρο βάθος γραμμένη με κόκκινα γράμματα τήν ἐπιγραφή :

Ἐπιγραφή 16 (Π ί ν. 15α).

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΓΓΛΑΟΜΟΡΦΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗ.....
 ΑΝΕΓΕΡΘΗΣΑ Δ' ΙΔΙΩΝ ΑΛΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩ-
 ΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΤΩΝ ΘΩΜΑ-
 ΙΔΩΝ ΕΓΕΝΕΤΟ ΗΝ ΠΕΡ ΘΕΟΣ ΥΨΙΜΕΔΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΕΡΜΑΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ
 ΔΙΑΤΗΡΩΕΙ ΕΠ' ΕΤΟΥΣ ΑΩΣ ~ ΙΟΥΝΙΟΥ Α

Τὸ τέλος τῆς πρώτης σειρᾶς εἶναι σβησμένο. Ὁ Σμυρνάκης⁴³, δίνοντας τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, σημειώνει στὴ θέση αὐτὴ τίς λέξεις « ἐκ βάθρων ». Ἀπὸ τὰ ἴχνη ὅμως ποὺ σώζονται, φαίνεται πὼς ὑπῆρχαν κάποιες λέξεις με περισσότερα γράμματα.

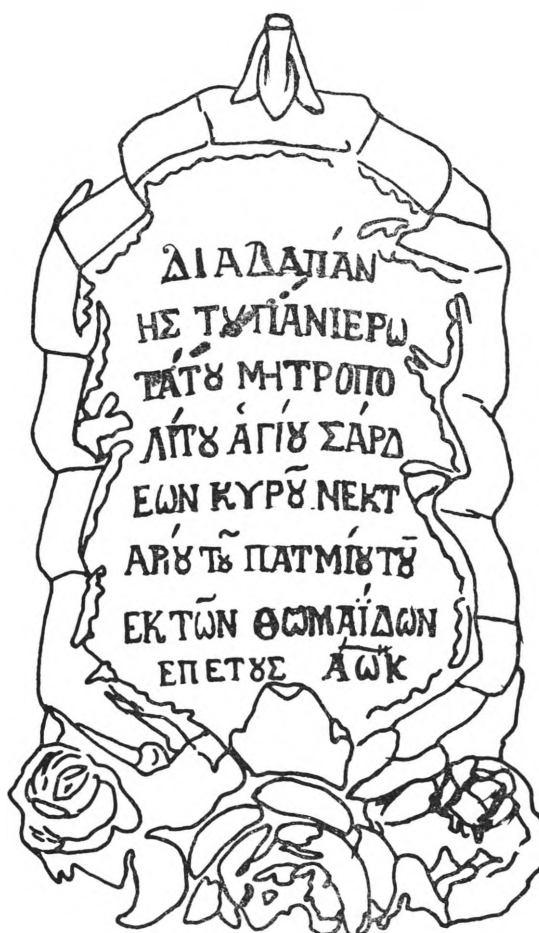
Στὸ Καθολικὸ τοῦ μοναστηριοῦ ἔχει πληρώσει ὁ Νεκτᾶριος γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ξυλόγλυπτου τέμπλου⁴⁴, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή ποὺ εἶναι γραμμένη πάνω στὸν ἀριστερὸ κιονίσκο, δίπλα ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ.

42. Ἄ. Μαραβᾶ - Χατζηνικολάου, Πάτμος, εἰκ. 32 ἀριστερά.

43. Ἐ.ἀ. Ἡ μυστηριοφύλαξ νῆσος... σ. 1222.

44. Ἄ. Μαραβᾶ - Χατζηνικολάου, Πάτμος εἰκ. 53.

Ἐπιγραφή 17 (Πί ν. 15β).

ΔΙΑ ΔΑΠΑΝ
ΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩ
ΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟ
ΛΙΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΡΔ
ΕΩΝ ΚΥΡΟΥ ΝΕΚΤ
ΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ ΤΟΥ
ΕΚ ΤΩΝ ΘΩΜΑΙΔΩΝ
ΕΠ ΕΤΟΥΣ [,] ΑΩΚ'

Ἡ ἀφθονη καὶ πλούσια νεοκλασσικὴ διακόσμηση, ὅπως καὶ τὸ φανταχτερὸ ὄφος τοῦ ὠραίου στοῦ εἶδος τοῦ τέμπλου, ἐκφράζουν τὸ ἴδιο πνεῦμα ποὺ βλέπομε στοὺς συγχρόνους ἐπισήμους χώρους τοῦ μοναστηριοῦ κι ἀκόμη στὶς ἐπιγραφὲς τῆς περιόδου αὐτῆς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ ἀναφέραμε, ὁ Νεκτάριος ἔχει χρηματοδοτήσει καὶ ἄλλα ἔργα ἐκκλησιαστικά καὶ κοινωφελῆ ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι.

Στις αρχές τοῦ 19ου αἰώνα ἐκδηλώνεται πάλι στὴ Χώρα ἔντονη οἰκοδομικὴ δραστηριότητα, κυρίως μὲ τὴ διεύρυνση παλιῶν σπιτιῶν ποὺ τώρα θεωροῦνται μικρὰ καὶ ἀσύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἡ τάση αὐτὴ συνεχίζεται ὁλόκληρον τὸν αἰώνα καὶ στίς τελευταῖες μάλιστα δεκαετηρίδες του καταλήγει σὲ μιὰ ἔφεση γιὰ μεγαλοπρέπεια, ὅπως τὴ βλέπομε στὰ μεγάλα νεοαναγεννησιακὰ σπίτια μὲ τὸν ἰδιόρρυθμο καὶ συμπαθῆ μισο-λαϊκὸ χαρακτήρα τους. Ἡ Χώρα ποὺ ἔχει συντεθῇ μὲ τὸν παλιὸ δαιδαλώδη ρυμοτομικὸ τρόπο γύρω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἀποκτίνει τὴν ἴδια ἐποχὴ στὸ χαμηλότερο, βόρειο μέρος της, μιὰ ἐπίσημη εὐθεία ἀρτηρία ποὺ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν πανηγυρικὴ ἄνοδο τοῦ μοναστηριοῦ. Καὶ τὰ μεγάλα σπίτια, ποὺ κτίζονται τότε πλάι στὴν ἀρτηρία, γίνονται στὸ σύνολό τους ἓνα εἶδος πρόσοψης τοῦ οἰκισμοῦ πρὸς τὴ θάλασσα.

Ἡ τεχνοτροπία τῆς τελευταίας αὐτῆς ἐποχῆς δὲν ἀντιπροσωπεύεται οὐσιαστικὰ στὴν οἰκοδομικὴ ἱστορία τοῦ μοναστηριοῦ.

ΚΑΝΤΩ Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

INSCRIPTIONS RELATIVES À L' HISTOIRE DE LA CONSTRUCTION DU MONASTÈRE DE SAINT - JEAN LE THÉOLOGUE À PATMOS

L'histoire de la construction du monastère de Saint - Jean le Théologue à Patmos peut être divisée en trois grandes périodes. La première commence avec la fondation du monastère par Saint Christodoule à la fin du XIe siècle et se termine au XVIe siècle. Dès les dernières décades du XVIe siècle, se manifeste un nouvel esprit qui se caractérise par le reflet clair des tendances d'art contemporain de l'Europe occidentale. La dernière période commence à la fin du XVIIIe siècle et se prolonge jusqu' à la troisième décade du XIXe siècle. Depuis lors l'histoire de la construction du monastère ne présente pas de changements importants.

Des inscriptions concernant les phases de la construction pendant la première période manquent totalement. C'est seulement des manuscrits conservés qu'on pourrait tirer des renseignements à ce sujet. Quelques bâtiments de cette époque sont conservés à la partie Est du monastère. L'enceinte de défense aussi à la partie Est du monastère est, comme nous allons le voir, antérieure à la deuxième période.

Toutes les inscriptions présentées ici appartiennent à la deuxième et à la troisième période de la construction du monastère.

La grande floraison de l'architecture de Patmos remonte au début de la deuxième période qui coïncide avec la prospérité économique de l'île pendant les dernières décades du XVIe siècle et la première moitié du XVIIe siècle. Les marins et les négociants patmiens naviguaient alors dans la Méditerranée et entretenaient des rapports étroits avec l'Occident et surtout avec l'Italie. Ils assuraient la prospérité à leur île, en lui apportant de l'Occident quelque chose de sa culture. Plus qu' avec les autres endroits de la Grèce, Patmos se trouvait en rapports étroits avec la Crète, qui était alors un centre vivant de culture gréco - occidentale. C'est à cette époque justement que l'habitat de Chora s'établit autour du monastère et que le monastère lui-même forme le plan qu' il a conservé jusqu' à nos jours, sauf quelques changements insignifiants.

Vers la fin du XVIe siècle et le début du XVIIe la vie entière du monastère est dominée par une personnalité éclairée, Nicéphore le Crétois, supérieur du monastère pendant plusieurs années. Il avait fait ses études dans son île natale et en Italie et appartenait à ce monde de Crétois cultivés qui, imprégnés d'esprit humaniste ramenèrent cet esprit à Patmos. C'est justement Nicéphore qui est l'auteur de l'épigramme no. 1, commémorant la fondation de la chapelle, consacrée aux Saints - Apôtres, qui est érigée devant le portail du monastère. La chapelle, qui est formée par une nef unique avec coupole en croix inscrite, présente un exemple

très typique de style architectonique de la deuxième période. Ses murs sont appareillés en assises réglées de pierres grises, alors en usage. Son style constitue un mélange caractéristique fondé sur des éléments locaux anciens, mêlés à d'autres de l'art gothique tardif qui étaient déjà assimilés au cours de la première période de la construction du monastère. Les nouveaux éléments, qui reflètent la Renaissance occidentale, donnent à l'édifice son caractère dominant. En général sa composition architecturale, à l'extérieur ainsi qu'à l'intérieur, produit une impression de clarté et d'équilibre presque classiques.

Ceci est valable aussi pour la composition et la forme des lettres de l'inscription déjà mentionnée, qui est gravée sur le côté intérieur du linteau de la porte d'entrée et se réfère à la fondation de l'église par Nicéphore en 1603. En plus de ces renseignements, cette inscription est également intéressante par ses iambes euripidiens et sa langue imitant celle des auteurs grecs classiques, par son caractère d'écriture évoquant la dernière période hellénistique et par l'ornement ciselé en forme de cymatium lesbien qui l'encadre.

Une autre épigramme de Nicéphore se trouve dans la pièce qui est construite à côté de l'église de Saint - Jean. L'épigramme (no. 2) nous informe que c'est Nicéphore qui a fait construire cette « maisonnette » en 1620 pour servir comme dépôt de ses livres. En effet, la tradition orale et écrite à Patmos considère Nicéphore comme le maître, qui le premier après la prise de Constantinople par les Turcs a enseigné au monastère la littérature classique et commencé d'y assembler les premiers textes imprimés, ecclésiastiques et littéraires.

L'inscription la plus ancienne relative à l'histoire de la construction du monastère est encadrée dans le haut de la maçonnerie (Plan 1, 3) qui soutient l'enceinte de défense du côté de l'Est, à l'extérieur du Réfectoire. Il y est dit (no. 3) que la tour de la muraille qui était endommagée et risquait de s'effondrer, a été entourée en 1601 d'une maçonnerie escarpée. Le style monumental de l'écriture, la ressemblance des caractères à ceux de l'inscription no. 1 et la connaissance sûre de la langue classique témoignée par l'inscription, portent à croire que Nicéphore en est l'auteur.

Il est à noter que les murs de soutènement escarpés sont construits sur le côté Est et sur le côté Nord. Ce dernier côté est la façade du monastère.

La consolidation de l'enceinte au moyen de hauts murs de soutènement escarpés était indispensable, car l'ancienne muraille était verticale et surtout très négligemment maçonnée en pierres de toutes formes et petits fragments de briques. D'après l'inscription, lors de la construction de l'escarpe, la tour était dans un état qui menaçait ruine. Mais comme la tour, la partie Est entière de la muraille se trouvait probablement dans le même état, si l'on juge par les puissants renforts qu'on a dû construire. Outre les dégâts causés par le temps, les tremblements de terre et les catastrophes, le renforcement de la muraille, surtout au moyen de murs de soutènement escarpés, était imposé par l'emploi généralisé des armes à feu. C'est pourquoi seule la partie de l'ancienne muraille byzantine, ainsi renforcée s'est conservée jusqu'à nos jours. Et ce n'est pas par hasard que dans cette partie conservée se trouvent les constructions les plus importantes du monastère, qui sont liées d'une manière organique avec l'enceinte. Il s'agit de

l'église de Saint - Jean, de la chapelle de la Sainte-Vierge et du Réfectoire. Le renforcement fut préféré à la reconstruction pour ne pas porter atteinte à ces bâtiments sacrés.

On a aussi renforcé presque entièrement la façade du monastère par des murs de soutènement, mais non pas les tours de l'entrée. Tout le reste de la muraille fut refait, ainsi que les édifices adjacents, soutenus par des puissantes bâtisses voûtées, qui de l'intérieur pouvaient raffermir l'ensemble.

Les murs de soutènement escarpés, en dehors de leur utilité pratique confèrent une forme de polyèdre, stable et puissante, à la façade du monastère. C'est sans aucun doute une telle impression qu' on visait à donner en renforçant ainsi ce côté du monastère.

L'escarpe suivante, qui soutient l'angle N - E de l'enceinte, porte deux inscriptions. L'une, encastrée sur la partie supérieure du côté Est (Plan 1, 4), porte le monogramme gravé de Jésus - Christ (nr. 4). Sur l'autre, encastrée dans la même escarpe du côté Nord (Plan 1, 5), on voit également le monogramme de Jésus - Christ avec les initiales de la Sainte-Vierge et la date 15 Août 1652 (nr. 5). Les deux inscriptions ont été certainement encastrées simultanément, puisque les deux côtés de l'escarpe forment une construction unique. La date 15 Août semble indiquer l'inauguration de cette construction au jour de la fête de l'Assomption. Ainsi s'explique l'association du monogramme de Jésus - Christ avec le monogramme de la Sainte - Vierge qui, d'ailleurs, se rattache à la fortification en sa qualité de Protectrice.

L'inscription nr. 6 encastrée dans l'escarpe à l'extrémité occidentale de la façade (Plan 1, 6) porte la date gravée 1677.

L'escarpe à l'Est de la précédente (Plan 1, 7) fut construite en 1700 aux frais de Néophytos Grimanis, originaire de l'île de Patmos et évêque de l'île de Carpathos, d'après l'inscription no. 7 gravée sur l'escarpe. L'inscription nous renseigne aussi que l'artisan est originaire de l'île de Cos. Le nom d'un autre artisan originaire de Rhodes est cité dans l'inscription suivante. Ces mentions constituent un témoignage important sur la continuité du contact artistique entre les îles du Dodécanèse, contact qui est d'ailleurs attesté par des indications d'ordre morphologique. L'inscription no. 7, qui est la plus récente sur les escarpes, fixe la date d'achèvement du renforcement de l'enceinte du monastère du côté Nord et Est.

Une autre œuvre, plus monumentale encore, est due à la générosité de l'évêque Grimanis : c'est l'aménagement définitif de la cour intérieure devant l'église de Saint - Jean et l'entrée principale du monastère. Nous le savons par l'inscription no. 8, encastrée dans le portique du Sud (Tzafara) et datée de 1698. Cet aménagement de la cour intérieure se trouve en rapport étroit avec la construction d'une voie d'accès vers le monastère. Il est donc bien probable que ce dispositif extérieur devant la façade du monastère est aussi dû à Grimanis. Les sources écrites, qui parlent d'autres vastes activités de cet évêque au monastère, nous amènent aussi à une telle hypothèse.

En ce qui concerne l'évolution stylistique, l'époque de Nicéphore le Crétois reflète le Cinquecento occidental, tandis que celle de Néophytos Grimanis est liée évidemment avec le Seicento, dont le reflet se marque à Patmos vers la fin du XVIIe siècle. Ce dernier style se fait sentir aussi à la forme du tombeau de Gré-

goire évêque de Didymotiche, situé au coin N - E de la cour intérieure et daté de 1693.

L'iconostase en bois sculpté de la chapelle de la Sainte - Vierge, seule parmi toutes les autres iconostases du monastère qui doivent être datées au XVIIe siècle, porte une date : 1607. Ce document nous est vraiment précieux, parce qu' il sert à dater une classe entière d'iconostases en bois sculpté.

La chapelle de Saint - Onouphre, située aux pieds de la rampe, doit être comptée au nombre des églises du monastère. Il est évident que depuis le début du XVIIe siècle du moins, on considérait cet endroit comme un domaine du monastère, puisqu' en ce temps - là l'avant - cour du monastère fut formée à l'occasion de la construction de l'église des Saints - Apôtres. La chapelle de Saint - Onouphre appartient au type simple de la deuxième période, voûté en berceau brisé. Ses murs sont appareillés en assises réglées de pierres grises. Sur le linteau de la porte d'entrée il y a l'inscription no. 10, portant la date 1611. L'inscription gravée (No 11) dans la niche, au dessus de ce linteau nous renseigne que l'église fut fondée par le moine Parthénios Pancostas, qui est connu comme le fondateur du couvent des religieuses Zoodochos Pégè à Patmos en 1607.

En 1738 fut construite la porte entre la cour de l'église de Saint - Jean et la cour du Réfectoire, d'après l'inscription no. 12. Les moulures de l'encadrement en pierre ont peu de relief et sont un peu sèches en comparaison avec les ornements du portique de la cour (Tzafara) qui était construit 40 ans auparavant. D'autre part les ornements de Tzafara, malgré leur vigueur, sont inférieurs aux ornements nets et vifs de l'époque de Nicéphore.

Il y a un certain rapport entre les éléments ornementaux de la porte de la cour et ceux de l'autre qui sert de passage par la chapelle de la Sainte - Vierge à l'église de Saint - Jean. La date 1745, gravée sur le linteau du côté de la chapelle se rapporte au temps de la dernière décoration de cette chapelle en fresques.

Sur le sol et à l'Est de cette porte de la chapelle, il y a la margelle d'une citerne. Cette margelle, creusée dans un chapiteau paléochrétien renversé, porte l'inscription no. 13 avec la date 1742.

Les inscriptions de la Bibliothèque et du Synodicon (salle de réunion) appartiennent à la troisième période de l'histoire de la construction du monastère. Le style est plus pompeux qu' à l'époque de Nicéphore et ce n'est pas par hasard qu' on s'y sert de l'héxamètre dactylique et du langage épique. Une tendance néoclassique semblable se fait sentir aussi par le style des appartements solennels du monastère, dont l' inauguration est commémorée par ces inscriptions.

L'inscription no. 14, encastrée au dessus de la porte de la Bibliothèque, nous renseigne que cet édifice, dans lequel sont rassemblés les manuscrits, fut bâti en 1802. En fait, l'inscription fut encastrée ici en 1862 et n'est que la copie d'une autre plus ancienne, dont on ne pourrait pas préciser l'emplacement.

L'inscription nr. 15 est encastrée au dessus de la porte d'entrée du Synodicon. Elle nous informe que l'aile du Synodicon a été construite de ses fondations entièrement en 1806 aux frais de l'évêque de Sardes Nectaire, originaire de Patmos. Nous puisons des informations concordantes à une autre inscription, qui est écrite

dans la salle même du Synodicon, entre les poutres du plafond en bois (no. 16).

C'est aussi aux dépens de l'évêque Nectaire que fut érigée en 1820 l'iconostase en bois sculpté de l'église de Saint - Jean, d'après l'inscription no. 17 qui est écrite sur la colonnette à gauche de l'icone de Jésus. La riche décoration néo-classique et le style pompeux de cette belle en son genre iconostase expriment le même esprit que les appartements solennels du monastère ainsi que les inscriptions contemporaines.

Il est à noter qu'en dehors des œuvres citées ci-dessus, Nectaire a aussi fait les frais pour d'autres œuvres ecclésiastiques ou d'utilité publique dans le village.

En même temps, une vive activité de construction se fait sentir à Chora, où les vieilles résidences, déjà considérées comme insuffisantes, sont élargies selon le goût de l'époque. Cette activité se poursuit durant tout le XIXe siècle et aboutit à une tendance vers le grandiose, que nontrent ces grandes maisons de style néo - renaissance, au caractère particulier et mi - populaire, si sympathique. Vers la fin du siècle l'habitat de Chora, formé autour du monastère, à ruelles tortueuses, acquiert en son bas côté Nord une rue droite et large se joignant à la montée qui sert d'accès à l'abbaye. Et les grandes maisons, qui sont alors édifiées au flanc de cette rue, forment dans leur ensemble la façade de l'agglomération du côté de la mer.

Le style de cette dernière époque n'est pas représenté d'une façon essentielle dans l'histoire architectonique du monastère.

CANTO CHR. FATOUROU

ΠΙΝΑΚΕΣ

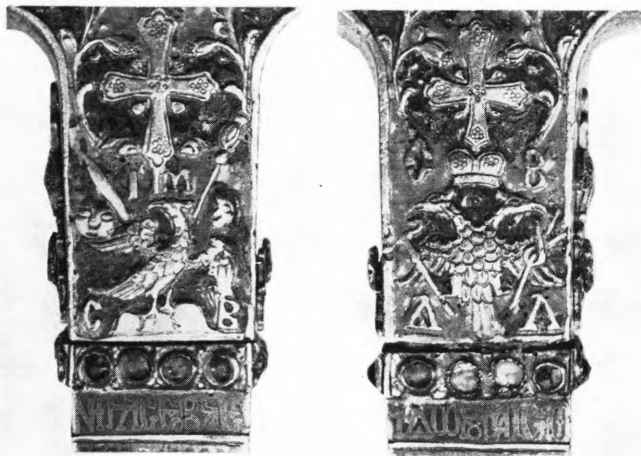

1. Μονή Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου: α. Ἀσημένια λειψανοθήκη, ἀφιέρωμα οἰκογενείας Μιχαήλ Σούτζου, 1784. β. Ἐπάργυρο δικέρι (c. 1785). γ. Ἐπάργυρο τρικέρι (c. 1785).
Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

1. Μονή Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου: α. Οἰκόσημο Μιχαὴλ Σούτζου στὴν πίσω ὀψη ἐπίχρυσου σταχῶματος Εὐαγγελίου τοῦ 1787.

β. Κεντρικὸ τμῆμα σκεπάσματος ἀσημένιας λειψανοθήκης, ἀφιέρωμα τῆς οἰκογενείας Μιχαὴλ Σούτζου, 1784, (βλ. Πίν. 1α). γ. Ριπίδιο Στεφάνου Στ', 1488.

Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου: α. Κρεμάστρα θυμιατήριου. β. Πλάγιες ὀψεις κεφαλῆς πατερίτσας Δανιὴλ Σεβαστείας, 1785.

Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου: α. Μετάλλιο Μεγάλου Πέτρου, 1720. β. Μετάλλιο Αἰκατερίνης τῆς Β', 1791.

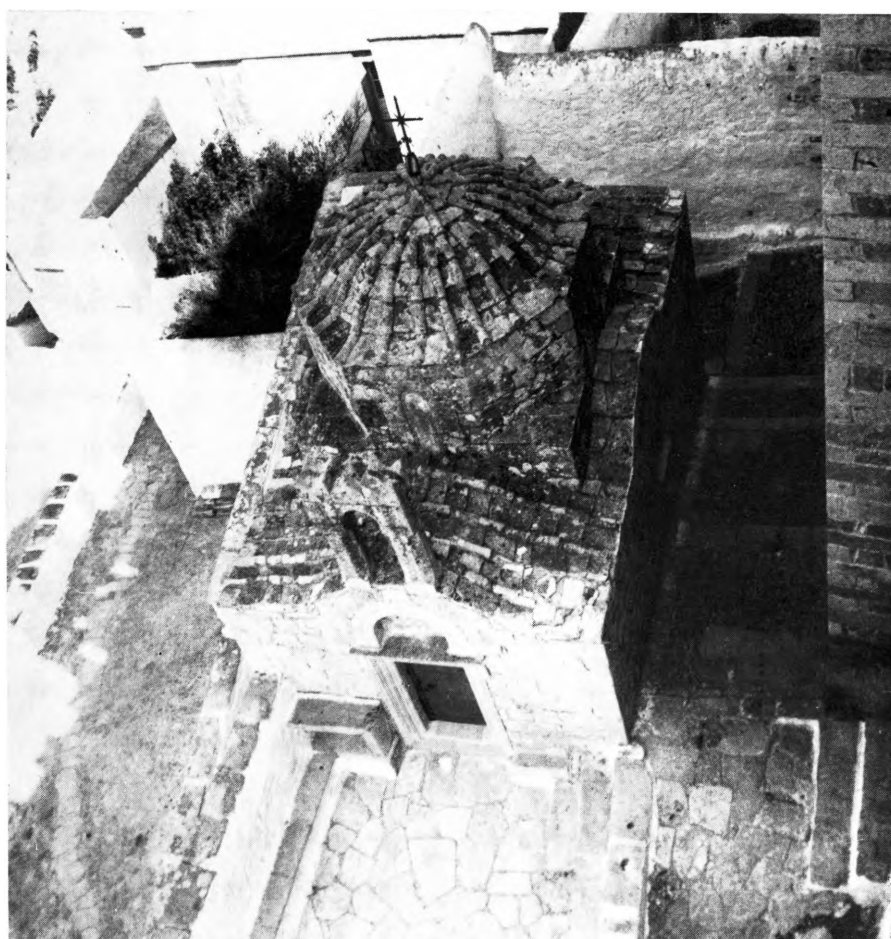

Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου: Ἀντιμήνσιο τοῦ 1646.

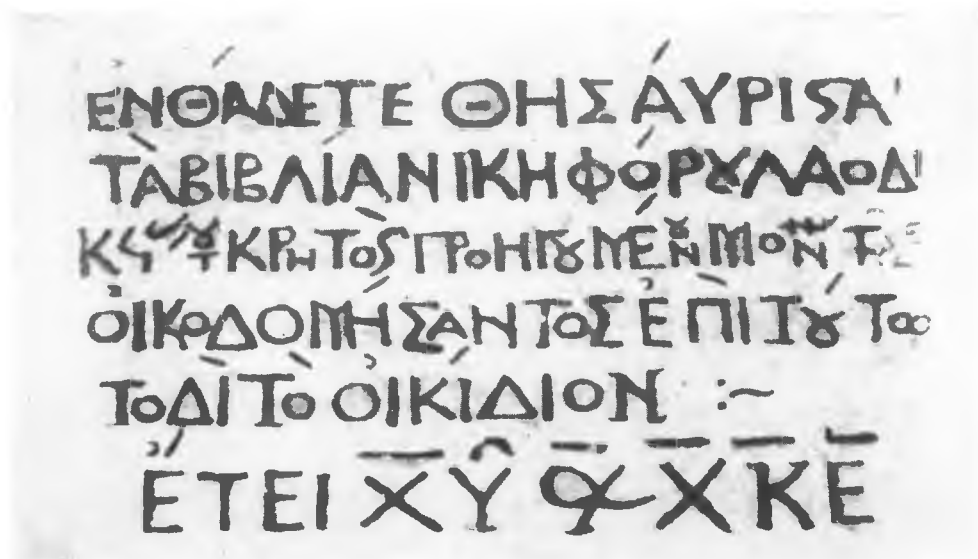
Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

α. Ἡ βόρεια ὄψη τοῦ μοναστηριοῦ μετὰ τοὺς πύργους τῆς εἰσόδου καὶ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους.
β. Ἐπιγραφή ἀνιερώσεως τοῦ Θυσιαστηρίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ὑπόσημ. ἀριθ. 3).

α. Τὸ ἀνώφλιο τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ τὴν ἐπιγραφή, (ἀριθ. ἐπιγρ. 1). β. Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀνατολικοῦ πύργου τῆς εἰσόδου τοῦ μοναστηριοῦ.

α. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Σκευοφυλακίου ποῦ ἔκτισε ὁ Νικηφόρος ὁ Κρής (ἀριθ. ἐπιγρ. 2). β. Ἡ ἐπιγραφή τῆς ἀνατολικῆς σκάρπας τοῦ περιβόλου (ἀριθ. ἐπιγρ. 3).

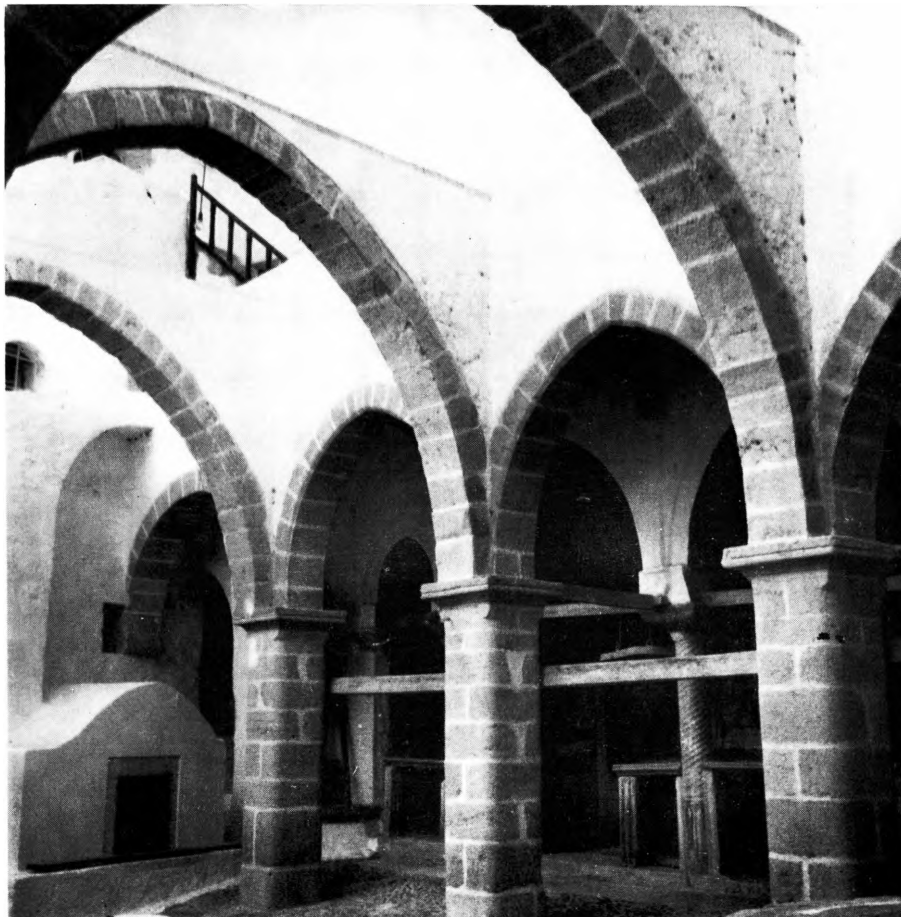
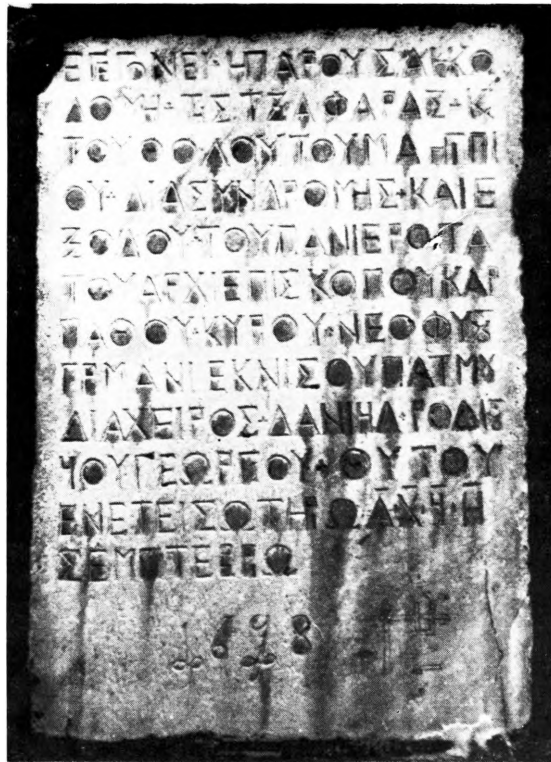

α. Ἡ βόρεια ἐπιγραφή τῆς βορειοανατολικῆς σκάρπας τοῦ περιβόλου (ἀριθ. ἐπιγρ. 5). β. Ἡ ἐπιγραφή
στή δυτικότερη σκάρπα τῆς βόρειας πλευρᾶς τοῦ περιβόλου (ἀριθ. ἐπιγρ. 6).

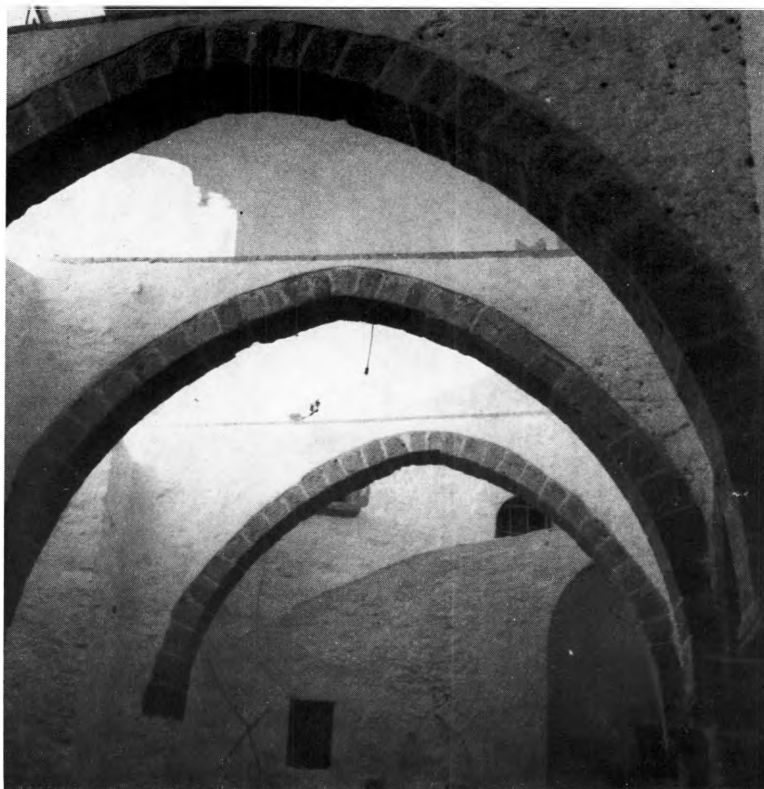
Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

α - β. Ἡ ἐπιγραφή στὴ σκάρπα δυτικά ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ μοναστηριοῦ (ἀριθ. ἐπιγρ. 7).

α. Ἡ ἐπιγραφή τῆς «Τζαφάρας» (ἀριθ. ἐπιγρ. 8). β. Τὰ τόξα τῆς αὐλῆς μετὸν δεύτερον ἐξωνάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ τοῦ μοναστηρίου.
Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

α. Τὰ τόξα τῆς αὐλῆς ὁλόκληρα. β. Οἱ δύο ἐπιγραφές τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Ὀνουφρίου (ἀριθ. ἐπιγρ. 10, 11).

Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

α. Ἡ ἐπιγραφή τῆς πόρτας ἀνάμεσα στὴν αὐλὴ τοῦ Καθολικοῦ καὶ στὴν αὐλὴ τῆς Τράπεζας (ἀριθ. ἐπιγρ. 12). β. Τὸ στόμιο τῆς στέρνας στὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας (ἀριθ. ἐπιγρ. 13).

Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

α. Ἡ ἐπιγραφή τῆς Βιβλιοθήκης (ἀριθ. ἐπιγρ. 14). β. Ἡ ἐπιγραφή στὴν εἴσοδο τοῦ Συνοδικοῦ (ἀριθ. ἐπιγρ. 15).

Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

α. Ἡ ἐπιγραφή στὴν ὀροφή τῆς αἵθουσας τοῦ Συνοδικοῦ (ἀριθ. ἐπιγρ. 16). β. Ἡ ἐπιγραφή στὸ τέμπλο τοῦ Καθολικοῦ (ἀριθ. ἐπιγρ. 17).

Κ. Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
“ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓ.ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΑΤΜΟΥ”
ΤΟΥ Σ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΝΤΩΣ Χ. ΦΑΤΟΥΡΟΥ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
ΑΔΕΛΦΩΝ Γ. ΡΟΔΗ (ΚΕΙΜΕΝΟ)
ΚΑΙ
Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ ΚΑΙ Κ. ΜΙΧΑΛΑ (ΠΙΝΑΚΕΣ)
ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1966
ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΠΑΠΥΡΟ ΜΑΤ ΤΗΣ ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑΣ ΑΙΓΙΟΥ (ΚΕΙΜΕΝΟ)
ΚΑΙ ILLUSTRATION ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ (ΠΙΝΑΚΕΣ)
ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 9
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

